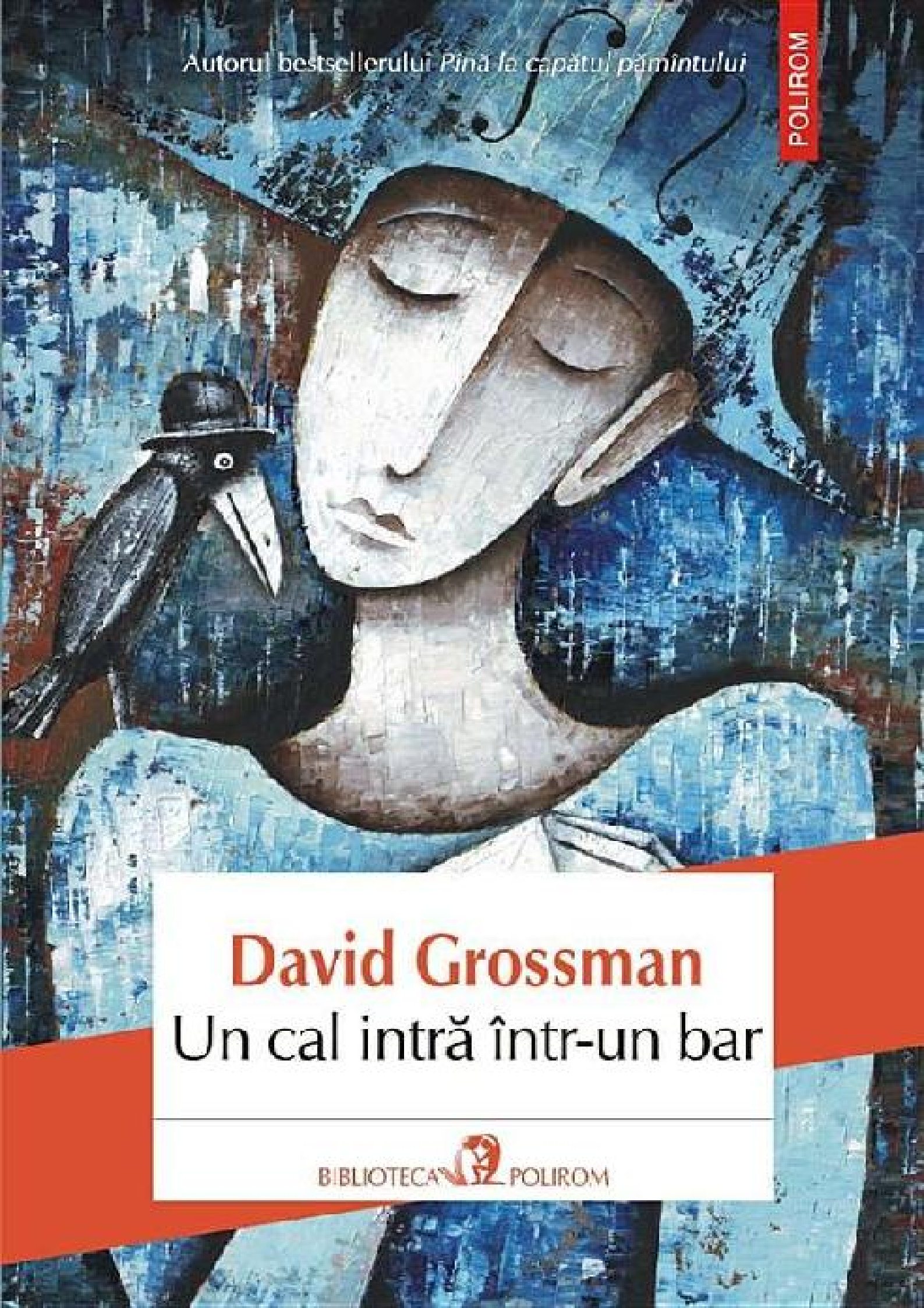

David Grossman

Un cal intră într-un bar

BIBLIOTECA POLIROM

David Grossman, *Sus ehad nichnas lebar*
Copyright © David Grossman, 2014
All rights reserved
© 2015 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-5540-3
ISBN PDF: 978-973-46-5540-3
ISBN print: 978-973-46-5528-1

Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: © Eugene Ivanov/Shutterstock.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Ambasada Israel

Traducerea acestei cărţi a beneficiat de sprijinul Ambasadei Statului Israel la Bucureşti şi al Departamentului Cultural al Ministerului Israelian al Afacerilor Externe.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

DAVID GROSSMAN (n. 1954) este unul dintre cei mai importanţi autori israelieni, cunoscut comentator al politicii Israelului faţă de Palestina şi militant pentru recunoaşterea Palestinei ca stat. A studiat filosofie şi teatru la Universitatea Ebraică din Ierusalim, iar după ce şi-a încheiat stagiul militar obligatoriu, a lucrat la postul de radio Vocea Israelului. A publicat mai multe cărţi de ficţiune şi cîteva de reportaje şi interviuri. Dintre romanele sale menţionăm *Copii în zigzag* (1994), *Cineva cu care să fugi de acasă* (2000), *Pînă la capătul pămîntului* (2008, distins în 2009 cu Premiul Albatros, acordat de Fundaţia Günter Grass) şi *Căderea din timp* (2014), ultimele două fiind traduse şi la Editura Polirom. Printre numeroasele distincţii primite de autorul israelian, se numără Premiul Bernstein pentru roman (1985, 1993), Premiul Sapir (2001), Premiul Bialik pentru literatură (2004), Premiul JQ-Wingate (2004, 2011) şi Premiul Médicis étranger (2011). David Grossman este doctor honoris causa al Universităţii Catolice Leuven din Belgia şi cavaler al Ordinului Artelor şi Literelor, titlu acordat de Ministerul Culturii din Franţa. Volumele lui Grossman au fost traduse în peste treizeci de limbi.

— Bună seara, bună seara, bună sea-a-ara, Cesare-ea!!!

Scena e încă goală. Strigătul răzbate din culise. Spectatorii încetează încetul cu încetul să vorbească, surîd şi aşteaptă. Un bărbat slăbănog, scund şi cu ochelari zboară în scenă printr-o uşă laterală ca şi cum cineva l-ar fi azvîrlit acolo sau i s-ar fi dat un picior în fund. Mai face cîţiva paşi împleticiţi pe scenă, aproape cade, se frînează proptindu-şi amîndouă mîinile în podeaua de lemn, şi atunci, cu o zvîcnitură bruscă, îşi saltă şezutul în sus. Ici-colo, printre spectatori, se aud rîsete şi aplauze. Oamenii încă mai intră din foaier, trăncănesc cu voce tare. Doamnelor şi domnilor – anunţă, ţuguindu-şi buzele, un bărbat care şade în dreptul tabloului de comandă şi supraveghează luminile – primiţi-l cu aplauze pe Dovală Gi, alias Ursuleţ. Omul de pe scenă încă e aplecat într-o poziţie de maimuţoi, ochelarii lui mari îi stau strîmb pe nas. Îşi îndreaptă încet faţa către sală, priveşte îndelung, nu clipeşte.

— Ah, bombăne el, aici nu e Cesareea, a? Rîsete. Îşi îndreaptă spinarea şi-şi scutură de praf palmele. Iar m-a aranjat agentul meu? Se aud strigăte din public. Omul aruncă o privire cutremurată: Ce-i asta? Ce-aţi spus? Mata, cea de la masa şapte, da, mata, cu rujul de buze lucitor. Felicitări pentru buze, îţi vin bine! Femeia chicoteşte şi-şi ascunde gura cu palma. El stă la marginea scenei şi-şi leagănă uşurel trupul înainte şi înapoi. Fii serioasă, drăguţă, ai spus într-adevăr **Netania**? Face ochi mari, ochii i se fac aproape cît lentilele ochelarilor: Lasă-mă să-nţeleg, îmi spui aici cu luciditate şi cu neruşinare că eu sînt acum, pe bune, la Netania, şi încă fără vestă antiglonţ? Îşi

încrucişează înspăimîntat mîinile în dreptul pubisului. Publicul urlă de plăcere. Ici-colo se aud fluierături. Mai intră cîteva perechi, şi după ele o gaşcă zgomotoasă de bărbaţi tineri, probabil soldaţi în permisie. Mica sală se umple. Cei care se cunosc între ei se salută făcîndu-şi semne cu mîna. Trei chelneriţe în pantaloni scurţi şi cu maiouri violete strălucitoare vin de la bucătărie şi se răspîndesc printre mese.

— Vino-ncoa, buze frumoase, şi îi zîmbeşte femeii de la masa şapte, încă n-am terminat cu dumneata, vino să stăm de vorbă despre asta… Nu, tocmai pentru că îmi pari o fată serioasă şi pe deasupra cu gust original, dacă-nţeleg eu bine pieptănătura interesantă pe care ţi-a făcut-o – lasă-mă să ghicesc, designerul care ne-a adus minaretele de pe Muntele Templului şi centrala de la Dimona? Rîsete în public. Şi dacă nu greşesc, miros aici şi un ocean de gologani… Am ghicit la fix? A? Zece dintre cele mai bogate şi mai suspuse căpuşe ale ţării? Nu? Chiar nu? Am să-ţi spun de ce, fiindcă văd aici şi nişte *botox* magnific, şi văd şi o micşorare a sînilor ieşită cu totul de sub control. Crede-mă, i-aş tăia mîinile chirurgului ăstuia.

Femeia îşi lipeşte braţele de trup, îşi acoperă faţa cu mîinile şi lasă să-i scape ca printre degete nişte ţipete ca şi cum ar gîdila-o cineva. Tot vorbind, bărbatul păşeşte cu repeziciune dintr-o parte într-alta a scenei, îşi freacă mîinile şi-i cercetează pe cei din sală. Cizmele lui de cowboy au tocuri care să-l înalţe, şi ele îi însoţesc mişcările cu un răpăit uscat: Explică-mi numai, drăguţă, strigă el supărat, fără s-o privească, cum se poate ca o fată inteligentă ca dumneata să nu ştie că un asemenea lucru trebuie comunicat unui om cu precauţie, cu rost şi socoteală, nu ne aruncăm asupra lui cu **„Eşti la Netania, bum!“**. Ce-i cu dumneata? Omul trebuie pregătit, mai ales dacă-i aşa pirpiriu. Cu o mişcare rapidă el îşi ridică

tricoul decolorat şi printre spectatori trece un oftat nestăpînit. Ce, nu-i cum spun eu? Îşi răsuceşte trupul dezgolit şi către cei care stau la dreapta, şi către cei care stau la stînga scenei, şi le adresează tuturor un zîmbet larg. Aţi văzut? Piele şi os, mai mult zgîrci, pe cinstea mea, dac-aş fi fost cal, aş fi fost de-acum clei. Nu? În public se aud chicoteli de jenă, şuierături de dezgust. Înţelege-mă, sufleţelule, se întoarce el către femeia de la masa şapte, ca să ştii rîndul viitor, o ştire ca asta i se prezintă omului cu precauţie, i se face mai întîi puţină anestezie. Anestezie, pentru numele lui Dumnezeu. E anesteziat cu delicateţe în lobul urechii, noroc bun, Dovală, cel mai frumos dintre bărbaţi, ai cîştigat, ai fost ales să participi la o experienţă cu totul deosebită în ţinutul de pe ţărmul mării, nu ceva care să dureze o veşnicie, numai o oră şi jumătate, cel mult două ore, mai mult de două ore un om normal n-are voie să se expună locuitorilor Netaniei…

Publicul rîde, şi omul nostru e surprins: Ce rîdeţi, proştilor? Eu despre voi vorbesc! Publicul rîde mai tare, iar el: Un moment, să ne-nţelegem, vi s-a spus de-acum că sînteţi aici numai în calitate de public pentru încălzire, înainte să băgăm în sală publicul adevărat? Fluierături, ovaţii, rîsete. Hohote de rîs. Din cîteva colţuri ale sălii se aud şi huiduieli prelungi şi bătăi în masă, dar cei mai mulţi dintre spectatori sînt amuzaţi. În sală mai intră o pereche, sînt amîndoi înalţi şi subţiri, cu părul blond şi pufos şi ciufulit pe frunte: un băiat şi o fată, amîndoi tineri, poate doi băieţi, înţoliţi într-un negru lucios, cu căşti de motociclişti la subsuoară. Omul de pe scenă le aruncă o privire şi o cută subţire i se arcuieşte deasupra ochilor.

Se mişcă neîncetat. O dată la cîteva clipe îşi însoţeşte cuvintele cu o fluturare rapidă a pumnului prin aer şi atunci, cu fente de boxer, îşi evită oponentul. Publicul se desfată, el îşi pune palma streaşină la ochi şi cercetează spectatorii

prin sala care acum e aproape în întregime în întuneric.

Mă caută pe mine.

— Între noi fie vorba, fraţilor, acum ar trebui să pun mîna pe inimă şi să vă spun cum mor eu, pur şi simplu mor după Netania, păi nu? Păi da, îi răspund cîţiva tineri din sală. Şi ce bine îmi pică să fiu cu voi joia seara în fermecătoarea voastră zonă industrială, şi încă la subsol, exact deasupra atrăgătoarelor zăcăminte de radon, şi să scot pentru voi din cur un şirag de bancuri, păi nu? Păi da! răspunde publicul cît îl ţine gîtlejul. Păi nu, decide omul de pe scenă şi-şi freacă mîinile cu plăcere, nimic nu-i aici pe bune, totu-i pe nasoale, în afară de ce-i scos din cur, pentru că, drept să vă spun, nu pot să sufăr oraşul vostru, mă sperie de moarte Netania asta, fiecare al doilea om pe stradă mi se pare că face parte dintr-un program de protecţie a martorilor. Şi fiecare al treilea îl ţine în portbagaj pe cel dintîi ambalat în nailon negru. Şi credeţi-mă, dacă n-ar trebui să plătesc pensie alimentară la trei femei încîntătoare, şi pentru încă unu, doi, trei, patru, cinci – cinci copii, un adevărat talisman, întinde în nasul publicului o palmă cu degetele răşchirate, vă jur, se află aici în faţa voastră primul bărbat în istorie care a trîntit o depresie post-partum, de cinci ori depresie nervoasă post-partum. De fapt, de patru ori, fiindcă doi erau gemeni. De fapt, de cinci ori, dacă punem la socoteală şi deprimarea de după naşterea **mea**. Şi cu toate astea o chestie bună tot v-a ieşit din toată aiureala asta, nepreţuită Netanie, oraşul cel mai tulburător de pe lume, pentru că dacă n-ar fi vampirii mei cei cu dinţi de lapte, nu există, nu există să fi venit aici în seara asta pentru cei şapte sute cincizeci de şekeli pe care Ioav mi-i plăteşte fără chitanţă şi fără un cuvînt bun. Aşa că haideţi!, fraţilor, scumpii mei, hai să facem chef în seara asta, s-o facem latră de tot, **aplauze pentru Netania, regina oraşelor**!

Spectatorii aplaudă puţin zăpăciţi de întorsătura pe care o iau lucrurile, dar se lasă furaţi de răcnetele inimoase şi de surîsul dulce care-i luminează deodată faţa şi o schimbă cu totul. Expresia chinuită dispare, amară şi batjocoritoare, şi ca printr-un flash de aparat fotografic apare o faţă de intelectual cu o expresie plăcută şi fină, aproape gingaşă, care n-are şi nici nu poate să aibă vreo legătură cu ce trăncăneşte el aici.

Iar el, neîndoielnic, se delectează cu zăpăceala pe care o provoacă. Se răsuceşte încetişor pe un picior ca un braţ de compas şi, cînd se întoarce din cercul făcut, faţa îi e din nou schimonosită şi amară: Primiţi o înştiinţare festivă, Netania, n-o să credeţi ce baftă a căzut pe voi, pentru că azi, douăzeci august exact, e din întîmplare şi ziua mea de naştere, mulţumesc, mulţumesc din inimă, îşi înclină capul cu modestie, da, azi se împlinesc cincizeci şi şapte de ani de cînd lumea a devenit un loc niţel mai rău de trăit, mulţumesc, sufletelor. Îşi leagănă bucile de-a curmezişul scenei şi-şi face vînt cu un evantai imaginar. E frumos din partea voastră, zău că nu trebuia, exageraţi, cecurile lăsaţi-le în cutie la ieşire, bancnote mi se pot lipi de piept la sfîrşitul spectacolului, cupoanele de sex apropiaţi-vă acum şi puneţi-mi-le în mînă…

Ici-colo oamenii ridică spre el paharul. O gaşcă din cîteva perechi intră făcînd mare gălăgie – bărbaţii aplaudă din mers şi se aşază la mesele de lîngă ceea ce cîndva a fost un bar. Îşi flutură spre el mîinile în chip de salut, iar femeile chiar îl cheamă pe nume. El îşi mijeşte ochii, le răspunde tuturor cu un gest şovăielnic de miop. Îşi întoarce întruna faţa către masa mea de la capătul sălii. Din clipa în care a intrat în scenă îmi caută privirea. Nu sînt în stare să-l privesc în ochi. Nu-mi prieşte atmosfera de aici. Nu-mi face bine aerul pe care-l respiră el.

— Cine de aici din sală a trecut de cinzeci şi şapte de ani să ridice mîna! Sînt ridicate cîteva mîini. El le cercetează şi încuviinţează din cap cu uimire: Foarte impresionant, Netania! Sînteţi de-o longevitate fabuloasă! Nu, nu-i simplu s-ajungi la vîrsta asta la voi, a? Ioav, aprinde lumina în sală, să vedem… Am spus cinzeci şi şapte, doamnă, nu şaptezeci şi cinci… Un moment, neamule, unul cîte unul, e aici destul Dovală pentru toţi, da, masa patru, ce-ai spus? Şi matale ai cinzeci şi şapte? Chiar opt? Uimitor! Profund! Ai luat-o înaintea vremii tale! Şi cînd se-ntîmplă asta, ai spus? Mîine? La mulţi ani, şi cum te cheamă? Cum? Mai spune o dată! Pus – **Puskás**? Rîzi de mine? Ăsta e numele tău sau ăsta e cursul pe care l-ai urmat la armată? Wow! frate, te-au aranjat bine părinţii tăi, a?

Omul cu numele de Puskás rîde din toată inima. Grăsuna lui nevastă se reazemă de el, îi mîngîie chelia cu mişcări rotunde.

— Şi cucoana de lîngă tine, frate, aia care-şi marchează pe tine teritoriul, ea e doamna Puskás? Fii tare, fratele meu… Nu, pentru că tu, desigur, ai sperat că „Puskás“ e ultima lovitură pe care ţi-a administrat-o soarta, a? N-aveai decît trei ani cînd ai realizat ce ţi-au făcut părinţii – păşeşte încet pe toată suprafaţa scenei, cîntă la o vioară invizibilă –, şedeai singur şi părăsit într-un colţ al grădiniţei, ronţăiai ceapa pe care ţi-o pusese maică-ta în geantă, te uitai la copiii care se jucau împreună şi ţi-ai spus în sinea ta – curaj, Puskás, trăsnetul nu izbeşte de două ori în acelaşi loc… ***Surprise! El a izbit totuşi de două ori!*** Bună seară, doamnă Puskás! Spune-mi, drăguţă, îţi trece cumva prin cap să ne faci părtaşi, aşa, ca-ntre prieteni, şi să ne povesteşti ce surpriză poznaşă îi pregăteşti lui bărbatu-tău pentru aniversare? Nu, pentru că eu mă uit la dumneata şi ştiu, ştiu pertinamente, ce-ţi trece acum prin cap, „pentru că e ziua ta de naştere, Puskásul meu iubit, am să te las în noaptea

care vine, dar atîta-ţi trebuie să-ncerci să faci ce-ai încercat să-mi faci pe 10 iulie 1986!“. Publicul rîde, şi chiar şi doamna respectivă se zvîrcoleşte într-un hohot de rîs care vine valuri-valuri pe faţa ei. Spune-mi acum, doamnă Puskás – îşi coboară glasul pînă la şoaptă –, între noi fie vorba, matale chiar crezi că şiragurile şi lănţugurile astea pe care le porţi pot să-ţi ascundă toate bărbiile? Nu, acum serios, ţi se pare corect pe vremuri ca astea de strîns cureaua, cînd sînt în ţară o sumedenie de perechi tinere care trebuie să se declare mulţumite cu cîte-o singură bărbie – se mîngîie pe propria bărbie, care e retrasă, care e, de fapt, inexistentă, care îi împrumută cîteodată o înfăţişare de rozător speriat – şi matale cu bunăstarea matale îţi permiţi două, o clipă: trei! Doamnă, numai din pielea ăsteia cei fără locuinţă ar putea face încă un rînd de corturi de protest pe bulevardul Rotschild!

Rîsete ici-colo printre spectatori. Zîmbetul de pe buzele doamnei e niţel silit.

— Şi apropo, Netania, dacă deja a venit vorba despre teoria mea economică, vreau să subliniez încă de pe-acum, ca să nu fie nici o îndoială, că în general sînt pentru o reformă radicală pe toată piaţa capitalului! Se opreşte, răsuflă greu, îşi pune mîinile în şolduri, rînjeşte: Sînt un geniu, să mor eu, îmi ies pe gură cuvinte pe care nici eu însumi nu le pricep! Ascultaţi bine, sînt de-acum cel puţin zece minute de cînd sînt profund convins că impozitele trebuie încasate numai şi numai şi numai după greutatea persoanei, impozit pe carne! – Din nou o privire înspre mine, o privire uimită, aproape speriată, care încearcă să-l extragă dinlăuntrul meu pe tinerelul subţire pe care-l ţine el minte – Ia spuneţi-mi, ce e mai drept decît asta? Cel mai obiectiv de pe lume! Şi iar îşi saltă cămaşa pînă la bărbie, şi de astă dată o răsuceşte în sus cu o mişcare înceată de seducţie, dezvăluind ochilor noştri un pîntece scofîlcit, cu o cicatrice de-a latul lui, şi un piept îngust cu coaste care ies

înspăimîntător în relief, iar pielea întinsă pe ele e ridată şi plină de ulceraţii. Ar putea să fie după bărbii, aşa ziceam, dar după mine se pot face şi trepte de impozare. Cămaşa încă o mai ţine suflecată. Unii aţintesc asupra lui priviri îngreţoşate, alţii îşi întorc faţa, aerul iese din guri într-un şuierat surd. El însuşi cercetează reacţiile cu o înfrigurare vădită, vorace. Cer un impozit progresiv pe carne. Cu evaluare fiscală după faldurile burţii. Burdihan, cur, pulpe, celulită, ţîţe de bărbaţi, şi ăsta de-aici de sus, care se blegeşte în mîinile femeilor! Şi ce-i frumos în metoda mea e că nimeni nu poate să umble cu tertipuri şi cu interpretări într-un sens sau într-altul; te-ai îngrăşat – te-am taxat! În sfîrşit îşi lasă cămaşa să coboare la loc. Tăiaţi-mă-spînzuraţi-mă, practic, eu nu pricep care e ideea să iei impozite de la cine cîştigă bani. Ce legătură are? Ascultă-mă, Netania, şi ascultă-mă bine: impozite trebuie luate numai şi numai de la cine statul are bază rezonabilă să suspecteze că-i merge bine: că-şi surîde sie însuşi, că e tînăr, că e sănătos, că e optimist, că noaptea a regulat, că ziua fluieră. Numai de la holerele astea trebuie luat, şi de pe ei trebuie jupuită pielea fără milă!

Majoritatea spectatorilor aplaudă cu simpatie, dar o mică parte, tinerii din sală, îşi ţuguie buzele ca nişte maimuţoi şi huiduiesc. El îşi şterge sudoarea de pe frunte şi de pe obraji cu o batistă roşie, o batistă uriaşă de clovn de circ, şi lasă cele două grupuri să se răfuiască niţel unul cu celălalt, spre marea plăcere a amîndurora. Între timp el îşi reia respiraţia, îşi pune palma streaşină la ochi şi din nou caută privirea mea. Iar acum – un clipit comun, pe care nimeni în afară de noi doi, nădăjduiesc, nu-l poate observa. Ai venit, spune privirea lui, uite ce-a făcut timpul din noi, iată-mă-s în faţa ta, nu-ţi fie milă.

Şi imediat îşi mută privirea de la mine, ridică o mînă, domoleşte publicul: Ce-i? N-am auzit…

Vorbeşte cu voce tare, masa nouă, da, numai explică-mi mai întîi cum faceţi voi asta, fiindcă eu nu reuşesc să înţeleg… Cum ce? Chestia cu legarea între ele a malurilor! Nu, fă-mi plăcerea, dezvăluie-mi secretul, le coaseţi unul de altul? Asta e ceva ce se predă la centrul de îndrumare a recruţilor? Îşi îndreaptă pe neaşteptate spinarea într-o poziţie de drepţi riguroasă şi cîntă cît îl ţine gîtlejul: Iordanul – două maluri are el, ăsta-i al nostru, şi ăl' lalt la fel! Taică-meu, domnilor, făcea parte din Organizaţia Zeev Jabotinski, jos pălăria! De la cîteva mese se aud aplauze puternice, de avertisment. Le opreşte cu un gest lejer de invitaţie: Vorbeşte, masa nouă, vorbeşte nestingherit, plătesc eu pentru convorbire. Ce-ai spus? Asta nu-i o glumă, Gargamel, azi e într-adevăr ziua mea de naştere, exact acum, la ora asta aproximativ, la Hadasa cea veche din Ierusalim, maică-mea, Sara Grinstein, era pe cale să mă nască! De necrezut, nu-i aşa? O femeie care, după spusele ei, îmi voia numai binele, şi totuşi m-a născut! Nu, pentru că gîndiţi-vă cîte procese şi ani de puşcărie şi anchete şi seriale poliţiste se fac pentru asasinat, şi n-am auzit c-ar fi avut loc nici măcar un singur proces pentru naştere! Nici pentru naştere premeditată, nici pentru naştere din imprudenţă, sau naştere din greşeală, nici măcar pentru incitare la naştere! Şi reţineţi că e vorba aici de o crimă a cărei victimă e un minor! El cască gura şi-şi face vînt cu mîna, ca şi cum s-ar sufoca: e vreun judecător în sală? E vreun avocat?

Mă fac mititel pe scaunul meu. Nu îngădui privirii lui să se agaţe de mine. Spre norocul meu, trei perechi tinere care stau nu departe de mine îi fac semne cu mîinile. Iese la iveală că sînt studenţi la drept, la un colegiu. Afară! Zbiară cu un glas înfiorător şi îşi flutură mîinile şi picioarele, iar publicul le dă din belşug cu huideo. Îngerul morţii – rîde sec – vine la un avocat şi îi spune că a venit să-l ia. Avocatul plînge, se văicăreşte: N-am decît

patruzeci de ani! Asta nu corespunde cu numărul de ore pentru care ai luat bani de la clienţii tăi! O mişcare rapidă a pumnului, o piruetă, studenţii rîd mai tare decît ceilalţi.

— Acum, în ceea ce-o priveşte pe maică-mea. Faţa îi devine serioasă. Vă rog să-mi acordaţi atenţie, doamnelor şi domnilor juraţi, e vorba de un caz de importanţă capitală. Gurile rele au susţinut, nu fac decît să citez, că atunci cînd au lăsat-o să mă ia în braţe, îndată după ce-a născut, arăta zîmbitoare, ba chiar zîmbind **de fericire**. Glumeeesc, vă spun, zvonuri răuvoitoare şi defăimare grosolană! Publicul rîde. Omul cade deodată în genunchi la marginea scenei şi-şi înclină capul: Iartă-mă, mamă, am spus răutăţi, am trădat, iarăşi te-am vîndut pentru o poantă. Sînt o curvă a publicului, nu mă pot dezbăra de asta… Îşi ia avînt şi se ridică în picioare. Faptul că s-a ridicat atît de brusc pare să-i dea ameţeli, pentru că se clatină. Acum să vorbim serios, fără bancuri, era cea mai frumoasă mamă de pe lume, vă jur, nu se mai fabrică femei rasate ca ea, ochi albaştri imenşi – desface larg către public degetele celor două mîini, şi-mi aduc aminte de albastrul strălucitor, pătrunzător, al ochilor lui pe cînd era copil – şi cea mai complicată de pe lume, şi cea mai tristă – şi el îşi desenează sub ochi o lacrimă închipuită şi-şi rotunjeşte buzele într-un surîs. Aşa a ieşit, asta e ce ne-a ieşit la tragerea la sorţi, nu mă plîng, şi tata era şi el, de fapt, destul de în regulă – se opreşte, se scarpină energic pe tîmple, pe unde părul începe să i se răărească – ah… Daţi-mi o clipă şi am să vă ofer ceva… Da! era un frizer extraordinar, şi de la mine nu lua bani, cu toate că asta contravenea principiilor lui…

Şi iar îmi aruncă o privire. Verifică dacă rîd. Dar eu nici măcar nu încerc să mă prefac. Comand o bere şi o votcă *chaser*. Cum spunea el, e nevoie de anestezie ca să poţi suporta asta.

Anestezie? Eu am nevoie de anestezie generală.

Dovală se agită din nou. S-ar zice că se împinge pe sine înainte, mai departe. Un bec îl luminează de sus, şi umbre pline de viaţă îl însoţesc, şi mişcarea lui se reflectă, cu o întîrziere bizară, în liniile arcuite ale unui vas mare de aramă care se află în spatele lui, lipit de perete, poate o rămăşiţă a unui spectacol care a fost jucat aici cîndva.

— Apropo de naşterea mea, Netania, hai să consacrăm o jumătate de minut acestui eveniment cosmic, pentru că eu, şi să nu mă priviţi aşa cum sînt acum, în topul topului lumii divertismentului, un sex-simbol nebun al scenei – zăboveşte o clipă, încuviinţează din cap cu gura căscată, îi lasă să rîdă cît vor –, eu, la timpul meu, în zorii autobiografiei mele, pe scurt, cînd eram mic, eram căzut în cap ceva ce nu s-a văzut, toate firele din tărtăcuţă mi-au fost conectate pe dos, n-o să credeţi ce copil haios am fost… Nu, zău aşa, zîmbeşte el, vrei să rîzi, Netania? Chiar vreţi să rîdeţi, scumpii mei? Şi asta e o întrebare cretină, se mustră el. Aloo, asta e o seară de *stand-up*, încă n-ai băgat asta la dovleac? ***Idiotl!*** Şi pe neaşteptate îşi loveşte fruntea cu mîna întinsă şi cu o forţă de necrezut: Pentru asta au venit aici! Au venit ca să rîdă de tine, păi nu-i aşa, fraţilor?

Fusese o lovitură cumplită lovitura dată frunţii lui. O izbucnire de violenţă neaşteptată. O scurgere de informaţii tulburi care ţin de un cu totul alt loc. Se lasă tăcerea. Cineva sfărîmă o bomboană între dinţi şi zgomotul se aude în toată sala. De ce se încăpăţînase să vin? Ce nevoie avea să invite un ucigaş, mă gîndesc eu, se descurcă destul de bine şi singur.

— Ascultaţi o poveste, spune el voios, de parcă lovitura aceea n-ar fi fost. Ca şi cum pe fruntea lui n-ar fi o pată albă care se înroşeşte treptat, şi ca şi cum ochelarii nu i-ar sta strîmb pe

nas. Cîndva, aveam pe-atunci poate doisprezece ani, am decis să-ncerc să descopăr ce s-a întîmplat cu nouă luni înainte ca eu să mă nasc, de l-a-nfierbîntat atît de tare pe taică-meu, încît s-a năpustit aşa asupra maică-mii. Şi, să mă-nţelegeţi bine, în afară de mine nu s-au adunat nici un fel de dovezi de activitate vulcanică în pantalonii lui. Şi nu că n-ar fi iubit-o, ascultaţi ce vă spun, tot ce făcea omul la viaţa lui din clipa în care făcea ochi dimineaţa şi pînă se ducea la culcare, toate combinaţiile cu depozitele şi cu scuterele şi cu piesele de schimb şi cu cîrpele şi cu fermoarele şi cu patentele, faceţi-vă că pricepeţi despre ce vă vorbesc, bravo, Netania – aşadar pentru el toate prostiile astea, mai mult decît parnusa, mai mult decît orice, asta era ca să facă impresie asupra ei, s-o facă să-i zîmbească, să-l mîngîie pe cap: Cîine bun, cîine bun. Sînt bărbaţi care scriu poezii pentru iubita lor, nu-i aşa? Aşa e, răspund cîteva glasuri din public, încă niţel speriate. Şi sînt alţii care-i cîntă serenade, nu-i aşa? Aşa e, se mai adaugă fără energie glasuri fără energie. Şi sînt bărbaţi, să spunem, îi cumpără diamante, *penthouse*, patru roţi, clistire concepute de designeri, nu-i aşa? A-şa e! strigă acum glasuri multe, dornice să-i facă pe plac. Şi sînt unii ca tăticu', dumnealui cumpără două sute de perechi de blugi falşi de la o româncă bătrînă de pe Allenby – românul e hoţ, polonezul e complice – şi le vinde pe urmă în frizerie, într-o cameră din dos, pe post de Levi's original, şi totul pentru ce? Ca să-i poată arăta ei seara într-un carneţel cîţi gologani a scos din asta…

Se opreşte, ochii îi rătăcesc prin spaţiul încăperii, şi pentru o clipă, fără nici o explicaţie, publicul îşi opreşte respiraţia ca şi cum ar fi văzut ceva împreună cu el.

— Dar s-o atingă cu adevărat, aşa cum un bărbat atinge o femeie, nici măcar, să zicem, o mică mîngîiere pe fund, pe un coridor, cît să iei cu pîine nişte sos – una ca asta nu l-am văzut făcînd

niciodată. Atunci spuneţi-mi voi, fraţilor, că doar sînteţi oameni isteţi, aţi ales să locuiţi la Netania, explicaţi-mi aici şi acum de ce nu se atingea de ea? A? Numai *fucking* Dumnezeu ştie. O clipă, ce – se înalţă pe vîrful picioarelor şi aruncă spre public o privire plină de emoţie şi de recunoştinţă –, vreţi într-adevăr să vă vorbesc despre asta? Într-adevăr vă stă acum mintea la istoriile infecte ale familiei mele regale? În punctul ăsta publicul se împarte în două: o parte jubilează şi încurajează ideea, o parte strigă să înceapă odată să spună bancuri şi să facă lumea să rîdă. Cei doi motociclişti palizi în hainele de piele negre bat darabana la patru mîini pe masă şi paharele lor de bere dansează. E greu de spus pe cine susţin ei, dar poate că lor pur şi simplu le face plăcere să înteţească tărăboiul. Eu încă nu izbutesc să-mi dau seama dacă sînt doi tineri, sau un tînăr şi o tînără, sau două tinere.

— Ajunge, nu-i adevărat, chiar aveţi chef acum să urmăriţi telenovela dinastiei Grinstein? Nu, fă-mă să-nţeleg, Netania, e vorba de o încercare a voastră de a descifra enigma personalităţii mele magnetice? – Îmi azvîrle o privire amuzată, provocatoare, credeţi cu adevărat că o să reuşiţi acolo unde toţi cercetătorii şi autobiografii mei au eşuat, şi încă în stil mare? Aproape toţi spectatorii aplaudă. Atunci sînteţi cu adevărat fraţii mei! Sîntem fraţi, Netania! Înfrăţire de oraşe gemene! Se arată mişcat şi plin de bucurie şi cască nişte ochi în care se oglindeşte o naivitate nemărginită. Publicul se prăpădeşte de rîs. Oamenii îşi zîmbesc unul altuia. Chiar şi la mine ajung cîteva zîmbete rătăcite.

Se opreşte la marginea scenei, vîrfurile ascuţite ale cizmelor lui depăşesc linia rampei, şi numără pe degete presupunerile: Unu! Poate c-o admira prea mult, taică-meu, într-atît, încît se temea să se atingă de ea? Doi! Poate că pe ea o scîrbea că, după ce se spăla pe cap, el se învîrtea prin casă cu părul strîns într-un fileu negru? Trei!

Poate că din cauză că ea trecuse prin Holocaust, pe cînd el nu participase la Holocaust nici măcar ca figurant? Înţelegeţi-mă bine, omul nu numai că n-a fost ucis, el nici măcar n-a fost **rănit** în Holocaust! Patru! Poate că în general eu şi cu voi încă nu sîntem copţi să-i facem pe părinţii noştri să se întîlnească unul cu altul după cum e datina? Rîsete în public, iar el – comediantul, măscăriciul – iarăşi se agită pe scenă. Blugii lui sînt rupţi la genunchi, dar el se fandoseşte cu o pereche de bretele roşii cu catarame aurite, şi pe cizmele lui mici de cowboy sînt prinse stele argintii de şerif. Acuma văd că pe ceafa lui saltă întruna o codiţă mică şi subţire.

— Pe scurt, numai ca să închei povestea şi ca să putem începe seara care acuşi se termină, mandea s-a dus, a deschis un calendar, a frunzărit înapoi exact nouă luni de la naşterea lui, a găsit data şi a fugit cu ea la un vraf de ziare *Libertatea* pe care le colecţiona taică-meu, jumătate de cameră în casa noastră era ocupată de *Libertatea* asta, încă o jumătate de cameră era pentru cîrpele pe care le vindea, tăticu', şi pentru blugii şi cercurile de *hula-hoop* şi aparatele de exterminat gîndaci cu raze ultra-violete, prefa…

„Prefaceţi-vă că înţelegeţi", completează cu entuziasm glasuri din regiunea barului, la gestul lui de invitaţie unduit.

— Excelent, Netania. Chiar şi atunci cînd rîde, privirea lui e foarte concentrată şi lipsită de bucurie, ca şi cum ar ţine sub control o bandă rulantă pe care se rostogolesc bancurile lui: Şi noi tustrei, materialul biologic al familiei adicătelea, ne înghesuiam în camera şi jumătate care mai rămîneau şi, că veni vorba, el nu dădea voie să se arunce nici o singură foaie din *Libertatea* asta, „asta o să fie cîndva Cartea Sfîntă a generaţiilor viitoare!". Aşa ne spunea, cu degetul în aer, şi mustăcioara i se scula de parcă i-ar fi electrocutat cineva coaiele. Şi acolo, la data asta exact, nouă luni înainte ca eu să-mi fac intrarea în această

lume şi să strămut echilibrul ecologic din lac în puţ – peste ce-a dat mândelu', după părerea voastră? Exact peste acţiunea Sinai! Vă prindeţi care-i chestia? Ia spuneţi, asta nu vi se pare o nebunie? Abdel Nasser anunţă că naţionalizează Canalul de Suez şi ni-l închide în nas, şi taică-meu, Hezkel Grinstein din Ierusalim, un metru cinzeci şi nouă, păros ca un maimuţoi şi cu buze de fetişcană, nu ezită nici măcar o clipă şi se duce să redeschidă canalul! Aşa că dacă stai să te gîndeşti bine, eu sînt de fapt un fel de acţiune de represalii! V-aţi prins? Eu sînt prima acţiune ilegală a radicalilor de dreapta! M-aţi înţeles? Există acţiunea Sinai, acţiunea Karama, acţiunea Entebbe, acţiunea Ziipenume şi există acţiunea Grinstein, ale cărei amănunte încă n-a venit momentul să fie dezvăluite toate, dar din întîmplare avem aici o înregistrare rară, de calitate nu cine ştie ce: **Doamnă Grinstein, desfă-ţi picioarele, primeşte asta, despotul Egiptului!** Pam-pam! Iartă-mă, mamă! Iartă-mă, tată! Cuvintele mele au fost scoase din context! Încă o dată am trădat!

Şi odată cu vorba asta el îşi dă iarăşi, cu o sălbătăcie de neînchipuit, două palme, cu amîndouă mîinile, drept peste faţă. O dată şi încă o dată.

Cîteva clipe simt în gură un gust de metal şi de rugină. Lîngă mine oamenii se trag înapoi pe scaunele lor şi le tremură genele. La o masă de alături o femeie îi şopteşte ceva cu multă asprime lui bărbatu-său şi îşi ia poşeta, iar el îi pune mîna pe coapsă, o reţine.

— Acum, Netania *mon amour*, sarea pămîntului – apropo, e-adevărat c-aici de cîte ori te întreabă cineva pe stradă cît e ceasul, e mai mult decît probabil ca individul să fie unul pus de poliţie să te tragă de limbă? Glumeeesc! Am glumit numai! Se strînge tot, îşi încruntă sprîncenele şi ochii îi fug în dreapta şi în stînga: Nu-i aici în sală, din întîmplare, vreun Alperon

căruia trebuie să-i facem cinste? Sau vreun Abutbul? Dintre băieţii lui Dede, careva? Beber Amar nu-i aici? Careva din rudele lui Boris Elkosh? Poate că Tiran Shirazi e întîmplător în sală, ne face onoare cu prezenţa lui? Ben Suthi? Familia lui Hanania Elbaz? Eliahu Rustashvili? Shimon Buzatov?

Aplauze slabe se alătură treptat la spusele lui. Mi se pare că ele îi ajută pe oameni să scape de paralizia care i-a cuprins cu o clipă mai devreme.

— Nu, strigă el, să nu mă-nţelegeţi greşit, nu fac decît să verific, Netania, e o patrulare preliminară! Eu, întotdeauna cînd am spectacol pe undeva, înainte de orice caut despre locul respectiv pe Google-primejdii…

Şi în momentul ăsta, pe neaşteptate, oboseşte. E ca şi cum s-ar goli dintr-odată de sine însuşi. Îşi pune mîinile în şolduri şi gîfîie. Ochii îi sînt sticloşi şi îngheţaţi în gol, coagulaţi pe faţa lui ca ochii unui bătrîn.

Mi-a telefonat cu vreo două săptămîni în urmă. La unsprezece şi jumătate seara. Tocmai mă întorsesem de la plimbarea cu căţeaua. S-a prezentat. Era un fel de aşteptare încordată şi solemnă în glasul lui. N-am răspuns acestei aşteptări. S-a zăpăcit şi m-a întrebat dacă sînt eu, şi dacă numele lui nu-mi spune nimic. I-am spus că nu. Am aşteptat. Am oroare de oamenii care mă supun la ghicitori de felul ăsta. Numele, tocmai, mi se păruse cunoscut, vag cunoscut. Nu era cineva pe care să-l fi cunoscut prin munca mea, de asta eram sigur: sentimentul de respingere pe care îl încercam era de cu totul altă natură. E cineva dintr-un cerc mai intim, m-am gîndit, cu o mai mare capacitate să mă rănească.

Ai, mă doare, a rînjit el, eram sigur că mă ţii minte… Avea un sarcasm mocnit şi glasul îi era niţel răguşit, şi o clipă am crezut că e băut. N-avea grijă, a spus el, o să fiu scurt. Şi aici a chicotit: Eu sînt întotdeauna scurt, nici măcar un metru şaizeci,

cînd o să mor o să mă îngroape printre cantităţile neglijabile ale neamului.

Ascultă, am spus, ce vrei de la mine?

El a tăcut surprins. Iar a întrebat dacă sînt eu. Am o rugăminte la tine, a spus, şi într-o clipă s-a concentrat şi a vorbit la obiect: Ascultă şi decide, şi nu-i nimic dacă spui nu. *No hard feelings*, şi asta nu-i nici ceva care să-ţi răpească mult timp, numai o singură seară. Plătesc eu, bineînţeles, cît o să-mi spui, nu mă tocmesc cu tine.

Şedeam în bucătărie şi încă mai ţineam în mînă zgarda căţelei. Ea stătea, fără puteri, cugetînd, mă privea cu ochii ei de om, ca şi cum s-ar fi mirat că încă nu întrerup convorbirea.

M-a cuprins o istovire stranie. Am simţit că între mine şi omul acela are loc în paralel încă o conversaţie, un dialog ascuns, şi eu sînt prea lent ca să-l înţeleg. El părea să aştepte un răspuns, dar eu nu ştiam ce doreşte de la mine. Poate că-mi ceruse de-acum şi eu n-am auzit. Ţin minte că mi-am privit pantofii. Ceva în ei, felul în care erau îndreptaţi unul spre altul, m-a sufocat deodată.

Traversează încet scena către un fotoliu care se află la marginea ei din dreapta. E un fotoliu mare, roşu, jerpelit. Poate că şi el – ca şi vasul mare de aramă – e o rămăşiţă dintr-un spectacol care s-a jucat cîndva în sala asta. El se lasă să cadă în fotoliu cu un oftat, se cufundă în el tot mai mult, încă o clipă şi o să fie înghiţit de fotoliu cu totul.

Oamenii îşi aţintesc privirile asupra paharelor lor, agită uşurel vinul din ele, scormonesc distraţi în străchioarele cu arahide şi fistic.

Tăcere.

Şi apoi – chicoteli înăbuşite: arată ca un copil într-un fotoliu pentru uriaşi. Observ că sînt unii care se feresc să rîdă cu poftă şi chiar se feresc de privirea lui, ca şi cum s-ar teme să nu se încurce în vreun proces lăuntric întortocheat pe care omul îl poartă cu sine însuşi. Poate că simt, ca şi mine, că într-un fel oarecare s-au implicat de-acum în acest

proces interior, după cum şi cu omul însuşi s-au încurcat mai mult decît ar fi vrut. Încet-încet cizmele lui se înalţă, îşi dezvăluie ochilor noştri tocurile înalte, niţel feminine. Chicotele se înteţesc, se agaţă unul de altul, rîsul inundă sala.

Dă din picioare şi din mîini ca unul care se îneacă, şi zbiară şi se îneacă, şi, în cele din urmă, se smulge din adîncurile fotoliului, se năpusteşte şi se opreşte la cîţiva paşi de fotoliu, gîfîie şi priveşte fotoliul cu teamă. Publicul rîde cu un sentiment de uşurare – ăsta e *slapstick* din cel vechi şi bun – iar el îndreaptă către spectatori o mutră menită să deştepte groază, iar ei rîd şi mai tare. În sfîrşit binevoieşte şi el să zîmbească, se îmbibă de rîsul care se revarsă asupra lui. Din nou acea duioşie neaşteptată face ca faţa lui să pară mai fină, iar publicul îi răspunde, se îndulceşte faţă de el fără să vrea, şi el, comediantul, clovnul, măscăriciul, se lasă în voia oglindirii zîmbetului lui pe feţele spectatorilor, o clipă aproape că s-ar putea bănui că el chiar crede în ceea ce vede.

Şi din nou, ca şi cum n-ar fi în stare să îndure nici măcar pentru o clipă simpatia, gura i se strînge într-o linie subţire, scîrbită. Grimasa asta am mai văzut-o aici mai devreme: cu o mişcare fulgerătoare, micul rozător se muşcă pe sine însuşi.

Cer iertare că dau buzna în felul ăsta în viaţa ta, mi-a spus în acea convorbire telefonică nocturnă, dar am sperat cumva că datorită acelui, ştii tu, har al tinereţii – iarăşi era sarcastic – se poate totuşi spune că am început împreună, iar tu, uite-aşa, ai continuat în direcţia ta, jos pălăria, mă bucur pentru tine. Aici s-a oprit o clipă, a aşteptat să-mi amintesc, să mă trezesc în sfîrşit. Nu putea să-şi dea seama cu cîtă înverşunare ţin eu la letargia în care trăiesc, şi cît de violent pot să fiu faţă de cine încearcă să mă despartă de ea.

Îmi trebuie un minut, nu mai mult, să-ţi explic, a spus. Mi-ai dedicat un minut din viaţa ta, de acordeon?

Un om de vîrsta mea, pe cît se pare, şi vorbeşte argou de oameni tineri: nimic bun nu e de aşteptat din partea lui. Am închis ochii şi am încercat să-mi amintesc. Harul tinereţii. Din ce tinereţe vine el spre mine? Din copilăria petrecută la Ghedera, din anii în care am pribegit împreună cu părinţii mei, din cauza îndeletnicirilor lui taică-meu, între Paris şi New York şi Rio de Janeiro şi Mexico City? Sau poate din perioada în care ne-am întors în Israel şi am învăţat în liceu la Ierusalim? Am încercat să gîndesc repede, să mă eliberez de mine însumi. Vocea asta tîra după ea o apăsare, umbre ale sufletului.

Spune-mi, a izbucnit el pe neaşteptate, te prefaci, sau ai devenit prea important pentru… ca să … Cum de nu-ţi aminteşti?

De mult nu mi-a mai vorbit nimeni în felul ăsta. Era ca şi cum ar fi suflat peste mine o adiere de aer curat şi pur şi m-ar fi spălat de dezgustul pe care mi-l deşteaptă respectul vid de orice conţinut care mă înconjoară în general, chiar şi trei ani după ce m-am retras din activitate.

Cum se poate uita aşa ceva? A continuat să spumege împotriva mea: un an întreg am învăţat împreună la Kalcinski, acela din Bait-Vagan, şi după aceea mergeam pe jos la autobuz…

Încetul cu încetul cîte ceva a început să-mi revină în memorie. Mi-am amintit de mica locuinţă în care era întuneric chiar şi la amiază, şi apoi mi-am adus aminte şi de profesorul morocănos, care era foarte înalt şi slab şi adus de spate, şi care uneori mi se părea că ţinea tavanul pe umeri. Eram cinci sau şase băieţandri lipsiţi de talent la matematică; ne adunaserăm de la cîteva şcoli din oraş să luăm împreună lecţii particulare.

A continuat să vorbească zbuciumat, să-mi amintească lucruri uitate, să se arate jignit. Îl ascultam şi nu-l ascultam. N-aveam putere pentru asemenea intensităţi sentimentale. Am trecut cu ochii peste lucruri din bucătărie pe care trebuie să

le repar, să le văruiesc, să le ung, să le astup. În limbajul Tamarei, obligaţiile astea cotidiene se cheamă „închisoarea obligaţiilor domestice“.

M-ai şters din memorie, a spus el uluit.

Regret, am mormăit eu, şi abia cînd m-am auzit pe mine însumi am ştiut că într-adevăr aveam ce să regret. Căldura glasului meu mi-a dezvăluit, şi din căldura asta a apărut şi s-a apropiat de mine, copilul acela, trăsătură după trăsătură, copilul cu pielea foarte albă şi foarte pistruiat, pe obrajii lui erau pistrui lîngă pistrui. Un copil scund, pirpiriu şi cu ochelari, cu buze groase şi revoltate şi neliniştite. Un copil care vorbeşte repede şi e întotdeauna puţin răguşit. Şi imediat mi-am adus aminte că, în pofida pielii lui foarte albe şi a pistruilor trandafirii, părul lui creţ era negru ca smoala şi bogat, iar contrastul ăsta dintre culori făcea asupra mea o impresie cu totul deosebită. Te ţin minte, am spus pe neaşteptate, sigur, mergeam împreună… Nu-mi vine să cred că am putut să… chiar în halul ăsta…

Slavă Domnului, a oftat, mă gîndeam de-acum că te-am născocit.

— Şi bună sea-a-ara, frumoaselor şi încîntătoarelor din Netania, se învîrte şi zburdă din nou pe scenă şi din nou ţăcăne cu tocurile cizmelor lui. Vă ştiu eu, fetelor, vă ştiu bine, pe dinăuntru vă ştiu… Ce-ai întrebat, domnul de la masa treisprezece? Eşti obraznic mătăluţă, ţi s-a mai spus? Se încruntă şi o clipă arată ca şi cum ar fi într-adevăr jignit: Nu, pentru că să vii la un om ruşinos şi interiorizat ca mine cu o asemenea întrebare indiscretă!… E limpede că am avut fete din Netania! exclamă el cu voioşie şi lasă să i se întindă un zîmbet rotund pe toată faţa: Nu mi-a fost teamă! Au fost vremuri grele, trebuia să ne mulţumim cu puţin… Publicul, bărbaţi şi femei, bate cu palmele în mese, urlînd „huo“, fluieră, rîde, pe cînd el, pe scenă, se lasă într-un genunchi în faţa unor bătrîne, trei la o masă, toate bronzate

şi rîzăreţe, cu părul albăstriu şi rar, tapat. Salutare, masa opt, ce sărbătoresc frumoasele de-acolo? E vreuna aici care devine văduvă chiar în clipa asta? E vreun bărbat în stare terminală care în clipa asta îşi dă sufletul la spitalul Laniado? **Haide, prietene, haide,** îl încurajează de la distanţă pe bărbatul acela, **încă o contracţie şi eşti afară!** Femeile rîd şi bat din palme. El dansează pe scenă făcînd piruete şi o clipă e cît pe ce să cadă de-acolo, şi publicul rîde mai tare. Trei bărbaţi! strigă el vesel şi ridică în aer trei degete: Trei bărbaţi – un italian un franţuz şi un ovrei – stau într-un pub şi-şi povestesc cum fac ca femeilor lor să le fie bine. Franţuzul spune: Eu pe demoazela mea o ung din cap şi pînă la degetele de la picioare cu unt din Normandia, şi după ce termină, ea mai ţipă încă cinci minute. Italianul spune: Eu, cînd o pompez pe signora mea, înainte de asta îi ung corpul de jos pînă sus cu ulei de măsline pe care-l cumpăr dintr-un sat din Sicilia, şi după ce termină, ea mai ţipă încă zece minute. Ovreiul tace. Tace. Franţuzul şi italianul îl privesc: Şi tu? Eu? spune ovreiul, eu o ung pe Pesia mea cu untură de gîscă, ceea ce se cheamă la noi *schmalz*, şi după ce termină ea ţipă un ceas. **Un ceas?** Franţuzul şi italianul înnebunesc: Păi de ce, ce-i faci tu exact? Ah, spune ovreiul, îmi şterg mîinile de perdea.

Rîsete puternice. Bărbaţi şi femei în jurul meu, perechi-perechi, schimbă între ei priviri, cu subînţelesuri de lămurit mai tîrziu. Eu comand o *focaccia* şi vinete coapte cu pastă de susan. M-a pălit foamea.

— Unde eram? se bucură el, şi urmăreşte cu coada ochiului conversaţia mea cu chelneriţa şi mi se pare că e fericit că am comandat ceva de mîncat. S*chmalz*-ul, ovreiul, nevastă-sa, noi sîntem într-adevăr un popor deosebit, păi nu-i aşa, fraţilor? Nu, nu mai există alt popor ca poporul nostru evreu! Cel mai ales dintre toate! Cel mai deosebit! Ultra-ales! Aplauze în public. Adevărul e

că, în chestiunea asta, dacă o să-mi permiteţi o mică abatere de la cursul firesc, după cum îi spunea necrofilul răposatei lui soacre, fie-i amintirea binecuvîntată, n-am cuvinte să vă spun cît de tare mă enervează antisemitismul cel nou! Serios, pentru că m-am obişnuit cumva cu ăla vechi, ba un pic, un pic chiar îl vedeam cu ochi buni, ca poveştile alea duioase, bătrînii Sionului, cîţiva troli cu barbă şi cu nas mare coroiat stau împreună şi gustă cîte-un pic din fiecare antreu, aperitive de lepră cu coriandru şi ciumă, schimbă între ei reţete de quinoa şi otravă pentru fîntîni, ici-colo căsăpesc de Paşte un copil creştin, **hei, prieteni, aţi băgat de seamă ce gust strepezit are anul ăsta sîngele copiilor?** Cu toate astea ne-am deprins de-acum, ne-am obişnuit, e o parte din tradiţie, adicătelea, dar deodată îţi vin ăştia cu antisemitismul lor cel nou, nu ştiu, nu mă simt chiar la largul meu cu el, am chiar rezerve – îşi trosneşte degetele şi îşi coboară umerii cu fîstîceală ingenuă – nu ştiu cum să spun fără ca, Doamne fereşte, să-i jignesc pe antisemiţii cei noi, dar *amici miei*, să n-avem vorbe, e ceva strident în atitudinea voastră, nu-i aşa? Pentru că uneori mă gîndesc că dacă vreun savant israelian – e doar un exemplu – ar găsi pe neaşteptate un leac împotriva cancerului – da? –, o doctorie care să lichideze cancerul ăsta o dată pentru totdeauna, atunci vă garantez mie-n sută că imediat s-ar auzi în lume voci şi proteste şi manifestaţii şi voturi la ONU şi articole în toate ziarele din Europa că, de fapt, de ce să lovim în cancer? Şi dacă de-acum lovim în el, de ce să-l nimicim imediat? De ce să nu-ncercăm mai întîi s-ajungem cu el la un compromis? De ce imediat cu forţa? Sau de ce să nu ne punem mai întîi în locul lui şi să vedem, de pildă, cum el însuşi, cancerul, trăieşte boala din punctul lui de vedere? Şi să nu uităm că are şi părţile lui pozitive cancerul. E un fapt, sînt mulţi care o să vă spună că ţinînd piept cancerului au

devenit oameni mai buni! Şi trebuie ţinut minte că studierea cancerului a dus la descoperirea unor medicamente pentru alte boli, şi acum toate astea – aşa, dintr-odată – o să înceteze, şi încă prin lichidare! Ce, n-am tras nici un fel de învăţăminte din trecut? Am uitat vremurile de beznă? Şi în general – afişează o fizionomie gînditoare – oare e-ntr-adevăr ceva în om care-l face superior cancerului şi de-aceea îi dă dreptul să-l lichideze?

Publicul aplaudă fără tragere de inimă. El dă năvală…

— Şi bună seara şi vouă, *gentlemen*. Nu-i grav c-aţi venit. Dac-o să staţi liniştiţi, o să vă permitem să urmăriţi totul în calitate de observatori, şi dacă n-o să vă purtaţi frumos, o să vă trimitem pe toţi în cealaltă încăpere pentru castrare chimică, ochei? Aşadar, *ladies*, daţi-mi voie în sfîrşit să mă prezint în mod oficial, ajunge cu presupunerile abracadabrante despre identitatea acestui bărbat misterios şi şarmant: Dovală Gi, acesta e numele, acesta e *my title*, aceasta e marca de succes în întreaga lume luminată care se află la sud de Hadhramaut, şi e şi uşor de ţinut minte, Dovală-Dovuşoară, ca un sfert de porţioară, Dovuşor cel mic – azi aici, mîine pe dric, G ca punctul G după care ni se scurg nouă ăstora toate celea, şi sînt tot al vostru, fetelor, pradă fanteziilor voastre celor mai sălbatice, de acum şi pînă la miezul nopţii, şi de ce numai pînă la miezul nopţii? vă întrebaţi voi dezamăgite, pentru că la miezul nopţii eu plec acasă şi numai una dintre toate frumoasele care sînt aici o să aibă şansa să mă însoţească şi să se facă una cu trupul meu catifelat pentru o noapte de contacte verticale şi orizontale, şi mai cu seamă virale, şi chiar şi asta, bunînţeles, numai cît o să-mi îngăduie pilula albastră a fericirii, care-mi dă pentru cîteva ore, şi de fapt îmi împrumută ceea ce mi-a răpit cancerul prostatei, deschide paranteza: ce idiot cancerul ăsta, dacă mă întrebaţi. Serios, gîndiţi-vă, am părţi atît de

frumoase şi de atrăgătoare. Vin oameni de la Ashkelon să admire frumuseţea asta, rotunjimea călcîiului meu, de pildă – şi se răsuceşte şi îşi întoarce spatele către sală şi-şi azvîrle îndărăt cu graţie cizma –, sau coapsele mele superbe, sau pieptul mătăsos, sau pletele care-mi curg rîu, şi, poftim, degeneratul ăsta preferă să mi se bălăcească în prostată, să mi se joace cu puţa, nu vă puteţi închipui cît de tare m-a decepţionat, închide paranteza. Dar pînă la miezul nopţii, surioarele mele, o să ne prăpădim aici de rîs cu bancuri şi cu imitaţii, cu o antologie din spectacolele mele din ultimii douăzeci de ani, după cum n-a apărut în anunţuri, întrucît cine şi de ce s-arunce un shekel pentru un anunţ despre mine, în afară de un dreptunghi de mărimea unui timbru în cotidianul gratuit al Netaniei? Nici măcar un bileţel pe un copac n-au pus putorile, ai făcut economii pe spinarea mea, Ioav. Să-ţi fie de bine, sufleţelule. Picasso, cîinele Rotweiler care s-a pierdut, a avut parte de mai multă publicitate decît mine pe stîlpii de electricitate de aici, am verificat, am trecut în zona industrială din stîlp în stîlp, bravo, Picasso, ţi-a mers, nici nu te grăbi să te-ntorci acasă, ascultă-mă pe mine, îşi garantez, în orice loc, calea cea mai bună ca să fii preţuit e să nu fii în locul respectiv, nu-i aşa? Nu asta era ideea care se afla îndărătul campaniei lui Dumnezeu în Holocaust? Nu pe asta se întemeiază conceptul de moarte?

Publicul îl urmăreşte captivat.

— Nu, spune tu, Netania, nu-i o nebunie ce le dă prin cap ălora care lipesc anunţuri despre animale care s-au rătăcit? „S-a pierdut hîrciog auriu, şchiop de-o lăbuţă, suferă de cataractă, sensibil la gluten, alergic la lapte de migdale.“ Allo, care-i problema? Eu, fără că caut mult, pot să vă spun unde e: hîrciogul dumneavoastră e la serviciul de handicapaţi.

Publicul rîde din toată inima şi se linişteşte puţin, ca şi cum ar simţi că pe undeva a fost corectată o eroare primejdioasă de navigaţie.

Vreau să vii la spectacolul meu, mi-a spus la telefon, după ce a izbutit să răzbată în memoria mea recalcitrantă şi după ce am depănat împreună cîteva amintiri, ce-i drept mişcătoare, din acele ore în care mergeam împreună de două ori pe săptămînă din cartierul Bait-Vagan la autobuzul care mă ducea la locuinţa mea în cartierul Talpiot. El vorbea despre drumul acela pe care-l făceam împreună cu un neţărmurit entuziasm, „atunci a-nceput între noi o prietenie adevărată“, a spus asta de două ori, chiar de trei ori, şi chicotea cu un fel de fericire ciudată, „mergem şi vorbim şi vorbim, prietenie *walkie-talkie*“, şi a continuat să istorisească amintiri, evocînd cele mai mici amănunte, ca şi cum prietenia aceea de scurtă durată ar fi fost lucrul cel mai bun care i se întîmplase în viaţă. Iar eu ascultam cu răbdare şi aşteptam să aud ce anume vrea să fac pentru el, ca să pot refuza fără să-l rănesc prea tare, şi să-l îndepărtez iarăşi din viaţa mea.

Ce fel de spectacol vrei să văd? l-am întrerupt atunci cînd s-a oprit să respire.

Eu, a spus el sarcastic, cum să spun, eu, în principiu, fac *stand-up*.

Ah, am spus eu cu uşurare, asta nu-i pentru mine.

Ai avut vreodată de-a face cu *stand-up*-ul? a chicotit. Cum-necum, m-am gîndit că tu, în general… Ai văzut vreodată un spectacol din ăsta?

Cînd şi cînd la televiziune, am spus. N-am nimic împotriva ta personal, dar e un gen care ce nu grăieşte chiar deloc inimii mele.

Deodată m-am eliberat de paralizia care pusese stăpînire pe mine din clipa în care răspunsesem la telefon. Dacă fusese ceva misterios în faptul că mi se adresase, sau fusese în faptul ăsta o promisiune obscură – să zicem de înnoire a

unei vechi prietenii – totul încetase acum, se spulberase cu totul: *stand-up*.

Ascultă, am spus, eu nu-ţi pot fi client. Toate jocurile astea cu glumiţe şi toată truda asta pentru a face publicul să rîdă, nu mi-e mintea la ele şi nu sînt pentru vîrsta mea, regret.

OK, a spus el încet, ăsta e fără doar şi poate un răspuns limpede, nu se poate spune că eşti un partizan al vorbitului în doi peri.

Nu mă-nţelege greşit, am spus, şi am văzut cum căţeaua ciuleşte urechile şi mă priveşte îngrijorată – sînt sigur că sînt foarte mulţi oameni care se delectează cu genul ăsta de divertisment, nu judec pe nimeni, fiecare cu gustul lui…

Am mai adăugat pesemne cîte ceva în spiritul ăsta. Nu ţin minte totul, spre norocul meu. N-am ce să spun în apărarea mea, poate doar că din prima clipă am simţit, şi probabil am ţinut vag minte, că omul ăsta avea un fel de talent sau caracter de şperaclu – mi-a revenit pe neaşteptate expresia asta din copilărie – şi că trebuie să fiu foarte prudent.

Dar nici asta, bineînţeles, nu justifică modul în care l-am atacat. Pentru că deodată, fără nici un motiv aparent, m-am repezit la el, ca şi cum ar fi fost reprezentantul uşurătăţii omeneşti în ansamblul ei, cu toate ramificaţiile ei: Şi faptul că pentru voi, clocoteam eu, orice lucru de pe lumea asta e, de fapt, numai material pentru provocat rîsul, orice şi oricine, tot şi toate nu merită decît să fie luate în rîs, de ce nu, dacă ai numai un dram de talent pentru improvizaţie şi un strop de iuţeală a gîndirii, atunci de orice se poate rîde şi din orice se poate face parodie şi caricatură – din boală, din moarte, din războaie, orice poate fi obiect de batjocură, nu?

A urmat o tăcere îndelungată. Sîngele mi-a coborît încet din cap şi a lăsat în loc o senzaţie de creier rece. Şi uluire de mine însumi. De ceea ce am ajuns să fiu.

L-am auzit răsuflînd. Am simţit-o pe Tamara crispîndu-se în mine. Eşti plin de mînie, a spus ea. Sînt plin de doruri, m-am gîndit eu, nu vezi? Sufăr de intoxicaţie cu doruri.

Pe de altă parte, el bolborosea cuvinte cu glas mititel, sugrumat şi cu un fel de mîhnire care mi-a strîns inima: Adevărul e că nici eu nu mă mai entuziasmez de *stand-up* ca altădată. Da, altădată, înainte, asta era pentru mine ca mersul pe sîrmă. Aproape în orice clipă poţi să te faci ţăndări sub ochii tuturor. Ai ratat poanta la milimetru, sau, să zicem, ai pus un cuvînt într-un loc nepotrivit în propoziţie, sau vocea ta a urcat niţel în loc să coboare – şi publicul ţi se răceşte numaidecît. Dar o secundă mai tîrziu îl atingi aşa cum trebuie şi el îşi crăceşte picioarele.

Căţeaua bea apă. Urechile ei lungi atingeau podeaua de amîndouă părţile străchioarei. Are chelii mari pe tot trupul. E aproape oarbă. Veterinarul nu conteneşte să mă piseze să accept s-o eutanasiez. Are treizeci şi unu de ani. Îmi închipui că din punctul lui de vedere şi eu sînt de-acum candidat la eutanasie. Mi-am pus picioarele pe scaunul din faţa mea. Am încercat să mă calmez. Acum trei ani, din cauza unor izbucniri de felul ăsta, mi-am pierdut postul, şi acum mă gîndeam: Cine ştie ce-am pierdut acum.

Pe de-a treia parte, a continuat el, şi abia atunci am realizat cît de lungă fusese tăcerea pe care o păstrasem împreună, adîncit fiecare în gîndurile lui – cînd faci *stand-up*, faci totuşi cîteodată oamenii să rîdă, şi asta e deja ceva.

Ultimele cuvinte le-a spus scăzînd vocea, ca şi cum şi-ar fi vorbit lui însuşi, iar eu m-am gîndit: Aşa e, şi asta e ceva, e chiar un lucru mare. Uite eu, de pildă, abia dacă îmi mai amintesc cum îmi sună rîsul. Şi aproape că l-am rugat să ne oprim aici şi să reluăm toată convorbirea de la capăt, şi de astă dată ca doi oameni, ca să pot cel puţin să-i explic cum de-am putut să-l uit, cum refuzul meu

de a-mi aduce aminte un lucru măreţ şi dureros care aparţine trecutului îmi întunecă şi îmi şterge încet-încet din minte porţiuni mari din întregul trecut.

Ce vreau de la tine? A respirat adînc. Bun, adevărul e că acum nu mai sînt sigur că, în general, chestiunea mai e încă actuală…

Înţeleg că vrei ca eu să vin la spectacolul tău.

Da.

Dar pentru ce? De ce ai nevoie de mine acolo?

Uite, aici m-ai prins… Nici măcar nu ştiu cum să spun… Sună ciudat să ceri cuiva una ca asta. Şi a chicotit: Pe scurt şi la obiect, m-am gîndit destul de mult, de ceva vreme de-acum macin asta cu mine însumi, şi nu ştiu, şi nu sînt sigur, şi în cele din urmă m-am gîndit că numai de la tine pot.

Era deodată ceva în glasul lui, aproape o implorare. Deznădejdea unei ultime rugăminţi. Mi-am dat jos picioarele de pe scaun.

Te ascult, am spus.

Vreau, a lăsat el să-i scape, vreau să mă priveşti. Să mă vezi bine-bine, şi pe urmă să-mi spui.

Să-ţi spun ce?

Ce-ai văzut.

— Pe scurt, Netaniuţă, în seara asta ardem aici ma-ma-mama spectacolelor, sluga voastră credincioasă în faţa a sute de admiratoare care-şi rup sutienele, da, desfă-te la copci, masa zece, desfă copcile… Hopa! Am auzit deodată un bum, aşa-i?

Publicul rîde, dar rîsul e scurt şi întunecat, cei tineri rîd un pic mai mult, şi omul de pe scenă nu e mulţumit. Îşi trece mîna prin faţa obrazului, ca şi cum ar căuta locul unde ar durea cel mai tare. Oamenii privesc fascinaţi mîna asta ale cărei degete se răşchiră şi se strîng într-o mişcare lentă ca de valuri. Nu e logic, gîndesc în sinea mea, asta

nu se întîmplă cu adevărat, un om nu se pocneşte aşa pe sine însuşi.

— *Idiotl*, face el să se audă cu glas răguşit şi pare că mîna e cea care şopteşte, că degetele şoptesc: *Idiotl*, dumnealor iarăşi n-au rîs aşa cum trebuie! Cum ai să-nchei aicea seara? De dincolo de mîna care-i pipăie faţa el fulgeră către public un zîmbet îngheţat, ca din spatele unor gratii. Astea nu-s rîsetele de care te bucurai odinioară, spune el cu un regret îngîndurat – trăncăneşte cu sine pentru ca noi să-l auzim, poate că nu te-ndeletniceşti cu meseria care ţi se potriveşte, Dovală, poate că-ntr-adevăr a venit momentul să te retragi. Continuă să stea de vorbă cu sine însuşi cu un calm care îţi îngheaţă sîngele în vine. Să te retragi, da, să-ţi pui sculele-n pod şi cu ocazia asta să te spînzuri şi tu, de-acelaşi cui. Dar ce părere ai, să-ncercăm pe ei papagalul, ultima şansă? Îşi îndepărtează mîna de chip, dar o lasă să plutească deasupra lui. Avea unul un papagal care nu-nceta să-njure. Din clipa-n care făcea ochi şi pînă se ducea la culcare suduia cu-njurăturile cele mai grosolane şi mai împuţite care există. Şi omul tocmai că era un tip fin, cultivat, politicos…

Publicul urmăreşte în paralel şi bancul, dar şi pe povestitor, atras şi de unul, şi de celălalt.

— Pînă la urmă, n-a avut încotro, omul a început s-ameninţe papagalul, dacă nu-ncetezi, te-nchid în dulap! De ameninţarea asta papagalul a căpiat încă şi mai tare, a-nceput să-njure şi pe idiş…

Se opreşte, rîde pentru sine cu voce tare, se bate uşurel pe coapse: Nu, Netania, chestia asta o să-ţi placă, e exclus să nu-ţi placă.

Publicul îl priveşte şi pare stupefiat. Ici-colo ochii se mijesc de la sine, se pregătesc pentru mişcarea rapidă a mîinii către obraz.

— Pe scurt, tipul apucă papagalul, îl aruncă în dulap şi încuie uşa. Papagalul revarsă dinăuntru asemenea orori, asemenea putoare că tipului îi vine

să sară de pe-acoperiş de ruşine faţă de vecini. În cele din urmă nu mai suportă, deschide dulapul, prinde papagalul cu amîndouă mîinile, şi papagalul ţipă, înjură, muşcă, bîrfeşte, chiar defăimează, şi individul îl ia la bucătărie, deschide uşa congelatorului şi-aruncă papagalul înăuntru şi-nchide.

Linişte în sală. Ici-colo zîmbete prudente. Mi se pare că majoritatea publicului e subjugat mai cu seamă de mîinile omului, care se rotesc una deasupra celeilalte în mişcări circulare lente ca un şarpe care se descolăceşte dintr-un coş.

— Individul îşi lipeşte urechea de congelator, aude dinăuntru înjurături, zgîrieturi pe uşă, fîlfîit de aripi… După un timp se face linişte. Un minut, încă un minut, nimic. Linişte. Pasărea nu scoate nici un piuit. Tipul începe să fie neliniştit, e cuprins de remuşcări, poate că papagalul a îngheţat şi-a murit acolo, hipotermie, ce ştiu eu. Deschide uşa congelatorului pregătit sufleteşte pentru ce-i mai rău, şi uite că papagalul iese cu picioare tremurînde, i se cocoaţă pe umăr, îi spune: Domnul meu, n-am cuvinte să cer iertare. De-acum înainte, domnul meu, n-o s-auzi din pliscul meu nici măcar o singură vorbă de ocară. Tipul priveşte papagalul şi nu-şi crede urechilor. Şi-atunci papagalul îi spune: Apropo, domnul meu, cu ce anume a greşit găina?

Publicul rîde. O respiraţie adîncă şi îndelung reţinută izbucneşte într-un hohot de rîs. Publicul rîde, poate şi ca să-l salveze pe omul de pe scenă de propriile lui mîini. Ce contract bizar se ţese aici, şi care e partea mea în acest contract? Cei doi tineri palizi stau aplecaţi înainte pe masă. Buzele lor sînt ţuguiate de încordare, aproape cu patimă. Poate că speră că o să-şi dea din nou lovituri? Omul ascultă rîsul care vine din sală. Îşi ţine capul înclinat şi fruntea încreţită. Nu *shoin*, oftează el, după ce-a cîntărit intensitatea rîsului şi durata lui, mai mult de-atît n-o să scoatem de la voi. Un

public dificil şi cu gusturi alese ai tu aici, Doviniu, e posibil ca unii dintre ei să fie chiar de stînga, ceea ce obligă la o atitudine mai savantă, cu un strop de făţărnicie. **Unde eram?** Se întărîtă singur printr-un strigăt: Am zis zi de naştere, care e, după cum se ştie, o zi în care se cere o revizie a sufletului, pentru cine are suflet, pentru că eu, ăsta-i adevărul adevărat, în situaţia mea de azi, e pur şi simplu peste posibilităţile mele să întreţin un suflet, serios, un suflet e un articol care obligă la o întreţinere *non-stop*, nu-i aşa? O îndeletnicire care nu se isprăveşte niciodată! Revizie ca la fiecare sută de mii de kilometri, zi de zi şi ceas de ceas! Nu, spuneţi-mi şi voi, n-am dreptate?

Sînt ridicate halbe cu bere, i se aprobă spusele. Mi se pare că numai eu mai sînt încă sub influenţa mîinii care era fluturată în dreptul obrazului; eu, şi poate şi o doamnă foarte scundă, care şade nu departe de mine şi îl priveşte cu uluire din clipa în care a intrat în scenă, şi parcă i-ar veni greu să creadă că există pe lumea asta o asemenea fiinţă. N-am dreptate? strigă el din nou, şi acum i se răspunde din public cu răcnete şi strigăte de aprobare. **N-am drep-ta-te?** urlă el cît îl ţin puterile, iar ei urlă că are dreptate, are dreptate. Cîtorva dintre ei efortul le face ochii să sticlească, şi, pare-mi-se, cu cît sporeşte gălăgia, cu atît e el mai mulţumit, se desfată înfierbîntîndu-i, excitîndu-le o glandă vulgară, ba chiar coruptă, şi deodată mi-e limpede în modul cel mai simplu cu putinţă că eu nu vreau şi nu trebuie să fiu aici.

— Pentru că *fucking* sufletul, lua-l-ar dracu, se tot răzvrăteşte în noi clipă de clipă, aţi băgat de seamă? Ai băgat de seamă, Netania? I se răspunde cu zbierete că da, că au băgat de seamă, iar el: Odată dumnealui vrea aşa, şi altădată nu vrea, şi acum îţi explodează într-o euforie cu focuri de artificii, şi o jumătate de minut după aceea îţi dă c-o bîtă-n cap, şi acum e-n călduri, şi acum are-o criză şi-un bîzdîc şi bîldîbîc! Spuneţi-mi, cine e-n

stare să se descurce cu el, şi-n general, cine are nevoie de el? Se înflăcărează, iar eu mă uit primprejur, şi iar mi se pare că, în afară de mine şi de femeia aceea, mititică în mod cu totul deosebit, aproape o pitică, toţi par neîndoielnic satisfăcuţi. Ce, la dracu', fac eu aici, şi ce obligaţie am faţă de cineva care în urmă cu patruzeci şi ceva de ani a luat împreună cu mine nişte lecţii particulare? Îi mai acord cinci minute, cinci minute pe ceas, şi după asta, dacă nu se întîmplă, cum să zic, o cotitură în acţiune, eu mă ridic şi plec.

Într-un anume fel, la telefon era ceva atrăgător în propunerea lui, şi aici aşijderea, nu contest, are ici-colo momente – pocniturile pe care şi le-a dat singur, tocmai în ele era ceva, nu ştiu, s-a căscat un abis care te invita să-l cercetezi. Şi prost nu-i băiatul. Prost n-a fost niciodată, şi e sigur că şi în seara asta îmi scapă ceva din el, un semnal pe care mi-e greu să pun degetul, cineva dinlăuntrul lui mă cheamă, dar ce să-i faci dacă limitele genului ăstuia al lui sînt atît de înguste?

Nu-nu, mă gîndesc eu, şi-mi fac curaj în vederea unei ieşiri rapide, nu poate să-mi vină cu reproşuri. Am făcut un efort, am venit de la Ierusalim, l-am ascultat aproape o jumătate de oră, n-am găsit în el nici har şi nici tinereţe, şi acum o iau din loc.

Mai ţine o cuvîntare plină de entuziasm împotriva „ideii cretine a nemuririi *fucking* sufletului", nici mai mult nici mai puţin. Reiese că, dacă ar fi lăsat să aleagă, ar lua cu amîndouă mîinile tocmai alternativa nemuririi trupului. Gîndiţi-vă, trup neto, strigă, fără gînduri, fără amintiri, pur şi simplu un trup tembel, care sare pe pajişte ca un zombi şi mănîncă şi bea şi regulează fără conştiinţă de sine. Şi în punctul ăsta el ne ilustrează ideea, sărind şi mişcîndu-şi vesel bazinul şi aruncînd zîmbete goale de orice sens. Îi fac semn chelneriţei să-mi aducă nota. Renunţ şi la onoarea de a fi musafirul lui. Nu vreau să-i rămîn

dator cu nimic. Şi aşa lumea e o perniţă cu ace. O greşeală, a fost o greşeală să vin aici. El observă mişcarea mîinii mele către chelneriţă şi îi cade faţa, pur şi simplu i se prăbuşeşte.

— Nu, serios! reacţionează el rapid la semnalul de alarmă şi vorbirea lui devine şi mai precipitată, ştiţi voi ce-nseamnă în ziua de azi să întreţii un suflet? E de-a dreptul un accesoriu de lux! Faceţi o socoteală şi-o să vedeţi că vă iese mai scump decît genţile pentru roţile de maşină, genţile cu magneziu! Vă vorbesc de sufletul cel mai simplu, nici vorbă de Shakespeare sau Cehov sau Kafka, apropo, un material care nu-i deloc rău, aşa cel puţin mi se aduce discret la cunoştinţă, eu personal n-am citit – eu, primiţi o confesiune mişcătoare, sufăr de o gravă dislexie, terminală, vă jur, asta s-a descoperit încă de pe cînd eram un făt, medicul care m-a examinat le-a propus părinţilor mei să se gîndească la o întrerupere de sarcină…

Publicul rîde. Eu nu. Îmi amintesc vag că aducea uneori în discuţie cărţi ale căror titluri le cunoşteam şi ştiam că peste doi ani la bacalaureat o să fie subiecte de examen, iar el vorbea despre cărţile astea ca şi cum într-adevăr le-ar fi citit. *Crimă şi pedeapsă* era printre ele, şi, dacă nu greşesc, şi *Procesul* sau *Castelul*. Acum, pe scenă, din el continuă să ţîşnească într-un tempo ameţitor titluri de cărţi şi nume de scriitori, şi el îi asigură pe cei din sală că n-a citit niciodată nimic din ce pretinde c-a citit, şi pe mine mă apucă un fel de mîncărime în susul spatelui, şi mă întreb dacă el pur şi simplu linguşeşte publicul, îi vinde „simplitate“ şi „spirit popular“, sau pune la cale ceva ce pînă la urmă o s-ajungă pînă la mine. O zoresc din priviri pe chelneriţă.

— Pentru că la urma urmei ce sînt eu? strigă el cît îl ţine gura. Eu sînt de calitate inferioară, eu, nu-i aşa? Şi în punctul ăsta el se orientează cu tot trupul către mine şi împroaşcă un surîs amar: Pentru că, de fapt, ce e un *stand-up*, v-aţi gîndit

vreodată? Ascultă-mă pe mine, Netania: e una peste alta un divertisment destul de jalnic, hai să recunoaştem adevărul, şi ştiţi de ce? Pentru că ni se poate simţi mirosul de transpiraţie! Efortul de a face lumea să rîdă! De aia! Îşi adulmecă subsuorile şi-şi strîmbă faţa. Publicul rîde niţel, derutat, şi eu îmi îndrept spinarea pe scaunul meu şi-mi încrucişez braţele pe piept, pentru că mi se pare că aici e o declaraţie de război.

— Ni se vede pe mutră încordarea, îşi ridică vocea şi mai mult. Încordarea de a face lumea să rîdă cu orice preţ, şi cum implorăm de-a dreptul să vă fim pe plac (şi astea sînt, cred, perle alese din ce-i spusesem eu în cursul convorbirii noastre telefonice), şi tocmai din cauza tuturor acestor lucruri, doamnelor şi domnilor, eu primesc aici printre noi cu mare emoţie şi cu supunere instanţa cea mai înaltă a justiţiei, pe judecătorul Tribunalului Suprem, Avishai Lazar, care a venit aici în seara asta, o surpriză absolută pentru mine, numai ca să susţină în public arta noastră mizerabilă şi jalnică. **Completul de judecată!**

Şi clovnul trădător sare în poziţie de drepţi tensionat şi pocneşte din călcîie, şi după aceea îmi face o plecăciune adîncă. Tot mai mulţi şi mai mulţi oameni se răsucesc să mă privească, parte din ei aplaudă ascultători în chip automat, şi eu mai şi mormăi imbecil: Judeţean, nu suprem, şi în retragere; iar el, pe scenă, rîde cu un rîs cald şi rostogolit şi mă sileşte să mă prefac că zîmbesc odată cu el.

În adîncul meu am ştiut tot timpul că n-o să mă lase să ies de-aici cu uşurinţă. Că toată treaba, invitaţia să vin încoace şi propunerea nejustificată care a însoţit-o, era o capcană, o răzbunare a lui în care eu m-am lăsat prins ca un tîmpit. Din clipa în care a declarat aici că e ziua lui de naştere – un amănunt pe care nu l-a pomenit atunci cînd a vorbit cu mine – am început să simt că sînt strîns de gît. Chelneriţa, alegînd momentul exemplar de

prost, îmi aduce nota. Tot publicul se uită la mine. Încerc să înţeleg cum ar trebui să reacţionez, dar totul e puţin prea rapid pentru mine, şi în general –, de cînd a început seara, simt în ce măsură viaţa de unul singur e lentă, în ce măsură mă face pe mine lent. Împăturesc nota şi o pun sub scrumieră, şi îmi aţintesc privirea drept în ochii lui.

— Un suflet simplu – vă zic –, înghite un mic surîs şi-i face semn şefului sălii să-mi mai trimită în contul lui nişte bere –, un suflet de simplu soldat, fără accesorii şi fără suplimente, sufletul de bază, pur şi simplu sufletul unui om care nu vrea decît să mănînce bine şi să bea cu măsură şi să se pilească niţel cu plăcere şi să varieze o dată pe zi şi să reguleze o dată pe săptămînă şi să fie lăsat în pace, şi atunci pe neaşteptate îşi dă seama că acest *fucking* suflet, dracu' să-l ia, cîte pretenţii n-are! Are un întreg Comitet de Întreprindere! Şi iar îşi înalţă mîna în faţa publicului şi numără pe degete, şi publicul se alătură numărătorii cu strigăte puternice: dureri de inimă, **unu!** şi mustrări de cuget, **doi!** şi delegaţie de îngeri răi, **trei!** şi coşmaruri şi insomnii noaptea de atîta teamă de ce o să se întîmple în curînd şi cum o să fie, **patru!**

Din toate părţile oamenii dau din cap că-i împărtăşesc opiniile, şi el rîde: Vă jur, ultima dată în viaţa mea cînd n-aveam necazuri a fost cînd încă mai aveam prepuţ. Publicul se tăvăleşte de rîs. Eu îndes în gură cantităţi enorme de arahide şi de alune turceşti şi le sfărîm între dinţi ca şi cînd ar fi oasele lui. El stă în centrul scenei, sub fasciculul de raze ale reflectorului, şi încuviinţează din cap cu ochii închişi, ca şi cum ar elabora în clipa asta o întreagă filosofie de viaţă. Ici-colo se aud aplauze însoţite de un fel de ţipete „u-u-u" subite şi grosolane, mai cu seamă din partea femeilor. Omul ăsta, gîndesc eu, un bărbat nici frumos, nici încîntător sau atractiv, şi cum ştie el să atingă exact locurile care transformă oamenii în mulţime, în gloată.

Iar el, ca şi cum mi-ar fi auzit gîndurile, întrerupe reacţia publicului cu o mişcare tăioasă a mîinii, cu faţa gălbejită, acum simt în el opusul total a ceea ce gîndeam: însuşi faptul că publicul e de acord cu el, că cineva, oricine ar fi, e de acord cu el într-o privinţă sau într-alta, trezeşte în el, pe cît se pare, şi o reacţie de respingere, ba chiar un fel de scîrbă – strîmbătura asta a buzelor, nările crispate –, ca şi cum toţi cei care şed aici s-ar înghesui să-l atingă, să-l pipăie.

— Şi acum e momentul, doamnelor, să aduc mulţumiri cui m-a adus pînă aici; cui a fost dispus să rămînă cu mine pentru totdeauna şi fără nici o condiţie chiar şi după ce-am fost părăsit şi azvîrlit şi abandonat cu toptanul de femei şi copii şi colegi de serviciu şi prieteni – îmi aruncă o privire ca o împunsătură de ac şi apoi imediat izbucneşte în rîs –, şi chiar şi de directorul şcolii mele, glumeeesc, doar un exemplu, domnul Pinhas Bar-adon, hai să ne unim cu toţii într-o rugăciune pentru odihna sufletului lui, el, apropo, încă mai trăieşte – chiar şi el m-a zburat la vîrsta de cincisprezece ani din şcoala noastră direct la colegiul ştiinţelor străzii, şi încă mi-a scris ca motivare în acte, ascultă cu atenţie, Netania: **Un cinic bătrîn ca acest copil n-am mai întîlnit în toată cariera mea**. E tare, nu? Cristalin! Şi după toate astea, singurul care nu m-a părăsit şi nu m-a abandonat şi nu m-a lăsat de izbelişte am fost numai eu, da – şi iar îşi mişcă bazinul şi-şi trece palmele de-a lungul trupului într-o mişcare de seducţie – iar acum, fraţilor, uitaţi-vă bine şi spuneţi ce vedeţi. Nu, serios, ce vedeţi? Pulbere de om, nu-i aşa? Aproape zero materie, şi, făcînd cu ochiul ştiinţelor exacte, aş spune chiar antimaterie. Şi vă e de-acum limpede că e vorba de-o rablă de om înainte de a fi trimis la casare, a? Chicoteşte, îmi face scurt cu ochiul, se linguşeşte niţel, poate că mă roagă ca, oricît aş fi de supărat pe el, să-mi ţin făgăduiala pe care i-am făcut-o.

— Şi numai ca să vedeţi, Netania, ce înseamnă fidelitate şi chiar devotament de-a lungul a cinzeci şi şapte de ani destul de nasoli! Uitaţi-vă şi vedeţi ce-nseamnă tenacitate şi perseverenţă în proiectul păgubos de a fi Dovală! Sau chiar pur şi simplu de a fi! Şi începe să facă paşi săltaţi pe suprafaţa scenei cu mişcări de jucărie mecanică şi să croncăne cu glas strident: A fi! A fi! A fi! Şi se opreşte, şi întoarce încet către sală o faţă strălucind de viclenie, de escroc, de hoţ sau de pungaş căruia i-a reuşit furtişagul: În general vă daţi seama ce idee fantastică este **să fii**? Cît e de subversivă?

Şi-şi umflă niţel obrajii şi lasă să-i scape un fel de „phh“ mititel, ca o băşică de aer care se sparge.

— Dovală Gi, doamnelor şi domnilor, numit şi Dubcek, numit şi Ursuleţ, numit şi Dov Grinstein, mai ales în acţiuni ale statului împotriva lui Dov Grinstein pentru delicte în domeniul pensiilor alimentare – Doamne Dumnezeule, mă priveşte cu o candoare plină de suferinţă şi-şi trosneşte degetele, cît sînt în stare să mănînce copiii ăştia, mult stimate domnule judecător! Interesant ce pensie alimentară plăteşte un tată din Darfur? – Mister Gi, doamnelor, singurul şi unicul în tot universul ăsta dezgustător, singurul care e dispus să petreacă în compania mea o noapte-ntreagă fără să ia bani, ceea ce, după părerea mea, e indiciul cel mai curat şi mai obiectiv al prieteniei. Aşa e, onorat public publicescu, aşa a ieşit viaţa asta, omul proiectează şi Dumnezeu regulează…

De două ori pe săptămînă, duminica şi miercurea la trei şi jumătate, terminam lecţia la profesorul particular, om religios şi necăjit, care nu ne privea în ochi şi vorbea pe nas, aşa că era aproape de neînţeles ce spunea. Buimăciţi de aerul sufocant din casa lui, şi înnebuniţi de mirosurile bucatelor pe care le gătea nevastă-sa dincolo de perete, ieşeam împreună, şi numaidecît ne

despărţeam de ceilalţi adolescenţi care învăţau cu noi în acelaşi grup. Mergeam prin mijlocul drumului, pe strada principală cea liniştită a cartierului, pe care treceau puţine maşini, şi cînd ajungeam la staţia autobuzului 12, lîngă băcănia lui Lehrman, ne uitam unul la altul şi spuneam într-un glas: „Continuăm pînă la următoarea?“. Cinci sau şase staţii treceam în felul ăsta, mergînd pe jos, pînă cînd ajungeam la staţia centrală de autobuze, care era aproape de cartierul lui, Romema, şi acolo aşteptam autobuzul care să mă ducă pe mine în Talpiot. Şedeam lîngă staţie pe un gard de pietre pe jumătate prăbuşit şi plin de buruieni, şi vorbeam. Adică, eu şedeam; el nu era în stare să şadă sau să stea în picioare într-un singur loc mai mult decît cîteva clipe.

Aproape întotdeauna el întreba şi eu povesteam, asta era împărţeala misiunilor între noi. El o stabilise, şi eu m-am lăsat tentat. Nu eram vorbăreţ, dimpotrivă, eram un adolescent tăcut şi închis, cu un fel de aureolă niţel ridicolă, îmi închipui, de severitate şi de morocăneală, de care chiar dacă aş fi vrut să mă lepăd nu ştiam cum.

Poate că din vina mea, şi poate că din cauza pribegiilor familiei mele după îndeletnicirile lui taică-meu, n-am avut niciodată un prieten bun. Ici-colo aveam relaţii de amiciţie, prietenii scurte de şcoli pentru copiii diplomaţilor şi ai oamenilor de afaceri străini. Dar de cînd ne întorseserăm în Israel, la Ierusalim, într-un cartier şi la o şcoală unde nu cunoşteam pe nimeni, şi unde nimeni nu s-a ostenit să mă cunoască, am devenit încă mai singuratic şi mai ţepos ca înainte.

Şi deodată s-a ivit copilul ăsta mărunţel şi rîzăreţ, care învăţa la altă şcoală şi care nu ştia că ar trebui să se teamă de mine şi de ţepii mei, şi nu s-a lăsat deloc impresionat de posomoreala mea romantică. „Cum o cheamă pe maică-ta?“, asta a fost prima întrebare pe care mi-a pus-o ieşind de la lecţie, şi îmi amintesc că am lăsat să-mi scape un

fel de chicotit de uluire: cutezanţa piticului ăstuia pistruiat să facă chiar şi numai o aluzie că eu aş avea o mamă!

„Pe maică-mea“, jubila el, „o cheamă Sara“, şi deodată m-a depăşit, fugind de-a-ndăratelea cu faţa la mine, „Cum ai spus c-o cheamă pe maică-ta? S-a născut în Israel? Unde s-au întîlnit părinţii tăi? Şi ei vin din Holocaust?“.

Autobuzele spre cartierul Talpiot veneau şi plecau, iar noi vorbeam. Iată-ne: eu şed pe gard, un adolescent slab (da-da) şi lungan, cu faţa îngustă şi severă şi gura strînsă, ferindu-mă să zîmbesc, şi în jurul meu se agită un copil mititel, mai mic decît mine cu un an cel puţin, cu părul negru şi cu pielea foarte albă, care a ştiut, cu încăpăţînare şi cu şiretenie totodată, să mă scoată din cochilia mea, şi încetul cu încetul a trezit în mine dorinţa de a-mi aminti, de a vorbi, de a povesti despre Ghedera şi despre Paris şi despre New-York, despre carnavalul din Rio, şi despre Ziua Morţilor din Mexic, şi festivitatea soarelui din Peru, şi călătoria cu montgolfierul pe deasupra turmelor de antilope gnu de pe cîmpiile Serengeti…

Datorită întrebărilor lui am început să realizez că posed o comoară rară: experienţa de viaţă; că viaţa mea, pe care pînă atunci o resimţisem ca pe-un vîrtej împovărător de călătorii şi schimbări dese de locuinţe şi şcoli şi limbi şi mutre, e de fapt o aventură formidabilă. Foarte repede am descoperit că şi exagerările sînt acceptate de el cu bunăvoinţă: nu înfigea nici un ac în baloanele mele, dimpotrivă, a ieşit la iveală că se poate şi e chiar de dorit să povesteşti fiecare poveste încă o dată şi încă o dată, şi de fiecare dată să-i adaugi amănunte şi întorsături ale acţiunii, din cele care au fost şi din cele care ar fi putut să fie. Nu mă recunoşteam atunci cînd eram cu el. Nu-l cunoşteam pe adolescentul entuziast şi frenetic care răsărise din mine. Nu cunoşteam senzaţia de fierbinţeală în tîmple, care deodată ardeau de gînduri şi de

închipuiri. Şi mai ales nu cunoscusem plăcerea răsplatei imediate pentru noul meu talent: ochii ăştia care se lărgeau în faţa mea cu uimire, plini de o fericire gata oricînd să rîdă. Strălucirea aceea albastră şi adîncă! Un fel de onorariu de scriitor, presupun.

Un an întreg am fost aşa, de două ori pe săptămînă. Uram matematica, dar din cauza lui mă străduiam să nu pierd nici o lecţie. Autobuzele veneau şi plecau, şi noi eram cufundaţi în lumea noastră pînă cînd într-adevăr eram obligaţi să ne despărţim. Ştiam că trebuie s-o ia pe maică-sa dintr-un anumit loc la cinci şi jumătate precis. Îmi spusese că maică-sa e „funcţionară superioară“ la o instituţie guvernamentală, şi n-am înţeles de ce trebuie s-o ia. Ţin minte că avea un ceas Doxa de oameni mari, care-i acoperea încheietura subţire a mîinii, şi cu cît se apropia ora, arunca priviri din ce în ce mai nervoase spre ceas.

Şi întotdeauna în momentul despărţirii pluteau între noi posibilităţi pe care nici unul dintre noi nu îndrăznea să le spună cu voce tare, ca şi cum încă n-am fi fost siguri că realitatea va şti cum să se comporte cu povestea noastră fină şi fragilă – poate să ne întîlnim odată, aşa pur şi simplu, fără nici o legătură cu lecţia? Să mergem poate la un film? Să vin poate la tine acasă?

— Şi dacă de-acum l-am amintit pe marele *futatore*, îşi flutură amîndouă mîinile, daţi-mi voie, domnilor, chiar la începutul serii, şi în numele adevărului istoric, să mulţumesc din adîncul inimii, în numele vostru, dumneavoastră femeilor – tuturor femeilor din lume, de ce să nu fim mărinimoşi, fraţilor, de ce să nu recunoaştem o dată pentru totdeauna unde se află într-adevăr pasărea noastră trandafirie, sensul existenţei noastre şi în acelaşi timp motorul ei de căutare? De ce să nu ne-nclinăm o dată şi să nu spunem mulţumesc aşa cum trebuie mirodeniei picante şi dulci a vieţii pe care-am primit-o în paradis? Şi

face într-adevăr o plecăciune, îşi înclină o dată şi încă o dată capul şi jumătatea de sus a trupului către o femeie şi către alta din sală, şi mi se pare că fiecare dintre ele în parte, chiar şi cele care stau cu perechile lor, îi răspunde cu o sclipire rapidă, aproape involuntară, a ochilor. Îi încurajează cu mîinile pe ceilalţi bărbaţi să facă la fel ca el, şi cei mai mulţi rînjesc şi nu se ridică, şi cîţiva dintre ei stau îngheţaţi şi nevestele lor stau îngheţate, dar vreo patru sau cinci îi răspund, se ridică de pe scaunele lor, fîstîciţi, chicotesc, fac reverenţe ţepene către perechile lor.

Iată, după mine ăsta e, de exemplu, un act prostesc, un gest sentimental ieftin, şi cu toate astea, spre totala mea uimire, mă trezesc făcînd o plecăciune rapidă, aproape fără să mă mişc, către scaunul gol de lîngă mine, ceea ce îmi dovedeşte o dată mai mult cît sînt de nesigur şi de labil aici în seara asta. A fost, ca să fiu exact, numai o legănare a capului, şi mi-a scăpat şi o ocheadă mititică, discretă, una din ocheadele pe care eu şi ea le schimbam mereu, chiar şi atunci cînd eram în mijlocul unei certe, două scîntei care zburau din ochi în ochi, o scînteie-eu dinlăuntrul ei, o scînteie-ea dinlăuntrul meu.

Comand un *shot* de tequila şi dau jos puloverul de pe mine, nu mi-am închipuit cît de cald o să fie aici (mi se pare că femeia de la masa vecină i-a şoptit însoţitorului ei „în sfîrşit“). Îmi încrucişez braţele pe piept şi-l privesc pe omul de pe scenă, şi în ochii lui spălăciţi mă văd pe mine şi îl văd pe el, şi-mi aduc aminte de sentimentul acela de **amîndoi**. De arsura emoţiei, şi totodată de fîstîceala permanentă pe care o simţeam atunci cînd eram cu el: pe atunci băieţii nu vorbeau aşa. Nu despre lucrurile astea şi nu cu limbajul ăsta. În toate scurtele mele amiciţii trecătoare cu băieţi era un fel de anonimitate reciprocă, comodă şi bărbătească, pe cînd cu el…

Mă caut prin buzunare. Cele de la pantaloni, de la cămaşă. Mă caut în portvizit. Pînă acum cîţiva ani n-aş fi ieşit din casă fără carneţel. Carneţele portocalii dormeau cu noi în pat pentru cazul în care mi s-ar fi ivit pe cînd aţipeam, sau în vis, un argument forte pe care l-aş fi putut strecura în verdict, sau chiar numai o imagine pertinentă sau ideea unui citat edificator (eram cunoscut şi vorbit de rău pentru citate din astea). Pix am, chiar trei, dar nici o bucăţică de hîrtie. Îi fac semn chelneriţei şi ea îmi aduce un pachet întreg de şerveţele – şerveţele verzi, le flutură înălţînd mîna încă de departe şi zîmbeşte cu un zîmbet prostesc.

De fapt, un zîmbet destul de dulce.

— Şi cel mai-cel, fraţi ai mei şi surioare ale mele, urlă el, aproape lăcrimînd de bucurie din cauza şerveţelelor şi a pixurilor – după ce-am mulţumit în mod general tuturor femeilor din lume, vreau să exprim mulţumiri speciale tuturor fetiţelor dulci care-au privatizat pentru mine antrepriza globală a sexului, tuturor acelora care, de la vîrsta de şaisprezece ani, s-au lăsat sub mine şi s-au cocoţat pe mine, m-au masturbat, s-au răsturnat pentru mine, m-au pompat, mi-au supt-o…

Cea mai mare parte a publicului e satisfăcută, dar sînt şi unii care strîmbă din nas. Nu departe de mine o femeie îşi descalţă un picior dintr-un pantof îngust şi îl freacă de gamba celuilalt picior, iar mie mi se strînge stomacul pentru a treia sau a patra oară în seara asta, picioarele puternice şi voinice ale Tamarei, şi-mi aud geamătul, un geamăt de un fel de care am uitat de mult.

Şi deodată pe scenă, în faţa mea, zîmbetul lui de odinioară, fermecător şi entuziast, şi se poate respira niţel, şi parcă se destramă puţin apăsarea care însoţeşte spectacolul de cînd a început, şi eu mă las ispitit şi îi zîmbesc, şi ăsta e un moment bun, un moment strict personal al amîndurora, şi eu îmi aduc aminte cum ţopăia în jurul meu

jubilînd şi striga şi rîdea, ca şi cum aerul însuşi l-ar fi gîdilat, şi în ochii lui e acum aceeaşi lumină, o stropitoare mică de lumină e înclinată spre mine, crede în mine, şi parcă totul încă s-ar mai putea repara, chiar şi pentru noi, pentru mine şi pentru el.

Dar şi de data asta zîmbetul s-a şters dintr-odată, ca şi cum omul şi-ar fi tras în grabă zîmbetul de sub picioarele noastre, şi de data asta, mi se pare, mai mult decît orice, de sub picioarele mele, şi iarăşi mă traversează o senzaţie de prefăcătorie profundă, întunecată, o prefăcătorie care se petrece într-un loc la care nu ajung cuvintele.

— Nu-mi vine să cred! răcneşte el deodată: matale, aia mică, aia cu rujul, da, matale, care te fardezi pe întuneric?! Sau machieuza matale suferă de Parkinson? Ia spune-mi, păpuşă, ţi se pare rezonabil ca în timp ce eu mă dau aici de ceasul morţii, să te amuz, matale **să trimiţi SMS-uri**?

Îi vorbeşte doamnei mititele care şade singură la o masă nu departe de mine. Poartă un turn de păr, o construcţie complicată şi stranie, un fel de con făcut din codiţe împletite, în care e înfipt un trandafir roşu.

— Păi e frumos aşa? Omul transpiră, îşi dă sufletul pentru tine, îşi dezvăluie măruntaiele, se despoaie, ce spun eu se despoaie, se dezgoleşte pînă la prostată! Şi matale trimiţi SMS-uri? Se poate şti ce mesaj aveai de transmis acolo că ţi se părea atît de urgent?

Ea răspunde cu seriozitate deplină, aproape cu reproş: Nu era nici un SMS!

— Nu-i frumos să minţi, puică, te-am văzut cu ochii mei! Tac-tac-tac! Degeţele mici, degeţele rapide! Apropo, matale şezi sau stai în picioare?

— Ce? Ea îşi trage imediat capul între umeri, nu… Mi-am scris mie însămi.

— Dumitale personal? Holbează ochii şi priveşte pătrunzător publicul, şi-l face aliat împotriva ei.

— Am aşa ceva, murmură ea, o aplicaţie pentru însemnări…

— Asta-ntr-adevăr ne interesează foarte tare, puică. Ce părere-ai avea dacă noi am ieşi cu toţii pentru o clipă afară ca să nu deranjăm legătura subtilă şi agreabilă pe care-ai ţesut-o cu propria matale persoană?

— Ce? dă ea din cap speriată. Nu-nu, nu trebuie să ieşiţi.

E un defect ciudat în vorbirea ei. Are o voce subţire de copil, dar vorbele îi ies pe gură poticnite.

— Atunci dezvăluie-ne, în sfîrşit, ce ţi-ai scris acolo? Plesneşte de bucurie, şi răspunde imediat: **Scumpă *eu*, mă tem că va trebui să ne despărţim, deoarece în seara asta, puişor, l-am întîlnit pe bărbatul visurilor mele, de care îmi voi lega soarta, sau cel puţin chingile de la pat pentru o săptămînă de sex competiţional…**

Femeia îl priveşte consternată şi cască puţin gura. Poartă încălţăminte ortopedică neagră cu talpă groasă şi picioarele nu-i ajung la podea. O poşetă roşie mare şi lucitoare e prinsă între trupul ei şi masă. Mă întreb dacă el vede toate astea de pe scenă.

— Nu, spune ea după un lung moment de gîndire, nimic din toate astea nu-i adevărat, n-am scris nimic din toate astea.

— Atunci ce-ai scris? Strigă şi-şi ia capul în mîini cu disperare jucată: convorbirea, care la început era din punctul lui de vedere promiţătoare, se complică pe clipă ce trece, şi el hotărăşte să rupă contactul.

— E ceva personal, şopteşte ea.

— Per-so-nal! Pe cînd cuvîntul tocmai se retrage din faţa ei, îl prinde ca într-un lasou şi-l aduce înapoi cu gîtul tras îndărăt. Merge aşa de-a-ndăratelea pe scenă şi, din mers, îşi îndreaptă cutremurat faţa către noi, ca şi cum ar fi fost azvîrlită în aer o vorbă deosebit de necuviincioasă:

Şi ce profesiune, dacă-mi dai voie să-ntreb, are doamna noastră cea atît de personală şi atît de intimă?

Prin public trece o adiere răcoroasă.

— Sînt manicuristă.

— Nu mai spune! Îşi plimbă privirea surprins şi-şi întinde palmele înainte cu degetele răşchirate şi dă din cap în dreapta şi în stînga, în ritm, parcă ar bate într-o tobă: *French manicure*, vă rog! De fapt, ojă cu sclipici… Îşi suflă uşor peste unghii una după alta: Poate un model de cristale? Cum stai la capitolul minerale, drăguţă? Desene de flori merg?

— Dar n-am voie decît la noi în sat, la clubul de după-amiază pentru copii, şopteşte ea, şi adaugă: Pe lîngă asta înlesnesc şi comunicarea. Şi speriată de propria ei îndrăzneală înalţă încă mai sus poşeta roşie, o instalează ca un paravan între ea şi el.

— Co-mu-ni-ca-ţia? Vulpea din ochii lui îşi opreşte goana, se aşază, se linge pe buze. Doamnelor şi domnilor, anunţă el cu deplină seriozitate: Atenţie, vă rog. În seara asta avem printre noi în mod cu totul excepţional o manicuristă care practică şi spiritism! Unde sînt aplauzele? Unde sînt unghiile? Bateţi din palme! Arătaţi-vă unghiile!

Publicul se supune stînjenit. Mi se pare că cei mai mulţi dintre spectatori ar prefera ca el să-i dea pace şi să-şi vîneze o victimă mai potrivită.

El păşeşte încet pe scenă, cu capul plecat, cu mîinile încleştate la spate. Toată fiinţa lui exprimă cugetare şi lărgime de vederi: Comunici, vrei să spui, cu alte lumi?

— Ce? Nu… Eu pînă una-alta numai cu suflete.

— De morţi?

Ea îşi înclină capul spre podea. Chiar şi în semi-întuneric disting zvîcniturile rapide ale unei vine de pe gîtul ei.

— Aaaa… Dă din cap chipurile cu profundă înţelegere prefăcută. Se poate vedea cum se scufundă înlăuntru în adîncurile lui ca să pescuiască de-acolo perle de batjocură şi de sarcasm pe care i le prilejuieşte întîlnirea: Atunci poate că doamna care e şi medium o să ne povestească… Un moment, de unde din ţară eşti venită, Degeţel?

— Nu-ţi dau voie să-mi spui aşa.

— Scuze… Se retrage imediat, simte c-a-ntrecut măsura. „Nu e un căcat desăvîrşit“, scriu eu pe şerveţel.

— Acum sînt de-aici, de lîngă Netania, spune ea, şi durerea loviturii încasate încă îi mai crispează faţa. Avem aici un sat în apropiere… Oameni ca… Aşa cum sînt eu, dar cînd eram mică am fost vecina ta.

— **Locuiai lîngă palatul Buckingham?** E foarte agitat, bate darabana în aer, trage din sală încă o trenă subţire de rîsete. Am văzut că a şovăit o fracţiune de secundă înainte de a decide să nu glumească pe seama lui „cînd eram mică“: mă amuză să urmăresc graniţele neaşteptate pe care şi le impune. Insule minuscule de milă şi de bună-cuviinţă.

Dar acum realizez ce-i spune ea.

— Nu, declară ea ferm, cu aceeaşi rigiditate gravă, articulînd apăsat un cuvînt după celălalt: Palatul Buckingham e în Anglia. Ştiu asta, pentru că…

— Ce-i asta? Ce-ai spus?

— Eu dezleg cuvinte încrucişate. Ştiu toate ţări…

— Nu, înainte de asta. Ioav?

Şeful de sală aprinde lumina deasupra ei. În moviliţa împletită şi cu vîrf ascuţit a părului ei argintiu e o dungă violetă. E mai în vîrstă decît credeam, dar are faţa foarte netedă, ca de fildeş. Are un nas turtit şi pleoape umflate şi cu toate

astea e în ea, dintr-un anumit unghi, o frumuseţe palidă, acoperită de un văl subţire.

Sub privirile aţintite asupra ei, femeia mărunţică împietreşte. Cei doi motociclişti tineri îşi şoptesc ceva, agitaţi, unul altuia. Ea trezeşte în ei ceva. Cunosc tipurile astea. Florile răului. Exact ca aceia care mă făceau să explodez pe estrada mea la tribunal. Mă uit la ea cu ochii lor: în rochia ei de sărbătoare, cu floarea înfiptă în păr şi cu rujul întins pe buze arată ca o fetiţă care s-a deghizat în cucoană şi a ieşit pe stradă, şi ştie de-acum că o să i se întîmple ceva rău.

— Mi-ai fost vecină? întreabă el şovăind.

— Da, în Romema. De cînd ai intrat pe scenă mi-am dat seama. Şi-şi înclină capul şi şopteşte: Nu te-ai schimbat deloc.

— Nu m-am schimbat deloc? Rînjeşte. **Nu m-am schimbat deloc?** Îşi umbreşte fruntea cu mîna şi o cercetează încordîndu-şi privirea. Publicul urmăreşte, fascinat de procesul care se desfăşoară sub ochii lui: transformarea unui material de viaţă autentică într-o glumă.

— Şi eşti sigură că sînt eu?

— Bineînţeles, chicoteşte ea şi faţa i se luminează, eşti băiatul care umbla în mîini.

În sală e tăcere. Îmi simt gura uscată. L-am văzut o singură dată umblînd în mîini, în ziua în care l-am întîlnit pentru ultima oară.

— Întotdeauna în mîini, rîde ea şi-şi ascunde gura cu palma.

— Azi cu greu mai pot umbla pe picioare, mormăie el.

— Mergeai după femeia cu cizme mari.

Lui îi scapă un oftat uşor, involuntar.

— O dată, adaugă ea, în frizeria tatălui tău, te-am văzut pe picioare şi nu te-am recunoscut.

Sala începe să respire din nou. Oamenii se uită la vecinii lor, nu le e clar ce-ar trebui să simtă. El îmi aruncă de pe scenă o privire neliniştită şi furioasă. Povestea asta chiar că nu era în program,

îmi spune el pe lungimea de undă care s-a stabilit între noi, şi nu e deloc la obiect. Voiam să mă vezi neto, fără adaosuri. Apoi se apropie de marginea scenei şi se lasă pe-un genunchi. Îşi pune mîna streaşină la ochi şi se uită la femeia mărunţică.

— Şi cum ziceai că te cheamă?

— N-are importanţă… Cînd îşi trage capul între umeri, îi iese în relief un gheb mic sub ceafă.

— Ba are importanţă, spune el.

— Azulai, părinţii mei erau Ezri şi Ester, odihnească-se-n pace amîndoi. Ea caută pe faţa lui un semn de recunoaştere. Tu desigur nu poţi să-ţi aduci aminte de ei. N-am locuit acolo decît puţin timp. Fraţii mei mergeau să se tundă la tatăl tău.

Cînd nu se supraveghează, defectul ei de vorbire se simte mai tare. Ca şi cum i s-ar fi oprit în gîtlej ceva fierbinte.

— Eram mică, aveam opt ani şi jumătate, şi tu poate că erai de-acum *bar-mitzva*, şi tot timpul în mîini, aşa şi vorbeai cu mine, de jos…

— Numai ca să pot arunca o privire pe sub rochia ta, face el cu ochiul publicului, iar ea îşi clatină capul cu putere şi turnul ei de păr se leagănă. Nu, nu-i adevărat, mi-ai vorbit de trei ori, şi eu purtam rochie lungă, rochia albastră cu pătrăţele, şi am vorbit şi eu cu tine, cu toate că era interzis…

— **Interzis?** El se năpusteşte asupra cuvîntului cu ghearele scoase. De fapt, de ce? De ce era interzis?

— N-are importanţă.

— Ba sigur că are! răcneşte el din adîncul inimii. Ce ţi se spunea?

Ea dă din cap cu hotărîre.

— Spune numai ce ţi se spunea.

— Că eşti un copil nebun, lasă ea în cele din urmă să-i scape, dar eu am stat de vorbă cu tine. De trei ori am stat de vorbă.

Ea tace şi-şi priveşte degetele. Faţa îi străluceşte deodată de sudoare. La o masă

dindărătul ei o femeie se apleacă la urechea lui bărbatu-său şi-i şopteşte ceva. Bărbatul dă din cap că e de acord. Eu sînt complet zăpăcit. Simt că mă ia ameţeala. Scriu repede pe şerveţel, încerc să fac ordine în idei: băiatul pe care l-am cunoscut. Băiatul pe care l-a cunoscut ea. Omul de pe scenă.

— Şi spui c-am stat de vorbă de trei ori? Îşi înghite saliva, şi după cum îi arată faţa, saliva lui e foarte amară. Ia te uită!… Se sileşte să se dezmeticească, face cu ochiul publicului: Şi tu precis că ţii minte şi despre ce-am vorbit?

— Prima oară mi-ai spus că ne-am mai întîlnit o dată.

— Unde?

— Ai spus că orice lucru care ţi se-ntîmplă-n viaţă ţi se-ntîmplă pentru a doua oară.

— Şi tu ţii minte de-atunci că am spus aşa ceva?

— Şi ai mai spus că am fost împreună copii în Holocaust, sau în Cartea Sfîntă, sau în omul primitiv, nu-ţi mai aminteai exact unde – şi acolo ne-am întîlnit prima oară, şi tu erai acolo actor de teatru, iar eu eram dansatoare…

— Dom-ni-lor! El se ridică în picioare dintr-o săritură, o întrerupe cu un strigăt şi se depărtează de ea cu repeziciune. Avem de-a face aici cu o mărturie rară asupra caracterului lui măndel pe cînd era mic! Nu v-am spus? Nu v-am prevenit? Idiotul cartierului, un copil nebun, aţi auzit, şi care pe deasupra agaţă fetiţe, pedofil, şi care, pe lîngă toate celelalte belele, mai şi trăieşte într-o lume închipuită. Am fost împreună în Holocaust, în Cartea Sfîntă… Spuneţi şi voi! Şi-n punctul ăsta el îşi dezveleşte dinţii într-un rîs mare şi hohotitor care nu convinge pe nimeni. Şi făcînd asta mă priveşte uluit, ca şi cum ar bănui deodată că eu am pus la cale povestea asta, cu femeia mărunţică ivită aici pe neaşteptate. Eu clatin din cap, cer iertare. Pentru ce-mi cer iertare? Chiar n-o cunosc. Doar n-am fost niciodată cu el în cartierul lui, şi de

fiecare dată cînd i-am propus să-l conduc acasă el a refuzat, s-a eschivat, a găsit pretexte, poveşti complicate şi întortocheate.

— Şi să mă-nţelegeţi bine, aşa a fost cu mine tot timpul! Acum aproape că zbiară: pînă şi animalele din Romema îşi băteau joc de mine. Serios, era acolo un pisoi negru care de fiecare dată cînd treceam pe lîngă el scuipa, povesteşte-le, drăguţă…

— Nu, nu… În timp ce el vorbeşte publicului, picioarele ei scurte se zbat sub masă ca şi cum cineva ar sugruma-o şi ea ar avea o nevoie disperată de aer: Erai copilul cel mai…

— Şi e-adevărat că ne jucam de-a doctorul şi sora, şi eu eram sora?

— Nimic nu-i adevărat! ţipă ea, şi coboară cu efort de pe scaun şi rămîne în picioare. E incredibil cît e de mărunţică: De ce eşti aşa? Erai un copil bun!

Linişte în sală.

— Ce-i asta? rînjeşte el, şi unul din obrajii lui se înfierbîntă deodată ca şi cum ar fi încasat o palmă încă mai dureroasă decît cele pe care şi le trăsese singur mai înainte. Cum zici că eram?

Ea se caţără înapoi pe scaunul ei, se cufundă în sine, mohorîtă.

— Ştii, prostuţo, c-aş putea să te dau în judecată pentru discreditarea proastei mele reputaţii? Se bate cu amîndouă mîinile pe coapse şi rîde. Ştie să-şi rostogolească rîsul din adîncul pîntecelui, dar publicul, aproape tot publicul, refuză să se rostogolească odată cu el.

Ea îşi înclină capul. Îşi mişcă degetele pe sub masă cu mişcări mici şi precise. Acelea faţă în faţă cu acelea, apoi acelea peste acelea şi apoi acelea între acelea. Un dans tainic care se supune unor reguli numai ale lui.

O tăcere profundă. Într-o singură clipă tot spectacolul se chirceşte. Pe scenă el îşi scoate ochelarii şi se freacă energic la ochi, oftează pentru

sine. Oamenii din public îşi iau privirea de la el. O apăsare surdă se răspîndeşte în sală, de parcă un zvon despre o gravă eroare şoptit undeva, departe, ar răzbate pînă aici.

El, bineînţeles, îşi dă seama că seara i-a scăpat din mînă şi imediat execută un fel de slalom lăuntric, aproape că se poate auzi ţăcănitul maşinăriei nevăzute. Holbează ochii şi-şi zugrăveşte pe mutră o expresie bucuroasă, veselă: Sînteţi un public uluitor, un public cum nu întîlneşti decît o dată în viaţă! Strigă şi reîncepe să se agite şi să tropăie cu cizmele lui neroade de cowboy: Frăţiori şi surioare, suflete tot unul şi unul – dar senzaţia neplăcută pe care el încearcă s-o ascundă, s-o diminueze, se întinde şi se îngroaşă în spaţiul micii săli – nu e simplu deloc! El strigă şi-şi întinde braţele pentru o îmbrăţişare largă a tuturor şi a nimănui: Nu e simplu să ajungi la vîrsta de cinzeci şi şapte de ani, şi asta încă după ce-am supravieţuit, precum aţi auzit, Holocaustului şi chiar şi Cărţii Sfinte!

Femeia se crispează, cu capul ascuns adînc între umeri, şi el vorbeşte şi mai tare, încearcă să-i amuţească tăcerea.

— Şi ce e cel mai bine la vîrsta asta e că de-aici se poate de-acum vedea clar plăcuţa cu „Aici locuiesc în voie-bună Dovală şi viermii“… Sal’ tare, băieţi! Frumos din partea voastră c-aţi venit, tună el, ce seară nebună o să fie-aici, aţi venit, după cum zice cîntecul, din toate colţurile ţării, văd aici gagii de la Ierusalim, de la Beer-Sheva, de la Rosh-ha-Ain…

Voci dinspre fundul sălii strigă: De la Ariel! De la Efrat! El se miră: Un moment, sînteţi atîţia din teritorii, atunci cine a rămas acasă să-i caftească pe arabi? Glumesc, glumeeeeesc, facem un pic de băşcălie, o să primiţi imediat despăgubiri! Primiţi douăzeci de milioane de dolari să vă cumpăraţi pufuri / taburete şi gumă de mestecat în bile pentru un Centru comunitar de

cultură şi sport, un centru cu numele sfîntului Baruch Goldstein, fie ca Dumnezeu să răzbune sîngele vărsat. Nu v-ajunge? Nu-i nici o problemă, absolut nici una! Mai luaţi un *dunam* şi mai luaţi o capră, luaţi o turmă de capre, luaţi toată ramura grajdurilor şi-a coteţelor şi-a cocinelor, luaţi toată ţara, pizda mă-sii, ah, aţi şi luat-o.

Aplauzele care l-au însoţit se sting. Cîţiva tineri la capătul sălii, şi ei, pare-se, soldaţi în permisie, bat energic toba în mese.

— Ei, şefu', Ioav sufleţelule, uite ce mutră face, ce te-ai speriat aşa, îţi jur, n-o să mai auzi vorbe din astea, am terminat, am spus, am promis, mi-am dat cuvîntul, ştiu, mi-a scăpat, nici o politică, nimic legat de politică, nimic, nu ocupaţie, nu cotropire, nu palestinieni, nu lumea-ntreagă, nu realitate, nici doi colonişti care merg prin oraşul vechi al Hebronului, haide, măi Ioav, dă-mi voie, numai unul, ultimul…

Mi se pare că ştiu ce face, şi de ce anume are nevoie acum cu disperare, dar Ioav dă energic din cap că nu e de acord, şi nici publicul nu vrea politică. Spaţiul se umple din nou de fluierături şi de bătăi în masă şi de strigăte care-i cer să se întoarcă la *stand-up*. Un moment, *mes amis*, insistă el, chestia asta o să vă placă, o să vă prăpădiţi după chestia asta, vă garantez, ascultaţi: Prin oraşul vechi, pe lîngă cei doi colonişti trece un arab. Să-i zicem arăbelul, nume generic – fluierăturile şi bătăile în masă se sting, ici-colo se zăresc zîmbete. Deodată se aude un difuzor al armatei anunţînd că peste cinci minute începe interdicţia de circulaţie pentru arabi. Colonistul dă jos arma de pe umăr, îi trage arăbelului un glonte în cap. Celălalt colonist se miră un pic: Pe cinstea mea, un om evlavios ca tine, de ce-ai făcut asta? Şi-atunci evlaviosul se uită la el: Ascultă, ştiu unde locuia, era absolut imposibil s-ajungă acasă la timp.

Publicul rîde uşor jenat. Sînt şi unii care-şi exprimă rezerva prin şuierături zgomotoase, şi o

femeie chiar ţipă: „Ruşine!“. În schimb, şeful sălii chicoteşte şi scoate nişte sunete care aduc uimitor cu un ciripit, ceea ce stîrneşte în public pufnituri de rîs mai puţin stînjenite.

— Vezi tu, Ioavus? se bucură omul nostru de pe scenă şi simte, pare-mi-se, că şmecheria lui reuşeşte. Nu s-a-ntîmplat nimic! Asta-i partea frumoasă a umorului, că uneori te poate face să şi rîzi, şi, dacă mă-ntrebaţi, fraţilor, asta-i problema cea mai serioasă a celor de stînga, că nu ştiu să rîdă. Una ca asta nu există, aţi văzut vreodată un tip de stînga care să rîdă? Mie-n sută că nu, nici măcar atunci cînd e singur n-o să rîdă, şi el în general e singur, dar nu ştiu cum pe ăia de stînga situaţia nu-i amuză deloc! Nu-i înţeleg… Rostogoleşte rîsul lui din măruntaie, şi publicul începe să hohotească de rîs împreună cu el. V-aţi gîndit vreodată cum ar arăta lumea fără cei de stînga? Îi aruncă o privire lui Ioav, şi din nou o privire spre public, simte că i se mai acordă încă un credit excepţional pentru cîteva clipe, şi dă năvală înainte: Gîndiţi-vă numai ce chef grozav ar putea să fie, Netania mamă, închideţi ochii o clipă, dragilor, închipuiţi-vă o lume în care puteţi să faceţi orice-orice, tot ce vă trece prin cap, şi nimeni nu vă arată cartonaş galben pentru nimic. Nu mai există cartonaş galben! Nu mai există cartonaş roşu! Nu mai sînt mutre acre la televiziune, nu mai sînt articole suferinde de ulcer la ziar! Nu mai sînt cei cinzeci de ani să ne toace la cap zi şi noapte că hîr, că mîr, cotropire, vedeţi mata, nu mai sînt ăia de stînga care-au uitat că sînt evrei! Oamenii i se alătură, se lasă în voia lui, şi el se entuziasmează de căldura care vine dinspre ei, şi evită tot timpul s-o privească pe femeia mărunţică. Vă vine să ordonaţi interdicţie de circulaţie o săptămînă într-un sătuc? Ţac, poftim interdicţie de circulaţie! O zi şi înc-o zi şi înc-o zi, oricît poftiţi… Încă o privire spre şeful sălii: Bancuri despre cei de stînga nu se consideră

politică, n-am dreptate, Ioavus? E o dare de seamă factuală şi-atît, excelent, unde eram, ai chef să vezi arabi dansînd la punctul de control? Ţac! N-ai decît să spui un cuvînt şi ei dansează, cîntă, se dezbracă. Ce bucurie de viaţă e în poporul ăsta exotic! Şi cum se deschid ei mulţumită atmosferei speciale care domneşte la punctele de control! Şi cît de tare le place să cînte acolo în cor imnul ţării! Cîh-tă vreh-me îh-încă îhn adîh-îh-ncul inih-mii! Şi cum se leagă ei de latura feminină din firea lor! **Bună dimineaţa, soarele-i pe cer, fute-mă zdravăn, grănicer!** Începe să-şi mişte trupul cu eleganţă, îşi leagănă şoldurile şi şezutul în ritmul vorbirii, bate din palme fără grabă subliniind cuvintele: Bună dimineaţa, soarele-i pe cer, fute-mă zdravăn, grănicer! Trupul lui în mişcare se reflectă în ondulaţii vagi în vasul de aramă din spatele lui. Cîţiva bărbaţi i se alătură, iar el, cîntînd, îi îndrumă să rostească vorbele cu accent arăbesc puternic. Ostaşii în permisie cîntă şi ei, răcnesc cîntecul (abia după o scurtă ezitare, pare-mi-se, şi nu pentru că acest cîntec le-ar fi rănit sensibilitatea, ci pentru că e un cîntec al grănicerilor, altă armă), iar acum cîntă şi trei sau patru femei, ţipă, înghit ici-colo cîte un anumit cuvînt, dar în locul în care sar peste cuvînt ele aplaudă cu entuziasm excesiv, şi una dintre ele izbucneşte chiar în chiote, şi tot cîntatul nu e pur şi simplu cîntat, nu e cîtuşi de puţin, mi se pare că omul de pe scenă îşi bate joc de public şi îl manipulează, şi o clipă mai tîrziu pare că tocmai publicul, în şiretenia lui, îl atrage în propria lui cursă, şi senzaţia mişcării duble îi face – pe el şi pe ei – complici la nu ştiu ce delict lunecos, unsuros, iar acum el îi împarte pe cei care cîntă în femei şi bărbaţi şi îi dirijează cu entuziasm, clipind cu lacrimi închipuite, şi aproape toată sala cîntă cu el şi se veseleşte, iar el, dirijorul corului – el, pe care eu îl suspectez că a urmărit tocmai senzaţia asta de complicitate tulbure care gîdilă adînc în măruntaie

şi provoacă în noi un fel de desfătare lipicioasă, ambiguă, care dezgustă şi totodată atrage – adună în palmă cu o mişcare cîntarea tuturor, şi impune şi o clipă de linişte, cu deplină exactitate muzicală, aproape că pot să simt cum bate în sinea lui măsura, unu, doi, trei, patru, şi atunci el se năpusteşte din nou: Nu vă vine să astupaţi la micul dejun nişte fîntîni, cucernicilor? Zîna cea bună vă dă bagheta ei magică pentru o săptămînă! Pentru cinzeci de ani! Poate vă trece prin cap să vă faceţi o sărbătoare dintr-o mică acţiune ilegală a dreptei radicale? Să băgaţi pe careva la puşcărie fără proces, fără judecată pentru toa-tă vi-a-ţa şi asta, vedeţi mata, din motive de securitate! N-aveţi chef să trimiteţi o rudă, sau un vecin, să-l cheme afară pe terorist ca să vă fie mai uşor să puneţi mîna pe el? Oameni din public se alătură la bătăile lui lente şi ritmice din palme deasupra capului, şi la bătăile lui de picior în scîndurile scenei, care produc un ecou cadenţat în spaţiul sălii. Nu vă vine să jucaţi *Monopol*-confiscări? *Taki*-’ nterdicţie-de-circulaţie? *Tabinet*-puncte-de-control? Poate că-n general aveţi chef să vă folosiţi de trupuri omeneşti în chip de scuturi? O ambuscadă dintr-o casă locuită? Curent electric – uite-l, nu-i? Şosele sterile? Pişă-te-pe-marfă,-Ahmed,-ca-s-o-păstrezi-proaspătă? Din vorbă în vorbă se înfierbîntă, trăsăturile feţei lui devin mai ascuţite şi mai proeminente, ca şi cum cineva le-ar întări cu un pix. Totul e posibil! strigă el. Totul e permis! După cum zice poetul: Jucaţi-vă, scumpii mei, jucaţi-vă, jucaţi-vă cu visele! Numai ţineţi minte, scumpii mei, că bagheta nu e pentru totdeauna, are o mică problemă în sistem, *shit*! Îşi rostogoleşte ochii cu mînie şi bate din picior ca un copil păcălit: Are un ticălos de *bug*, asta-nţelegeţi de-acum, nu-i aşa, puişori? Pentru că, pare-se – şi se apleacă de pe marginea scenei către public şi-şi pune mîna pe gură, chipurile împărtăşeşte publicului secrete – că zîna cea bună e de fapt destul de hachiţoasă, aşa

sînt zînele, şi pe urmă totul se întoarce pe dos, aşa-i plac ei lucrurile, şi atuncea noi – *surprise!* – noi o să cîntăm lîngă punctele lor de control „Ţara mea, ţara mea, ţara mea“ şi „Oaza Khaybar, jidane, n-o uita, oastea lui Muhammad te va mai călca“! Haide, cîntaţi cu mine, neprihăniţii mei, liberi ca păsările cerului, păsările mele libere, ieşite din ouă de păsări neţinute-n coteţ: „Oaza Khaybar, jidane, n-o uita“… De astă dată publicul nu se lasă ademenit, publicul bate cu mîinile în mese, fluieră, publicul nu e fraier. Un tînăr înalt şi cu capul ras, poate militar în permisie, fluieră cu atîta înverşunare, încît aproape cade pe spate cu scaun cu tot, se iscă un mic tărăboi…

— Aveţi dreptate! Aveţi dreptate! ridică mîinile, se supune şi e tot numai un rîs de simpatie şi bunăvoinţă; şi, în general, de ce să ne gîndim la asta? Mai e multă vreme pînă cînd o să se-ntîmple toate astea, şi Ioav are sută la sută dreptate: fără politică! Oricum, o să se-ntîmple abia în timpul vieţii copiilor noştri, asta-i problema lor, cine le-a spus să rămînă aici şi să mînînce ce-am căcat noi? Atunci de ce să ne enervăm pe chestia asta de pe-acum şi să ne certăm şi să ne ciorovăim şi război civil, şi de ce să ne gîndim la asta şi, în general, de ce să gîndim, **aplauze pentru negîndit!** aclamă el zgomotos şi pe gît i se umflă vene verzulii: Hei, Ioavus, răcneşte el, de ce să nu ne mai dai niţică lumină, să vedem cine pe cine, da, dă o baie de lumină, baie de lumină-n sală… Salutare, scumpilor, e-ntr-adevăr frumos din partea voastră c-aţi venit… Înţeleg că nu mai erau bilete la Adi Ashkenazi – concurenţa-concurenţa… Ia spuneţi, nu vă e cald? Cum de nu vă e cald? Ia uitaţi-vă cum curg apele de pe mine. Îşi miroase subsuorile, inspiră pînă-n străfundul bojocilor: Aaah, unde sînt negustorii de mosc atunci cînd e nevoie de ei? Dă drumul mai tare la aerul condiţionat, şefu’, fă pentru noi un pic de risipă, ce-o să fie? E-n contul meu! Unde eram?

E nervos şi şi-a pierdut concentrarea. Se pare că tot uraganul lui de înflăcărare a publicului nu-l ajută să repare ceea ce i-a pricinuit cu strigătul ei femeia cea mărunţică. Eu simt asta. Publicul simte asta.

— Ce spuneam, un ticălos de *bug*… „Patria mea, patria mea“, copiii noştri cei ghinionişti… O să rog stenografa să repete ultimele propoziţii… Traversează în diagonală scena, strecoară o privire neliniştită către ea, care şade cu capul plecat. Faţa i schimonoseşte într-un rînjet otrăvit. Începe să-mi fie cunoscută expresia asta a lui. Ca o licărire de violenţă interioară. Sau poate de violenţă exterioară bine ascunsă.

— Un copil drăguţ, ai? **Un copil bun…** Mormăie şi faţa i se crispează ca şi cînd i s-ar strînge inima: Ce chestie şi cu tine, măi să fie, de unde mi-ai apărut, o prezicătoare mi-a ieşit la loterie de ziua mea. Care-i treaba, Netania? Să aduceţi şi voi pur şi simplu o sticlă de Dom Perignon nu vă mai place? V-aţi făcut originali? Nu, ia gîndiţi-vă, unor artişti de calibrul meu în lume li se aduce de ziua lor o gagică sculativă extra care să sară goală dintr-un tort, iar asta o să sară cel mult dintr-un fursec, glumeeeeesc, nu mai face o mutră ca asta, păpuşico, totul e numai în glumă, nu plînge, nu… Uf… Nu, drăguţă…

Ea nu plînge. Faţa îi e schimonosită de durere, dar nu plînge. El o priveşte intens şi, involuntar, faţa lui oglindeşte faţa ei. Merge şi se aşază în fotoliu. Pare istovit, învins. Cineva din sală răcneşte: Haide, bagă viteză! Şi un bărbat subţirel într-un trening albastru strigă: Ce-i asta? Îi faci tratament prin dinamică de grup? Mulţi în sală rîd. Începe un fel de înviorare, ca dintr-un vis straniu. O femeie care şade la o masă de lîngă bar strigă către scenă: Poate c-ai face bine să bei un gît de lapte! Şi prietenii ei aplaudă, şi de la cîteva mese din sală zboară pufnituri de rîs şi strigăte de încurajare, şi omul ridică un deget, dibuie cu mîna

în spatele fotoliului şi pescuieşte de acolo un termos roşu mare. În sală se rîde de-acum de plăcere, iar eu încerc să înţeleg oamenii ăştia care vin a doua oară, vin poate chiar de mai multe ori, la spectacolul lui: ce le oferă el?

Golit şi atît de abătut, ce i-a mai rămas de oferit?

Poate că e bine c-am rămas, gîndesc eu cu un frison ciudat de emoţie, e bine, totuşi, c-am rămas să văd toate astea.

Flutură termosul în faţa sălii. E scris pe el cu litere mari şi cu tuş negru, „MILK“. Publicul aprobă zgomotos. Deşurubează încet capacul, soarbe un pic şi îşi linge buzele cu încîntare. Ah, zîmbeşte el, gustul de odinioară, precum a spus curva cînd i-a luat-o la cioc unui boşorog. Mai soarbe un pic, cu repeziciune, mărul lui Adam îi joacă pe gît. Apoi pune termosul pe podea între picioare şi continuă să stea pe marginea fotoliului. O priveşte lung pe femeia cea mărunţică şi-şi clatină capul cu uimire.

Şi atunci se apleacă înainte cu toată partea de sus a trupului, îşi pune capul pe genunchi, iar braţele şi le lasă să atîrne moi de-a lungul picioarelor, cu greu i se poate vedea pe trup că respiră.

Sala e iarăşi foarte liniştită, şi aerul pare dintr-odată comprimat. Gîndul că el poate n-o să se mai ridice din fotoliu îi străbate, aşa mi se pare, pe toţi cei de faţă. Ca şi cum fiecare dintre noi ar simţi că undeva, într-o instanţă îndepărtată şi capricioasă, se roteşte chiar acum în aer o monedă care poate să cadă cap sau pajură.

Cum a reuşit, gîndesc eu, cum, într-un răstimp atît de scurt, a reuşit să facă publicul, şi, într-un anumit sens, chiar şi pe mine, să se simtă ca acasă în sufletul lui? Ba chiar să fie ostateci ai sufletului lui.

Nu se grăbeşte să se ridice din poziţia lui ciudată. Dimpotrivă, se adînceşte în ea încă şi încă.

Coada subţirică îi cade acum pe ţeastă, care, din unghiul ăsta – cînd se apleacă înainte cu tot trupul – pare uimitor de mică şi bătrînă, cu mult mai bătrînă decît vîrsta lui, şi parcă ar fi fost micşorată printr-o procedură specială.

Privesc în jurul meu cu prudenţă, să nu rup nici un fir de păianjen. Majoritatea celor din sală stau aplecaţi înainte, îl privesc concentraţi, de parcă ar fi prinşi într-o vrajă. Unul dintre motocicliştii tineri îşi linge încetişor buza de jos. Asta e aproape singura mişcare pe care o pot distinge.

Şi cînd în sfîrşit îşi extrage trupul din adîncurile fotoliului şi se ridică şi îşi îndreaptă spinarea şi se opreşte în faţa noastră, pe faţa lui se vede ceva nou.

— Un moment, aşteptaţi, linişte, spune el, opriţi totul, luăm totul de la început, toată seara de la început! Totul a fost o greşeală! Ştergeţi, uitaţi, şi asta nu pentru că n-aţi înţeles, meritaţi nota zece, voi toţi, eu sînt de vină, eu sînt acela care n-a-nţeles ce şansă-a căzut pe mine, Dumnezeule, îşi prinde capul cu amîndouă mîinile, n-o să credeţi ce urmează să se-ntîmple aici în seara asta, Netania, ah, Netania, oraşul diamantelor, sînteţi un public băftos şi în seara asta s-a făcut într-adevăr o minune cu voi, un joc de zile mari – îi vorbeşte publicului, dar ochii lui sînt pironiţi în ochii mei, încearcă să-mi spună ceva urgent, de neamînat, o comunicare prea complicată ca să fie pusă în priviri – fiindcă mandea a hotărît, după o deliberare aprofundată şi o consfătuire cu GatoNegro pe care stăpînul casei ni-l subţiază cu apă de la robinetul din curte, aferim, Ioav-dor-de-lăptişor, pe scurt, am hotărît, ce-am hotărît, hai să vedem, mi se-ncurcă vorbele în gură, am hotărît, ca mulţumire personală din partea mea pentru c-aţi venit să-mi sărbătoriţi ziua de naştere, chit că o păsărică mi-a şoptit – apropo, a şoptit pentru că e

răguşită, gripă aviară – că poate nici n-aţi ţinut minte că asta-i ziua…

Toacă vorbe. Ne abate gîndul în timp ce mistuie o idee complicată care l-a străfulgerat, şi îşi pregăteşte mişcarea următoare.

— Dar uite, aţi venit totuşi, şi din cauza gestului ăstuia al vostru, c-aţi venit în masă să sărbătoriţi împreună cu mine, am hotărît în mod spontan să vă dau în seara asta un mic suvenir, ceva din inimă. Aşa sînt eu, Generozitate, ăsta e al doilea nume al meu, Dov Mărinimie Grinstein, aşa o să scrie pe piatra mea de mormînt, şi puţin dedesubt „Aici e îngropat un potenţial“, şi încă mai jos „Subaru ’98 pentru cei care se hotărăsc repede“. Dar între noi fie vorba, fraţilor, ce pot eu să vă ofer? Bani, asta am stabilit mai înainte, n-am, n-am nici izmană-n fund, şi chiar şi fund abia dacă am, dar am, în schimb, cinci copii, şi, de fapt, pe nici unul dintre ei nu-l am cu adevărat, şi succesul meu cel mai mare în viaţă e c-am reuşit să-mi întemeiez o familie mare şi unită – împotriva mea. Pe scurt, Netania, aţi înţeles, n-am nimic şi, în pofida acestui fapt, eu o să vă dau aici ceva ce încă n-am dat nimănui, pur-pur, o poveste din viaţă, da, astea sînt cele mai de preţ, aşa-mi vine, aşa-mi vine… Ce s-a-ntîmplat, masa şase? Ce te-ai speriat, flăcău? Nu-i decît o poveste, n-o să-ţi supună la un efort prea mare glandele creierului, nici n-o să simţi că-l ai. Povestea e toată numai vorbe, vorbe-n vînt şi sunete-n văzduh, ai plecat – ai şi uitat.

Şi iarăşi se uită la mine. Ochii lui mă sfredelesc alarmaţi, implorînd.

Vreau să mă vezi, mi-a spus în convorbirea noastră nocturnă la telefon, după ce am cerut iertare din adîncul inimii pentru că-l bruscasem. Trebuie doar să şezi acolo o oră şi jumătate, maximum două, depinde de cum se desfăşoară seara. Îţi aranjăm o masă la o parte, ca să nu fii deranjat. Băutură, mîncare, dac-o să vrei un taxi

special, totul în contul meu, şi eu am să-ţi plătesc şi munca atît cît o să-mi spui.

O clipă, încă n-am înţeles care e aici munca.

Ţi-am spus. Dacă vrei, poţi să mă înregistrezi, să mă fotografiezi cu mobilul, nu mă deranjează. Esenţialul e să mă vezi.

Şi după aia ce?

După aia, dac-o să ai chef, o să-mi dai un telefon şi-o să-mi spui ce-ai văzut.

Lămureşte-mă, am spus, pentru ce ai nevoie de asta?

S-a gîndit niţel. Poate că o jumătate de minut s-a gîndit.

Pentru nimic. Pentru mine. Nu ştiu. Ascultă, ştiu că am picat pe tine ca din lună, dar aşa deodată am simţit cumva… Asta e. A venit momentul pentru asta.

Ajută-mă să înţeleg, am rîs eu, vrei să-ţi fac critică la spectacol, sau pur şi simplu vrei să ştii cum arăţi? Pentru că eu nu sînt potrivit nici pentru una, nici pentru alta.

Nu, ce-ţi veni… De unde ai scos că… A chicotit: Crede-mă că ştiu foarte bine cum arăt.

A respirat adînc şi a lăsat să-i scape cu repeziciune, ca şi cum vreme îndelungată ar fi făcut repetiţii cu texul ăsta: Aş vrea s-aud, dacă eşti de acord, s-aud de la un om ca tine, Avishai, de la cineva care e antrenat să facă asta, vreau să spun, care toată viaţa lui priveşte oameni şi într-o fracţiune de secundă le prinde esenţa…

Hei-hei, l-am întrerupt eu, nu te ambala.

Nu-nu, nu-ncerc pur şi simplu să… Ştiu ce vorbesc. Am văzut în ziare cînd ai avut procese, am urmărit, şi erau citate din verdictele tale, şi lucruri pe care le-ai spus şi despre inculpaţi, şi despre avocaţi, orice lucru pe care-l spuneai tu era ca un cuţit. În vremea din urmă te-am pierdut niţel din vedere, dar ai avut, neîndoielnic, ţin minte, cîteva procese mari, pe care toată ţara… Şi crede-mă, Avishai, mult stimate domnule judecător, cum

să te numesc, am ochi pentru asta. Uneori era ca şi cum aş fi citit o carte.

Candoarea lui m-a amuzat. Poate chiar un pic mai mult decît atît. Verdictele mele în care şlefuiam şi lustruiam fiecare propoziţie, şi în care uneori – cu măsură şi fără ifos – strecuram cîte-o metaforă suculentă, sau un citat dintr-un poem de Pessoa, de Kavafis sau de Nathan Zach, sau chiar o imagine poetică de-a mea bine adusă din condei… M-a cuprins deodată mîndria pentru ele, pentru verdictele mele, pentru creaţiile mele modeste şi uitate.

S-a iscat în mine o imagine: Tamara, în urmă cu vreo cinci ani, şade pe scaun în bucătărie, cu un picior îndoit sub ea, lîngă ea o ceaşcă de apă fierbinte şi izmă. Un creion ascuţit bate darabana pe dinţii ei şi mă scoate pe mine din minţi, şi ea trece peste paginile mele „cu un pieptene de păduchi pentru epitetele sentimentale şi imaginile bombastice şi alte fraze pentru care se ştie că domnul judecător are slăbiciune“. (Eu sînt în salon, mă-învîrt de colo-colo, îi aştept verdictul.)

Deci asta e ceea ce vrei de la mine? – am rîs eu, am simţit dintr-odată nevoia să respir – vrei un verdict în particular? Vrei să facem o privatizare mică a aparatului judiciar? Un judecător în vizită la domiciliu? Nu-i rău…

Verdict? E uimit. De ce verdict?

A, nu? Am crezut că vrei poate să-mi povesteşti ceva, şi că eu…

Dar de ce aşa deodată verdict? O adiere rece şi tăioasă a suflat spre mine dinspre telefon. A înghiţit salivă: Numai să vii la spectacolul meu, să mă priveşti niţel, numai atît, nimic mai mult, chiar nimic mai mult, şi pe urmă să-mi spui, şi fără milă, ăsta e lucrul cel mai important, două-trei propoziţii, aşa cum ştii tu, te-am ales cu rost şi socoteală… Şi iar a chicotit, dar în glasul lui auzeam de-acum o îndoială.

Nu aveam nici un dubiu că asta nu era tot. Aici se ascundea ceva, poate chiar faţă de el însuşi. I-am mai pus întrebări, am încercat şi de ici şi de dincolo, m-am străduit să lămuresc chestiunea, m-am făcut ager cît am putut. Dar fără nici un rezultat. N-a reuşit cu nici un chip să-şi facă explicaţia mai limpede, dincolo de dorinţa obscură ca eu „să-l văd“. Conversaţia a început să se învîrtă în cerc. Am simţit cum, cu fiecare clipă ce trecea, se spulbera speranţa lui candidă, copilăroasă, ca şi după patruzeci şi ceva de ani de întrerupere totală a relaţiilor să fi supravieţuit între noi acea înţelegere de altădată, profundă şi instantanee.

Să presupunem, a mormăit el atunci cînd eu începusem deja să-mi formulez refuzul, să presupunem c-o să stai acolo şi-o să mă priveşti un ceas, un ceas şi jumătate, nu mai mult, ziceam, depinde cum merge seara, şi pe urmă îmi dai un telefon, sau, dinspre partea mea, trimite-mi cîteva cuvinte prin poştă, o să fie plăcut să primesc o altfel de scrisoare decît alea prin care sînt anunţat că mi se confiscă bunuri, o pagină, chiar şi numai cîteva rînduri o să fie de-ajuns, poate chiar şi numai o singură propoziţie. Tu doar poţi într-o singură propoziţie să lichidezi un om…

Dar o propoziţie de ce? Despre ce?

A chicotit din nou, jenat: Să presupunem c-o să spui ce e acest ceva pe care-l am… Lasă, nu.

Şi totuşi?

Cum ar veni, ce se poate percepe atunci cînd mă vede lumea? Ce află oamenii atunci cînd mă privesc… Acest ceva care iese din mine. M-ai înţeles?

Am spus că nu. Căţeaua şi-a înălţat capul şi m-a privit, a mirosit minciuna.

Bine, a oftat el, să te lăsăm să mergi la culcare. Pe cît se pare, chestia asta n-o să funcţioneze.

Aşteaptă, am spus, continuă.

Asta e, a spus el, nu mai am ce…

Şi tocmai atunci ceva s-a despicat în el şi explicaţia a început să curgă: Să zicem că trec prin faţa cuiva pe stradă, un om care nu mă cunoaşte, nu ştie nimic despre mine. Prima impresie, ţac! Ce recepţionează el? Ce reţine el despre mine? Nu ştiu dacă mă explic aşa cum…

M-am ridicat. Am început să umblu cu telefonul de colo-colo prin bucătărie.

Dar eu te-am văzut deja o dată, i-am amintit.

Au trecut mulţi ani de-atunci, a spus imediat. Eu nu sînt eu, tu nu eşti tu.

Ţineam minte: ochii lui albaştri, relativ mari în raport cu faţa, care-i dădeau, împreună cu buzele groase, înfăţişarea unui pui ciudat, cu trăsăturile ascuţite, a unei fărîme de viaţă care zvîcnea cu repeziciune.

Acel ceva, a spus el liniştit, care se degajă involuntar dintr-un om, acel ceva care nu se lasă stăpînit? Ceva ce poate că n-are decît un singur om de pe lume?

Ceea ce degajă o personalitate, am gîndit eu, strălucirea ei lăuntrică. Sau bezna ei lăuntrică. Taina, freamătul unicităţii. Tot ce se află dincolo de cuvintele care descriu un om, şi dincolo de întîmplările care s-au petrecut cu el şi lucrurile care s-au încîlcit şi s-au denaturat în el. Lucrul acela care, cu ani în urmă, cînd abia devenisem judecător, mi-am jurat în ingenuitatea mea că-l voi căuta în fiecare om care-mi va sta în faţă, inculpat sau martor. Că niciodată nu voi fi indiferent faţă de el. Că de la el, de la personalitatea lui, voi porni în judecata mea.

Sînt de-acum aproape trei ani de cînd nu mai sînt judecător, m-am simţit deodată împins să-i spun asta, de trei ani sînt ceea ce se cheamă „în retragere“.

Deja? Ce s-a-ntîmplat?

O clipă am cîntărit cu seriozitate dacă să-i povestesc sau nu.

Am ieşit la pensie, i-am spus, pensie anticipată.

Şi-atunci ce faci?

Nu prea multe. Stau acasă. Lucrez în grădină. Citesc.

A tăcut. Am simţit că devine prudent. Şi asta mi-a plăcut.

Ceea ce s-a întîmplat, am spus, spre surprinderea mea, e că verdictele mele au devenit puţin prea dure pentru gustul autorităţilor judiciare.

Aha, a spus el.

Prea agresive, am rînjit eu. Curtea Supremă mi le demola angro.

Şi i-am povestit că am avut şi cîteva izbucniri brutale faţă de nişte martori mincinoşi şi obraznici, şi faţă de nişte inculpaţi care au săvîrşit asupra victimelor lor fapte îngrozitoare, oribile, şi faţă de avocaţii dumnealor care continuau să abuzeze de aceste victime şi în interogatoriul martorilor acuzării. Greşeala mea, i-am spus în continuare, ca şi cum aş fi obişnuit să stau de vorbă cu el în fiecare zi, a fost că i-am spus unui avocat foarte popular în presă şi cu foarte multe relaţii că, după părerea mea, e o lepădătură a speciei umane, şi cu asta, de fapt, mi-am pecetluit soarta.

N-am ştiut, a spus el, în vremea din urmă n-am urmărit lucrurile astea chiar aşa îndeaproape.

Lucruri ca astea, am spus eu, se fac la noi în linişte şi repede. Trei-patru luni, şi totul se termină. Precum vezi, am rîs, uneori morile dreptăţii macină repede.

N-a reacţionat. Am fost niţel dezamăgit că n-am reuşit să amuz un profesionist al comediei *stand-up*.

De fiecare dată cînd îţi vedeam numele pe undeva, a spus el, îmi aminteam cum eram odinioară, şi mă interesa ce-i cu tine, pe unde eşti, dacă în general mă mai ţii minte. Şi am văzut cum

urci şi înaintezi, dar într-adevăr mă bucuram pentru succesele tale, din toată inima.

Căţeaua a lăsat să-i scape un oftat uşor, aproape omenesc. Nu sînt în stare să fiu de acord ca ea să fie eutanasiată. Atît de mult din Tamara – mirosul, vocea, atingerea, înfăţişarea – încă mai e adunat în ea. Din nou s-a aşternut între noi tăcerea. Dar acum era un alt fel de tăcere. Mă gîndeam: Ce văd în mine oamenii în prima clipă? Oare cel care am fost pînă nu demult încă se mai poate vedea în mine? Oare a lăsat în mine vreo amprentă dragostea cea mare pe care am cunoscut-o? Vreun semn din re-născare?

Multă vreme nu fusesem prin zonele astea, şi gîndurile m-au zăpăcit. Au început să răscolească în mine tot felul de lucruri. Încă mai aveam senzaţia că fac o greşeală, dar poate, ca niciodată, o greşeală care pentru mine e un pas inteligent. Am spus: dacă fac lucrul ăsta, şi încă nu sînt sigur că-l fac, să ştii că am să fiu fără milă faţă de tine.

A rîs: Ai uitat că asta a fost condiţia **mea**, nu a ta.

I-am spus că ideea lui sună niţel ca unul care angajează un ucigaş ca să-l omoare exact pe ăla care l-a angajat.

Şi el a rîs din nou: Ştiam că eşti omul potrivit. Numai ţine minte – una singură –, drept în inimă.

Am rîs şi eu, şi în mine a urcat un abur uitat şi cald din zilele noastre de altădată, şi ne-am despărţit cu un fel de uşurinţă nouă, ba chiar cu o înviorare a simpatiei reciproce. Şi abia atunci, poate din cauza cuvintelor pe care ni le-am spus la sfîrşitul convorbirii, m-a izbit ceva neaşteptat, şi mi-am adus aminte de ceea ce i se întîmplase, şi ceea ce mi se întîmplase şi mie, atunci cînd am fost împreună la pregătire premilitară într-un regiment de tineri în tabăra de la Beer-Ora, şi timp de cîteva secunde am îngheţat pur şi simplu de groază că am fost capabil să uit asta.

Şi că el nu mi-a amintit, nici măcar cu un singur cuvînt.

— Dar trebuie să vă înarmaţi cu răbdare, trebuie să vă futeţi vremea cu răbdare, fraţilor, fiindcă asta-i o poveste pe care, martor mi-e Dumnezeu, încă n-am povestit-o niciodată în spectacol, în nici un spectacol n-am povestit-o vreodată, şi nici între patru ochi cuiva, şi în noaptea asta, uite-aşa hodoronc-tronc, o s-o povestesc…

Cu cît zîmbetul lui e mai generos, cu atît faţa îi devine mai tristă. Mă priveşte şi dă din umeri neputincios, şi toată fiinţa lui arată ca înainte de un salt mare şi periculos, care poate să producă o nenorocire, dar pe care nu mai are încotro şi trebuie să-l facă.

— Aşa că iacătă pentru voi un material nou-nouţ direct din ambalajul de nailon, încă nu-mi stă bine-n gură, aşa că voi, cei care sînteţi aici în seara asta, doamnelor şi domnilor, îmi veţi fi cobai, **te iubesc cu foc, Netania, ştiţi matale asta!**

Din nou aplauzele inevitabile, şi rîsete şi ovaţii. Soarbe din nou din termos, şi mărul lui Adam, pe care-l are foarte proeminent, îi urcă şi-i coboară pe gît, şi fiecare ins din sală poate să desluşească exuberanţa deznădăjduită din el, şi el însuşi simte că de vioiciunea asta deosebită publicul îşi dă seama. Mărul lui Adam încetează să se agite. Ochii privesc pe deasupra termosului drept către public. Cu oarecare jenă – puţin surprinzătoare la el, chiar de-a dreptul mişcătoare – îşi umflă glasul pînă la strigăt: Pe scurt, Netania, proiect abandonat, mă urmăreşti? N-ai intrat în panică? Fain, bravos, acum trebuie neapărat să fiţi cu mine, trebuie să mă îmbrăţişaţi toţi, ca şi cum aş fi fratele vostru rătăcitor, şi mata, doamna care ştie să comunice cu spiritele. M-ai surprins în seara asta, recunosc, mi-ai apărut dintr-un loc în care eu în general… unde de multă vreme n-a mai călcat picior de om alb… Îşi trage în sus cracii

pantalonilor, îşi dezvăluie gambele pînă la genunchi, sînt scheletice şi pleşuve, numai piele ca pergamentul şi os, şi el îşi studiază gambele: În fine, să zicem, picior de om gălbui, dar e bine c-ai venit, doamna care mijloceşte între noi şi spirite, nu ştiu cum ai ştiut să vii aici tocmai azi, ascultă, poate c-o să găseşti în asta şi un interes profesional pentru matale, pentru că aici în povestea mea este, cum să zic eu asta, şi o stafie, în fine, un fel de stafie. O să poţi chiar să intri de-aici în comunicaţie cu ea, dar te previn – numai cu taxă inversă!

— Nu, serios, povestea asta e un caz care nu-i deloc simplu, vă spun, un caz de omucidere, se poate spune, numai că nu-i clar cine-a fost asasinat, cine-a asasinat acolo, şi dacă, în general, asta se poate numi omucidere, şi cine-a fost ucis acolo pentru toată viaţa.

Şi de pe scenă e trimis spre sală un zîmbet de măscărici cu gura căscată pînă la urechi: primiţi, fraţi ai mei şi surori ale mele, povestea nebună şi hazlie pînă la lacrimi a primei mele înmormîntări…

Dansează în jurul fotoliului şi boxează cu golul, dă lovituri, se fereşte înclinîndu-şi rapid trupul, şi iarăşi dă lovituri. **Pluteşte ca un fluture**, cîntă el uşurel, pe o melodie de cantor, mottoul lui Cassius Clay, **înţeapă ca o albină**… Chicoteli în public, oamenii îşi dreg glasul tuşind, se relaxează în vederea unei delectări, şi numai eu sînt iar neliniştit, foarte neliniştit. Cinci paşi despart masa mea de ieşire.

— Pri-ma mea în-mor-mîn-tare, anunţă el din nou, şi de astă dată trîmbiţînd ca un prezentator de circ, şi o femeie de la capătul sălii, o doamnă masivă cu păr ca de paie lasă să-i scape nişte hohote de rîs într-un staccato răguşit, iar el se opreşte cu un scîrţîit de frînă bruscă şi o trage în ţeapă cu privirea: Ei, drăcia dracului, Netania-sud! Vi se spune înmormîntare şi voi imediat începeţi să

rîdeţi? Ăsta e instinctul de care daţi aici voi dovadă? Publicul îi răspunde rîzînd, iar el nici măcar nu zîmbeşte. Se învîrte în cercuri pe scenă şi stă de vorbă cu sine însuşi gesticulînd. Ce-au ăştia de-aici? Ce om normal rîde de-un asemenea lucru? Dar ai văzut şi singur ce hohot de rîs, ce *bum*, şapte pe scara Dovală. Nu-i înţeleg pe oamenii ăştia…

Şi se opreşte, se reazemă de braţul fotoliului: Înmormîntare spuneam, surioară, o sfredeleşte din nou cu privirea pe femeia masivă, ce-am cerut, drăguţă, ceva condoleanţe, o fărîmă de milă, ai auzit vreodată vorba asta, coană Macbeth? **Milă, compătimire!** Doar e vorba de moarte, doamnă! **Aplauze pentru moarte!** Zbiară deodată cu un glas înspăimîntător şi se înfierbîntă dinăuntru, aleargă de-a curmezişul scenei cu braţele întinse într-o parte şi într-alta şi aplaudă ritmic deasupra capului, încurajează publicul să i se alăture cu ţipete: A-pla-u-ze pen-tru moar-te! Şi oamenii chicotesc jenaţi, ţipătul li se pare strident, toată făptura lui li se pare stridentă, el se agită pe scenă şi urlă cît îl ţine gura, şi ochii lor se feresc de el şi devin încetul cu încetul sticloşi, iar eu recunosc de-acum procedeul, mecanismul. El îşi iese intenţionat din minţi şi în felul ăsta îi scoate din minţi şi pe ei; se înfierbîntă pe sine, îi înflăcărează şi pe ei. Nu mi-e clar cum funcţionează asta, dar funcţionează, chiar şi eu simt tremurul în aer, în trup, şi-mi spun în sinea mea că poate e pur şi simplu greu să rămîi indiferent în faţa unui om care se contopeşte aşa, sub ochii tăi, pînă la epuizare totală, cu un element primar din adîncul fiinţei lui, dar asta nu explică răcnetul pe care îl simt întemniţat în pîntece şi care se intensifică din clipă în clipă. Şi deja încep să i se alăture ici-colo bărbaţi, numai bărbaţi, poate că ei i se alătură ca să-l facă să tacă, să acopere cu răgetele lor strigătul lui, dar după o clipă ei strigă împreună cu el, ceva îi prinde, ritmul, nebunia, **a-pla-u-ze pen-tru**

moar-te, ţipă el transpirat şi gîfîind, şi obrajii îi ard cu o îmbujorare morbidă: Facă-se totul praf şi pulbere! Înainte, dezmăţ! ţipă el, şi tinerii odată cu el, şi mai ales grupul de soldaţi în permisie, bat din palme deasupra capetelor şi răcnesc împreună cu el, şi el îi încurajează cu zîmbete ciudate, batjocoritoare, şi cei doi motociclişti urlă şi ei cît îi ţin puterile, iar acum se poate şti că ei sînt un băiat şi o fată, poate chiar gemeni, feţele li se ascut, acum arată ca doi pui de animal de pradă, îl privesc şi înghit cu ochii tot ce face el, şi la mesele perechilor de lîngă bar, şi acolo se simte o înviorare, cineva chiar dansează pe scaun, un om subţirel şi scofîlcit şi cenuşiu la faţă îşi flutură mîinile cu turbare şi zbiară aplauze-pentru-moarte, şi cele trei bătrîne bronzate s-au dezlănţuit şi ele, îşi azvîrlă în aer braţele subţirele şi strigă şi rîd pînă la lacrimi, şi Dovală însuşi explodează de atîta vulcan lăuntric şi pare cu desăvîrşire nebun, dă din mîini şi din picioare, şi publicul e inundat de rîs, se îneacă în propriul lui rîs, nu se poate rezista freneziei ăsteia demente, şi în jurul meu sînt şaizeci sau şaptezeci de inşi, bărbaţi şi femei, tineri şi bătrîni, a căror gură e plină de bomboane cu otravă care pocnesc pe limbă, asta începe cu un murmur jenat cu priviri într-o parte şi în alta, şi deodată, brusc, totul se aprinde în lanţ, şi urletele le umflă gîtlejurile, şi într-o secundă ei sînt în aer, baloane de nerozie şi de libertate care s-au eliberat de forţa gravitaţiei şi au găsit calea să se alăture singurei taberei care nicicînd nu va fi biruită: Aplauze pentru moarte! Şi acum deja aproape toţi spectatorii din sală zbiară şi aplaudă în ritm, şi chiar şi eu, cel puţin în sinea mea – de ce nu mai mult? de ce nu pot mai mult? de ce să nu iau pentru o clipă concediu de la mine însumi, de la mutra de cianură pe care am căpătat-o în ultimii ani, cu ochii arzînd întotdeauna de lacrimi reţinute? de ce să nu sar pe un scaun şi să nu explodez în strigătul aplauze-morţii, moartea care

a reuşit să mi-o răpească într-un răstimp de şase săptămîni, arză-o-ar focu', pe singura fiinţă pe care am iubit-o cu adevărat, cu patimă de viaţă, şi cu bucurie de a trăi, din clipa în care i-am văzut faţa, faţa ta, faţa ta rotundă şi luminoasă, cu fruntea frumoasă şi inteligentă şi pură, cu rădăcinile părului viguros şi des, care eu, în prostia mea, am crezut că dovedesc puterea ta de a supravieţui, şi trupul tău lat, mare, generos, care părea că dansează şi nu se mai opreşte – să nu îndrăzneşti să ştergi nici măcar unul dintre adjectivele astea, o asemenea doctorie ai fost pentru mine, un asemenea leac ai fost pentru condiţia mea uscată de celibatar care se închisese asupra mea, şi pentru „starea de spirit critică judecătorească", aceea care aproape că se instalase în mine în locul caracterului, şi pentru toţi anticorpii de respingere a vieţii care mi se adunaseră în sînge în toţi anii în care încă nu veniseşi, pînă cînd ai venit tu, toată şi întreagă…

Tu – încă îmi mai repugnă de-a dreptul fizic să dau acestor cuvinte o valabilitate definitivă, în scris, chiar dacă numai pe un şerveţel – tu care erai mai tînără decît mine cu cincisprezece ani, iar acum cu optsprezece, şi cu fiecare zi ce trece tot mai mult.

Tu, care ai făgăduit cînd mi-ai cerut mîna să mă priveşti întotdeauna cu ochi buni. Ochi de martor iubitor, ai spus. Şi niciodată în viaţă nu mi s-a spus ceva mai frumos.

— **Moarte, fă-mi un copil!** strigă el şi sare ca un drăcuşor evadat din găoacea lui, e ud de sudoare şi faţa îi arde, şi publicul repetă după el ţipînd şi rîzînd, iar el urlă: Moarte, moarte, ai învins, cine mai e ca tine?, ia-ne la tine, lasă-ne să ne alăturăm majorităţii, şi eu ţip împreună cu el în inima mea care se fărîmă, şi pe viaţa mea că m-aş fi ridicat şi aş fi urlat împreună cu el cu voce tare, chiar dacă cei de-aici ştiu cine sînt, chiar dacă sînt mult stimatul domn judecător; m-aş fi ridicat şi aş

fi urlat împreună cu el şi aş fi lătrat ca un şacal la lună şi la stele şi la săpunurile ei care au rămas într-o farfurioară în baie, şi la papucii ei de casă roz de sub pat, şi la *spaghetti bolognese* pe care le pregăteam seara împreună – dacă nu mi-ar fi fost înfiptă în faţa ochilor pitica posomorîtă care-şi astupa urechile cu două degete ca un avertisment ceţos asupra unei fărădelegi, în privinţa căreia nu e dispusă la nici un compromis.

Iar eu mă reazem de speteaza scaunului. Greoi, deodată învins.

Iar Dovală se apleacă şi se sprijină greoi cu mîinile de genunchi, cu gura căscată în surîsul lui de hîrcă, şi năduşeala îi curge de pe faţă. Ajunge, ajunge, imploră el în glumă şi fără respiraţie publicul, sînteţi mari, pe viaţa mea.

Dar acum, cînd e ameţit şi lasă să-i scape rîgîituri de rîs, ei se dezmeticesc, se răcoresc cu repeziciune şi-l privesc cu oroare, şi în sală se aşterne tăcere, şi în această tăcere ne devine limpede tuturor că omul de pe scenă se chinuie aici să galopeze mult dincolo de limitele lui.

Că pentru el ăsta nu-i un joc.

Ei aterizează pe scaunele lor, gîfîie. Chelneriţele reîncep să se agite printre mese. Uşa bucătăriei se deschide şi se închide neîncetat. Tuturor li s-a făcut deodată sete, toţi se simt flămînzi.

E bolnav, vestea asta mă izbeşte pe neaşteptate. E un om bolnav. Poate chiar foarte bolnav. Cum de n-am văzut asta mai înainte? Cum de n-am înţeles asta? Nici chiar atunci cînd a spus fără echivoc: prostata, cancerul, şi nici cînd a făcut celelalte aluzii străvezii, atunci încă mai bănuiam că asta nu-i decît încă o glumă proastă de-a lui, sau un mod de a stoarce din noi simpatie şi poate chiar puţină îngăduinţă în judecata noastră artistică. Să mai vorbim de o îndulcire a acelui „verdict“ pe care mi-l ceruse mie?! E în stare de orice, mi-am spus, pare-se, în sinea mea, şi m-am gîndit (dacă

m-am gîndit) că şi dacă în vorbele lui e un sîmbure de adevăr, şi chiar dacă a fost vreodată bolnav şi s-a vindecat, nu e posibil ca starea lui acum să fie într-adevăr serioasă, altfel n-ar apărea pe scenă, n-ar rezista la un asemenea efort, nici la efortul fizic, nici la efortul sufletesc, nu-i aşa?

Cum să înţeleg lucrul ăsta? Cum trebuie să înţeleg că eu – cu douăzeci şi cinci de ani de experienţă în materie de observat şi de ascultat, atent să prind orice aluzie, Dumnezeule – am putut să fiu atît de orb faţă de situaţia lui şi atît de concentrat asupra mea şi asupra problemelor mele? Cum de s-a întîmplat că flecăreala lui frenetică şi glumele lui nervoase au acţionat asupra mea aşa cum acţionează pîlpîirile de lumină asupra unui bolnav de epilepsie, şi m-au azvîrlit iar şi iar către mine însumi, către viaţa mea?

Şi cum de s-a întîmplat că el, în starea lui, a făcut la urma urmei pentru mine ceea ce n-au făcut toate cărţile pe care le-am citit, şi toate filmele pe care le-am văzut, şi toate consolările oferite în aceşti trei ani din urmă de către prieteni şi rude?

Aproape o oră întreagă de la începutul spectacolului a iradiat dinlăuntrul lui spre mine boala de care suferă, faţa lui ca de hîrcă, slăbiciunea lui înspăimîntătoare – iar eu am continuat s-o tăgăduiesc, chiar şi atunci cînd într-o altă parte a creierului meu ştiam că e vorba de un fapt obiectiv. Şi am continuat să ignor acest fapt chiar şi atunci cînd treptat s-a ascuţit în mine durerea pe care o cunosc foarte bine, durerea că omul care se zbuciumă şi croncăne în faţa mea şi trăncăneşte neîncetat, omul acesta în curînd nu o să mai fie.

Să fii, striga el, zîmbind viclean, cu cîteva clipe mai înainte: Ce idee fantastică e să fii. Ce idee subversivă.

— Prima mea înmormîntare… Rîde şi-şi întinde braţele subţiri. Ştiţi chestia cu cei cîţiva amici care au murit de curînd şi ajung în cer la

centrul de absorbţie şi îndrumare a noilor veniţi şi-acolo sînt triaţi şi sortaţi, care merge în paradis, care la Netan… în iad. Nu, pe bune, nu-i aşa că asta-i teama cea mai mare, că pînă la urmă o să iasă la iveală că habotnicii au dreptate? Că un asemenea loc chiar există, există pe bune, iadul? Publicul rînjeşte cu inima îndoită, oamenii îşi coboară privirile, poate că le vine greu să-l privească.

— Nu, sufletelor, ascultaţi, eu vă vorbesc despre un infern-totul-inclus-în-preţ, toată reprezentaţia, cu flăcări, cu draci încornoraţi, şi cu sape şi lopeţi, din alea mici, şi furci, şi roată de tortură, şi smoală care fierbe, şi toate gadgeturile Satanei celui atotputernic… Eu numai de gîndurile astea şi nu dorm de cîteva luni, vă jur, şi noaptea e cel mai rău, gîndurile astea mă sfîşie, şi, bunînţeles, ştiu perfect ce vă trece acum prin cap: Dumnezeule mare, de ce-am mîncat creveţii ăia cînd eram în excursie la Paris? Şi de Paşte pitele de la Abu-Gosh? Şi de ce n-am votat cu toţii pentru partidul Iudaismul Cărţii Sfinte? Şi-şi îngroaşă vocea ca să scoată ecou: **Prea tîrziu, mişeilor, la smoală cu voi!**

Publicul rîde.

— Prima mea înmormîntare, ziceam, adică eu ziceam. Aţi rîs, netrebnicilor, oameni fără inimă, reci ca nişte aşkenazi în ianuarie. Eu vorbesc cu voi despre un copil care abia dac-a-mplinit paisprezece ani, Dovik, Dovală, mititelu' lu' mama. Ia uitaţi-vă la mine-acum – fix la fel, mai puţin chelia, barba şi mizantropia.

Şi aproape împotriva voinţei lui aruncă o privire către femeia cea mărunţică, de parcă i-ar solicita o aprobare sau o dezminţire. Mi-e greu să hotărăsc pe care dintre cele două posibilităţi şi-o doreşte mai mult, şi notez în sinea mea că e pentru prima oară că nu se uită mai întîi la mine, ca să observe ce părere am eu.

Ea refuză să-l privească. Îşi fereşte ochii de el. Şi ca de fiecare dată cînd se ponegreşte, ea face „nu“ cu capul plecat, şi buzele ei mormăie ceva odată cu vorbele lui. De la masa mea asta arată ca şi cum ea ar anula fiecare cuvânt al lui cu o vorbă de împotrivire. Şi el cîntăreşte acum dacă să n-o atace din nou. Ceva în ea, aşa simt eu, îl face să clocotească. Glandele lui salivare secretă de-acum venin…

Şi o lasă în pace.

Pentru o fracţiune de secundă, un adolescent cu pielea foarte albă şi rapid şi rîzăreţ umblă în mîini pe o alee nepietruită din spatele caselor. Întîlneşte o fetiţă mititică din cale-afară într-o rochie cu pătrăţele. Încearcă s-o facă să rîdă.

— Şi Dovală acela, fie-mi ţărîna uşoară, mititel, de mărimea unei alune americane, şi apropo, să ştiţi că la paisprezece ani eram exact de înălţimea mea de acum, **şi n-am mai crescut de-atunci!** Şi lasă să se vadă rînjetul batjocoritor, care ştiu de-acum să ghicesc cînd o să se ivească; şi vedeţi, desigur, fraţi vitregi ai mei, că în domeniul ăsta… Îşi trece mîinile lent peste trup, de la cap şi pînă la genunchi – cumva n-am avut mari realizări, şi asta în pofida dezintegrării nucleului atomic şi a descoperirii particulei divine, domenii în care, după cum se ştie, m-am făcut destul de remarcat. Îşi ascunde ochii sub un văl de seriozitate şi îşi mîngîie cu gingăşie prohabul: Ah, particula divină… Dar, pe bune, la noi în familie, familia dinspre partea tatei, să mă-nţelegeţi bine, există fenomenul ăsta, că bărbaţii ating culmea înălţimii lor pe la treisprezece ani, cînd devin *bar-mitzva*, şi cu asta, basta, stop! Se opresc pentru toată viaţa! Există documentaţie pe tema asta, şi, după părerea mea, chiar şi Mengele ne-a studiat, adică a studiat anumite părţi din noi, mai cu seamă oasele coapsei şi ale braţului. Am trezit curiozitatea omului ăstuia sensibil şi interiorizat. Cel puţin douăzeci de inşi din familia lui taică-meu au trecut pe rampă pe la

el, fraţi şi veri, şi toţi fără nici o excepţie au descoperit cu ajutorul lui că se poate ajunge pînă la cer, acolo e singurul hotar de netrecut; şi numai tata însuşi – el fulgeră un surîs strălucitor – taică-meu şmecherul, dragul de el, a ratat cu desăvîrşire ocazia, pentru c-a venit în ţară în chip de deschizător de drumuri cu un minut înainte ca acolo să-nceapă totul, dar mama categoric s-a lovit de el zdravăn, de doctor vreau să zic, şi familia ei a trecut şi ea, toată, pe la el, aşa că, de fapt, se poate spune că el, în felul lui, a fost cumva medicul nostru de familie, a? Păi nu-i aşa? Clipeşte cu naivitate către public, care e tot mai cucerit: Gîndiţi-vă numai că, oricît de ocupat era individul, veneau la el din toată Europa, oamenii se îngrămădeau unul peste altul în trenuri ca să ajungă la el, şi cu toate astea a găsit timp să ne primească personal, deşi sub nici un motiv n-a acceptat să auzim o *second opinion*. Numai el! Şi numai pentru o scurtă convorbire, la dreapta, la stînga, la stînga, la stînga, la stînga…

Poate de cincisprezece ori, nu mai puţin, îşi smuceşte capul spre stînga cu o mişcare de ac de ceas înţepenit. În public se aude un bombănit de cîrteală, se aud obiecţii, proteste. Oamenii se mişcă pe scaune, schimbă între ei priviri. Dar se aud şi chicoteli şovăitoare, mai cu seamă ale celor tineri. Cei doi motociclişti sînt singurii care-şi permit să rîdă cu voce tare. Belciugele din nasurile şi de pe buzele lor încep deodată să lucească. Femeia de la masa de lîngă mine le aruncă o privire, apoi se ridică şi iese din sală suflînd greu. Lumea se uită după ea. Barbatu-său rămîne şezînd neajutorat şi neputincios, dar o clipă mai tîrziu se grăbeşte să o ajungă din urmă.

Dovală se apropie de o tablă neagră, nu foarte mare, care e pusă în fundul scenei pe un trepied de lemn. Abia acum văd tabla asta. Ia o cretă roşie şi desenează o verticală, şi alături de ea încă o linie,

scurtă şi încovoiată. În public se aud chicoteli, şoapte.

— Un asemenea Dovală, încercaţi să vă imaginaţi: niţel ţicnit, o mutră care cere palme, ochelari **uite-atît** de mari, mai groşi decît are un cîine-călăuză, pantaloni scurţi cu o curea care se-nchide în regiunea ţîţelor, taică-meu îmi cumpăra întotdeauna nădragi cu patru măsuri mai mari, încă mai nutrea speranţe în privinţa mea. Şi acum întoarceţi dintr-odată toate astea cu susu-n jos şi josu-n sus, şi puneţi-le în mîini. A? Aţi reuşit? V-aţi prins care-i şpilul? Se opreşte o clipă, chibzuieşte, cugetă, şi atunci se azvîrle la pămînt, cu mîinile întinse spre podeaua de lemn. Jumătatea de jos a trupului i se zbate pe loc, încearcă să se ridice în aer. Picioarele i se zvîrcolesc niţel prin aer şi Dovală cade şi rămîne culcat pe-o parte, cu obrazul lipit de scînduri.

— Pretutindeni e-aşa, în drum spre şcoală cu ghiozdanul agăţat în faţă, şi în casă, pe coridor, din odaie în bucătărie. Dus şi-ntors de-o mie de ori, pînă cînd se-ntoarce tata. Şi-n cartier, printre curţi, şi jos pe scări şi sus pe scări, cu cea mai mare uşurinţă, cade, se ridică, sare înc-o dată în mîini – Dovală continuă să vorbească. E neliniştitor să-l vezi aşa. Zace nemişcat, numai gura trăieşte, căscată, însufleţită – nu ştiu de unde mi-a venit asta, de fapt ştiu, am făcut un spectacol pentru maică-mea, acolo a început, îi făceam scheciuri din astea seara, înainte ca Figaro să se-ntoarcă acasă şi să devenim protocolari. Într-o zi, absolut întîmplător, uite-aşa din senin, am pus deodată mîinile pe podea, mi-am azvîrlit picioarele-n sus, am căzut o dată, am căzut de două ori, mama a aplaudat, credea că fac ce fac ca s-o înveselesc, poate că-ntr-adevăr aşa era, toată viaţa am încercat s-o-nveselesc. Tace. Închide ochii. Dintr-odată e tot numai trup. Lipsit de viaţă. Mi se pare că prin sală trece din nou un murmur deznădăjduit: Ce se petrece aici?

Se ridică. Îşi adună în linişte mădularele unul după altul de pe podea – braţ, picior, cap, mînă, şezut – ca unul care ridică haine risipite pe jos. Dinspre spectatori se aude un rîs liniştit, de un soi din care încă n-am auzit în seara asta. Un rîs de uimire şi de admiraţie faţă de exactitatea lui, faţă de rafinamentul lui, faţă de inteligenţa lui de actor.

— Am văzut că maică-mea se entuziasmează, mi-am aruncat înc-o dată picioarele în sus, m-am legănat, am căzut, am aruncat picioarele încă o dată, ea rîdea, chiar am auzit-o rîzînd. Şi am încercat înc-o dată şi înc-o dată, pînă cînd am găsit punctul căutat şi mi-am făcut ordine în cap. M-am liniştit, m-am simţit bine. Îmi auzeam în urechi numai sîngele, şi linişte, linişte de tot şi de toate, şi-am simţit că uite, am găsit un loc în spaţiul acestei lumi, un loc în care nu se mai află altul în afară de mine.

Rînjeşte jenat, iar eu îmi amintesc de ceea ce m-a rugat să văd în el: lucrul acela care ţîşneşte dintr-un om şi e de nestăpînit. Un lucru pe care poate că-l are doar un singur om de pe lume.

— Încă? întreabă el, aproape timid.

— Ce-ar fi să mai zici ceva bancuri, pistruiatule? strigă cineva, iar un bărbat rage: Am venit aici pentru bancuri! Şi o femeie care răspunde glasurilor răguşite ale celor doi bărbaţi strigă: Tu nu vezi că azi bancul e el însuşi?

Dezlănţuie o avalanşă întreagă de rîsete.

— Şi n-aveam nici un fel de probleme de echilibru, continuă el – se simte jignit, pe cîte văd, i s-au albit buzele – dimpotrivă, pentru că pe picioare întotdeauna m-am simţit niţel tremurînd, cumva aproape să cad, şi mi-era şi frică, totdeauna, era o tradiţie atît de frumoasă în cartier, joacă ursu', bate ursu', nimic serios, ici o palmă, colo un picior în fund, un pumn uşurel în burtă, nu din răutate, aşa din senin, tehnic, aşa cum pontezi la serviciu, **joacă ursu', bate ursu'**?

O privire necruţătoare către femeia care-l luase peste picior. Publicul rîde foarte tare. Eu nu. Eu am văzut asta întîmplîndu-se la Beer-Ora, în tabăra de premilitărie, timp de patru zile întregi.

— Iar pe mîini, nu ştiu, nimeni nu bate un copil care merge pe dos, cu picioarele-n sus şi capu-n jos, e verificat, încearcă să-i tragi o palmă unui copil care stă invers, cum ai să-i găseşti faţa? Ce, ai să te-apleci pînă jos ca să-i tragi o palmă? Sau, să spunem, cum o să-i dai un picior în fund? Unde-o să-i dai cu piciorul? Unde sînt boaşele lui acum? Te zăpăceşti, nu? Ba chiar te induce-n eroare! Poate că lumea începe chiar să se teamă un pic de el, da, un copil pe dos nu-i ceva de rîs. Uneori – îi strecoară o privire femeii care ştie să comunice cu spiritele – lumea crede chiar că-i un copil nebun. **Mamă, mamă, uite-un copil care merge în mîini! Taci şi uită-te la omul care-şi taie venele!** Vai, oftează el, eram complet nebun, întrebaţi-o pe ea ce glumă eram eu în cartier, o arată cu degetul mare îndreptat în sus, fără s-o privească, pe femeia cea mărunţică, iar ea îl ascultă cu gîtul întins, ca şi cum i-ar cîntări spusele cuvînt cu cuvînt, şi de-a lungul întregului discurs clatină energic din cap: nu.

— Ei, ce-o să fie, îşi desface mîinile şi mă priveşte pe mine, tocmai pe mine, şi mi se pare că iar aruncă asupra mea răspunderea pentru prezenţa ei aici, ca şi cum aş fi citat aici, cu rea intenţie, un martor duşmănos.

— Nu-mi pică bine, îşi spune sieşi cu voce tare, nu se poate aşa, dumneaei mă face să-mi pierd şirul, omul construieşte o poveste, şi dumneaei vine… Dovală îşi masează cu putere pieptul: Ascultaţi-mă pe mine, n-o ascultaţi pe ea, zău că eram zărghit, nu cunoşteam regulile jocului, în nici o privinţă. Ce-mi tot faci semn că „nu“? M-ai cunoscut mai bine decît m-am cunoscut eu însumi? se înfierbîntă el.

Ăsta nu mai e spectacol, ceva aici îl atinge de-a dreptul în suflet, iar publicul se simte atras şi se încordează, şi e gata, pare-se, să renunţe pentru cîteva clipe la lucrul pentru care a venit aici, iar eu încerc să învinge paralizia care m-a cuprins din nou, să mă trezesc, să mă pregătesc pentru ceea ce urmează acum, ceea ce n-am nici o îndoială că va urma.

— Dar închipuiţi-vă, de pildă, că-ntr-o zi a venit cineva la taică-meu şi i-a povestit că eu aşa şi-aşa şi-n mîini. Cineva m-a văzut pe stradă mergînd după maică-mea. Ca să înţelegeţi, paranteză, rolul lui mandea era s-o aştept la cinci şi jumătate în staţie atunci cînd se-ntorcea din tură, şi să merg cu ea acasă şi să veghez să nu se rătăcească, să nu ajungă prin cine ştie ce locuri, să nu se furişeze prin castele şi să se ospăteze la mese domneşti; făceţi-vă că pricepeţi. Bravo, Netania. Publicul rîde, iar eu mi-o amintesc pe „funcţionara superioară“, şi privirile lui nervoase pe ceasul Doxa de pe încheietura subţire a mîinii.

— Şi mai beneficiam de un bonus, c-atunci cînd mergeam în mîini, nimeni nu se uita **la ea,** m-aţi înţeles? Putea să meargă o veşnicie cu ochii-n pămînt şi cu basmaua pe cap şi cu cizmele ei de cauciuc, şi deodată nimeni n-o privea strîmb aşa cum i se părea întotdeauna, şi vecinele nu spuneau chestii despre ea, şi bărbaţii nu trăgeau cu ochiul de după jaluzele, toţi mă priveau tot timpul numai pe mine şi ea trecea nestînjenită, nimic de declarat la vamă. Vorbeşte repede şi tare, decis să zădărnicească orice încercare de a-l opri, iar publicul se mişcă şi se agită, ca şi cum ar reacţiona cu trupul la trasul frînghiei nevăzute care e între el şi spectatori.

— Dar Tăticu’-Pumn-de-fier a auzit că eu merg în mîini, şi fără multă vorbă m-a bătut cumplit şi m-a ocărît cu toate textele lui obişnuite, că eu îi fac numele de ruşine, că din cauza mea lumea rîde de el pe la spate, că din cauza mea nu i

se acordă cinstea cuvenită, şi că dac-o să mai audă o dată că eu sînt aşa, o să-mi rupă mîinile, şi în chip de bacşiş o să mă spînzure de lampă cu capu-n jos şi picioarele-n sus. Cînd se enerva tăticu', e, atunci devenea poetic nevoie mare, n-am cuvinte să vă spun, şi cel mai mişto era combinaţia de limbaj poetic cu ce era în ochii lui, nu, n-aţi văzut de cînd sînteţi una ca asta – rînjeşte, rînjetul nu-i reuşeşte prea bine – gîndiţi-vă la nişte bile de sticlă negre, bine? Bile negre, mititele, ca de fier, ceva nu-i în regulă cu ochii ăştia, sînt prea aproape unul de altul, sînt prea rotunzi. Să mor eu, te uiţi jumătate de minut în ochii ăştia şi simţi ca şi cum un animal mic ar începe deodată să-ntoarcă pe dos în tine toată evoluţia…

Fiindcă rînjetul a căzut în gol, rîde, trimite în prima linie a frontului rîsul lui din măruntaie, molipsitor, şi reîncepe să se agite pe scenă, încearcă să electrizeze sala din nou prin mişcare: Şi ce-ai făcut? Precis că vă-ntrebaţi, cu sinceră îngrijorare, ce-a făcut micuţul Dovală? Am început să umblu din nou pe picioare, asta am făcut! Aveam încotro? Cu taică-meu nu te pui, şi la noi acasă, dacă încă nu v-aţi prins, era monoteism – altul în afară de el nu mai e, cum zic habotnicii, numai voinţa lui era, şi dacă îndrăzneai să piui, cureaua lucra, jap-jap! Şi el despică aerul cu tăişul palmei, şi tendoanele de pe gît i se întind şi faţa i se strîmbă într-o fulgerare de groază şi de ură, şi numai buzele îi zîmbesc, sau se subţiază într-un zîmbet, şi pentru o clipă văd un copil, copilul pe care l-am cunoscut, sau pe care, pe cît se pare, nu l-am cunoscut – de la o clipă la alta realizez în ce măsură nu l-am cunoscut, ce actor, Dumnezeule, ce actor era, încă de pe-atunci, şi ce imens efort de prefăcătorie a fost pentru el prietenia cu mine – un copil firav, înghesuit în capcana dintre perete şi masă, şi taică-său se dezlănţuie asupra lui cu cureaua.

Nu mi-a spus niciodată, n-a făcut nici măcar o aluzie, că taică-său îl bate. Sau că la şcoala lui e bătut. Sau că în general cineva e capabil să-l lovească. Dimpotrivă: părea un copil plin de bucurie, şi iubit, şi căldura luminoasă şi optimistă pe care o iradia era ceea ce mă atrăgea spre el, cu legături de-a dreptul magice, dinlăuntrul copilăriei mele, şi din casa părinţilor mei, în care era întotdeauna ceva rece şi tulbure şi chiar puţin tainic.

Dovală continuă să tragă de zîmbetul lui scenic, dar femeia cea mărunţică se chirceşte toată văzînd mişcarea mîinii care şfichiuie, ca şi cum ea ar fi cea biciuită cu cureaua. Şi cînd femeia lasă să-i scape un oftat uşor, care abia dacă se aude, el se răsuceşte către ea imediat, ca un şarpe gata să muşte, şi ochii lui sînt negri de furie. Şi deodată ea creşte în ochii mei, femeia asta ciudată, mititică şi încăpăţînată, care, în numele amintirilor ei, luptă de una singură pentru sufletul unui copil pe care l-a cunoscut cu zeci de ani în urmă şi din care aproape că n-a mai rămas urmă.

— *Ochei*, tata spune să nu merg în mîini, atunci nu merg în mîini, dar imediat m-am gîndit, ce facem acum? Cum ne salvăm eul? M-aţi înţeles? Cum să nu mori de atîta normalitate? Cum să trăieşti? Aşa lucra atunci capul meu, eram tot timpul în nelinişte. Atunci, OK, vrea să mă vadă umblînd ca toată lumea? Splendid, să mergem cum vrea el, să mergem pe picioare, e minunat, e-ncîntător, dar hai să mergem ca piesele de şah, v-aţi prins?

Publicul se holbează la el năucit, încearcă să priceapă încotro navighează.

— De exemplu, chicoteşte el şi, cu un joc mimic complicat, ne îmbie şi pe noi să rîdem împreună cu el, o zi umblam de dimineaţă şi pînă seara numai în diagonală, ca nebunul din jocul de şah. În altă zi numai drept ca tura, în altă zi ca un cal, tic-tac, încolo şi-ncoace. Şi pe oamenii care

veneau spre mine, şi pe ei îi vedeam ca şi cum ar fi jucat cu mine şah. Nu că ei ar fi ştiut asta, de unde erau să ştie? Dar fiecare avea rolul lui, toată strada era jocul meu de şah, toată curtea în recreaţie la şcoală…

Iarăşi îl văd împreună cu mine, mergem amîndoi şi vorbim, şi el mă ocoleşte, se învîrte în jurul meu, sare de ici, vine de dincolo. Cine ştie la ce joc de-al lui am participat.

— Veneam, să zicem, în chip de cal în faţa lui taică-meu în timp ce el tăia cîrpele cu fierăstrăul în camera cu blugii – n-are importanţă, credeţi-mă că există un univers în care propoziţia asta e logică – şi mă opream exact pe dala de pe care puteam s-o apăr pe maică-mea regina şi aşa stăteam între mama şi el, şi-mi spuneam în sinea mea: Şah, şi aşteptam cîteva secunde, îl lăsam să-şi facă mişcarea, şi dacă el nu se mişca la timp pe altă dală, era mat. Nu-i ăsta un copil scrîntit? N-aţi fi rîs dac-aţi fi ştiut ce e-n capul lui? Nu v-ar fi trecut prin cap pe ce şi-a irosit copilăria hăbăucul ăsta?

Ultimele cuvinte el le aruncă femeii mărunţele. Nici măcar n-o priveşte, dar vorbeşte cu glasul care îi e destinat ei, şi ea îşi îndreaptă deodată spatele şi ţipă cu un glas disperat şi îngrozitor: Destul! Erai acolo cel mai bun! Şi nu-mi spuneai pitică, şi nu mă luai ca pe altele la magazie, şi-mi spuneai Cuţa, şi Cuţa era bine, nu ţii minte?

— Nu. Stă în faţa ei cu braţele căzute pe lîngă trup.

— Şi-a doua oară cînd am stat de vorbă mi-ai adus între dinţi o poză din ziar cu Izi-Dora Duncan, şi pînă-n ziua de azi o am în camera mea, cum de nu ţii minte?

— Nu ţin minte, doamnă, mormăie el stînjenit.

— De ce-mi spui doamnă? şopteşte ea.

El oftează. Îşi scarmănă cu mîinile insulele de păr rar de pe tîmple. Bineînţeles, simte că tot

spectacolul începe să basculeze către ea. E aici o ramură mai grea decît tot copacul. Şi publicul simte şi el asta. Oamenii se privesc unul pe altul, se foiesc neliniştiţi. Înţeleg din ce în ce mai puţin la ce sînt, ei, aici părtaşi fără voie. N-am nici o îndoială că de mult s-ar fi ridicat şi-ar fi plecat, sau chiar l-ar fi izgonit de pe scenă cu fluierături şi cu huiduieli, dacă n-ar fi fost ispita aceea căreia e atît de greu să-i rezişti – ispita de a arunca o privire în infernul altuia.

— Totul e-n rrrrregulă! Dovală e din nou călare pe situaţie! Tună şi-şi lăţeşte gura într-un zîmbet fals, seducător: Imaginaţi-vi-l numai pe Dovuleţ al nostru cel mic, cu coşuri de toate culorile, un adevărat foc de artificii, încă nu i s-a schimbat vocea, încă n-a atins un sfîrc de sîn, doar mîna lui stîngă e de-acum muşchiuloasă în chip suspect, căci micşor-micşor, dar e foarte doritor…

Continuă să pălăvrăgească. Jongler cu vorbe. De cîteva clipe încoace simt un gol în burtă. O prăpastie. O poftă de mîncat subită şi usturătoare pe care trebuie s-o satisfac imediat. Comand cîteva farfurii de *tapas*. Cer insistent chelneriţei să le aducă repede de tot.

— Ţineţi minte perioada asta din adolescenţă, cînd orice de pe lumea asta te excită la culme? Eşti, să spunem, la ora de geometrie, şi profesoara spune, de pildă: **Se dau două figuri congruente…** Ahhh… Toţi băieţii din clasă încep să răsufle greu, le lasă gura apă… Sau profesoara spune: **Şi acum coborîţi o verticală în centrul cercului…** El închide ochii, face mişcări de supt şi lins cu buzele şi limba. Publicul se zvîrcoleşte în hohote de rîs, şi numai femeia cea mărunţică îşi aţinteşte asupra lui ochii şi privirea ei e atît de îndurerată, încît mi-e greu să hotărăsc dacă înfăţişarea ei îţi rupe inima sau e ridicolă.

— Pînă una-alta, clasa mea pleacă în tabără de premilitărie în sudul ţării, Beer-Ora se numea locul, undeva lîngă Eilat…

Iată că vine şi asta. Aproape uite-aşa, că veni vorba. Sînt de-acum două săptămîni de cînd a avut loc convorbirea noastră telefonică, şi tot aştept să ajungă acolo. Să mă tîrască acolo cu el, în prăpastia aceea.

— Ţineţi minte timpurile regimentelor de tineret, băieţi? Ştie cineva din sală dacă în zilele noastre mai există premilităria? Nu mai există? Mai există? Nu mai există?

Golul unei lungi căderi.

Sînt cinci paşi între mine şi uşă.

Dulceaţa răzbunării care se urzeşte împotriva mea.

O judecată dreaptă.

— Vă pun pe masă o mie de dolari că ăia de stînga au desfiinţat premilităria. Nu? Nu ştiu, ghicesc şi eu, precis că-i deranjează că unora chestia asta le face plăcere, şi asta, vedeţi mata, mai e şi, carevasăzică, educaţie militară a copiilor, brrr! Eram mai ceva ca la Sparta, sau aduceam cu nişte mameluci?

Umblă şi măreşte turaţia motorului care-l pune în mişcare. Ştiu de-acum, cunosc. Îmi îndrept spinarea fără să mă ridic de pe scaun. N-o să mă prindă nepregătit.

— Plecăm la drum, ne ispiteşte el cu o şoaptă entuziastă, la ora cinci dimineaţa, încă e-ntuneric, părinţii ne aduc pe jumătate adormiţi la *Umschlagplatz*, glumeeeeesc, îşi loveşte cu palma degetele celeilalte mîini, mi-a scăpat, boala lui Tourette a grăit din mine – fiecare n-are voie să ia cu el decît un singur rucsac. Se face apelul, sîntem urcaţi în camioane, ne despărţim de părinţi, după aceea şedem zece ore pe bănci de lemn care-ţi rup spinarea, şedem unul în faţa celuilalt, pentru ca, ferească Dumnezeu, să nu ratăm vreun borît, genunchii se ating de genunchi, eu beneficiez de cei ai lui Shimshon Borenstein, nu ceva grozav, cîntăm imnurile noastre de întîrziaţi mintal, imnuri ale secţiei de reabilitare pentru răniţii în război,

pe-un şurub are piciorul, pe balama e capul lui, iar noaptea îşi atîrnă braţul sus pe perete într-un cui! În sală cîteva femei încep de-acum să cînte cu entuziasm, şi el le ţintuieşte cu o privire lungă şi ucigătoare. Ia spune, duduia care conversează cu răposaţii, se interesează el fără s-o privească, poate că mă pui în legătură cu mine însumi pe cînd aveam vîrsta aceea?

— Nu, mormăie ea cu capul plecat, numai la club în sat, la clubul pentru copii, numai acolo am voie, şi chiar şi acolo numai cu persoane care au murit.

— Mi se potriveşte perfect, conchide el, şi apropo, în general nu voisem deloc să mă duc în tabăra asta, să mă-nţelegeţi bine, eu pîn-atunci nu plecasem de-acasă niciodată pentru-o săptămînă-ntreagă, nu mă despărţisem de ei amîndoi pentru atît de multă vreme, nici nu fusese vreodată nevoie! Pe atunci nu se călătorea una-două în străinătate, sigur nu era pentru oameni ca noi, pentru noi străinătatea exista numai din necesităţi de exterminare, şi nici prin ţară nu călătoream, unde să călătorim? Cine ne-aştepta? Ne aveam numai pe noi trei, tata-mama-copilul, şi cînd stăteam lîngă camioane, ăsta-i adevărul adevărat, m-a cuprins deodată frica, nu ştiu, ceva în toată situaţia, *eppes*, ceva nu era pe gustul meu, ca şi cum aş fi presimţit ceva, sau poate că mă temeam, nu ştiu, să-i las singuri unul cu celălalt…

El a ajuns la Beer-Ora cu şcoala lui, şi eu cu şcoala mea. N-ar fi trebuit să fim împreună în aceeaşi tabără. Şcoala lui urma să fie trimisă la altă bază de premilitărie (la Sde-Boker, pare-mi-se), dar comandamentul regimentelor de tineret avea alte rezonuri, şi amîndoi ne-am trezit la Beer-Ora, împreună, în aceeaşi secţie şi în acelaşi cort.

— Şi-am început să-i spun lui taică-meu că nu mă simt bine, să mă ia acasă, şi el a spus: Numai peste cadavrul meu, să mor eu, aşa a spus,

şi eu am intrat într-o tensiune şi mai mare şi-am început să bocesc, mai mare ruşinea…

— Nu, cînd mă gîndesc la asta acum, mi se pare teribil de straniu că am plîns acolo de faţă cu toţi, gîndiţi-vă, aveam aproape paisprezece ani, un nătărău destul de mare, şi taică-meu s-a enervat că noi îl facem de băcănie pentru că maică-mea m-a văzut plîngînd şi-a-nceput şi ea să plîngă, întotdeauna era aşa, la plîns ea întotdeauna se alătura cu plăcere. Şi el nu era în stare s-o vadă plîngînd, imediat începea şi el să lăcrimeze, era un tip foarte sensibil, şi mai cu seamă faţă de ea, nimic de spus, tăticu' într-adevăr o iubea, în felul lui, cum se spune, dar o iubea, recunosc, o iubea, poate ca o veveriţă sau un şoricel care a găsit nişte sticlă frumoasă sau o bilă de sticlă colorată şi nu încetează s-o privească… Şi Dovală zîmbeşte: Fluturaş s-ar fi numit o bilă ca asta, cum era ea, maică-mea – vă mai amintiţi că erau bile dintr-astea frumoase? C-o formă de fluture înăuntru?

Cîţiva bărbaţi din sală îşi mai amintesc, şi-mi amintesc şi eu, şi-şi aminteşte şi o femeie, voinică şi cu părul argintiu tuns scurt. Sîntem toţi de-o vîrstă, mai mult sau mai puţin. Oamenii aruncă nume. Durdulia, Sfădiţa, Afumata. Contribui şi eu – adică desenez pe şerveţelul verde – bila olandeză, cu desenul de floare înăuntru. Găştile de tineri din sală rînjesc văzînd entuziasmul nostru. Dovală stă şi zîmbeşte, absoarbe în adîncul lui căldura momentului. Cu mîna stîngă face deodată înspre mine o mişcare ca şi cum mi-ar arunca o bilă. Duioşia şi căldura de pe chipul lui mă zăpăcesc.

— Lucruri de-astea nu se mai fabrică, vă spun, pentru că maică-mea era pentru el, aşa mi se pare în orice caz, ca un dar din ceruri, ceva grozav de scump ce-i fusese dat să păzească, dar parcă imediat ce i s-a dat i s-ar fi spus şi: Ia seama, tu eşti pus numai ca s-o păzeşti, ai înţeles? Nu eşti pus să fii într-adevăr cu ea, ci numai pe dinafară să

fii cu ea! Cum stă scris în Cartea Sfîntă? Apropo, Netania, Cartea Sfîntă e ceva unic! E o carte mai mult decît recomandabilă, dacă n-aş fi un om atît de reţinut aş spune că e cartea cărţilor, e plină de pasaje deocheate! Şi acolo stă scris imediat la intrare „Adam a cunoscut-o pe nevasta sa Eva“, aşa stă scris ori ba? Aşa stă scris, răspund cîteva glasuri. Frumos, jos clopul, mister Adam, eşti bărbat între bărbaţi, bagă numai de seamă că stă scris c-ai cunoscut-o, nu stă scris c-ai înţeles-o, a, fetelor? N-am dreptate? Femeile din sală îl ovaţionează. Un inel de căldură vine dinspre ele, pluteşte prin aer şi-l înconjoară ca un nimb. El le face cu ochiul. El izbuteşte nu ştiu cum să le cuprindă pe toate într-o singură ocheadă, şi cu toate astea eu simt că fiecare dintre ele a primit o ocheadă puţin diferită.

— N-a priceput, n-a priceput taică-meu ce-i cu femeia asta frumoasă care toată ziua tace şi citeşte întruna şi ţine uşa mereu închisă, şi nu-i cere nimic şi nu vrea nimic, şi el cu toate combinaţiile lui nu face asupra ei nici o impresie. Uite, a reuşit să-nchirieze cu două sute cincizeci de dolari pe lună depozitul din dosul frizeriei unei familii de patru suflete! Ta-tam! Uite, a cumpărat o ladă cu pantaloni de diftină veniţi cu o navă de pescuit de la Marsilia cu un mic defect la fermoar, nădragi care pe urmă ne-mput casa vreme de doi ani, aleluia! Şi ea şedea lîngă el la masa din bucătărie în fiecare seară, ani de zile tot aşa, mai înaltă decît el c-un cap, şedea ca de gheaţă – el îşi întinde acum înainte braţele lipite unul de altul într-o mişcare de elev ascultător sau de deţinut care întinde mîinile ca să i se pună cătuşele – şi el îi deschidea carnetul cu scris minuscul şi cu tot felul de nume de cod pe care el le născocea pentru clienţii şi furnizorii lui, şi pentru cei care fuseseră OK cu el, şi pentru cei care-l regulaseră: Faraon, Drăgălaşul din Sosnowiec, Sarah Bernard, Zisha Breitbart, Goebbels, Rumkowski, Meir Vilner, Ben

Gurion, şi se entuziasma, trebuia să-l fi văzut. Şi transpira, şi era roşu, şi degetul îi tremura pe cifre, şi tot timpul îi aducea dovezi, ca şi cum ea l-ar fi contrazis, ca şi cum ea în general l-ar fi ascultat, că peste atîţia şi atîţia ani şi atîtea şi atîtea luni o să aibă destui bani ca să ne putem muta într-o casă de trei camere şi cu balcon în Kiriat Moshe.

Îşi ridică privirea către sală, ca şi cum ar fi uitat pentru o clipă unde se află. Şi numaidecît se lămureşte, cere iertare cu un surîs şi cu un dat din umeri.

— După zece ore de drum ajungem la o găoază în Neghev, sau în Arava, ceva lîngă Eilat, hai să vedem, o să-ncerc şi eu să intru-n comunicare cu mine însumi, fie-mi amintirea binecuvîntată… Îşi rostogoleşte ochii, îşi dă capul pe spate şi mormăie: Văd… Munţi castanii şi roşii văd, şi deşert, şi corturi, şi barăci ale comandamentului, şi o sală de mese, şi în vîrful catargului drapelul sfîşiat al Israelului şi băltoace de motorină, şi un generator degenerator care în fiecare clipă se defectează, şi cutii de tablă pentru mîncare pe care le primeam atunci la *bar-mitzva* şi pe care le spălam la robinete cu un burete împuţit şi cu apă rece, aşa că toată grăsimea rămînea pe ele…

Acum publicul e-al lui pe deplin. Publicul îşi bălăceşte picioarele în ape cunoscute. Am fost patru zile, eu şi cu Dovală, în aceeaşi secţie, şi cea mai mare parte a timpului am locuit în acelaşi cort şi am mîncat în sala de mese la aceeaşi masă, şi n-am schimbat între noi nici măcar un singur cuvînt.

— Şi instructorii acolo la bază, comandanţii chipurile, fiecare e un imbecil care suferă de-un beteşug în altă parte a trupului. Fiecare e ca o ciornă de om. La armata adevărată n-au fost luaţi, şi atunci i-au pus comandanţi peste nişte copii la premilitărie. Unul e saşiu, de la un metru nu mai vede, altul are platfus, altul are hernie, altul e din

Hulon. Credeţi-mă, din zece îndrumători ca ăştia s-ar fi putut monta un singur om normal.

— Ascultă, se adresează el cu un oftat femeii care ştie să comunice cu morţii, din cauza dumitale mi se-acreşte laptele din termos, uită-te şi dumneata cum rîde-aici toată lumea, glumele mele nu te-amuză?

— Nu.

— Ce, glumele mele sînt proaste?

— Glumele tale nu sînt bune. Ochii îi sînt aţintiţi asupra mesei şi degetele îi ţin cu putere mînerele poşetei.

— Nu sînt bune, pentru că nu te fac să rîzi, întreabă el delicat, sau pentru că, să spunem, sînt răutăcioase?

Ea nu răspunde imediat. Cugetă.

— Şi una, şi alta, spune ea în cele din urmă.

— Nici nu te fac să rîzi glumele mele, îi tălmăceşte el intenţia, şi sînt şi pline de răutate.

Ea se mai gîndeşte o clipă: Da.

— Dar aşa e în *stand-up*.

— Atunci asta nu-i în regulă.

El o priveşte îndelung, amuzat: Atunci de ce-ai venit?

— Pentru că la clubul meu mi s-a spus *stand-up*, şi eu am crezut că e vorba de karaoke.

Stau de vorbă ca şi cum în afară de ei n-ar fi nimeni în sală.

— Acum ştii ce-nseamnă, poţi să pleci.

— Vreau să rămîn.

— Dar pentru ce? Nu-ţi face plăcere. Aici nu faci decît să suferi.

— E-adevărat. Faţa i se întristează. Fiecare sentiment care trece prin ea i se vădeşte imediat pe faţă. De fapt, mi se pare că în cursul serii eu o privesc nu mai puţin decît îl privesc pe el. Abia acum am băgat de seamă: îmi plimb neîncetat privirea de la el la ea, îl măsor după reacţiile ei.

— Te rog, du-te, o să-ţi fie greu de-acum încolo.

— Vreau să rămîn. Cînd îşi rotunjeşte gura, cercul exagerat de ruj îi dă înfăţişarea unui mic clovn jignit. Dovală îşi suge obrajii scofîlciţi, şi ochii lui parcă se apropie unul de celălalt. OK, mormăie el: Te-am prevenit, scumpo. Să nu vii pe urmă cu reproşuri.

Ea îl priveşte uluită, fără să înţeleagă, şi apoi se crispează toată.

— **Haide, Netania!** strigă el cu un glas îngrozitor, pur şi simplu latră către public. După zece ore ajungem, sîntem instalaţi în cort, corturi mari, cîte zece-douăzeci de băieţandri într-un cort, poate mai puţin? Nu ţin minte, nu mai ţin minte, în general nu mai ţin minte nimic, nu vă bizuiţi pe mine nici de doi bani, vă jur pe viaţa maică-mii, capul meu e ca o strecurătoare, vă jur, cînd copiii mei încă mai ştiau că au un tată şi veneau să mă viziteze, le spuneam, alo! mai întîi şi-ntîi, puneţi-vă ecusoane cu numele voastre!

Rîs slab.

— Şi-acolo la Beer-Ora, sîntem învăţaţi tot ce un adolescent evreu mîndru trebuie să ştie, cum să te caţeri pe-un zid, dac-o să mai fie vreodată nevoie să fugim dintre zidurile ghetoului; şi cum să ne tîrîm, asta pentru conductele de scurgere ale canalizării; şi cum să executăm *cutceţif*, adicătelea culcat, tîrîş, cercetează, ţinteşte, foc, pentru ca naziştii să nu-nţeleagă ce-nseamnă cuvîntul ăsta şi să se simtă umiliţi; şi sîntem obligaţi să sărim de pe un turn într-o pînză de cort, de asta v-aduceţi aminte?, şi să mergem pe frînghie ca nişte cameleoni, şi să facem marşuri de zi şi marşuri de noapte, şi să transpirăm şi s-alergăm în jurul bazei pe o arşiţă îngrozitoare şi să tragem cinci cartuşe cu un puşcoci ca să ne simţim de parc-am fi James Bond, şi eu – genele îi freamătă pios – pe mine tocmai împuşcăturile mă apropie de mama, *Yiddischkeit*, pentru că maică-mea, v-am povestit?, nu v-am povestit?, maică-mea lucra la Ierusalim la Industria Militară, tria gloanţe măicuţa mea cea

dulce, şase ture pe săptămînă, taică-meu îi aranjase serviciul ăsta, cu siguranţă cineva îi era obligat cu ceva şi ea a fost primită acolo cu toate ale ei. Tăiaţi-mă bucăţele, nu ştiu ce-a fost în capul lui, al lui taică-meu, la ce s-a gîndit, nouă ore zi de zi, ea, gloanţe pentru puşcă, ta-ta-ta-ta-ta! Şi el apucă un pistol-mitralieră imaginar şi trage în toate părţile şi strigă cu o voce răguşită: Beer-Ora, *here-I-come*! Închipuiţi-vă, serviciu la bucătărie! Închipuiţi-vă, cazane imense! Şi mîncărime de la pături, ca o rîie. Ne scărpinăm cu toţii ca nişte Iovi de jucărie şi suferim cu toţii de diaree fără restricţii, fiindcă atotputernicul bucătar-şef a primit o stea în ghidul Michelin pentru excursii cu tema dizenterie…

Şi de cîteva clipe nu mă mai priveşte în ochi.

— Iar seara chefuri şi focuri de tabără şi cîntat în cor şi stingere ca la cercetaşi, eu cu puţa mea am primit să sting licurici, şi dă-i cu rîs şi veselie, şi băieţi şi fete, şi el şi ea dansează *cracoviac*, şi eu, ce să mai vorbim, o sărbătoare necontenită! Bufonul secţiei mele am devenit acolo, rîdeţi cu mine, daţi-mi atenţie, mă aruncau ca pe-o minge de la unul la altul, eram mic, uşor, şi după vîrstă eram acolo cel mai mic, mi-au socotit o dată doi ani într-un an, n-are importanţă, nu c-aş fi fost cine ştie ce deştept, pur şi simplu s-au săturat de mine şi mi-au dat un şut în sus. Iar în tabără m-au făcut deodată mascota secţiei, ursuleţul visurilor lor. Înainte de orice exerciţiu sau de orice ieşire în poligon fiecare venea şi-mi dădea un dupac mititel, dar bine intenţionat, cu multă simpatie. *Bambino*, aşa mi se spunea acolo, pentru prima oară am avut la ei un nume normal, nu *Cizmă* şi nu *Hainiviii*…

Aşa l-am întîlnit acolo: am ajuns la unitate şi am intrat în cort ca să-mi despachetez rucsacul, şi am văzut trei băieţi zdraveni pe care nu-i cunoşteam aruncînd prin aer de la unul la altul un sac militar, înăuntrul căruia un copil scotea urlete de animal. Nu-i cunoşteam pe băieţi. Eram

singurul din şcoala mea care fusese trimis în cortul acela. Presupun că instructorul meu de la premilitărie, care ne împărţise pe corturi, se gîndise că în orice loc o să mă simt la fel de străin. Îmi amintesc că am înţepenit la intrarea în cort. Nu puteam să încetez să privesc. Cei trei băieţi erau în maiouri, şi bicepşii lor luceau de sudoare, copilul din sac încetase să ţipe şi acum plîngea, iar ei rînjeau fără să scoată un sunet şi-l aruncau de la unul la altul cu putere şi cu avînt.

Mi-am pus rucsacul pe un pat care părea liber, în apropierea intrării în cort, şi m-am aşezat pe pat cu spatele către ce se întîmpla. N-am îndrăznit să intervin, dar nici nu eram în stare să ies din cort. La un moment dat am auzit o lovitură puternică şi am sărit. Sacul pesemne îi scăpase din mîini unuia dintre ei şi căzuse pe podeaua de beton. Atunci a fost deschis dinăuntru cu repeziciune şi un cap cîrlionţat, negru ca pana corbului, a răsărit de-acolo, şi eu l-am recunoscut imediat. Băieţii au văzut probabil ceva pe faţa mea şi au început să rînjească. Dovală şi-a întors faţa după privirile lor pînă la mine şi m-a privit perplex. Faţa îi era udă de lacrimi. Întîlnirea a fost dincolo de puterea noastră de înţelegere, şi, într-un anumit sens, şi mai presus de puterile noastre. N-am dat nici un semn că ne-am recunoscut unul pe celălalt. Chiar şi negativele imaginilor noastre se armonizau de minune. În gîtlejul meu a îngheţat ţipătul lui, aşa am simţit. Apoi mi-am înălţat capul cît de sus am putut şi l-am întors într-o parte, şi am ieşit din cort, însoţit de rîsetele lor.

— Şi erau acolo chestii cu băieţi şi cu fete, şi hormoni noi, abia scoşi din nailoane, şi coşuri care plesneau cu un zgomot vesel, iar eu în chestiile astea eram încă destul de necopt, să mă-nţelegeţi bine, abia-începusem să mă dibui pe mine însumi cu broşuri şi poze şi altele de felul ăsta, şi în privinţa trecutului la fapte eram, de fapt, pe poziţie de spectator, dar mă delectam n-am cuvinte cît de

mult cu spectacolul pe care-l vizionam – o întreagă viziune asupra vieţii am dobîndit acolo.

Zîmbeşte, i se zîmbeşte. Ce le vinde el aici? Ce-şi vinde el sieşi?

Puţină vreme după ce-am dat unul peste altul în cort l-am întîlnit din nou în sala de mese. Fiindcă dormeam în acelaşi cort, stăteam şi la aceeaşi masă, deşi, spre norocul meu, departe unul de celălalt. Îmi umpleam farfuria şi nu mă uitam decît în ea, şi cu toate astea am văzut cînd colegii lui de clasă i-au răsturnat în supă o solniţă întreagă, şi el a sorbit din supă cu o faţă veselă şi a plescăit cu zgomot din buze şi i-a făcut să se tăvălească de rîs. Cineva i-a smuls de pe cap şapca, şi şapca a zburat încolo şi încoace de-a lungul mesei, şi din cînd în cînd se muia în cîte ceva, iar în cele din urmă i-a aterizat pe cap şi de pe şapcă îi picura pe faţă sos. Şi-a scos limba şi a lins. Cîteodată, în timp ce jubila şi făcea grimase, privirea lui trecea peste faţa mea indiferentă şi goală.

La sfîrşitul mesei i-au băgat în gură cu de-a sila o jumătate de banană, şi el s-a scărpinat la coaste şi a scos ţipete de maimuţoi, pînă cînd comandantul secţiei i-a ordonat să-şi ţină gura şi să stea liniştit.

Noaptea, cînd după stingere eram toţi culcaţi în paturile noastre, băieţii din cort îi cereau să povestească visurile pe care le visează despre o fetişcană din clasa lor, care era deosebit de dezvoltată. El povestea. Rostea cuvinte pe care nu credeam că le cunoaşte. Era vocea lui, era fluenţa vorbirii lui, erau bogăţia şi fantezia lui. Stăteam culcat fără să mă mişc, aproape fără să respir, şi eram absolut sigur că dacă el n-ar fi fost în cort, ei s-ar fi năpustit asupra mea.

Un băiat din clasa lui a început să fugă deodată între cele două rînduri de paturi şi să imite vorbirea tatălui lui Dovală, şi încă un băiat îi venea din faţă şi o imita, pe cîte se părea, pe maică-sa.

Mi-am acoperit capul cu pătura soldăţească. Băieţii rîdeau, şi Dovală rîdea şi el cu ei. Pe atunci încă nu i se schimbase vocea, şi printre glasurile lor ea răsuna cu o prospeţime ciudată. Cineva a spus: Dac-aş merge pe Dizengoff cu Grinstein, s-ar crede că umblu cu o fată, şi un val mare de rîsete a inundat cortul.

După a doua noapte l-am implorat pe instructorul meu de la premilitărie să mă mute în alt cort. În a treia noapte eram deja culcat în alt pat, în alt cort, departe de cortul lui, şi încă mai simţeam tremurul cortului aceluia. În a patra noapte m-au pus de gardă împreună cu o fată din clasa mea, şi de-acum nu mă mai gîndeam la Dovală. Avea dreptate: îl ştersesem din minte.

Iar noaptea pe-ntuneric alergăm repede printre corturi şi peste tot auzi ahhh şi auuu, şi ia-ţi mîna de-acolo, prostule, dar cel puţin pîn-aici am voie? Şi pfui, ce faci tu acolo cu limba? Şi pune mîna numai cît s-o simţi, şi eu pe bune, pe bune nu pot azi, şi maică-mea o să mă omoare, şi blestemat fie tac-tu, cum se desfac toate cataramele astea, şi asta ce mai e, mamă, ce-a ţîşnit pe mine, şi ticăloaso, ai tras fermoarul peste sulă…

Publicul lui urcă şi coboară acum pe valuri de rîs. El încă se mai fereşte de privirea mea. Eu aştept. Sînt gata. Peste o clipă sau două mi se va adresa şi îmi va zîmbi cu un zîmbet larg: Ia te uită ce întîmplare, ce mică e lumea! Mult stimatul domn judecător Avishai Lazar era şi el acolo!

În a doua mea dimineaţă în tabără am fost trimis de la poligonul de trageri să aduc plosca de apă pe care-o uitasem în cort. Îmi aduc aminte cît de plăcut a fost să fiu deodată singur, fără zgomotul şi fără strigătele şi ordinele care clipă de clipă umpleau tot spaţiul, şi ce uşurare era să fiu în sfîrşit fără el, fără chinul prezenţei lui. Aerul era foarte curat şi în toate era un fel de prospeţime paşnică şi liniştitoare (acum, cînd scriu despre asta, îmi revin mirosurile apei şi al săpunului de la

spălatul de dimineaţă, care se adunau în micile gropi de beton ale podelei cortului).

M-am aşezat pe patul meu. Toate pînzele cortului erau ridicate şi puteam contempla în linişte deşertul, a cărui frumuseţe mă entuziasma şi chiar mă consola niţel de cînd sosisem aici. Îmi dădeam silinţa să-mi golesc capul de orice gînd.

Şi tocmai atunci, poate pentru că eram, pentru o clipă, lipsit de apărare, am simţit că-mi urcă în gîtlej un plîns cum nu mă podidise niciodată, şi imediat am simţit că e un plîns de doliu, după o pierdere îngrozitoare, care peste încă o clipă mă va zgîlţîi fără să poată fi oprit.

Pe neaşteptate în cort a intrat Dovală. M-a văzut şi a îngheţat. După aceea s-a apropiat cu pas nesigur, aproape împiedicat, de patul lui şi a cotrobăit în rucsacul lui. Eu m-am năpustit asupra rucsacului meu şi am scotocit în el şi mi-am îngropat în el faţa. Plînsul cel mare s-a uscat dintr-odată. După o clipă sau două, cum n-am auzit nici un sunet, am crezut c-a ieşit şi mi-am ridicat capul. Stătea lîngă patul lui, cu faţa către mine şi cu braţele căzute de-a lungul trupului. Am schimbat nişte priviri stupide, întunecate. I s-au mişcat buzele, poate c-a vrut să spună ceva. Sau a încercat să zîmbească, ca să-mi amintesc de el, de noi. Eu am reacţionat pesemne cu o mişcare de avertizare, sau de recul, sau de scîrbă. I-am văzut faţa schimonosită de o grimasă, tremurînd.

Şi asta a fost tot. Cînd am privit din nou, l-am văzut depărtîndu-se de cort.

Şi-atunci, în ziua a treia, strigă el, sau poate în ziua a patra, cine mai ţine minte? În general, cine mai ţine minte ceva? Chiar că pot de-acum să spun: binecuvîntată fie-mi memoria, stăm în cerc pe pămînt, un soare cumplit, dacă e o umbră, e numai de la vulturii care aşteaptă – haide, crăpaţi, şi instructorul ochelarist saşiu şi miop ne explică despre camuflaj sau altceva, şi deodată dinspre baraca comandantului aleargă o soldăţică, sergent

cred, bum bum, aleargă, o fată scundă, dar cu o greutate categoric remarcabilă, pocneşte pe ea uniforma, picioarele ca nişte căprioare, fiecare picior o căprioară, ha, un mic omagiu umorului anilor şaizeci, şi într-o secundă e lîngă noi, elevul de serviciu încă n-apucă să dea Atenţie! şi ea, cu respiraţia tăiată, ne trînteşte: Grinstein Dov, ăsta e-n secţia asta?

Şi momentul ăsta îl ţin minte perfect. Nu pe soldăţica însăşi, ci felul strident în care i-a rostit numele, un apel care m-a speriat, pentru că visam la ceva şi n-am văzut-o apropiindu-se. Numele lui s-a prăbuşit asupra mea în chip atît de surprinzător, încît aproape c-am sărit în panică să spun că eu sînt acela.

Şi eu, fraţilor, numaidecît am simţit ceva teribil de-mputit. Şi toată clasa, toţi bunii mei prieteni, toţi mă arată cu mîinile, el e! Ca şi cum i-ar fi zis fetei: Pe el! Ia-l pe el, nu pe mine! Halal prieteni, rîde şi nu mă priveşte, să fi fost împreună cu ei la selecţie precis că n-ar fi fost nici o plăcere. Şi sergenta spune: Vino cu mine repede la comandant. Şi mie-mi iese un glas castrat ca ăsta: Dar ce-am, făcut, domnişoară sergent? Prietenii mei rîd, chestia îi distrează, **„Dar ce-am făcut, domnişoară sergent…“** Dumnealor îi strigă: Aranjează-l c-o plîngere pentru luat la labă, pentru băşini în cort, mă pîrăsc şi spun minciuni, cîntă în cor: Radieră la carceră! Ra-di-e-ră la car-ce-ră! Ca să înţelegeţi exact, în clasă mi se spunea şi Radieră. De ce Radieră? Frumos din partea voastră că vă interesaţi, suflete de aur. Pentru că pe-atunci aveam pistrui, acum nu-i mai am, s-au dus, dar pe-atunci eram plin de pistrui – da, corect, **cineva s-a căcat pe ventilator**, îţi mulţumesc pentru explicaţia originală, masa nouăsprezece…

Îşi răsuceşte încet capul în direcţia strigătului, trucul lui obişnuit, şi înfige în cel care strigase o privire lipsită de expresie. Şeful de sală aprinde un bec deasupra celui care strigase şi lumina

dezvăluie un bărbat grăsun şi ras în cap, care poartă un sacou galben. Dovală nu-şi ia privirea de la el. Şi-a coborît pleoapele pe jumătate. Publicul pocneşte de rîs.

— Bună seara, Toni Soprano cu musă de lămîie, spune el dulce, bun venit sub acoperişul nostru, şi să ai parte de-o noapte de cristal, înţeleg că matale eşti acum între două serii de medicamente, şi tocmai în seara asta, cînd sînt mînat de karma vieţii mele, trebuia să ieşi să te-aeriseşti? Nevasta bărbatului îl bate pe spate rîzînd cu lacrimi, şi el răsuflă greu, dă jos de pe el mîna ei consolatoare. Nu-nu, frate, reacţionează Dovală prompt, ca la un semnal de alarmă, te luăm cu frumosul, îţi vrem numai binele! Ioav, dă-i amicului nostru un *shot* de votcă în contul meu, dar nu uita să-i pui în păhărel două pastile de calmant şi cîteva de psihostimulent la nivel cerebral… Nu, matale eşti absolut OK, bărbate, la sfîrşitul serii o să primeşti premiul Al-Qaeda pentru inteligenţa emoţiilor, nu rîd de dumneata, frate, rîd cu dumneata, împreună cu dumneata, totul e numai de chichi, închipuie-ţi numai că gluma cu ventilatorul am mai auzit-o o dată-de două ori în viaţă, aveam în clasă pe unul, mi se pare că v-aţi fi înţeles de minune, dumneata şi cu el, era exact la fel, *copy* – îşi pune palma în jurul gurii şi ne şopteşte: Gingăşie de glonţ dum-dum şi farmec de vintre şi de stinghii – rîd cu matale, şezi! Rîde! Şi ăla de fiecare dată cînd mă vedea, dar absolut de fiecare dată, opt ani, pe cinstea mea, mă întreba dacă nu vreau o radieră ca să-mi şterg pistruii, aşa că Radieră s-a lipit de mine, m-ai înţeles? Nu-i aici întîmplător şi cineva care a fost cu mine la şcoală? Nu? Atunci pot să mint liber mai departe? Bravos! Pe scurt, mă ridic şi-mi scutur fundul de nisip – că veni vorba, aşa au început „furtunile din Neghev“, da-da, ăsta e numele dat pogromurilor datorită cărora s-a ridicat sionismul – şi eu îmi las colegii şi merg după ea, şi

ştiu de-acum că asta-i, am căcat steagul, din acel prim moment am avut presimţirea că nu mă mai întorc aici, că pentru mine s-a terminat acum povestea asta, copilăria mea adicătelea.

Soarbe din termos. În spaţiul sălii răsună din nou un ecou neclar de ţăcănit nervos. Oamenii încă mai aşteaptă să vadă încotro suflă în seara asta vîntul. Creditul de care se bucură Dovală din partea lor se epuizează picătură cu picătură. Trupul meu le simte reacţia ca pe-o cădere rapidă de zahăr. Îmi aduc aminte: cu o clipă înainte să-i răspundă soldăţelei şi să se ridice, m-a căutat cu ochii şi mi-a aruncat o privire lungă, rugătoare. Eu am evitat privirea asta.

— Ce credeam? mormăie el pe scenă. Azi toată lumea vorbeşte despre copii acceptaţi-neacceptaţi.

— Ce? A? Nu vă fac să rîdeţi, precum văd. Sînteţi un public dificil şi foarte rafinat, care judecă după criterii europene. Primiţi, rogu-vă, o teorie psihologică în care e şi-un vîrf de emoţie. Pe cînd eram copil aveam o unitate de măsură cît se poate de ştiinţifică şi de exactă ca să ştiu care copil e acceptat şi care nu-i. Eu numesc asta indicele şiretului. Care-i treaba? Să luăm un grup de copii care se-ntorc de la şcoală. Merg, rîd, vorbesc, strigă. Copii. Unul dintre ei se-apleacă să-şi lege şireturile. Acum, dacă grupul se-opreşte imediat, dar toţi! absolut tot grupul!, chiar şi cei care erau cu spatele şi nici măcar n-au văzut că unul s-a oprit din mers, dacă toţi se opresc imediat şi-l aşteaptă – atunci el e ***in***, e aranjat, e acceptat. Dar dacă nimeni din grup nu observă măcar că unul s-a oprit, şi abia la sfîrşitul clasei a opta, să zicem, la petrecerea de absolvire, cineva întreabă: Ia spuneţi, ce-i cu ăla care s-a oprit să-şi lege şireturile? atunci să ştiţi că acela sînt eu.

Femeia cea mărunţică stă pe marginea scaunului, cu gura puţin căscată şi picioarele lipite strîns. Şi el, în timp ce bea din termos, o priveşte

în ochi, şi după aceea priveşte în sfîrşit în ochii mei. E o privire lungă şi adîncă. Pentru prima oară de cînd a început să spună povestea asta mă priveşte direct în ochi, şi am senzaţia stranie că a luat de la femeie lumina unei făclii şi mi-a transmis-o mie prin privirea lui.

— Pînă una-alta, merg după soldăţică, şi-mi trece prin cap că ori o să fiu pedepsit pentru ceva ce-am făcut – dar ce oare puteam să fac?, copilul cel mai naiv din toată tabăra, cel mai prostan. Un copil bun… Îi zîmbeşte şi-i face cu ochiul femeii micuţe, şi imediat după aceea mă caută pe mine: Ia spune, stimate domnule judecător, amice, cuvîntul ăsta încă mai circulă pe piaţă? În zilele noastre se mai spune „prostan“? Ăsta nu-i un cuvînt pentru colecţionarii de antichităţi?

Nu e nici o ostilitate în glasul lui şi nici în privirea lui, asta mă derutează. Îi confirm că vorba asta încă mai există. O rosteşte într-o şoaptă prelungă, el pentru el, o dată-de două ori, iar eu nu rezist ispitei şi o şoptesc împreună cu el.

— Ori că e aici ceva legat de taică-meu, ceva ce i s-a năzărit pe neaşteptate, poate c-a hotărît că e ceva ce nu-i convine în toata tabăra asta de premilitărie, sau îi răneşte demnitatea, sau a descoperit, să spunem, că premilităria e ceva ce ţine de Partidul muncii, pe cînd el e de dreapta, sau, cel mai logic, a găsit broşurile porno în lada jaluzelei din camera mea şi mă invită la o consfătuire, cum pot eu să ştiu, în cazul lui într-adevăr nu puteai să ştii niciodată dincotro o să se-abată asupra ta lovitura.

Se opreşte la marginea scenei, aproape de tot de mesele din faţă, şi-şi îndeasă cu putere mîinile la subsuori. O parte din spectatori îşi ridică privirile spre el. Alţii se cufundă în ei înşişi cu un fel ciudat de uluire moale, ca şi cum şi-ar fi pierdut speranţa că-l mai pot urmări, şi cu toate astea nu se pot desprinde de el.

— Şi-atunci îmi dau seama că ea, domnişoara sergent, îmi vorbeşte. Merge repede şi vorbeşte repede şi spune că trebuie să mă-ntorc acum acasă, şi că nu e timp, pentru că la ora patru trebuie să fiu la înmormîntare, şi nu-şi întoarce capul către mine, ca şi cum, nu ştiu, i-ar fi teamă să mă privească, şi tot timpul am în faţa ochilor, nu uitaţi, fundul ei, care e categoric ceva impunător. Bine, asta-i tocmai o temă consistentă, fundul. Spuneţi-mi voi, bărbaţi, cu mîna pe inimă, **pe inimă, am spus, masa treisprezece!**, aşa ca-ntre noi, aţi văzut vreodată o femeie mulţumită de propriul ei fund? O singură femeie ca asta aţi întîlnit vreodată sub soare?

Continuă să vorbească. Îi văd buzele mişcîndu-se. Îşi flutură mîinile, zîmbeşte. În capul meu se lasă o ceaţă albă, lăptoasă.

— Cunoaşteţi figura asta cînd dumneaei stă-n faţa oglinzii şi se uită înapoi din partea asta, şi pe urmă din partea cealaltă… Şi apropo, o femeie, cînd e vorba de fundul ei personal, poate să-şi învîrtă capul peste trei sute şi şaizeci şi cinci de grade, şi asta fără nici o problemă, garantat! Faptul e dovedit ştiinţific! Şi asta-i o mişcare pe care în toată creaţiunea n-o mai pot face decît încă doi subiecţi şi-atît – floarea soarelui şi arborele cotit dintr-un motor. Şi-atunci ea se-ntoarce-aşa…

Îşi ilustrează fraza, aproape că alunecă de-a-ndăratelea pe mesele de lîngă scenă. Mă uit împrejurul meu. Văd o sumedenie de găuri. Mici cavităţi căscate de rîs.

Şi ea priveşte… Şi cercetează… Şi nu uitaţi că ea are-n cap un program anume, Google-cur, care-n orice moment i-l compară pe-al ei cu dimensiunile lui de atunci cînd ea avea şaptesprezece ani, şi-ncet-încet face-o mutră, şi asta e mutra pe care ea o are numai şi numai şi exclusiv pentru chestia asta, o mutră endemică se cheamă asta pe idiş, şi-n ebraică o mutră de cur. Şi atunci ea spune cu un ton de regină dintr-o tragedie

antică – asta e, începe să se lase. Nu! Mai rău! **Cade! S-a prăbuşit!** Pricepeţi? Dintr-odată ea vorbeşte ca asistenta socială a propriului ei cur! De parcă el, de bună voie şi nesilit de nimeni, şi cu premeditare, a depăşit toate limitele, s-a rupt de societate şi îi întoarce dosul, a devenit un fund de la periferia societăţii! Înc-o clipă şi-l veţi vedea injectîndu-şi heroină în Piaţa curvelor la Ierusalim! Şi tu, băieţică, dacă întîmplător eşti în acel moment în aceeaşi cameră cu ea, e preferabil să taci! Să nu sufli o vorbă! Orice vei spune va fi folosit împotriva ta. Spune-i că exagerează, şi că dumnealui e chiar drăguţ şi atrăgător şi-ţi trezeşte pofta să-l ciupeşti şi să-l mîngîi, eşti pierdut: eşti orb, eşti linguşitor, eşti un idiot, nu te pricepi deloc la femei. Pe de altă parte, spune-i că are dreptate – şi eşti mort.

Gîfîie. Şi-a terminat numărul. Cine ştie de cîte ori l-a mai jucat. Vocea lui nu mai izbuteşte să umple fiecare cuvînt, şi el înghite o parte din cuvinte. Publicul rîde. Eu încă mai sper că n-am auzit bine, că n-am înţeles ceva, c-a fost acolo o glumă care mi-a scăpat. Dar cînd mă uit la femeia cea mărunţică, aceea care poate să comunice cu spiritele, la faţa ei schimonosită de durere, atunci ştiu.

— Unde eram? Sînteţi un public uluitor, pe viaţa mea, un public foarte sofisticat, cu exigenţe europene, vă iau pe toţi cu mine acasă. Deci să continuăm, fundul merge înainte mea, ea merge înaintea mea şi eu merg după ea, şi nu-nţeleg ce vrea de la mine şi de la viaţa mea, de unde mi-a scos aşa deodată o-nmormîntare, şi, în general, de cînd mă ştiu n-am fost la o-nmormîntare, n-am avut ocazia, sîntem o familie mică, am stabilit asta deja, ne-am pătruns de chestia asta, mama şi tata şi-un băiat, şi noi n-am avut niciodată înmormîntări, n-aveam nici neamuri care să fi putut muri aşa deodată, numai el şi cu ea mai rămăseseră din familiile lor – ce-mi aminteşte asta,

o clipă, dacă de-acum vorbim despre rubedenii, atunci săptămîna asta a fost în ziar că oamenii de ştiinţă au descoperit că fiinţa cea mai apropiată de om din punct de vedere genetic e nu ştiu ce specie de vierme orb, un vierme de cea mai primitivă speţă existentă. Să mor eu! Noi şi cu viermele ăsta sîntem fraţi! Dar eu încep să cred că probabil noi în general sîntem oaia neagră a familiei, altminteri, explicaţi-mi de ce ei nu ne invită niciodată să luăm parte la festivităţile lor? Şi iarăşi expediază un pumn şi se fereşte cu o fentă de un duşman imaginar. Pe spectatori se înstăpîneşte deodată o tăcere grea, şi mie mi se pare că ceea ce a spus el mai înainte abia acum începe să răzbată în conştiinţe.

— Ce? A? Nu vă fac să rîdeţi, precum văd. OK, am înţeles, mă gîndesc la o schimbare de traseu. Unde eram? Tata-mama şi-un băiat, nici o familie, nici un fel de rubedenii, am mai spus asta, linişte şi pace ca-n Triunghiul Bermudelor, e drept c-au fost cînd şi cînd mici probleme, nu că te-ai gîndi cine ştie ce la lucrurile astea la vîrsta aia, dar pe undeva ştiam totuşi că taică-meu nu mai e chiar atît de tînăr, şi că el, de fapt, e cel mai bătrîn dintre toţi taţii din clasă, şi ştiam că are zahăr, şi inimă, şi rinichi, şi că ia pastile, şi mai ştiam şi, bun, asta chiar văzusem cu ochii mei, asta vedeau toţi, că are întotdeauna, dar întotdeauna, tensiune ca ăla, cum îi zice, Louis de Funès în Citroënul lui 2CV care nu vrea să pornească. Şi maică-mea şi ea, cu toate că era mult mai tînără decît el, căra cu ea tot felul de poveri de-acolo, gîndiţi-vă numai că aproape jumătate de an a stat închisă într-un fel de, cum să-i zic, nişă mititică într-un tren, într-un fel de depozit de vopsele şi uleiuri, în care nu se putea nici măcar sta în picioare sau şedea, i se-ntîmplaseră tot de felul de poveşti, şi pe lîngă toate astea, mai avea pe mînă, pe amîndouă mîinile – îşi răsuceşte în faţa noastră amîndouă antebraţele subţirele – cîte-o cusătură fină de tot, cochetă,

broderie de mînă, broderie de vene, croitorese de lux i-au făcut-o la Spitalul „Vizita bolnavilor“. E chiar interesant, rînjeşte el, că amîndoi am suferit de depresie post-partum după naşterea mea, numai că la mine depresia asta continuă deja de cinzeci şi şapte de ani. Dar în afară de aceste mici chestii, cum precis că sînt în orice casă normală, eram tustrei mai mult sau mai puţin în regulă, de unde-a răsărit deodată o-nmormîntare, de unde?

Publicul, care amuţise treptat în secundele din urmă, e acum absolut tăcut. Feţe fără expresie, atente să nu se lase prea mult cucerite. Poate că, văzut de pe scenă, şi eu arăt aşa.

— Unde eram? Nu-mi aduceţi aminte, îmi amintesc singur! Ştiţi care e la vîrsta mea antonimul lui a uita?

Glasuri slabe din public: A ţine minte.

— Nu, a nota. Soldăţică, sergent, fund, tren, broderie. Eu merg după ea, merg încet, încă mai încet, mă gîndesc ce-ar putea să fie povestea asta, e mai mult ca sigur o greşeală, de ce tocmai pe mine mă trimit la-nmormîntare? De ce n-au ales alt băiat?

Vorbeşte repede, cu un efort bine stăpînit. Capul şi-l ţine aplecat, şi mîinile şi le înfige tot mai adînc în subsuori. Mi se pare că tremură un pic.

— Şi uite-aşa merg şi-mi rumeg încet gîndurile şi tot mai încet şi tot mai încet, şi nu pricep, şi nu pricep, nu şi nu, şi deodată zvîc! şi-mi răstorn trupul cu josu-n sus şi cu susu-n jos, şi umblu-n mîini. Umblu, umblu după ea, nisipul arde ca focul, îmi arde mîinile, nu-i grav, e bine că arde, dacă arde, atunci nu mă gîndesc, îmi cad lucruri din buzunare, bani, fise de telefon, gumă de mestecat, lucruri pe care tata mi le-a-ndesat la drum, mici surprize, întotdeauna îmi îndesa cîte ceva în buzunare, mai ales după ce mă bătea, n-are importanţă. Umblu repede, alerg – îşi ridică palmele deasupra capului, umblă cu ele prin aer. Şi

eu bag seama că ele într-adevăr tremură, degetele îi tremură – Cine-o să mă găsească dacă sînt pe dos, cine poate să mă prindă?

În sală domneşte o tăcere mormîntală. Mi se pare că în adîncul lor oamenii încearcă să înţeleagă cum – prin ce iuţeală a mîinilor, sau prin ce iluzie optică sau prin ce vrajă – au fost strămutaţi de unde erau în urmă cu cîteva minute în povestea asta nouă.

Şi eu simt la fel. E ca şi cum mi-ar fi fugit pămîntul de sub picioare.

Şi dînsa, soldăţica, a simţit deodată ceva, poate c-a văzut pe pămînt umbra mea întoarsă pe dos, şi s-a răsucit, i-am văzut umbra răsucindu-se: Ai înnebunit? a ţipat la mine, dar am băgat de seamă că nu ţipă prea tare, ci slab şi liniştit: Elev, întoarce-te imediat la normal! Ţi-ai ieşit din minţi? Te ţii de prostii într-o zi ca asta?

Iar eu – nimic, alerg pe lîngă ea, în faţa ei, în spatele ei, cu mîinile arse, împuns de ciulini, de pietre, de pietriş, nu mă-ntorc să stau pe picioare. Ce-o să-mi facă? Nu poate să-mi facă nimic cîtă vreme sînt aşa, şi dacă sînt aşa nici gînduri n-am, capul mi se umple de sînge, urechile mi-asurzesc, nu mai am creier, n-are cine să gîndească, nu mai este de-ce-n-are-voie-aşa-dintr-odată-să-ţipe-la-mine şi ce vrea să spună cu „într-o zi ca asta“.

Păşeşte încet de tot pe scenă, cu palmele încă în aer, pas după pas, şi vîrful limbii i se zăreşte printre buze. Vasul de aramă cel mare din spatele lui îi prinde trupul, i-l suge în curbele lui şi îl descompune valuri-valuri, pînă cînd trupul scapă dintre ele şi izbuteşte să le evite.

— Şi apropo, şi pe camarazii mei îi văd pe dos, au rămas şezînd acolo unde erau, s-au întors la lecţia lor, învaţă să se camufleze, asta-i o ştiinţă foarte folositoare în viaţă. Nici măcar nu-ntorc capul să vadă ce-i cu mine, conform cu indicele şiretului de la pantofi, după cum am spus. Îi văd cum se depărtează de mine, şi ştiu că eu sînt cel

care se depărtează, dar, una peste alta – eu sînt acum departe de ei şi ei sînt departe de mine.

Pe fata din clasa mea, pe Liora care, în noaptea de dinaintea dimineţii aceleia, fusese de gardă împreună cu mine la postul din nordul taberei, o iubeam cu înfocare de aproape doi ani de zile şi niciodată nu îndrăznisem să-i vorbesc. Dovală ştia că sînt îndrăgostit. Era singurul om de pe lume căruia îi vorbisem despre ea. Singurul care a ştiut să mă întrebe de ea, şi, de fapt, să scoată la lumină din adîncul meu, cu întrebările lui pătrunzătoare, socratice, înţelegerea faptului că o iubesc. Că asta e natura sentimentului care mă chinuie atunci cînd sînt în preajma ei şi mă face încă mai mohorît şi mai agresiv. Iar în noaptea aceea, acolo, de gardă, la trei dimineaţa, mă sărutasem cu Liora. Atinsesem pentru prima oară trupul unei fete. Anii mei de singurătate în clasă şi în şcoală luau sfîrşit şi se poate spune că începea pentru mine o viaţă nouă.

Era şi el alături de mine acolo, în postul de gardă. Adică, eu vorbeam cu ea aşa cum vorbeam cu el. Aşa cum mă învăţase el în conversaţiile noastre de *walkie-talkie*. Am fost un elev foarte bun: îndată ce-am ajuns la post, am întrebat-o despre părinţii ei, şi unde s-au întîlnit, şi pe urmă despre cei doi fraţi ai ei mai mici. A fost uluită. Şi-a pierdut echilibrul. Cu răbdare şi cu încăpăţînare, şi cu şiretenie, am făcut-o să vorbească, pînă cînd mi-a povestit, încet-încet, despre fratele ei mai mare, care era autist, care se afla într-un sanatoriu, şi părinţii ei aproape că nu vorbeau despre el. Eram antrenat şi foarte bine pregătit pentru întîlnire: ştiam să pun întrebări şi ştiam să ascult. Liora a vorbit şi a plîns, şi iar a vorbit şi iar a plîns, iar atunci cînd am amuzat-o a început să rîdă printre lacrimi, iar eu am mîngîiat-o şi am îmbrăţişat-o şi i-am sărutat lacrimile. Era acolo, din partea mea, un soi de prefăcătorie, căreia pînă în ziua de azi mi-e greu să-i înţeleg toate întortocherile. Un truc de şperaclu. Simţeam că mă acordez pe mine însumi după acel Dovală pe care-l cunoscusem, cel de odinioară, cel îndrăgit; şi că îl readuc la viaţă dinlăuntrul meu de dragul clipei ăsteia cu Liora, şi-l las să mi se reverse din gîtlej. Şi cu un sînge rece desăvîrşit ştiam şi că după aceea o să-l şterg din nou din minte, o să-l desfiinţez din nou.

În dimineaţa aceea, atunci cînd şedeam pe nisip pe teren cu grupa mea şi sergenta a venit să-l cheme, eram beat. Beat de iubire şi de sentimentul unei mîntuiri şi de nesomn. L-am văzut ridicîndu-se şi mergînd după sergentă, şi nici măcar nu m-am întrebat încotro se duce. Apoi m-am cufundat, pe cîte se pare, din nou, în năluciri ale Liorei şi ale ţesutului moale şi incredibil al buzelor şi al sînilor ei şi al pufului de la subsuori, şi atunci cînd am privit din nou, l-am văzut mergînd în mîini după sergentă. Înainte nu-l văzusem niciodată mergînd în felul ăsta şi nu-mi trecuse prin cap c-ar fi în

stare de una ca asta. Umbla repede şi cu uşurinţă, şi din cauza arşiţei care făcea aerul să vibreze părea că trupul lui împrăştie unde pe apă. Era o privelişte magnifică. Mi s-a părut deodată liber şi vesel şi dansînd în valurile aerului, ca şi cum ar fi învins legile gravitaţiei, şi ar fi redevenit totodată el însuşi. Afecţiunea pentru el realmente m-a copleşit, şi dintr-odată chinul ultimelor zile mi s-a şters din minte, ca şi cum nici n-ar fi fost.

Pentru o clipă.

Nu puteam rezista acestui sentiment. Nu-i puteam rezista lui, nu puteam rezista veşnicelor lui transformări. Mi-am luat privirea de la el, ţin minte perfect mişcarea asta, m-am cufundat în beţia mea cea nouă.

— Alergăm, ea aşa şi eu aşa, şi-n faţa ochilor mei aleargă ciulini, nisip, panouri, şi iată de-acum cărarea pavată cu pietre albe care duce la baraca unde e biroul comandantului. Şi încă de departe aud dinăuntru strigăte: Îl duci acum imediat! Sula, nu plec acolo! E ordin să-l duci acolo pînă la ora patru la înhumare! Săptămîna asta am făcut de trei ori Beer-Sheva dus-întors! Şi atunci mai aud pe încă cineva, unul în care l-am recunoscut imediat pe plutonierul taberei, căruia îi spuneam Eichmann – poreclă drăgăstoasă care pe-atunci era foarte răspîndită în ţara noastră pentru amatorii de cruzime – şi strigă şi el, şi vocea lui e mai puternică decît a tuturor celorlalţi: **Dar unde-i, zdamăsii, băiatul, orfanul unde-i?**

Surîde scuzîndu-se. Braţele îi atîrnă de-a lungul trupului. Îmi aţintesc privirea asupra mesei. Asupra palmelor mele. N-am ştiut.

— Mîinile mi s-au făcut ca de unt. Cad şi zac culcat cu capul pe pămînt. Şi zac şi zac nu ştiu cîtă vreme. Şi cînd izbutesc să mă ridic niţel, văd că sînt de-acum singur acolo. Vă e clară imaginea? Mandea întins pe nisip în deşert, soldăţica nu mai e demult acolo, a fugit grăsuna, camioneta de propagandă a habotnicilor, pun rămăşag cu voi că

fătuca nu ţinea deasupra patului un poster al lui Janusz Korczak.

Nu ştiam. Nu mi-a trecut prin cap. Cum aş fi putut să ştiu?

— Şi-acum haide, Netania mami, atenţie mărită, am nevoie de-o mînă de-ajutor din partea voastră. În faţa mea sînt nişte trepte de lemn ca alea care duc la biroul comandantului, deasupra mea un soare înspăimîntător şi vulturi, în jurul meu şapte state arabe însetate de sînge, iar ăia înăuntru urlă unul la altul şi toţi laolaltă ca nişte smintiţi: Îl iau numai pînă la Beer-Sheva, şi de-acolo să-l ducă la Ierusalim comandamentul! Bun, e-n regulă, nu fi cretin, mi-ai făcut găuri în cap, ia odată băiatul şi du-te, nu-i timp, îţi spun, pleacă!

Oamenii se saltă niţel pe scaune, îşi îndreaptă spinările şi reîncep, cu prudenţă, să respire. Acum povestea îi trezeşte, odată cu energiile proaspete ale povestitorului şi cu gesticulaţia lui vioaie, cu imitaţiile feluritelor personaje şi cu diversele lor accente.

Iar Dovală, pe scenă, simte imediat schimbarea de atmosferă şi trimite în dreapta şi în stînga zîmbete largi. Un zîmbet naşte alt zîmbet şi pocneşte ca un balon de săpun: Mă ridic atunci din nisip şi-aştept, şi uşa de la biroul comandantului se deschide, şi pe trepte coboară către mine o pereche de bocanci roşii umpluţi cu plutonier, şi dumnealui îmi zice: Vino, puiule, condoleanţe, şi-mi întinde mîna şi mi-o strînge pe-a mea. **Mamă, plutonierul dă mîna cu mine!** Şi pe deasupra îşi trage şi nasul, adicătelea îmi arată tristeţe *slash* jale reţinută: Rohama ţi-a spus de-acum, nu? Regretăm profund, dragule, sigur că nu-i uşor, şi pe deasupra, cînd i se-ntîmplă unuia la vîrsta ta… Cel puţin să ştii că eşti pe mîini bune, te ducem acolo ceas, numai că acum se cere pas alergător, să-ţi iei lucrurile.

— Aşa-mi spune plutonierul, iar eu – şi Dovală îşi holbează ochii şi-şi cască gura într-o expresie înfricoşătoare de marionetă – sînt într-un

şoc total, nu pricep nimic, văd numai că aici nu urmează să fiu pedepsit pentru nimic, şi mi-e şi limpede că ăsta nu mai e plutonierul care se dădea *grande* şi care ne freca de nu ne vedeam, acum dumnealui e în rol de tată: Vino cu mine, dragule, maşina te aşteaptă, dragule, încă un pic şi mi-ar fi spus: Îţi mulţumim că ne-ai ales pe noi, dragule, ştim că ai fi avut posibilitatea să devii orfan şi în alte unităţi militare…

— Bun, mergem, eu după el, aproape tîrît, ca o cîrpă, şi el – înalt de doi metri, e mult material în el, solid, musiu Goliat, şi ştiţi cum umblă plutonierii, ca nişte Robocopi, capul sus, picioarele cît mai crăcite cu putinţă, ca lumea să creadă că ei au acolo cine ştie ce coaie de taur, pumnii strînşi, pieptul bombat – tac tac – dreapta stînga cu fiecare pas.

Ne arată: Plutonierii, să mă-nţelegeţi bine, nu merg, ei îşi **silabisesc** mersul, păi nu? E aici cineva care a fost plutonier? Pe viaţa ta, voinicule? Unde? La trupele de elită? O clipă, e aici cineva de la paraşutişti? Splendid, haide, luaţi-vă la bătaie! Publicul rîde. Cei doi bărbaţi cărunţi, cel de la trupele de elită şi cel de la paraşutişti, îşi înalţă paharele, îşi dau cinste unul altuia de departe.

— Apropo, domnul de la trupele de elită, ştii cum se sinucide unul de la trupele astea ale dumitale? Bărbatul rîde: Sare de la profilul militar care i s-a stabilit la recrutare la coeficientul lui de inteligenţă? A, bravo, Dovală e încîntat, îmi iei pîinea de la gură.

— Pe scurt, ajungem la cort, şi plutonierul stă deoparte, mă lasă în intimitatea mea, adicătelea. Eu îndes în rucsac tot ce mi-a împachetat tata. În general, dacă încă nu v-aţi prins, eram copilu' lui mama, dar soldatu' lui tata, şi taică-meu mă echipase la fix, aşa că aveam tot ce-i trebuie unui soldat dintr-un comando atunci cînd pleacă în misiunea Entebbe. Şi ea, mama, voia şi ea să ajute, şi ea, după cum se ştie, avea mare experienţă în

materie de lagăre, dar cînd auzea la radio cîntîndu-se „în tabără prinde bine să fii“, ea se gîndea la Birkenau. Pe scurt – cînd cei doi au terminat cu împachetatul, aveam asupra mea echipament pentru orice eventualitate de desfăşurare a evenimentelor pe plan regional şi mondial, inclusiv o micoză de la ciocnirea cu un asteroid.

Se opreşte, zîmbeşte cine ştie cărei amintiri care răsare în el, poate imaginea tatălui şi a mamei lui cînd îi împachetau lucrurile. Se bate uşurel pe coapsă şi rîde, rîde! Un rîs obişnuit, dinăuntru, nu rîsul lui profesional. Nu chicotitul veninos, nu rînjetul hazului de propriul necaz. Un rîs omenesc simplu, şi în sală sînt unii care imediat rîd împreună cu el, şi eu, cum nu, numai să mă bălăcesc împreună cu el într-o clipă de tandreţe faţă de sine însuşi.

— Nu, ar fi trebuit să-i vedeţi, pe ea şi pe taică-meu, în spectacolul împachetatului. Un număr de *stand-up* dintre cele mai reuşite. Ţi-ai fi spus, cine-s ăştia doi zănatici şi cine-i nemernicul care i-a inventat. Şi de ce dracu’ cineva cu un cap atît de trăsnit nu lucrează pentru mine? Şi atunci te gîndeşti, *fuck*! Păi, el chiar lucrează pentru mine! Ascultaţi cum merge treaba asta: taică-meu vine, se duce, aleargă, se-ntoarce, avea nişte mişcări – ştiţi musculiţele alea care zboară numai în linie dreaptă? Tzzz! Tzzz! De fiecare dată vine din odaia lor, mai aduce cîte ceva, pune lucrul în rucsac, îl aranjează, tac-tac, aleargă să mai aducă ceva, un prosop, o lanternă, o cutie de tablă, tzzz!, prăjiturele, tzzz!, cuburi de supă, alifie contra arsurilor, şepcuţe, Ventolin – aparatul contra astmului, talc, şosete, îndeasă totul înăuntru, potriveşte lucrurile în aşa fel, încît rucsacul să capete formă pătrată, e grăbit, e exact, nici nu mă vede, eu nu exist acum, acum e doar el în luptă cu rucsacul, război mondial, pastă de dinţi, pomadă contra ţînţarilor, un plastic special de pus pe nas să

nu se cojească, tzzz!, se duce, se-ntoarce, ochii i se-apropie şi mai mult unul de celălalt…

— Altul ca el nu mai e, nu mai e. În chestiile astea, să organizeze, să programeze, să vegheze asupra mea, era specialist, ăsta era elementul lui. În general, vă daţi seama ce tensiune produce faptul că la vîrsta de trei ani tatăl tău te obligă să mergi la grădiniţă în fiecare zi pe alt traseu, ca să inducă în eroare eventuali atentatori?

Rîsete în sală.

— Nu, serios vorbind, cînd eram în clasa întîia, tipul stătea la intrarea în clasă şi descosea copiii: Ăsta e ghiozdanul tău? Ţi l-ai făcut singur? Ţi-a dat cineva ceva să transmiţi cuiva?

Publicul rîde foarte tare.

— Şi deodată maică-mea vine din odaie cu un palton mare, de stofă, care mirosea a naftalină, habar n-am al cui era. Pentru ce palton, mamă? Pentru c-a auzit că-n deşert, noaptea, e frig. Atunci el i-l ia din mîini, aşa, cu delicateţe: Ei, Surală, *jetzt iz zimăr, du nar sitz un kik*, adicătelea „Acum e vară, şezi numai şi te uită“. Nici pomeneală de şezut şi de privit. Un minut mai tîrziu ea apare cu nişte cizme. De ce? Uite-aşa! Pentru că un om care-a umblat cinzeci de kilometri desculţ prin zăpadă nu pleacă la drum fără cizme – şi el îşi agită spre noi cizmele lui ridicole – să-nţelegeţi bine, femeia asta în viaţa ei n-a văzut cum arată deşertul. Din clipa în care-a venit în ţară a ieşit din casă numai la lucru şi înapoi, avea un traseu fix cum are cucul din ceas, în afară de episodul în care o jucase la Ierusalim pe Goldilocks şi cei trei urşi în castelele din Rahavia, dar ăsta era un episod de-acum uitat. Şi-ntotdeauna umbla cu capul plecat şi cu basmaua pe faţă, pentru ca, Doamne fereşte, să n-o vadă cineva, şi repede-repede, prelingîndu-se pe lîngă ziduri şi pe lîngă garduri, ca să n-o toarne cineva lui Dumnezeu că există.

Se opreşte să-şi umezească gîtlejul. După aceea îşi şterge ochelarii cu poalele cămăşii, îşi

fură cîteva clipe de odihnă. Comanda mea de *tapas* soseşte în sfîrşit. Observ că am comandat mult prea mult, o cantitate suficientă pentru doi. Mă fac că nu văd privirile îndreptate asupra mea. Ştiu prea bine că nu e momentul potrivit pentru un asemenea ospăţ, dar trebuie să mă fortific puţin, mă îndop cu *empanadas* de chefal, *ceviche* şi ciuperci murate. Vasăzică iarăşi am ales mai cu seamă felurile de mîncare care-i plăceau **ei**, pe cînd mie ele fără doar şi poate o să-mi provoace arsuri, iar ea rîde şi spune că dacă nu există alternativă, atunci şi ăsta e un fel de întîlnire, iar eu înfulec şi mă acresc tot, nu-mi ajunge, o înştiinţez cu gura plină, nu-mi ajunge jocul ăsta de-a mi se pare că, pe care-l joc cu tine, ping-pong-ul ăsta de unul singur, şi pe deasupra şi faptul că eu trebuie să fiu aici singur faţă în faţă cu povestea lui. Tu şi noul tău prieten – îi spun eu şi aproape că mă înec, şi Wasabi, hreanul japonez, mă înţeapă în nas şi mă face să lăcrimez, iar ea îşi transformă imediat zîmbetul de maimuţică într-un surîs Colgate, se preface cuminţică, o face pe mironosiţa: Nu vorbi aşa… Sfîrşitul încă nu mi-e cu adevărat prieten, doar amic, cel mult amant.

— Ce ziceam? mormăie el. Unde eram? Maică-mea, da, nimic nu ştia să facă, nimic din ale casei, din ale unei mame, bombăne el, şi mie mi se pare că se îndreaptă pe neaşteptate cu o mişcare bruscă spre o potecă lăturalnică dinlăuntrul lui. Nu ştia nici să spele, nici să calce şi, bineînţeles, nici să gătească. În viaţa ei, cred eu, n-a făcut nici măcar o omletă. Şi taică-meu – lucruri pe care nici un bărbat nu le face, el le făcea. Ar fi trebuit să vedeţi cum erau ordonate la el în dulap prosoapele, la milimetru, şi cum arătau perdelele cu falduri, şi podeaua sclipea – îşi încruntă fruntea şi sprîncenele lui aproape că se îndeasă una într-alta – chiar şi chiloţii şi maiourile ni le călca, la toţi trei, ascultaţi ceva, o să rîdeţi…

— Vrem să rîdem de bancuri! protestează cu înverşunare un bărbat scund şi foarte lat în umeri de la una dintre mesele laterale, şi i se alătură şi alte voci: Unde sînt bancurile, unde? Ce se petrece aici? Ce-s prostiile astea?

— Numai o clipă, frate, imediat soseşte un transport proaspăt, o să-ţi placă, pe răspunderea mea! Voiam numai, ce voiam, acu' m-am zăpăcit, m-ai zăpăcit, ascultă, flăcău, ascultă atent, una ca asta n-ai mai auzit, avea o-nţelegere, taică-meu, cu o prăvălie de încălţăminte de pe strada Jaffa, cunoşti strada Jaffa din Ierusalim? Bravo-bravo, eşti un om umblat? Ăia îi dădeau la remaiat ciorapi de nailon ai femeilor din cartierul Mea Shearim şi din Batei Ungarin, cartiere de habotnici amîndouă, încă un *startup* de-al lui Puţă-mică, încă o cale de-a face cîţiva bănuţi în plus. Omul ăsta, jur, putea să vîndă pantofi unui peşte. Rîs slab în sală. Bărbatul lat în umeri refuză să se lase dus. Dovală îşi şterge cu dosul palmei sudoarea de pe frunte. Ascultă atent, frate, aducea de-acolo în fiecare săptămînă ciorapi la remaiat, cantităţi, nu glumă, patruzeci-cinzeci de perechi de fiecare dată, şi a-nvăţat-o să-i remaieze, chiar şi asta ştia să facă, înţelegi? Să remaieze ciorapi de nailon, închipuie-ţi…

Vorbeşte acum numai şi numai către bărbatul scund şi spătos. Cu o mînă face către el un gest de rugăminte, de implorare: Aşteaptă o clipă, frate, imediat o să-ţi primeşti bancul cald, de la cuptor, e deja pe drum – şi taică-meu i-a cumpărat un ac special, cu un mîner mititel de lemn cam atîta, ei, comédie, cum revin toate astea în memorie, cum mi-ai amintit de toate astea, să-ţi dea Dumnezeu sănătate, flăcău, şi ea trăgea ciorapul pe mînă, şi cu acul ridica ochi după ochi acolo unde fugiseră, pînă cînd nu mai era deloc ruptură, aşa lucra ceasuri întregi, cîteodată nopţi întregi, ochi după ochi…

Ultimele propoziţii le lasă să-i scape aproape fără să respire, se luptă să ajungă la finiş înaintea

nerăbdării publicului şi a spătosului. În sală e tăcere. Ici-colo cîte-o femeie zîmbeşte, poate amintirii îndepărtate a ciorapilor de nailon de altădată. Dar în sală nimeni nu rîde.

— Ia te uită cum îmi revin toate astea, rînjeşte el scuzîndu-se.

Din mijlocul tăcerii, glasul unui bărbat care zbiară: Ia spune, pistruiatule, în concluzie, o să fie azi *stand-up* aici sau n-o să fie?

E bărbatul ras în cap care poartă un sacou galben. Am avut eu o presimţire că o să se mai întoarcă. Celălalt bărbat, cel neobişnuit de lat în spate, îi susţine zbieretele cu un urlet. Mai sînt glasuri care-i sprijină. Alţii, puţini, mai cu seamă femei, încearcă să-i liniştească, pe cînd bărbatul în galben: Nu-nu, cu noi cum rămîne, am venit să rîdem, şi dumnealui face cu noi Ziua Holocaustului. Şi pe deasupra mai face şi băşcălie de Holocaust.

— Ai dreptate, ai dreptate, iartă-mă, frate, iartă-mă! Primeşte-o reparaţie, ce-a fost în capul meu, sigur, trebuie să vă spun bancuri: Vine unul la mormîntul bunicii lui în ziua comemorării ei. Cîteva morminte mai încolo vede un bărbat stînd lîngă un mormînt, plîngînd, strigînd: De ce? De ce? De ce-a trebuit să mori? De ce te-a luat Dumnezeu la el? Ce rost mai are viaţa după ce-ai plecat? Moarte blestemată! Bun, după cîteva minute, nepotul nostru nu mai poate să se stăpînească şi se apropie de bărbatul care se zbuciumă: Cer iertare, domnule, că deranjez, dar mă mişcă nespus să te văd jelind. De cînd mă ştiu n-am văzut asemenea durere adîncă, pot să-ntreb cui îi porţi doliu? Ţi-era fiu? Frate? Bărbatul se uită la el şi zice: Nu, ce-ţi veni, e primul soţ al nevesti-mii.

În sală un hohot mare de rîs – categoric exagerat în raport cu bancul – şi ici-colo aplauze silite. Îţi rupe inima să vezi cît sînt oamenii de dornici să-l ajute să-şi salveze spectacolul.

— Staţi aşa, că mai sînt! Am în stoc pînă la miezul nopţii! jubilează el şi ochii i se agită cu repeziciune: Unul dă telefon cuiva cu care a-nvăţat la liceu în urmă cu treizeci de ani, îi spune: Am un bilet în plus pentru mîine la finala Cupei naţionale, ai chef să vii cu mine? Acela se minunează, dar un bilet la finală e un bilet la finală, şi vine. Merg, stau, locurile sînt foarte bune, atmosferă super, le place, strigă, înjură, se ridică de pe locul lor şi se reaşază odată cu ceilalţi, fotbal prima. După prima repriză, prietenul spune: Ia zi, amice, trebuie neapărat să te-ntreb, n-aveai pe nimeni mai apropiat decît mine, vreo rudă, să-i dai biletul? Nu, răspunde celălalt. Şi n-ai vrut, ştiu eu, s-o inviţi pe nevastă-ta? Nevastă-mea a murit, îi zice ăla. A, spune colegul din liceu, îmi pare rău, sau poate vreunul dintre prietenii mai apropiaţi? Careva de la serviciu? Am încercat, zice celălalt, crede-mă c-am încercat, dar toţi au preferat să se ducă la înmormîntarea ei.

Publicul rîde. Strigăte de încurajare zboară către scenă, doar spătosul îşi pune mîinile pîlnie în jurul gurii în chip de megafon şi strigă cu glas de stentor: Las-o baltă cu înmormîntările! Lasă-ne să trăim! Şi strigătul lui culege şi el aplauze şi nu puţine ovaţii, şi Dovală priveşte publicul, iar eu simt că în clipele din urmă, cu toate glumele şi focurile lui de artificii, nu e întru totul aici. Faţa lui e tot mai adînc cufundată înlăuntrul lui, şi el fiinţează parcă mai lent, şi asta nu-i bine, riscă să-şi scape din mînă cu uşurinţă publicul, să rateze toată seara. Şi n-are cine să vegheze asupra lui.

— Să las baltă înmormîntările, ai spus. Ai dreptate, frate. Eşti un înţelept, iau notă, frate, îmi corectez ţinuta din mers. Ascultă, Netania, hai să nu fim aşa de sumbri, trebuie totuşi să vă povestesc ceva niţel personal, chiar intim, simt că ne-am legat un pic unii de alţii, numai dă aerul condiţionat mai tare, Ioav, că ne sufocăm aici!

Publicul aplaudă într-o aprobare entuziastă.

— Ce spuneam? M-am învîrtit aici prin oraş înainte de spectacol, am cercetat traseele de evacuare, în caz că, să presupunem, o să decideţi să mă goniţi de pe scenă – el rînjeşte, dar de colţurile rînjetului lui atîrnă greutăţi, şi toţi cei care se află aici ştiu asta – şi deodată văd un bătrîn, poate de optzeci de ani, uscat tot, complet stafidit, şade pe o bancă pe stradă şi plînge. Un bătrîn care plînge, cum să nu te apropii de el, poate că e-n starea aceea de spirit în care oamenii îşi modifică testamentele? Mă apropii prudent, îl întreb: Domnule, de ce plîngi? Cum să nu plîng, îmi răspunde bătrînul, acum o lună am cunoscut o fată de treizeci de ani, frumoasă, înnebunitoare, sexy, şi ne-am îndrăgostit unul de altul şi ne-am mutat să locuim împreună. Super, îi zic bătrînului, ce-i rău în asta? Ascultă, îmi zice bătrînul, de-atunci în fiecare dimineaţă ne-ncepem ziua cu două ore de sex dezlănţuit, după asta ea-mi face un suc de rodii pentru fier, şi eu mă duc la policlinică. Mă-ntorc, facem sex turbat, şi ea îmi face o budincă de spanac pentru antioxidanţi. După masă mă duc să joc cărţi cu amicii, la club, mă-ntorc, facem un sex turbat pînă noaptea tîrziu, şi tot aşa o zi după alta… Sună grozav, îi zic eu, măcar de-aş avea eu norocul ăsta, dar de ce plîngi? Bătrînul se gîndeşte o clipă şi zice: Nu mai ţin minte unde locuiesc.

Un val de rîsete se ridică dinspre public. El preţăluieşte rîsul ca unul care apreciază stabilitatea unei pietre într-un rîu, şi încă înainte ca izbucnirea de veselie să se stingă, se năpusteşte: Unde eram? Plutonierul, musiu Goliat – şi iarăşi îi imită umbletul greoi, îi adresează publicului un zîmbet mic şi linguşitor, care-mi produce crampe – plutonierul mă împinge tot timpul din urmă, haide, trebuie să ne mişcăm, ca să nu întîrzii, Doamne fereşte, să nu pierzi, iar eu îi spun: Ce anume, domnule plutonier? Şi el se uită la mine ca şi cum aş fi un înapoiat mintal. N-o să te aştepte acolo toată ziua, spune el, ştii cum sînt înmormîntările, şi

încă la Ierusalim, cu toate regulile lor. Rohama nu ţi-a spus că trebuie să fii la ora patru la Ghivat Shaul? Cine-i Rohama? Stau pe marginea patului şi mă uit la plutonier. Vă jur, niciodată n-am văzut un plutonier atît de de-aproape, poate doar în nişte numere din *National Geographic*. Şi el îmi spune: Au telefonat de la şcoala ta să ne anunţe, directorul în persoană a telefonat că la patru trebuie să fii la cimitir. Nu-nţeleg ce-mi spune. Orice vorbă mi se spune-acum acolo e ceva ce-aud pentru prima oară în viaţă. Şi, pe deasupra, ce i-a venit directorului să vorbească despre mine, în general, de unde ştie directorul cine sînt eu, şi ce anume exact a spus el, şi mai am o întrebare pe care trebuie să i-o pun plutonierului, şi mă jenez să întreb, şi nu ştiu cum se-ntreabă aşa ceva, şi încă un plutonier, un om pe care nu-l cunosc cu-adevărat. Aşa că mă trezesc în schimb întrebînd de ce trebuie să-mi fac rucsacul. Plutonierul se uită în sus, la tavanul cortului, ca şi cum l-aş fi deznădăjduit de-acum cu totul. Îmi spune: Dragule, încă n-ai înţeles? Tu nu te mai întorci aici. Întreb de ce. Pentru că săptămîna voastră de doliu, îmi spune el, o să se încheie după ce colegii tăi o să termine aici toate cursurile.

— Splendid, acum iese la iveală că e şi-o săptămînă de doliu în program. E într-adevăr un program bogat, s-au gîndit la toate, dar de ce nu mi l-au împărtăşit şi mie? Cel mai tare aş vrea să dorm, mor să dorm niţel. Casc tot timpul de-mi trosnesc fălcile. Chiar sub nasul plutonierului. Nu-mi pot stăpîni căscatul. Îmi fac loc pe pat printre lucruri şi mă lungesc şi-nchid ochii şi uite nu-s.

Închide ochii pe scenă şi o clipă stă aşa, cu ochii închişi. Tocmai cînd ţine ochii închişi, faţa i se face mai limpede şi mai plină de expresie şi chiar mai spirituală. Mîna îi mototoleşte distrată poalele cămăşii. Ţi se topeşte inima văzîndu-l, pînă cînd în sfîrşit deschide gura:

— Cunoaşteţi paturile acelea de la armată, care la mijlocul nopţii se închid peste tine, te înghit

ca o plantă carnivoră? Dimineaţă camarazii tăi vin, nu mai e Dovală, nimic nu mai e, numai ochelarii şi-un şiret de bocanc, patul se linge pe buze şi scoate rîgîieli discrete?

Ici-colo chicoteli. Publicul nu e sigur dacă îi e îngăduit să rîdă într-un moment ca ăsta. Numai cei doi tineri adolescenţi în haine de piele, numai ei lasă să se rostogolească un rîs surd şi îndelung, un fel de gargariseală ciudată. Răspîndesc nelinişte la mesele din apropierea lor. Îi privesc şi mă gîndesc cum am înghiţit zi de zi, de-a lungul a douăzeci şi cinci de ani, înfăţişarea unor asemenea oameni, pînă cînd a venit un moment, după Tamara, fără Tamara, momentul în care, pare-se, n-am mai putut să înghit şi am început să împroşc asta în afară.

— Scoală, îmi spune plutonierul, ce te-ai culcat? Şi eu mă scol, aştept. Ca şi cum de-ndată ce el o să plece de-aici, eu o să mă culc din nou. Nu pentru mult timp, numai pînă cînd o să treacă totul şi-o să dăm totul uitării, şi-o să ne-ntoarcem la ce-a fost înainte de toate prostiile astea.

— Şi el începe deja să se enerveze din cauza mea, plutonierul, dar se enervează cu prudenţă. Mişcă, îmi spune, stai aici, lasă-mă să-ţi fac eu bagajul. Eu nu-nţeleg. Plutonierul o să-mi facă mie bagajul? Asta e ca şi cum, ştiu eu, Saddam Hussein s-ar apropia de tine într-un restaurant: **Nu vă vine cumva o toană să gustaţi un sufleu de fructe de pădure cu cremă caramel făcut de mîna mea?**

Se opreşte, aşteaptă un rîs care ezită să sosească. Ochii i se umbresc cu repeziciune. Vede capcana în care a căzut publicul: povestea pe care i-o istoriseşte el exclude orice posibilitate de a rîde. Văd cum îi acţionează gîndul. Trebuie să traseze din nou, şi urgent, hotarele terenului de joc. Ne acordă autorizaţie de rîs: Aţi auzit-o pe aia cu femeia care e bolnavă în fază terminală de o boală incurabilă, să nu-i spunem numele ca să nu-i facem reclamă disimulată? Îşi desface braţele pentru o îmbrăţişare largă, şi e tot numai o

arteziană de veselie. Pe scurt, femeia îi spune lui bărbatu-său: Am visat că dacă facem sex anal, asta o să mă vindece. N-aţi auzit chestia? Pe ce lume trăiţi? Ascultaţi atent. Soţul – asta i se pare niţel bizar, dar ce nu faci ca să-ţi vindeci nevasta. Bun, intră noaptea în pat, fac sex anal, ţac-pac, adorm. Dimineaţa soţul se scoală, întinde mîna spre partea ei din pat – locul e gol! Sare-n picioare, sigur că asta e, dar, uite-uite, o aude cîntînd la bucătărie. Aleargă acolo, nevastă-sa stă, pregăteşte-o salată, îi zîmbeşte, arată trăsnet. Ascultă ce s-a-ntîmplat, îi spune ea, am dormit minunat, m-am trezit devreme, m-am simţit deodată bine, chiar bine-bine de tot, m-am dus la spital, mi-au făcut analize, radiografii, mi-au spus că m-am vindecat! Că sînt un miracol medical! Soţul aude, izbucneşte într-un plîns îngrozitor. De ce plîngi? întreabă ea. Nu te bucuri că m-am vindecat? Ba da, mă bucur, fireşte că mă bucur, îi spune el printre lacrimi, mă gîndesc numai c-aş fi putut-o salva şi pe maică-mea!

O parte din public strîmbă din nas, cei mai mulţi dintre spectatori rîd cît îi ţine gura. Rîd şi eu. Ce să-i faci, gluma e bună. Măcar de-aş izbuti s-o ţin minte. Dovală ne cercetează atent. Ne scanează cu repeziciune. A fost o mişcare înţeleaptă, îşi spune lui însuşi cu voce tare, cu toate astea încă mai ai acel ceva, Doviniu, şi se bate pe piept cu palma desfăcută, o lovitură uşoară care se deosebeşte numai foarte puţin de una din loviturile lui violente.

— Stau aşadar la o parte, şi plutonierul se repede asupra rucsacului meu, îmi adună lucrurile împrăştiate pe pat, sub pat, dă năvală ca şi cum ar intra într-o casă din teritoriile ocupate, zbang! Război! Bagă înăuntru, îndeasă în rucsac fără nici o ordine, fără nici o formă, fără nici un gînd, ce-o să spună tata cînd o să vadă cu ce rucsac mă-ntorc la el. Şi-n clipa-n care gîndesc lucrul ăsta, picioarele mi se moaie şi cad pe alt pat.

Dă din umeri. Zîmbeşte slab. Mi se pare că şi-acum îi e greu să respire.

— Haide, să-i dăm drumul *forward*, e interzis să enervezi publicul, sîntem oameni ai satisfacţiilor rapide, tzzz! Alerg cu rucsacul după plutonier şi cu coada ochiului îmi văd camarazii, pe teren, cum mă privesc ca şi cum ar şti de-acum ceva, poate c-au văzut că vulturii încep să zboare spre nord. *Tavarişci* – textul vulturilor el îl prezintă cu un puternic accent rusesc – **la Ierusalim este un cadavru proaspăt!**

L-am văzut mergînd după plutonier, o siluetă mititică, gîrbovită sub greutatea rucsacului. Ţin minte că ne-am întors cu toţii şi l-am privit, şi m-am gîndit că exact aşa – numai fără rucsac – arăta atunci cînd ne despărţeam în staţia de autobuz, şi el se tîra fără chef înspre cartierul lui.

Cineva din grupa lui a lăsat să-i scape pe socoteala lui o glumă, dar de astă dată n-a rîs nimeni. Nu ştiam de ce-au venit să-l cheme la comandant, şi nu ştiu dacă pînă cînd am terminat premilităria careva din colegii lui de clasă a descoperit ce se întîmplase şi unde fusese luat. Nici unul dintre comandanţi nu ne-a spus nimic, şi noi n-am întrebat. Sau, cel puţin, eu n-am întrebat. Ştiam doar că soldăţica venise să-l cheme, şi el s-a ridicat şi a plecat după ea, şi după cîteva minute l-am văzut mergînd cu rucsacul după plutonier la un jeep care-l aştepta. Astea sînt faptele pe care le ştiam pe-atunci. L-am văzut din nou abia în seara asta, cînd a intrat în scenă.

— Iar în jeep şoferul dăduse de-acum drumul la motor, toţi nervii îi erau concentraţi în picior, se uită la mine ca şi cum ar fi vrut să mă omoare. Eu mă sui, arunc rucsacul pe bancheta din spate şi m-aşez în faţă, iar plutonierul îi zice tipului: Îl vezi pe băiatul ăsta simpatic? Nu-i dai drumul din mînă pînă nu-l aduci la Staţia centrală de autobuze din Beer-Sheva şi pînă nu vine cineva de la comandament să-l ia din mîna ta ca să-l trimită la

Ierusalim, *capisci*? Şi ăla îi spune: Pe Cartea Sfîntă, domnu' plutonier, dacă nu sînt acolo cînd ajung eu, îl las la obiecte pierdute, şi plutonierul îl ciupeşte cu două degete de obraz, îl ciupeşte cu putere, şi-i zîmbeşte în nas: Gîndeşte-te bine ce ştiu eu despre tine, Tripoli, nu-l laşi nicăieri, că te belesc. Dacă ăia nu-l preiau din mîna ta se consideră că n-ai predat echipamentul, pleacă!

— Şi eu, ca să-nţelegeţi bine, toate astea sînt pentru mine, ca şi cum aş vedea un film în care m-arată pe mine. Iată-mă şezînd într-un jeep al armatei şi încă pe locul din faţă. Uite că doi oameni pe care nu-i cunosc, amîndoi ostaşi, vorbesc despre mine, dar pe-o limbă pe care eu n-o-nţeleg cu adevărat, şi fără traducere pentru Dovală. Şi tot timpul vreau să-l întreb ceva pe plutonier, trebuie să-l întreb urgent, înainte să plecăm, şi eu aştept numai ca el să-nceteze pentru-o clipă să vorbească, dar atunci cînd el încetează eu nu pot, nu-mi iese din gură, nu mi se leagă vorbele între ele, sînt ceva de groază cuvintele astea, astea două cuvinte.

— Şi-atunci el se uită la mine, plutonierul, şi eu mă gîndesc: Uite, acum o să-mi spună asta, uite că vine şi asta, şi mă pregătesc de-acum, şi tot trupul mi se strînge dintr-odată. Şi plutonierul îşi pune mîna pe cap ca pe-o *kippa* şi spune: Cel de Sus să vă dea alinare, Cel de Sus să vă mîngîie de durerea asta dimpreună cu toţi îndoliaţii Sionului şi ai Ierusalimului, şi bate cu palma caroseria jeepului, aşa cum se bate un cal ca s-o ia la galop, şi şoferul spune Amin, şi dă gaz, şi-am plecat.

Publicul e tăcut. O femeie ridică un deget şovăitor, ca la şcoală, şi apoi îl pune din nou în poală. La o masă de alături un bărbat se uită derutat la perechea lui, şi ea ridică mirată din umeri.

Bărbatul cu sacou galben face spume. I se umflă mînecile sacoului. Se apropie de punctul lui de fierbere. Şi Dovală simte asta, îi aruncă priviri

nervoase. Îi fac semn chelneriţei să-mi strîngă masa, acum, imediat. Nu pot suporta priveliştea farfurioarelor ăstora goale, nu-mi vine să cred că am mîncat atîta.

— Fapt e că gonim, şoferul nu vorbeşte. Nici măcar numele nu i-l ştiu. Îl privesc dintr-o parte. E un flăcău slab, niţel adus de spate, cu un nas enorm şi urechi mari şi-o faţă plină pînă la gît de acnee. Are mult mai multe coşuri decît mine. Nici unul dintre noi nu vorbeşte. El e foc pe mine din cauza cursei cu care l-au căptuşit, iar eu bineînţeles şi garantat că nu vorbesc, ce am eu de spus. Afară sînt poate patruzeci de grade, sînt tot numai o apă. Şoferul dă drumul la radio, nu-i recepţie, zgomote, hărmălaie, se aud numai staţii de radio de-ale extratereştrilor.

Şi în punctul ăsta Dovală imită de minune zgomote de staţii care se aud prost, care se schimbă cu repeziciune una cu alta, păsărească de frînturi de propoziţii şi cuvinte şi fragmente de cîntece, *Ierusalimul de aur*, *Johnny is the goy for me!*, *Moarte ovreilor, Mehaptse Menemtse*, *pune mîna şi ia*, *Nici chiar cînd bubuie tunurile nu piere dorul nostru de pace!*, *La Jumalan trăieşte bătrînul Messia*, *Nu mai şovăi, ia ciorapi Merci*, *Muntele Templului e în mîinile noastre, repet Muntele Templului e în mîinile noastre!*

Publicul rîde, se delectează. Dovală bea din termos şi în acelaşi timp îmi aruncă o privire întrebătoare, în aşteptare. Ca şi cînd s-ar întreba ce părere am eu pînă acum despre povestea lui, şi poate despre tot spectacolul; iar eu, cu un fel de instinct stupid de teamă, mă închid imediat în faţa lui, şterg orice expresie de pe faţa mea şi-mi iau privirea de la el, iar el se retrage ca şi cum l-aş fi lovit.

De ce am făcut asta? De ce nu l-am lăsat să vadă pe faţa mea simpatia pe care i-o port în această clipă? Măcar dac-aş şti! Înţeleg atît de puţin din mine însumi, şi în anii din urmă tot mai

puţin. Cînd n-ai cu cine să stai de vorbă, cînd nu mai e Tamara să se încăpăţîneze şi să pună întrebări şi să foreze, se astupă şi canalele lăuntrice. Îmi aduc aminte de furia ei după ce-a venit o dată la tribunal să mă vadă în procesul unui tată care abuzase de fiica lui. N-aveai nici o expresie pe faţă, a spumegat împotriva mea, pe urmă, acasă, Tamara; fătuca aia şi-a vărsat acolo tot sufletul, şi te privea de-a dreptul rugător şi aştepta numai să-i arăţi un mic semn, oricît de mic, de simpatie, de înţelegere; o privire care să-i spună că inima ta e cu ea, şi tu…

I-am explicat că aceea era exact faţa pe care trebuie s-o arăt în timpul unui proces; chiar dacă înlăuntrul meu fac explozie, n-am voie să dezvălui nici o fărîmă din ce-i în mine, pentru că încă nu mi-am formulat opinia, şi acea faţă împietrită pe care i-am arătat-o fetei – i-am spus – i-am arătat-o pe urmă şi tatălui ei, cînd s-a făcut auzită versiunea lui. Judecata nepărtinitoare trebuie nu numai să se înfăptuiască, ci să se şi arate fără părtinire – am spus – şi empatia pe care o am pentru fată am s-o exprim, fii sigură, în verdict. Dar atunci, a spus Tamara, o să fie prea tîrziu pentru acel ceva de care avea ea nevoie atunci cînd îţi vorbea în clipa aceea îngrozitoare, şi m-a privit cu o căutătură ciudată, pe care n-o văzusem niciodată în ochii ei.

— Acuma, care-i treaba, Netania, îşi injectează el veselie în glas, şi mie mi-e clar că încearcă să-şi panseze rana pe care i-am pricinuit-o, şi eu sînt atît de mînios pe mine însumi că nu mă recunosc. Ah, Netania, oftează el, oraş de-a pururi pastoral, îmi face o plăcere nebună vă fac părtaşi la toate chestiile astea. Unde eram? Şoferului, desigur, începe să-i fie puţin neplăcut că s-a purtat cu mine aşa cum s-a purtat, şi-ncearcă să intre-n vorbă. Poate că pur şi simplu se plictiseşte, îi e cald, îl sîcîie muştele. Dar eu, ce am eu de vorbit cu el? Şi nici nu ştiu dacă el ştie. Dacă i s-a spus ceva despre mine. Dac-atunci cînd a fost în

biroul comandantului împreună cu plutonierul, dac-atunci i-au spus. Şi să zicem că el ştie, să zicem – dar eu nu ştiu cum să-l întreb, şi-afară de asta, nu sînt sigur, de fapt, dacă-n general aş suporta să mi se spună acum, acum, cînd sînt şi singur, fără tata sau mama…

Acum buboiul plesneşte. Tipul cu capul ras, cel care poartă un sacou galben, bate în masă cu palma întinsă şi cu degetele răşchirate, o lovitură şi încă o lovitură, încet, cu ochii aţintiţi asupra lui Dovală şi faţa lipsită de orice expresie. În cîteva secunde toată sala se încheagă în jurul lui, şi numai el se mişcă, numai braţul ăsta. Lovitură. Pauză. Lovitură.

O veşnicie se scurge în felul ăsta.

Încet-încet, dinspre laturile sălii, urcă spre el un mormăit de protest speriat, dar el o ţine pe-a lui: Lovitură. Pauză. Lovitură. Pauză. Bărbatul cel scund, spătosul, i se alătură cu pumnul strîns, aproape că sfărîmă masa cu loviturile lui fără pripă. Eu mă-nfierbînt dintr-odată, mi se suie sîngele la cap. Iată-i, indivizii ăştia detestabili.

Cei doi se încurajează unul pe celălalt din priviri. N-au nevoie de mai mult. Mormăitul dimprejur devine tumult. Mai sînt cîteva mese care-i susţin cu înflăcărare, puţini se împotrivesc, majoritatea spectatorilor se abţin, prudenţi, să-şi exprime părerea. Un miros subţire de năduşeală se simte dintr-odată în spaţiul subsolului. Chiar şi mirosurile parfumurilor devin mai iuţi. Şeful sălii se ridică, neputincios, nu ştie ce să facă.

Din toate părţile se aud controverse între mese: „Dar el totuşi bagă bancuri întruna, întruna!“ Aud o femeie care susţine: „Eu îl ţin sub observaţie, pur şi simplu îl controlez!“ „Şi *stand-up* nu înseamnă numai bancuri“, îi întăreşte spusele o alta, „Înseamnă uneori şi poveşti din viaţă amuzante“. „Poveşti-poveşti, dar fără nici o poantă!“ strigă un bărbat care nu mai e tocmai

tînăr, e cam de vîrsta mea, şi de care se lipeşte duios o doamnă cu un bronz nenatural.

Şi Dovală se roteşte şi se întoarce către mine cu tot trupul, mă priveşte.

În prima clipă nu înţeleg ce vrea de la mine. Cu mîinile lăsate de-a lungul trupului, stă la marginea scenei, ignoră furtuna din jurul lui şi mă priveşte.

Pe mine, care cu cîteva clipe mai înainte îi trîntisem mutra mea în nas. El încă mai speră că voi face pentru el ceva. Dar ce pot eu să fac? Ce se poate face împotriva ăstora?

Şi numaidecît mă străbate gîndul la ce puteam să fac odinioară; la puterile de care dispuneam în faţa unora ca ăştia. Forţa categorică a unui gest de-al meu, a unei propoziţii în redactarea verdictului. Senzaţia de autoritate regală, pe care n-aveam voie s-o recunosc nici măcar faţă de mine însumi.

Zgomotul şi strigătele se înteţesc. Aproape toţi cei din sală participă la tărăboi, şi în aer se simte de-acum voluptatea încăierării, iar el tot mai stă nemişcat şi mă priveşte. Are nevoie de mine.

A trecut mult timp de cînd cineva a avut nevoie de mine. Mi-e greu să descriu puterea surprizei care mă copleşeşte. Şi a panicii de care sînt cuprins. Înainte de orice mă păleşte o tuse năprasnică, după aceea împing şi depărtez de mine masa, mă ridic şi rămîn în picioare şi habar n-am ce am de gînd să fac, poate că în general am de gînd să ies, să plec de-aici, ce am eu cu locul ăsta şi cu tot huliganismul ăsta, trebuia s-o şterg de aici încă de-acum o oră, dar cei doi sfărîmă mesele cu loviturile lor, şi în punctul ăsta Dovală mă aude, şi eu însumi mă aud strigînd: **Lăsaţi-l odată să-şi spună povestea.**

Oamenii din sală amuţesc dintr-odată şi se uită la mine cu un amestec de cutremurare şi spaimă, şi eu înţeleg că am strigat mai tare decît avusesem de gînd. Cu mult mai tare, pare-se.

Stau în picioare. Încremenit. Mă simt ca un actor într-o melodramă, aşteptînd să-i sufle cineva replica următoare. Nimeni nu-mi suflă nimic. Nici paznici nu sînt în sală să slujească drept paravan între mine şi public, şi nici buton de alarmă n-am sub masă, şi asta nu e lumea în care mă desfătam umblînd printre oameni pe stradă ca un oarecare, ştiind prea bine că peste cîteva clipe mă voi sui în locul de unde voi decide destine şi vieţi.

În jurul meu e în continuare tăcere. Gîfîi repede şi nu izbutesc să-mi stăpînesc gîfîitul. Privirile sînt aţintite asupra mea. Ştiu că înfăţişarea mea induce întrucîtva în eroare – şi fruntea proeminentă şi stîncoasă îşi joacă uneori rolul cu succes, nu numai statura – dar eu nu sînt atît de vajnic încît să-mi pot susţine intervenţia dacă treburile o să se complice cu adevărat.

— Lăsaţi-l să-şi spună povestea! repet eu, de astă dată lent şi apăsat, împing în spaţiu cuvînt după cuvînt, şi capul meu ia o atitudine care aduce cumva, în chip straniu, cu a unui taur gata să-mpungă, şi ştiu că sînt ridicol aşa, şi cu toate astea aşa rămîn, şi pentru o clipă chiar îmi aduc aminte de acea senzaţie – cum e să trăieşti ceva pînă la capăt. Să fii, să exişti.

Bărbatul în galben se răsuceşte pe scaunul lui şi se întoarce către mine. Nici o problemă, dom' judecător, toată cinstea, merg pe mîna dumitale, dar vreau să-mi spună dumnealui acuma cum vin de se leagă toate bazaconiile astea cu cei două sute şi patruzeci de shekeli pe care i-am aruncat aici în seara asta? Ăsta nu-i un delict cumva, ce zice stimabilu' dom' judecător? Nu-ţi miroase a reclamă mincinoasă? Şi Dovală, ai cărui ochi încă mai strălucesc spre mine cu recunoştinţă faţă de un frate mai mare care a sărit să-l apere, se năpusteşte şi îi taie vorba bărbatului în galben.

— Se leagă, sufleţel, se leagă perfect! Şi-acum abia vin de se leagă mai mult ca oricînd, îţi dau în scris că aşa e, pînă acum au fost

preliminarii, m-ai înţeles? – îi trimite un surîs cantre-noi-bărbaţii care nu-i izbuteşte şi-l face numai pe individ să-şi mute privirea ca şi cum ar fi văzut o rană deschisă – ascultă atent, fratele meu: îmi lipesc capul de geam, şi ăsta e un geam standard din dotarea armatei noastre, ceea ce-nseamnă în fapt că nu se lasă închis pînă la capăt, iar pe de altă parte nici nu poate fi deschis pînă la capăt, şi geamul e-nţepenit la mijlocul ferestrei şi vibrează, şi tocmai asta e fix ce-mi trebuie mie, fiindcă el nu vibrează aşa, niţeluş, el vibrează dezlănţuit, drrrr! Un zgomot cumplit, un perforator Congo într-un zid de beton armat nu face atîta zgomot, aşa că eu îmi reazem pe el instinctiv capul, şi el într-o secundă începe să-mi toace creierul, drrrr! Sînt înăuntrul unui compresor! Într-un blender! Drrr! Drrr!

Îi arată publicului cum îşi reazemă capul de geam. Capul începe să-i vibreze, la început uşurel, iar apoi repede şi tot mai tare, şi-atunci tot trupul i se zvîrcoleşte, şi asta-i o privelişte uimitoare: trăsăturile feţei i se învălmăşesc, expresiile i se întretaie în zbor ca nişte cărţi de joc atunci cînd cineva le amestecă. Toate mădularele trupului îi vibrează şi se zgîlţîie şi ele, el străfulgeră cu frenezie pe toată suprafaţa scenei, se azvîrle de la un capăt la celălalt al ei, cade pe podea ca o păpuşă de cîrpă, zace acolo şi gîfîie şi din cînd în cînd mai adaugă schimonoseli de convulsii subite în braţ sau în picior.

Publicul rîde, rînjesc chiar şi cei care au condus răzmeriţa împotriva lui, aproape împotriva propriei lor voinţe, şi chiar mijlocitoarea cea mititică a comunicării cu răposaţii zîmbeşte uimită, ţine gura niţel căscată şi i se zăresc dinţii mărunţi.

— Îmi pică din cer drrr-ul ăsta, anunţă el publicul ca un crainic, şi se ridică de pe podeaua scenei şi îşi scutură mîinile de praf şi-i zîmbeşte cu o cordialitate smerită bărbatului în galben, şi apoi

imediat şi spătosului. Cei doi încă mai refuză să-i cedeze şi mutrele lor sînt unse din nou cu expresia aceea cunoscută de scepticism şi sarcasm.

— Drrr! Nu pot să mă gîndesc la nimic, nu simt nimic, orice gînd mi se sfărîmă într-o mie de bucăţele, sînt un terci de gînduri, **drrr!** Îşi saltă umărul către femeia cea mărunţică, şi ea se trage înapoi şi rîde foarte tare, îi curg pe obraji lacrimi ca nişte perle mici, şi cîţiva oameni din sală observă, şi se desfată cu această mică acţiune secundară. Cuţa, îi spune el, acum mi-aduc aminte de tine. Locuiaţi deasupra văduvei cu pisicile.

Toată faţa ei e numai un zîmbet: Ţi-am spus că eram acolo, am fost într-adevăr.

— Dar şoferul – nu era cu degetul într-o zi de post! Strigă şi dă din picior şi ridică un braţ ca Elvis: şmecheria cu geamul ferestrei o ştie de la toţi pasagerii lui, toţi îi oferă spectacolul Parkinson-ferestre. Aşa că-ncepe să-mi vorbească aşa ca din întîmplare, îmi arată alte maşini pe şosea: Ăsta e un Dodge-200, merge la tabăra Shivta, ăsta e un camion Rio, aprovizionează Şcoala de ofiţeri, ăsta e un Studebaker Lark al comandamentului regiunii de sud, Moshe Dayan avea un automobil ca ăsta în timpul războiului, uite că mă cunoaşte, îmi face semn cu farurile.

— Eu, ce să spun la toate astea, nimic. Tac. Atunci el încearcă să răzbată din altă parte, îmi aruncă: Ce, aşa pe nepusă masă au venit să te-anunţe?

— Eu nimic. Drrr… Mixer de gînduri. Într-o jumătate de secundă îi tai întrebarea în bucăţele, bulion, piure e creierul meu. Şi deodată taică-meu îmi sare în faţă cu tăiţeii lui. Nu ştiu de ce-mi vine tocmai o asemenea imagine, daţi-mi doar o secundă pentru povestea asta, ochei? E totuşi o chestie că taică-meu îmi vine-acum în minte aşa deodată cu tăieţeii lui, pentru că de ce vine el, după părerea voastră? Poate că nu-i a bună? Poate că-i de bine? Ce ştiu eu. Închid ochii încă mai tare, mă

dau şi mai tare cu capul de fereastră, cel mai bine mi-e acum să nu mă gîndesc, să nu mă gîndesc la nimic, la nimeni. Şi-şi prinde capul între mîini, şi capul i se zgîlţîie între ele, şi în acelaşi timp strigă la noi cît îl ţine gura, ca şi cum ar încerca să întreacă zgomotul maşinii şi al ferestrei: Asta înţelesesem încă din prima clipă, Netania! Că trebuie să apăs acum pe întrerupătorul creierului! Că nu-mi face bine să mă gîndesc la el! Şi nici lui taică-meu nu-i face bine asta, şi în general, nu-i bine pentru nimeni să fie acum în creierul meu…

Şi un zîmbet larg şi liniştit i se întinde pe faţă, şi ca de-obicei îşi desface şi braţele pentru o îmbrăţişare. Spectatorii, nu toţi, rîd, puţin derutaţi. Îi zîmbesc cu toţi muşchii faciali pe care-i am, nu ştiu dacă el îmi vede zîmbetul. Îl înarmez pentru drumul pe care-l mai are încă înaintea lui. Cît de sărace sînt expresiile de care dispun feţele noastre.

— Acum, care-i treaba cu tăiţeii? Bine c-aţi întrebat! Sînteţi un public uluitor! Un public care se implică, un public sensibil! Ascultaţi, pe-asta trebuie neapărat s-o auziţi. O dată pe săptămînă, după ce-şi termină treaba cu carneţelele, el pregăteşte tăiţeii pentru supa de pasăre pe-o săptămînă întreagă, pe viaţa mea, asta-i o poveste adevărată – rostogoleşte un rîs răguşit – atunci deodată acolo în jeep creierul meu îmi proiectează un film, nu mă-ntrebaţi de ce, creierul e creier, nu-i cereţi logică: uite-aşa sînt mişcările mîinilor lui cînd frămîntă aluatul, şi aşa îl întinde subţire-subţire ca o foaie de hîrtie…

Aproape fără să schimbe vreo trăsătură a feţei sau a trupului, el alunecă în personajul tatălui lui. Nu l-am văzut niciodată pe taică-său, doar o imitaţie grosolană a lui am văzut în seara aceea în cort, la Beer-Ora, dar după frisonul care mă trece ştiu că acesta e el, că aşa e el.

— Şi-aleargă cu aluatul pe mîini să-l pună la uscat pe patul lor din dormitor, se duce repede şi se-ntoarce repede, tzzz, tzzz, fuge şi prin casă, şi

orice treabă face, şi-o şi anunţă cu voce tare, îşi emite către sine comunicate: **Acum se ia aluatul, acum se pune aluatul pe *lokschnbret*, acum se ia un *walgerholz*, acum se face din aluat ruladă.** Chicoteli în sală, din cauza accentului, din cauza imitaţiei, din cauza idişului, din cauza rîsului în cascadă al lui Dovală, dar cei mai mulţi dintre spectatori îl privesc din nou fără nici o expresie, şi eu încep să simt că privirea asta e arma cea mai eficientă a publicului.

— Omul ăsta, vă jur, cît timp sînteţi cu el acasă, îl auziţi vorbindu-şi, dîndu-şi indicaţii, tot timpul se aude din el un zumzet. Adevărul e că-i un om destul de amuzant, dacă nu vă e din întîmplare tată. Şi acum închipuiţi-vă că eu – eu, da? Mă vedeţi? Alo! Deşteptarea! Vorbeşte Dovală al vostru! Starul serii! Splendid, Netania – eu – ca-ntr-un film dement – stau în jeep în mijlocul deşertului şi-l văd deodată în faţa mea, pe taică-meu, ca şi cum el ar fi aici de-adevăratelea, cu toate mişcările lui şi cu toate vorbirile lui, şi cum ia el un cuţit şi taie rulada de aluat de la un capăt iute-iute ca o maşină, ţac ţac ţac, şi de sub cuţit îi zboară *lokschn*, şi cuţitul e tot timpul la un milimetru de degetele lui şi niciodată nu se taie! Una ca asta lui nu i se-ntîmplă! Maică-mea, că veni vorba, n-avea voie să taie în casă nimic – scoate din el un zîmbet larg, pînă la limitele posibilului, şi apoi încă un pic. De pildă, să cojească o banană avea voie numai în prezenţa unui chirurg şi a unei echipe de la Serviciul de identificare a victimelor de catastrofe. Se tăia cu orice, se rănea, sîngera – ne face cu ochiul, trece încetişor un deget peste fiecare din antebraţele lui, în locul unde ne arătase mai înainte „broderia ei de vene“ – şi deodată, ce văd eu, Netania? Are faţa roşie şi scăldată în sudoare: Ce văd eu? Aşteaptă un răspuns, îi invită prin gesturi pe spectatori să răspundă, dar nimeni nu-i răspunde. Buzele spectatorilor sînt îngheţate. O văd **pe ea!** Pe

mama! Rînjeşte cu supuşenie, cu slugărnicie, cu faţa spre cei doi bărbaţi care-l pîndesc. M-aţi înţeles, flăcăi? Ca şi cum creierul mi-ar azvîrli imediat şi poze de-ale ei…

Bărbatul cu sacou galben se scoală în picioare. Trînteşte o bancnotă pe masă, plata pentru băuturile pe care le-a consumat, şi o trage cu putere de braţ pe nevastă-sa şi-o ridică. În chip ciudat simt aproape uşurare: ne-am întors acasă – şi în general, ne-am întors la realitate. Perechea îşi croieşte drum spre ieşire, şi ochii celor din sală o urmăresc. Celălalt bărbat, spătosul, ar vrea neîndoielnic să li se alăture celor doi, văd lupta care se dă sub tricoul lui *col-roulé*, dar el simte, pesemne, că ar fi sub demnitatea lui să se lase remorcat de un altul. Cineva încearcă să reţină perechea, insistă pe lîngă cei doi să rămînă. Destul, prea destul, aruncă bărbatul, cît se mai poate-ndura? Omul vine să petreacă, e-n weekend, nu?, vine să se clătească la creier, şi capătă jale de Yom Kippur. Nevastă-sa – picioarele ei groase şi scurte se frîng pe tocuri-cui – zîmbeşte neajutorată şi cu o mînă îşi trage în jos fusta. Cînd privirea bărbatului dă peste cea care ştie să comunice cu spiritele, el şovăie o clipă, o lasă pe nevastă-sa, păşeşte pînă la femeia cea mărunţică, ocolind cîteva mese, şi se apleacă spre ea cu delicateţe. Eu te sfătuiesc să pleci şi dumneata, doamnă, îi spune el, omul ăsta nu-i normal, îşi bate joc de noi toţi, chiar şi de dumneata îşi bate joc. Fără să se ridice de pe scaun, ea îşi îndreaptă spinarea în faţa bărbatului în galben şi gura îi freamătă. Nu-i adevărat, îi şopteşte ea într-o şoaptă care se aude în toată sala, eu îl cunosc, el se preface numai.

În tot acest timp el priveşte de pe scenă la ce se întîmplă, cu degetele mari vîrîte sub bretelele roşii, încuviinţează din cap ca pentru sine şi parcă ar memora cu voluptate vorbele bărbatului. În clipa în care perechea iese din sală, el se grăbeşte la tabla cea mică şi trage pe ea cu creta încă două

linii roşii, una dintre ele deosebit de lungă şi de groasă, şi cu o gămălie în vîrf.

Şi atunci, după ce pune creta jos, mai face încă ceva: încet-încet se roteşte pe loc, cu pleoapele pe jumătate lăsate, cu mîinile ridicate în stînga şi în dreapta. O dată şi de două ori şi de trei ori, cu o mişcare exactă, în centrul scenei, ca şi cum ar săvîrşi un mic ceremonial personal de purificare.

Şi deschide ochii, şi şi-i aprinde năprasnic, ca şi cum ar fi nişte proiectoare pe stadion: Dar e-ncăpăţînat şoferul! Nu se dă bătut! Mă caută, simt eu, îmi caută ochii, urechile, eu – cazemată, nu-ntorc capul, nu-i dau nici un cap de aţă să mă tragă spre el, şi tot timpul dinţii îmi clănţăne ritmic împreună cu geamul, în-mor-mîn-ta-re, în-mor-mîn-ta-re, eu merg la în-mor-mîn-ta-re… Acum, ca să-nţelegeţi exact, fraţilor, v-am spus, eu pînă atunci nu fusesem niciodată în viaţa mea la vreo înmormîntare, şi dacă n-ar fi decît lucrul ăsta şi tot m-ar cam face să tremur, pentru că ştiu eu ce-o să fie acolo?

Zăboveşte o clipă. Cercetează feţele oamenilor de parcă le-ar pretinde ceva, cu o expresie ciudată, revendicativă, sfidătoare. Pentru o clipă mi se pare că el îi provoacă de-a dreptul, le dă pinteni să se ridice şi să plece, să se lepede de el, cu povestea lui cu tot.

— Şi nici un mort, adaugă el cu o voce înăbuşită, n-am văzut vreodată. Sau o moartă.

— Dar, *amigos*, continuă el, şi mi se pare că se miră că nimeni nu s-a mai ridicat să plece, hai să n-o luăm chiar aşa de-n serios, toată chestia asta cu înmormîntarea, a? Să n-o lăsăm să pună stăpînire pe noi. Cum spune poetul, „Şi moartea nu va avea stăpînire asupra noastră“. Corect? Aveţi dreptate! Păcat numai că moartea are întotdeauna o coaliţie de partea ei, că veni vorba, v-aţi gîndit vreodată că sînt rude care se întîlnesc numai la nunţi şi la înmormîntări şi-atunci fiecare dintre ele

e sigură că toţi ceilalţi suferă de tulburare maniaco-depresivă?

Spectatorii rîd cu moderaţie.

— Nu, pe bune, m-am gîndit chiar să propun, ca, aşa cum apare în ziar o cronică a televiziunii sau o cronică a restaurantelor, să apară şi o cronică a săptămînilor de doliu. De ce nu? Omul s-ar duce în fiecare zi la altă familie îndoliată şi a doua zi ar scrie o cronică despre cum a fost, cum era atmosfera, dacă se spuneau, să zicem, poveşti picante despre răposat, şi cum se comportă familia, şi dacă sînt de-acum conflicte în legătură cu moştenirea, şi care e nivelul trataţiei, şi cît de mare e interesul publicului pentru doliul familiei respective…

Hohote de rîs în sală.

— Şi dacă de-acum sîntem la capitolul ăsta, aţi auzit-o pe aia cu femeia care vine la cimitir şi vrea să-şi vadă soţul înainte să i-l îngroape? Şi groparul i-l arată pe soţul ei, şi, ia te uită, ea vede că l-au îmbrăcat într-un costum negru. Ăsta nu-i un banc de-al nostru, ridică el un deget, e tradus din creştineşte. Femeia începe să plîngă: James al meu voia atît de mult să fie îngropat într-un costum albastru închis! Groparul spune: Uite, doamnă, noi întotdeauna îi îngropăm în costume negre, dar vino mîine, să vedem ce putem face. A doua zi ea vine, şi el i-l arată pe James într-un costum bleumarin înnebunitor. Femeia îi mulţumeşte de o mie de ori, îl întreabă cum a făcut rost de un costum ca ăsta. Groparul îi spune: Fii atentă ce chestie. Ieri, zece minute după ce-ai plecat, a mai sosit un defunct, mai mult sau mai puţin de statura soţului dumitale, în costum bleumarin, şi nevastă-sa îmi spune că visul lui era să fie îngropat în costum negru. Bun, văduva lui James îi mulţumeşte groparului încă o dată cu emoţie şi cu lacrimi în ochi. Îi dă un bacşiş enorm. Asta-i, spune groparul, tot ce-mi mai rămînea de făcut era să schimb între ele capetele.

Publicul rîde. Publicul reînvie. Publicul se bucură de paguba bărbatului cu capul ras, acela care s-a grăbit să părăsească o seară atît de reuşită. La masa de alături o femeie îi spune însoţitorului ei: Se ştie că Dovală se-ncălzeşte încet.

— Iar eu, toată călătoria asta începe să mă scoată din minţi, să mă termine. Îmi arde capul de gînduri, macină, macină, e o harababură totală în capul meu, de-atîtea gînduri nu mai ştiu de mine. Ştiţi cum e cînd toate gîndurile îţi zboară vraişte, fără nici o selecţie, ca înainte s-adormim? Chiar înainte s-aţipim? Am închis gazul sau nu l-am închis? Basta, n-am încotro, trebuie plombă la dintele de sus. Cum îşi aranja aia sutienul în autobuz, m-a făcut fericit pe toată ziua. Jigodia de Ioav a spus luna curentă şi încă trei luni. Cine poate şti dacă eu în general o să mai fiu aici peste trei luni de zile. Un cotoi surd poate să prindă o pasăre mută? Poate că-i chiar bine că nici unul dintre copiii mei nu-mi seamănă. Cum e posibil să tai copaci fără anestezie? Poate un şofer de la Pompe funebre să-şi pună un *sticker* „Sîntem în drum spre încă un client satisfăcut“? Şi de ce mi-l scoate pe Yossi Benayoun de pe teren zece minute înainte de sfîrşitul meciului? Se poate scrie într-un anunţ „Dovală şi viaţa nu mai sînt împreună“? Zău că nu trebuia să mănînc musa asta…

Publicul rîde. E jenat şi derutat, şi rîde. Instalaţia obosită şi hîrîitoare de aer condiţionat aduce pe neaşteptate în sală o adiere parfumată de iarbă proaspăt tunsă. Cine ştie de pe ce stea îndepărtată a ajuns ea aici. Trag în mine mireasma şi ea aproape că mă-mbată. Mă inundă amintirea căsuţei în care am copilărit la Ghedera.

— Şoferul tace. Tace un minut, tace două, cît poate să tacă? Şi-atunci îmi vorbeşte iar, ca şi cum am fi de multă vreme în conversaţie. Cunoaşteţi tipurile astea care n-au cu cine să stea de vorbă, n-au pe nimeni, sînt singuri, singuratici? Ăştia scot din tine vorbele cu un vaacum-extractor, tu eşti

ultima lor şansă, şi după tine nu mai sînt decît semafoarele pentru orbi. Să spunem, şezi la policlinică la şapte dimineaţa şi aştepţi sora care ia sînge pentru analize? Publicul îi confirmă că e o experienţă cunoscută. Acum, tu încă nici nu te-ai trezit bine, încă n-ai băut prima cafea, şi ţie abia la a treia cafea ţi se descleiază un pic pleoapa stîngă, şi fapt e că tot ce vrei e să fii lăsat să agonizezi în linişte. Şi atunci bătrînul de lîngă tine, cu prăvălia deschisă şi cu tot serviciul pe dinafară şi în mînă cu mostra lui neagră de urină – că veni vorba, aţi observat vreodată cum umblă oamenii la policlinică cu analizele lor?

Spectatorii schimbă între ei impresii, publicul e acum pe deplin încălzit, doreşte fierbinte să se însănătoşească. Chiar şi femeia care ştie să comunice cu spiritele chicoteşte, furişează priviri stînjenite în jurul ei, iar el îi aruncă o privire, şi peste buzele lui trece o lumină.

— Nu, pe bune, pentru o clipă cu toată seriozitatea… Îi aveţi pe-ăia care merg cu borcănaşul aşa, corect? Omul trece prin faţa voastră pe coridor în drumul lui spre căruciorul cu analize. Voi staţi pe scaune lîngă perete, el nu se uită în direcţia voastră. În general el e **cufundat în gînduri înalte**. Voi luaţi numai seamă că mîna cu analiza el o ţine întotdeauna pe partea cealaltă a lui, cît de jos se poate, aşa-i ori ba?

Cu urlete de plăcere, publicul confirmă că aşa-i.

— Ca şi cum aşa nu s-ar putea vedea deloc că la capătul braţului ţine, întîmplător, un borcănaş de plastic, iar în borcănaş e, întîmplător, nişte căcăţel. Acum faceţi repede *zoom in* pe mutra lui, a? S-ar zice că el nu-i cîtuşi de puţin parte interesată în afacerea asta, nu-i aşa? El nu-i decît un trimis. El e de fapt un curier al Mossadului, un mesager a cărui misiune secretă e să transmită un bagaj biologic pentru necesităţi de cercetare ştiinţifică şi dezvoltare. Vă jur, pe ăştia îmi place cel mai mult

să-i chinui, şi mai cu seamă dacă e cineva din branşă, actor, sau regizor sau dramaturg, unul dintre rahaţii cu care odinioară, fie-mi amintirea binecuvîntată, conlucram. Imediat mă ridic în întîmpinarea lui, desfac braţele pentru o îmbrăţişare: Bună dimineaţa, domnu' Shoko, după cum zice cîntecul. Ăla se preface că nu-şi aduce aminte de mine, nu pricepe deloc de unde i-am picat pe cap. Iar eu, ce-mi pasă mie, sînt de mult în faza în care nu mai ţin minte dacă mi-am pierdut onoarea, sau ruşinea. Vin peste el cu *full volume*: Salut-salut, mult stimate domn! Ce-l aduce pe domnul la modesta noastră policlinică de cartier? Şi apropo, am citit în ziar că ne coci o capodoperă nouă, să fie-ntr-un ceas bun!, sîntem cu toţii morţi de curiozitate să vedem ce-ai scos la lumină! Sigur, la dumneata se ştie că totul vine dinăuntru, nu? Din viscere…

Oamenii se sufocă de rîs, îşi şterg lacrimile, se bat cu mîinile pe coapse. Chiar şi şeful sălii rîgîie nişte rîsete. Femeia mărunţică e singura care nu rîde.

— Bine, care-i problema acum? o întreabă el, după ce jubilaţia sălii se potoleşte.

— Îl faci pe omul ăla de rîs, spune ea, şi el mă priveşte neputincios de parcă m-ar întreba: Ce facem cu ea?, şi eu deodată îmi aduc aminte: Euricleea.

Numele ăsta am încercat să mi-l amintesc din clipa în care a ieşit la iveală că femeia mărunţică l-a cunoscut în copilărie, şi că-n seara asta ea încurcă desfăşurarea spectacolului. Euricleea. Doica bătrînă a lui Odiseu, care i-a spălat picioarele cînd s-a întors acasă din peregrinările lui, deghizat în cerşetor. Ea a descoperit cicatricea pe care el o avea din adolescenţă şi aşa l-a recunoscut.

Notez numele pe şerveţel cu litere de tipar. De ce, de nece, faptul ăsta mărunt că mi-am adus aminte trezeşte în mine bucurie. Şi numaidecît mă

întreb ce-aş putea eu să-i dau aici lui Dovală. Ce-aş putea eu să fiu pentru el.

Mai comand un *shot* de tequila, sînt ani de zile de cînd n-am mai băut aşa, şi am pe neaşteptate chef de legume umplute. Şi de măsline. Şi n-au trecut nici cinci minute de cînd mă gîndeam că de-acum n-o să mai pot pune nimic în gură, iar acum descopăr c-am greşit. Sîngele a început deodată să-mi gonească prin vine. Ce bine c-am venit, pe viaţa mea, e bine c-am venit, şi încă mai bine e c-am rămas să-l văd.

— Şi atunci, după cîţiva kilometri… Mă urmăriţi? Îşi întinde pe neaşteptate gîtul către noi, ca de dincolo de fereastra unui vehicul în mers, iar noi, adică publicul, rîdem şi-i confirmăm că da, te urmărim, deşi cîţiva dintre oamenii de aici mi se par foarte surprinşi de lucrul ăsta.

— Deodată şoferul îmi aruncă: Ascultă, băiete, nu ştiu dacă ţi-e acum mintea la asta, dar eu luna viitoare particip la un concurs pe întreaga armată, reprezint comandamentul nostru.

— Nu-i răspund. Ce pot să-i răspund. Cel mult scot un hmmm pe sub mustaţa pe care n-o am. Dar după cîteva secunde mi se face puţin milă de el, nu ştiu, poate pentru că pare să aibă atîta nevoie de comunicare, şi-atunci îl întreb dacă e-un concurs de şofat.

— De şofat? se miră el, şi rîde, rîde în hohote cu dinţii ieşindu-i în afară. Eu la un concurs de conducere auto? Eu am şaptezeci şi trei de abateri la activ. Fac jumătate de an de serviciu militar în plus pentru c-am stat la zdup. Nu, ce conducere auto, o să merg la un concurs de spus bancuri.

— Iar eu aproape că scot un **Ce?!,** pentru că vă jur c-am crezut că n-aud bine. Şi el: Bancuri, se spun bancuri, se face un concurs anual de spus bancuri. Pe toată armata.

— Eu, adevărul e că sînt niţel şocat de persoana lui, de unde mi-a mai scos-o acum şi pe-asta? Şi, pe deasupra, tot timpul stau şi mă

pregătesc pentru eventualitatea că pe neaşteptate el o să-mi spună. Aţi înţeles? C-o să-nţeleagă singur, de la sine, ce se-ntîmplă aici cu mine, **şi-o să-mi spună**, şi el îmi vine cu bancuri?

— Mergem, nu vorbim. Poate că-i jignit că nu mă interesez mai mult, dar zău că n-am răbdare pentru el. Acum bag de seamă şi cît de prost conduce, cum îi şerpuieşte jeepul pe şosea, cum trage înspre marginile drumului, cum dă în toate gropile. Pe urmă îmi trece prin minte că dacă maică-mea ar fi aici, precis că mi-ar spune să-i urez succes la concurs. Gîndul ăsta aproape că-mi opreşte respiraţia. Îi aud glasul, aud melodia glasului ei. Pur şi simplu îi simt răsuflarea pe urechea mea, şi-i spun şoferului: Baftă.

— Au fost poate vreo douăzeci de gagii la preliminare, îmi povesteşte el, de la toate unităţile comandamentului au venit, din tot sudul ţării, şi pînă la urmă am intrat în finală trei, şi pe urmă am rămas numai eu să reprezint comandamentul.

— Şi cum v-au examinat? îl întreb eu. Numai de dragul ei întreb, pentru că mie ce-mi pasă de cum au fost examinaţi, dar ştiu că ei şoferul meu i-ar fi trezit milă cu dinţii lui, şi coşurile lui, şi toată înfăţişarea lui.

— Ne-au examinat, îmi spune el, nu ştiu, uite-aşa, pur şi simplu, am intrat într-o odaie unde era o masă şi le-am spus bancuri. Pe teme date.

Acum, care-i treaba, văd că şoferul vorbeşte cu mine, dar mintea îi e în altă parte, îşi încreţeşte fruntea şi ţine-ntre dinţi lănţugul plăcuţei de identitate de la gît, şi eu imediat mă pregătesc pentru cazul că toate astea nu sînt din partea lui decît o acţiune de diversiune, toată povestea cu concursul. Poate că acum, cînd nu sînt concentrat, o să-mi bage ştirea pe neaşteptate. Ca un cuţit.

— Era acolo în juriu unul de la săptămînalul armatei, îmi spune el, şi era unul dintre ăia trei comici celebri, ăla mare, care rîde, şi mai erau

acolo-n juriu doi, pe-ăia nu-i cunosc. Ei ne aruncă o temă şi noi scoatem bancul.

— Da, îi spun eu, sigur. Aud în glasul lui că minte, şi-aştept să termine cu prostiile şi să-mi spună odată.

— Ei îţi aruncă, să spunem: O blondă! Şi ai jumătate de minut s-o găseşti.

— O blondă?

Iarăşi îşi înfige privirea în spaţiu, e trucul lui care nu dă niciodată greş. Pleoapele îi sînt coborîte pe jumătate, şi faţa îi îngheaţă într-o expresie de uimire faţă de natura mizerabilă a omului. Cu cît lungeşte efectul ăsta mai mult, cu atît rîde publicul mai tare. Cu toate că rîsul e din nou şovăitor, dezlînat. Mi se pare că un fel de deznădejde fină se infiltrează în public, care înţelege că în pofida a tot şi a toate omul de pe scenă se încăpăţînează să-şi spună povestea.

— Pînă una-alta jeepul dansează pe toată şoseaua în lung şi-n lat, şi eu ştiu de-acum că ăsta e-un semn că şoferache e-adîncit în gînduri, uită unde se află. Noroc că şoseaua e pustie, din direcţia opusă abia dacă vine vreo maşină o dată la un sfert de ceas. Cu mîna dreaptă caut clanţa portierei, îi simt arcul, trag de ea şi o las. Mă agăţ de-un firicel de gînd.

— Uite ce-i, băiete, îmi spune el, şoferul, nu ţi-e acum mintea la rîs, dar dacă totuşi ai chef cumva… Asta s-ar putea, nu ştiu, să-ţi facă bine.

— Cum bine? mă gîndesc eu, şi aproape că-mi plesneşte capul.

— Aruncă o temă, îmi spune el, şi-şi pune pe volan mîinile cu braţele întinse, şi văd că nu glumeşte, într-o clipă i s-a schimbat toată faţa, şi urechile îi ard ca focul. Aruncă ce vrei, nu e musai să fie ce spuneam, poate să fie orice, soacră, politică, marocani, avocaţi, coccineli, animale.

— Acum, ca să mă-nţelegeţi bine, fraţilor, uitaţi-vă la mine, concentraţi-vă puţin asupra mea, sînt blocat acum pentru cîteva ceasuri în tovărăşia

unui şofer sărit, care mă duce la o-nmormîntare şi are de gînd să-mi spună bancuri. Nu ştiu dac-aţi fost vreodată într-o situaţie ca asta, spune el. Şi un glas de femeie de undeva din stînga mea şopteşte: De-o oră şi jumătate sîntem în situaţia asta. Din fericire, Dovală n-o aude, şi nici chicotelile înfundate şi disperate pe care ea le trezeşte.

— Prima oară, spune el cu o linişte deplină, ca şi cum ar vorbi cu sine, pentru prima oară încep să simt ce-nseamnă să fii un orfan asupra căruia nu veghează nimeni.

— Mergem, mergem. Jeepul e-un cuptor. Îmi curge sudoare-n ochi. Fii drăguţ cu el, îmi spune din nou maică-mea la ureche, ţine minte că omul trăieşte doar puţină vreme, şi puţinul ăsta trebuie să i-l faci plăcut. O aud, şi creierul dezlănţuie asupra mea o grindină de imagini ale ei, imagini din filmul amintirilor mele legate de ea, şi chiar poze de-adevăratelea, de-ale ei, ba şi de-ale lui, de fapt mai mult de-ale lui decît de-ale ei, ea aproape niciodată nu acceptă să fie fotografiată, ţipă chiar şi numai cînd îl vede îndreptînd către ea un aparat de fotografiat. Creierul revarsă asupra mea poze pe care nici măcar nu ţineam minte că le ţin minte, poze de pe vremea cînd eram un prunc, din prima mea jumătate de an, cînd am fost numai cu el. Mă lua cu el peste tot, cususe pentru mine un fel de săculeţ din pînză, care era legat de gîtul lui, există o poză de pe vremea aceea, o poză în care se vede cum el bărbiereşte un client, iar eu sînt atîrnat de gîtul lui în săculeţ, mă chiorăsc c-un singur ochi de sub bărbia lui. Pe-atunci ea nu era cu noi, v-am spus, era ba ici, ba colo, era la sanatoriu, aşa era formulată înştiinţarea oficială pe care-o scosese familia. Îşi trage cu degetul pielea de sub ochi: Sanchi, ba ici, ba colo, adică la balamuc. Ba ici, ba colo la un ţesător de vene, unde eram, Netania, unde eram…

— N-are importanţă, nu vă osteniţi. Dintr-odată pe neaşteptate m-a luat cu frig acolo în jeep.

În mijlocul arşiţei ăleia mi s-a făcut rece în tot trupul. Am început să tremur de-a binelea, şi tare de tot, îmi clănţăneau dinţii, şi şoferul se uită la mine aşa dintr-o parte, şi eu sînt sigur mie-n sută că se gîndeşte: Să-i spun în sfîrşit? Să nu-i spun? Să-i spun acum, ori să mă mai joc cu el oleacă? Şi deodată am intrat în tensiune, pentru că m-am gîndit: Ce-o să fie dacă el chiar o să-mi spună? Ce-o să fie dacă el o să-mi spună aşa în maşină, în goana maşinii, cînd sînt singur cu el? Şi imediat am încercat să mă gîndesc la alte lucruri, numai să nu-l aud, dar ce-mi venea în cap era ceva ce nu gîndisem niciodată, de parcă şi creierul meu începuse să joace împotriva mea, îmi aruncă idei, întrebări, dacă e posibil să tai înc-o dată exact în acelaşi loc, şi-n general cum de i se-ntîmplase asta, şi de la ce i-a venit asta, şi dacă era singură în casă atunci cînd i se-ntîmplase. Şi mi-au venit şi alte gînduri, a-nceput o inundaţie de gînduri, de pildă, dacă-n zilele în care fusesem la premilitărie el se-ntorcea acasă de la frizerie ceva mai devreme, şi dacă nu, atunci cine, de fapt, o lua de la autobuzul Industriei Militare, cine putea s-o ia de-acolo ca mine? Şi cum de-am uitat să-l întreb despre asta înainte să plec la Beer-Ora, şi-n general cum s-au descurcat ei singuri cît eu n-am fost acolo?

— Animale, îi spun repede şoferului, îmi iese de-a dreptul un strigăt. Şi şoferul spune: Animale, animale, şi chiar numai cuvîntul ăsta îmi face *zetz,* bum-bum în inimă. Poate că-i semn rău că l-am spus. Dintr-odată, orice e un semn. Poate că şi să respir e-un semn.

— Am recepţionat, îmi spune şoferul, şi buzele i se mişcă, şi văd cum începe să-i lucreze mintea. Jojo merge prin pădure. Vede deodată un animal de un soi pe care nu-l cunoaşte. Îl întreabă: Animal-animal, ce eşti tu? Animalul spune: Sînt un cîine-lup. Ce-i aia cîine lup, se miră Jojo. Foarte simplu, spune animalul, tata era cîine, mama era lupoaică, eu sînt cîine-lup. Bun, Jojo merge mai

departe, vede un elefant. Salut, elefantule, spune Jojo. Salut Jojo, spune elefantul. Mai merge o bucată, vede un vulpoi: Salut, vulpoiule. Salut, Jojo. Mai merge ce mai merge, deodată întîlneşte alt animal pe care nu-l cunoaşte. Animal-animal, ce eşti tu? întreabă Jojo. Eu sînt un urs furnicar, spune animalul. Nu se poate, spune Jojo, asta n-o mai cred.

Publicul din sală rîde.

— Uite c-aţi rîs, splendid, Netania. Nu v-aţi tăvălit de rîs, dar categoric s-a-nregistrat rîs. Păcat numai că nu eraţi în maşină în locul meu, i-aţi fi făcut plăcere şoferului, pentru că eu stau lîngă el şi nu rîd şi nu nimic, tremur numai ca un cîine în colţul jeepului, şi mă şi gîndesc imediat de ce-mi spune tocmai un banc cu animale care nu se potrivesc unul cu altul? Şi de ce tocmai un banc cu un urs? Şi el, şoferul, n-a terminat bine de spus bancul, şi-a-nceput să rîdă de propria lui anecdotă. Dar ce rîs, era ca un răget de măgar. Adevărul e că rîsul lui era mult mai caraghios decît bancul. Şi-n general, poate că din cauza asta l-au ales să participe la concurs. Eu n-am rîs, şi-am văzut că asta-l dezamăgeşte, dar el nu renunţă. Mă-nnebunea că nu renunţă, cum poate-un om să fie atît de nătărău, mă gîndeam. E unul care mă dă gata, îmi spune el, de cîte ori îl spun, trebuie să fac efort să nu-ncep să rîd, fiindcă pentru asta te elimină.

— Un cal intră într-un bar şi-i cere barmanului bere Goldstar de la butoi. Barmanul îi dă, şi calul bea şi cere un pahar de whisky. Îl bea, cere un pahar de anason. Bea. O votcă *chaser* şi bere… Ăla, şoferul, îmi povesteşte o mie şi una de nopţi, iar eu caut numai să scap de el şi-mi răpăi în cap cu vibraţiile geamului ferestrei, şi-n mijlocul vibraţiilor parc-aud deodată un glas de departe, din deşert, şi e greu de desluşit ce-i cu glasul ăsta, dar seamănă un pic cu un cîntec pe care mi-l cînta mama cînd eram mic, cînd aveam vreo trei sau

patru ani. De unde vine, vă jur că nu din mine, ani de zile nu mi-am amintit de cîntecul ăsta, mi-l cînta cînd nu adormeam, sau cînd eram bolnav, mă lua în braţe, mă legăna şi se legăna odată cu mine, *Ai li luli lu, schlaf main taiere shefsele, mach zu di klaine aigelech…*

Linişte în sală. Mica melodie piere încetişor ca un inel de fum.

— Acum să mă gîndesc **la el**, se scutură el şi se îmboldeşte cu asprime şi cu fruntea încruntată, lucruri bune, lucruri bune, să gîndesc despre el lucruri bune, unde, ce, uite, am găsit, fotbalişti, să fac să-mi defileze rînd pe rînd prin cap fotbalişti, după echipele reprezentative, mai întîi din ţară, apoi din Europa, din America de Sud. În asta eram as, şi asta era numai meritul lui, ce-i al lui e-al lui, de cînd aveam cinci ani, de cînd am intrat în clasa întîi, a-nceput să mă-nveţe fotbal. Punea tot sufletul în treaba asta. Destul, ajunge acum e rîndul **ei**. Ea nu vine. Numai el îmi vine iar în minte, de fiecare dată cînd gîndesc ceva despre ea – el e deja acolo. Şi-acum ce? Stă-n bucătărie şi face-o omletă, poate că ăsta-i un semn bun, mă gîndesc eu, semn că-i acasă şi cu el e totu-n regulă, şi mă surprind pe mine însumi: Ce semn bun, tîmpitule? Ce semn bun ai tu în cap? Şi-atunci el îşi ridică privirea de la omletă şi se uită drept spre mine, şi zîmbeşte aşa cum se zîmbeşte unui aparat de fotografiat, şi-mi arată scamatoria lui, întoarce omleta în aer şi înalţă cealaltă mînă ca un dirijor de orchestră, şi deodată mi se năzare că el parcă s-ar linguşi oleacă pe lîngă mine, de ce să se linguşească pe lîngă mine? Cu ce-l pot eu ajuta acum? Asta nu depinde de mine chiar deloc, dar el continuă să mă privească de parcă da, ar depinde, şi eu îl implor, îi fac semn cu capul să plece, să nu mă sperie, ce vrea de la mine? Sau cel puţin să nu vină singur, nici unul dintre ei să nu vină acum singur. Nici pomeneală să se ducă, se-ndeasă mai tare. Acum mi se-arată în odaia cu blugii, v-am

povestit, are-acolo o masă c-o plasă pătrată şi-un fierăstrău lung care e prins de masă şi stă drept în sus…

A răguşit, suge din termos.

— **În ce scop anume un fierăstrău?** Cine-a-ntrebat? Salut-salut, masa doisprezece, nu-i aşa că eşti profesoară? Se-aude după accent. Aşadar, **în ce scop anume un fierăstrău** întrebi? Şi tot restul ţi se pare logic, doamnă profesoară? Trei sute de pantaloni de diftină de la Marsilia puţind a peşte, nădragii despre care-a ieşit la iveală că toţi au fermoarele la spate, asta-i logic? Şi-un băiat care n-a-mplinit nici paisprezece ani care e trimis aşa fără…

Dintr-odată i se înroşesc ochii. Suflă prelung, umflîndu-şi obrajii şi-şi clatină capul într-o parte şi-n alta. Şi pe mine mă arde deodată în gîtlej. Dovală mai bea, cu sorbituri mari, rapide. Trebuie să-mi amintesc ce făceam în orele acelea la Beer-Ora, cînd el era în drum spre înmormîntare. Dar cum se pot ţine minte amănunte ca astea după atîta amar de vreme?

Cu toate astea, fac un efort să uit un moment unde mă aflu. Trebuie să-mi fac ordine în idei. Mă cercetez fără să-mi acord nici un rabat. Încerc din răsputeri să-l readuc la viaţă în mine pe adolescentul care eram pe-atunci, însă el mi se fărîmiţează în conştiinţă iar şi iar, ca şi cum ar refuza să se lase prins, să se întrupeze, să răspundă la interogatoriul ăsta. Nu cedez. Mă îndrept cu toată fiinţa spre clipele acelea. Nu mi-e uşor cu gîndurile astea. Dovală încă tace. Poate că simte, cu simţurile lui fine şi ascuţite, că în momentul ăsta nu sînt în stare să-l ascult. Dar cel puţin mă constrîng să pun întrebările care se cer puse: oare m-am gîndit la el o dată la cîteva ore, după ce-a plecat cu jeepul armatei? Nu-mi aduc aminte. Sau, cel puţin, o dată pe zi? Nu-mi aduc aminte. Şi cînd am înţeles că nu se mai întoarce în tabără? Nu-mi aduc aminte. Şi cum de nu mi-a trecut prin cap să

întreb unde fusese luat? Oare am simţit o uşurare că a dispărut, sau chiar m-am bucurat că nu mai e acolo? Nu-mi aduc aminte, nu-mi aduc aminte!

Ştiu numai că acelea au fost primele mele zile de iubire cu Liora, şi ele mi-au amorţit orice alt simţământ şi orice alt gînd. Mai ştiu şi că după premilitărie nu m-am mai întors la lecţiile particulare de matematică. Mi-am anunţat părinţii că nu sînt dispus sub nici un motiv să mă mai duc acolo. Am vorbit cu ei categoric, cu o vehemenţă care i-a speriat. Au renunţat, mi-au cedat, şi au învinuit de asta proasta influenţă a Liorei asupra mea.

El, pe scenă, îşi întinde cu toată puterea braţele într-o parte şi într-alta, şi totodată un zîmbet i se întinde pe faţă: Şi tocmai că fierăstrăul avea un rost, o să te miri, doamnă profesoară, pentru că tăticu' magnatul s-a extins şi-n afacerile cu textile, da-da, cu cele zece degete ale lui şi-a creat un brand în domeniul textilelor reutilizate *hainivi-dot-com*, vindea şi cumpăra cîrpe, îşi găsise o îndeletnicire nobilă pentru orele de răgaz, în pauza de prînz a frizeriei, încă o iniţiativă de prestigiu…

De cîteva clipe printre spectatori e şuşoteală. Mi-e greu să stabilesc de unde vine. Aproape toţi cei pe care-i privesc par fascinaţi de ce se întîmplă pe scenă şi de poveste, şi la fel şi de povestitor – fascinaţi poate împotriva voinţei lor, uneori cu o expresie de aversiune şi de groază – şi cu toate astea, un zumzet nou, ca al unui stup de departe, se înalţă de cîteva clipe dinspre public.

— Trecea prin cartierele Ierusalimului cu scuterul lui marca Sachs şi cumpăra de la oameni bulendre, ţoale uzate, cămăşi, bluze, pantaloni… Acum, pe cît se pare, observă şi el zumzetul. Ridică vocea pentru bine-cunoscuta strigare *hainivi*. Îşi mituieşte publicul fără pic de ruşine, cu înfrigurare, cu deznădejde: Pă-turi, feţe-de-per-nă, pro-soa-pe, cear-şa-furi, scu-te-ce vechi… Şi după

ce le spăla, le tria după felul ţesăturii şi după mărime…

Zumzetul se transformă într-un murmur care se adună din toate ungherele încăperii, îl pîndeşte din toate părţile.

— Şi el, ascultaţi cu atenţie, fraţilor, acuşica vine poanta, rămîneţi pe recepţie – el şedea pe podea în odaia blugilor şi împărţea boarfele ca pe nişte cărţi de joc, grămezi-grămezi, repede-repede, asta ici şi asta aici, tzzz, tzzz, un morman dintr-astea şi un morman dintr-astea, un proiect grandios, nu rîdeţi, şi atunci trecea cămăşile şi bluzele şi pantalonii şi hainele de sus în jos pe sub fierăstrău, şi tăia afară tot ce era de calitate inferioară, toţi nasturii şi toate fermoarele şi agrafele şi cataramele şi capsele, totul cădea pe plasă, nici o grijă, şi pe-astea o să le vîndă vreunui croitor din cartierul habotnicilor, nimic nu se irosea în universul lui, şi după asta el împacheta flendurile în pachete de cîte-o sută, eu îl ajutam la treaba asta, îmi plăcea, şi la urmă număram împreună, *acht un naintzig*, *nain un naintzig*, *hundert*! Şi legam strîns pachetele cu sfoară de cînepă, şi el se ducea să vîndă jerpeliturile pe la garaje, pe la tipografii, pe la spitale…

Murmurul piere dintr-odată. Zgomotele de la bucătărie dispar şi ele. E o tăcere profundă, ca în acea clipă funestă de dinaintea unei mari explozii. Dovală e din nou cufundat în povestea lui într-atît, încît, pare-se, nu bagă de seamă ce clocoteşte în oameni, şi mie mi-e teamă să nu-l atace vreunul de-adevăratelea, să nu arunce în el cu un pahar sau cu o sticlă sau chiar cu un scaun. Acum orice e cu putinţă. El s-a oprit la marginea scenei, prea aproape de spectatori, mîinile îi îmbrăţişează pieptul îngust, un surîs străveziu care vine din alte timpuri îi dezmiardă faţa: Aşa stăteam seară de seară în bucătărie lîngă mama cu acul şi cu ciorapii ei de nailon şi-mi făceam lecţiile şi mă uitam cum lucrează el cu fierăstrăul, cum sînt mişcările lui, şi

cum ochii i se făceau tot mai rotunzi şi tot mai negri, pînă cînd înălţa capul şi o privea pe mama, şi-ntr-o clipă se-ntorc de oriunde-ar fi fost, redevenea om, şi uite-o pe mama, salut, mamă, uite-o, Netania…

În momentul ăsta, dintr-odată, sala explodează. Oamenii se ridică şi rămîn în picioare. Se împing scaune, o scrumieră cade pe jos ca un dangăt de clopot. Murmure, proteste, oftaturi de uşurare, şi îndată după asta de afară se rostogolesc zgomote care nu mai ţin de locul în care ne aflăm, rîsete dezlănţuite şi portiere trîntite şi uruituri de motoare şi scrîşnete de cauciucuri. Dovală se repede la tablă, creta îi zboară în mînă ca şi cum ar fi bagheta unui dirijor cuprins de frenezie. Cinci, opt. Zece. Încă, încă, cel puţin douăzeci de mese au fost părăsite. N-a fost o acţiune coordonată. Ceva s-a copt dintr-odată şi în aceeaşi clipă în oameni diferiţi. Ei continuă să iasă, duşi afară de curent, cu precipitare de refugiaţi, înghesuindu-se la ieşirea din sală. Spătosul, cel care înainte bătuse în masă, trece pe lîngă mine şi zbiară către nevastă-sa: Ai văzut cum s-a folosit de noi pentru ţăcăneala lui? Şi ea încuviinţează: Şi *lokschn* ce-au fost? Şi ciorapii de nailon i-ai uitat? Ne-a organizat aici un festival de arta povestirii!

Trei minute mai tîrziu cea mai mare parte a spectatorilor nu mai e în sală, şi asta creează senzaţia că sala micuţă, cu pereţii ei şi cu tavanul ei jos, răsuflă greu şi cu uimire. Cei care au rămas pe scaune se uită la ultimii care ies din sală cu un fel de istovire întunecată, o parte din ei îi condamnă pe dezertori, o parte îi invidiază.

Dar sînt şi unii, nu prea mulţi, care-şi îndreaptă spinările pe scaune şi se întorc spre Dovală plini de aşteptare, ba chiar părînd că şi-au redobîndit prospeţimea. Dovală însuşi, cu spatele la cei care ies, termină de însemnat ultimele linii roşii de pe tablă, care arată de-acum ca o mîzgăleală de descreierat. Lasă creta din mînă şi se

întoarce să privească sala care-a rămas aproape goală, şi, spre surprinderea mea, pe faţa lui se citeşte uşurare.

— Îl ţineţi minte pe şofer? întreabă el, ca şi cum ultimele minute nici n-ar fi fost, şi răspunde în locul nostru: Îl ţineţi minte, îl ţineţi minte şi chiar foarte bine. Aşadar pînă una-alta şoferul nu-ncetează să plaseze bancuri, înc-un banc şi înc-un banc, şi eu nu-l mai aud deloc, nu mai rîd nici măcar de politeţe, nu sînt în stare. Dar el, stîncă, performer diabolic, nimic nu-l doboară, o mie de oameni să i se dea jos din jeep în timpul călătoriei şi el tot o să continue să spună bancuri, şi eu îl privesc dintr-o parte, îi văd mutra cum s-a schimbat, acum e dur, de o seriozitate mortală, nu-şi întoarce capul către mine, nu-mi caută ochii, numai înc-un banc şi înc-un banc, Dumnezeii lui, mă gîndesc eu, ce să-nsemne toate astea?

— Şi toată situaţia asta, ce să vă spun, drumul, şoferul, plutonierul care-a zis pe bune du-l pe orfan, şi asta e ceva ce în general încă nu-mi intră-n creier, nu-mi intră! Sare departe de mine de fiecare dată ca un buşon de siguranţă automată la un scurt-circuit. Orfan e unul care a-mbătrînit dintr-odată, sau ca un schilod, păi nu? Orfan e Eli Stieglitz din clasa a noua, taică-său lucra la uzinele de la Marea Moartă şi-a căzut de pe macara şi de-atunci Eli se bîlbîie. Atunci poate că şi eu o să-ncep acum să mă bîlbîi? Cum face un orfan? E vreo deosebire între un orfan de mamă şi un orfan de tată?

Mîinile lui sînt strînse pumn în dreptul gurii. Oamenii se apleacă spre el ca să audă mai bine. Sîntem atît de puţini. Împrăştiaţi prin toate colţurile sălii.

— Şi crede-mă, Netania, nu vreau să se schimbe nimic în viaţa mea, mi-a fost bine pînacum, mai bine de-atît pe lumea asta nu se poate. Locuinţa noastră mi se părea deodată un rai, chiar dacă-i mică şi-ntunecoasă şi te poţi sufoca de

mirosul boarfelor şi-al diftinei şi-al tuturor mîncărurilor pe care le găteşte el. Chiar şi mirosul ăsta îmi plăcea deodată. E drept că era rahat cu smac şi balamuc, şi e-adevărat că mă bătea acolo regeşte, *big deal*, toţi copiii o-ncasează, ce copil n-o-ncasează cîteodată, şi ce-i cu asta, cine n-o lua pe coajă pe vremea aia? Aşa era pe-atunci! Alte lucruri nu se ştiau! Şi ce, ne-a fost rău din cauza asta? N-am crescut bine? N-am devenit oameni?

Ochii parcă-i plutesc îndărătul lentilelor ochelarilor şi parcă le-ar umple, ca şi cum toate lucrurile s-ar petrece chiar în clipa asta.

— Aşa e-n familie, o dată eşti luat în braţe, o dată eşti rupt în bătaie cu cureaua, şi totul din dragoste, şi Cine cruţă nuiaua, urăşte pe fiul său, **şi crede-mă, Dovciu, cîteodată o palmă e mai bună decît o mie de cuvinte**, şi iată, aţi primit toată comoara de bancuri şi vorbe de duh pe care le cunoştea taică-meu. Îşi şterge cu palma sudoarea de pe frunte şi încearcă să zîmbească. Unde eram, puişorii mei? Ce-i cu voi? Arătaţi chiar ca nişte copii bătuţi, tare-mi vine să vă fac să vă simţiţi bine, să vă răsfăţ, să vă alint, să vă cînt nani-nani. Aţi auzit de melcul care vine la secţia de poliţie? N-aţi auzit? Nici asta n-aţi auzit-o? Intră melcul la secţia de poliţie, îi spune poliţistului de gardă: M-au atacat două broaşte ţestoase. Ofiţerul de serviciu începe să scrie un proces-verbal, şi spune: Descrie-mi exact ce s-a-ntîmplat. Nu ţin minte exact, spune melcul, totul s-a petrecut atît de repede. Publicul rîde cu prudenţă. Rîd şi eu. Nu numai datorită bancului. Rîsul e acum mai cu seamă un pretext pentru respirat.

— Iar eu, ascultaţi, mîna o ţin tot timpul pe clanţa portierei, şi şoferul, fără să mă privească, îmi aruncă…

Femeia cea mărunţică scoate deodată un rîs vesel ca un ciripit. El o priveşte surprins: Ce s-a-ntîmplat? Matale, care comunici cu cei de pe lumea ailaltă, am început să te-amuz?

— Da, spune ea, gluma cu melcul e amuzantă.

— Zău? Ochii i se lărgesc de bucurie.

— Da, că i-a spus că totul s-a petrecut repede…

Se uită la ea pe deasupra ramei ochelarilor. Valuri mici se unduiesc pe fruntea lui. Ştiu că pe-acolo circulă ironii cu care s-o înţepe: Ţi s-a mai spus că eşti ca seiful unei bănci? Şi matale şi el aveţi dispozitive de temporizat zece minute…

Dar el îi zîmbeşte numai şi ridică mîinile ca unul care se predă: Alta ca tine nu mai e, Cuţa.

Ea îşi îndreaptă spinarea, gîtul scurt i se lungeşte sub ochii mei: Aşa-mi spuneai.

— Aşa-ţi spuneam?

— O dată plîngeam, şi tu veneai pe drum…

— De ce plîngeai?

— Fiindcă mă bătuseră, şi tu ai spus…

— De ce te-au bătut?

— Că nu cresc, şi tu ai venit în spatele casei lîngă buteliile de gaz…

— În mîini?

— Sigur că-n mîini, şi ai spus că nu mai e alta ca mine, şi că dacă plîng din cauza lor, tu vezi chestia asta invers, şi asta e ca şi cum eu aş rîde din cauza mea.

— Şi ţii tu minte asta?

— Am memorie bună care compensează alte lipsuri, spune ea şi încuviinţează de trei ori din cap.

— Şi acum o tranziţie bruscă! anunţă el, şi de astă dată strigătul lui e stăpînit, poate că are grijă să n-o sperie pe ea – deodată şoferul îşi dă o lovitură-n frunte, îmi spune: Ia te uită ce bou sînt, poate că nu-ţi pică bine acum lucruri dintr-astea, bancuri? Voiam numai să-ţi clătesc creierul, să uiţi niţel, dar eu nu sînt în regulă, eu, iartă-mă, bine? Mă ierţi? Nu eşti supărat? E-n regulă, îi spun, nu-i nimic.

— Dormi acum, îmi spune, gata! Pînă la Beer-Sheva nu mai auzi o vorbă de la mine, ssst!

Şi iarăşi joacă pentru noi o mică scenă din călătorie: trupul i se mişcă odată cu mişcarea maşinii, saltă la fiecare hîrtoapă, se înclină spre dreapta şi spre stînga după curbele drumului. Ochii călătorului se închid încetişor, capul îi cade pe piept după hurducăturile şoselei. Deodată se scutură cuprins de panică, strigă: N-am dormit! Şi iar se prelinge încetişor în somn. E fin şi exact. Un artist în meseria lui. Puţinii spectatori zîmbesc cu gura pînă la urechi: i se oferă un mic cadou.

— Şi-atunci, o secundă înainte să izbutesc s-aţipesc, şoferul îmi spune: Ia zi, pot să-ţi mai pun o-ntrebare, ultima? Eu nu răspund. S-a dus somnul. Spune-mi ceva, îmi zice el, tu te abţii intenţionat?

De la ce?

— Nu ştiu. De la asta. De la plîns.

— Eu imediat închid gura şi-mi încleştez dinţii. Pur şi simplu îmi muşc buzele. Nu vorbesc cu el. Ar fi chiar mai bine dac-ar mai lansa un banc şi nu s-ar amesteca în ale mele. Ne continuăm drumul. Numai că el, aţi înţeles de-acum, nu e unul care se dă bătut cu uşurinţă. După un minut mă-ntreabă înc-o dată dacă eu mă ţin cu forţa, sau pur şi simplu nu-mi vine să plîng.

— Adevărul e că eu însumi nu mă mai înţeleg. Are dreptate şoferul. Ar trebui să plîng, asta e ce fac de-obicei orfanii, nu? Dar eu n-am lacrimi. N-am nimic, trupul meu e ca o umbră, n-are nici un fel de senzaţii. Şi pe deasupra, cum să spun, e ca şi cum nimic n-ar putea să pornească-n mine de-adevăratelea pînă n-o să ştiu tot, păi nu-i aşa?

Se opreşte, ca şi cum ar aştepta răspunsul nostru, ce-a mai rămas din publicul lui.

— Şi numai ochii, continuă el liniştit, o să-mi plesnească din cap cu toată călătoria asta, dar nu de lacrimi. Nici un fel de lacrimi. De durere, pur şi

simplu o durere cumplită mă apasă dinăuntrul ochilor.

Cu vîrfurile a două degete îndoite îşi apasă ochii pe sub ochelari. Îi freacă îndelung, cu putere, ca şi cum ar încerca să-şi scoată ochii din orbite.

— La noi a murit un frate, fie-i amintirea binecuvîntată, îmi spune şoferul. Un băiat de cinci ani, s-a-necat în mare. Eu nu l-am cunoscut, pe mine m-au făcut pe urmă, după el, în chip de copil de alinare, şi, cu toate că nu l-am cunoscut, cînd îl pomeneşte cineva eu întotdeauna plîng după el.

— Şi într-adevăr, n-a apucat s-aducă vorba despre el, şi-a-nceput să plîngă. Îi curgeau lacrimile şiroi. Nu pricep cum de poţi aşa, îmi spune şoferul, şi nu e-n stare să vorbească, plînge cu gura căscată şi toţi dinţii la vedere, plînge ca un copil. Iar eu mă uit la dîrele de lacrimi de pe obrajii lui, şi el nu şi le şterge, şi dîrele îi udă obrazul şi lacrimile îi picură pe bluza uniformei şi înăuntru pe sub guler, şi el nu le şterge, nici cu mîna, nici cu nimic. Lacrimile îi curg în voie, cîte-i pofteşte inima. Numai mie nu. Ca şi cum ceva s-ar fi oprit la mine-n creier, şi-a-nţepenit acolo, am un dop în creier, şi dacă acest ceva o se se-urnească un pic, o să-mi pot da drumul. Şi tot timpul, nu uitaţi, eu mă gîndesc şi că el poate că ştie ceva, şoferul, poate c-a prins o vorbă atunci cînd era-n biroul comandantului, şi de ce nu-mi spune, şi de ce eu nu-l întreb pur şi simplu şi gata, sînt de spus doar trei cuvinte, zdamăsii, să-nchid tare ochii şi s-arunc o mică-ntrebare şi de ce-o fi pe urmă mi se rupe.

— Hei, *amigos*, *amigos*! Ridică brusc vocea şi-şi agită braţele, şi oamenii din sală – de fapt, noi toţi – ne tragem înapoi speriaţi, ca smulşi brusc dintr-un vis, şi atunci începem să rîdem stînjeniţi. El îşi scoate din buzunar batista roşie şi-şi şterge sudoarea, şi apoi se preface c-o stoarce cu putere şi, în acelaşi timp, fluieră încetişor. La ce mă gîndeam, cîntă el ca pentru sine, ia uitaţi-vă cum

nu-ncetează creierul să lucreze nici o clipă, nici în weekend, nici de sărbători, nici chiar de Yom Kippur, ce contract de muncă cretin are creierul ăsta, **cum de nu s-a gîndit?** Dar ce voiam… Închipuiţi-vă că este o ţară pe lumea asta, în care tot aparatul judiciar lucrează aşa, că-ţi stă un judecător şi bate cu ciocanul: Inculpatul să se ridice în picioare! – îşi îndreaptă spinarea şi se încordează, şi îmi furişează o privire – tribunalul te găseşte vinovat de jaf armat şi te condamnă la cancerul glandei tiroide! Sau să zicem: un complet din trei judecători te găseşte vinovat de viol şi te condamnă la boala Creutzfeldt-Jakob! Sau aşa: completul de judecată reţine că acuzarea a ajuns la o înţelegere cu apărarea, şi de aceea, în locul flăcăului ăluia neamţ, Alzheimer, acuzatul va lua numai un accident vascular cerebral, iar pentru distrugerea probelor va primi sindromul colonului spastic.

Publicul împuţinat rîde fără convingere, iar el ne aruncă o privire piezişă, o privire de şmecher: Cunoaşteţi treaba aia, că, atunci cînd te păleşte o boală, mai cu seamă dacă-i una din cele suculente, care promite să se agraveze frumos, adică să producă degenerare, imediat toţi cei pe care-i întîlneşti încep să te asigure că, de fapt, nu-i deloc îngrozitor, din contra! Şi fiecare deodată cunoaşte pe cineva care-a auzit despre cineva care trăieşte cu scleroză în plăci sau cu cancer de peste douăzeci de ani, şi viaţa ăluia e ceva nemaipomenit!, n-am cuvinte să vă spun, nu numai că trăieşte, trăieşte chiar foarte bine, chiar mai bine ca-nainte! Şi atîta te toacă la cap cît e de bine şi excelent şi mişto, că-ncepi să te gîndeşti ce idiot ai fost că nu ţi-ai procurat scleroza asta mai de mult! Ce viaţă formidabilă aţi fi putut să aveţi împreună! Ce cuplu minunat aţi fi făcut, tu şi cu scleroza sau cancerul!

Şi cu vorbele astea el se lansează într-un mic dans de step surprinzător, şi încheie cu un „ta-

tam!“ cu braţele larg desfăcute şi într-un genunchi, şi sudoarea curge rîuri-rîuri pe faţa lui, şi nici unul dintre spectatori nu e-n stare să-l aplaude. Oamenii îşi înghit saliva, îl privesc uluiţi.

— Hai-hai, ne continuăm drumul, sîntem pe şosea, şoferache şi sluga voastră credincioasă şi necredincioasă, fir-aş al dracului să fiu, cît de necredincios pot să fiu – încearcă să se ridice din genunchi, şi izbuteşte abia la a treia încercare: Ne e cald, ne simţim deshidrataţi, ne intră muşte-n ochi, în gură. Adevărul e că nu-i exact aşa cum v-am spus mai înainte, nu-mi amintesc prea des de călătoria asta, adică nu atunci cînd sînt treaz, numai aşa, uneori, îmi revin flashuri, geamul ferestrei şi cum îmi tremura pe el capul. Sau că vedeam cum şoferul îşi acoperă întruna dinţii cu buzele. Sau că-n tapiseria scaunului meu în jeep era o găurică, în care aproape tot drumul mi-am ţinut un deget, era burete, era moale, şi eu, n-aveţi decît să rîdeţi de mine, nu cunoscusem pîn-atunci materialul ăsta, la noi în casă erau saltele de paie, şi senzaţia de la burete îmi plăcea, şi toată călătoria am simţit că ăsta era un fel de material minune din altă lume, un material, cum să zic eu, nobil care te apără, şi-n clipa în care-o să scot degetul din gaură totul o să se prăbuşească dintr-odată asupra mea. Prostii dintr-astea mi-au rămas în cap de-acolo, pînă-n ziua de azi, şi cel mai des îmi apar imagini din călătoria asta în vise, şi-atunci ele mi se-arată în toată durata lor reală, şi e amuzant că asta mi se-ntîmplă aproape noapte de noapte, gîndiţi-vă numai ce plictiseală: **Hei, operator! Filmul e ca-n cer, dar de ce nu-l schimbaţi din cînd în cînd?!** Şi atunci şoferul, fără să mă privească, îmi aruncă deodată: Dar încă nu mi-ai spus cine…

Dovală îşi aţinteşte asupra noastră privirea lui uluită. Îşi întinde cu exagerare colţurile buzelor şi încearcă să ne silească să zîmbim şi noi o dată cu el. Nici unul dintre cei care se află în sală nu zîmbeşte. Îşi holbează şi mai mult ochii şi clipeşte

cu repeziciune. Faţa lui e acum faţa unui bufon desăvîrşit. Dă din cap în sus şi-n jos de cîteva ori şi întreabă mişcîndu-şi doar buzele şi fără voce: Nu-i amuzant? Chiar nu-i? Gata? Nu mai sînt amuzant? Mi-am pierdut acel ceva definitiv? Capul îi cade în piept şi el poartă cu sine însuşi o scurtă convorbire fără cuvinte, cu gesturi şi cu grimase exagerate.

Şi pe urmă tace, nu se mai mişcă.

Femeia cea mărunţică ştie cumva înaintea tuturor ce urmează să se-ntîmple. Se crispează toată şi-şi acoperă faţa cu mîinile. Pumnul zboară atît de repede, că eu aproape că nu văd mîna. Aud numai clănţănitul dinţilor lovindu-se unii de alţii, şi pentru o clipă toată faţa lui se desprinde parcă de gît şi se mută alături. Ochelarii îi zboară pe podea.

Nu-şi schimbă expresia. Doar gîfîie de durere. Cu două degete îşi saltă colţurile gurii: Nici acum nu-i amuzant? Chiar deloc? Cei care stau în sală au îngheţat. Cei doi tineri în haine negre de motociclişti privesc, şi pielea feţei parcă le e întinsă înspre urechi şi urechile sînt ciulite, şi mie îmi vine să cred că ei ştiau că un asemenea moment va veni negreşit, şi că pentru momentul ăsta au venit.

El începe să zbiere, să răcnească: **Nu şi nu? Şi nu şi nu şi nu?** Se loveşte cu palmele întinse, cu degetele răşchirate, ţepene, se loveşte în obraji, în coaste, în burtă. Totul arată de parcă s-ar încăiera mai mulţi. În vălmăşagul de mădulare şi expresii recunosc trăsături ale feţei care i s-au perindat pe chip nu o dată în seara asta: el se contopeşte cu acela care-l bate. Se bate pe sine însuşi cu mîini care nu sînt ale lui.

Vijelia asta umană durează poate douăzeci de secunde. Încetează dintr-odată. Trupul lui, fără să se mişte, arată ca şi cum s-ar feri, ca şi cum s-ar îndepărta cu scîrbă de sine. După aceea ridică din umeri şi dă să plece de pe scenă prin uşa pe care a intrat la începutul serii. Păşeşte cu mişcări de marionetă, ridică sus genunchii, coatele despică

aerul. La al treilea pas îşi striveşte ochelarii. Nu se opreşte, doar umerii i se înalţă pentru o clipă, şi din nou se lasă-n jos. E cu spatele spre noi, dar îmi pot imagina rînjetul lui de batjocură pentru că şi-a sfărîmat ochelarii, şi şoapta veninoasă: **Idiotl**.

Realizez că stă să iasă din scenă şi să ne lase cu povestea neterminată. Un picior şi jumătate de trup i-au dispărut de-acum dincolo de uşă, se opreşte. Jumătate din el mai e încă aici. Întoarce un pic faţa către noi, clipeşte în aşteptare, cu un zîmbet, cu implorare. Îmi îndrept imediat spatele şi rîd cu voce tare. Aud perfect cum se aude rîsul meu, şi cu toate astea rîd din nou. Mi se alătură şi alte rîsete, slabe, speriate, dar suficiente ca să-l aducă înapoi.

Vine spre noi ţopăind vesel, ca o fătucă într-un cîmp de flori, şi pe drum se apleacă şi-şi culege ochelarii făcuţi zob şi cu rama strîmbată şi şi-i pune pe nas. Arată ca semnul procentelor. Două firicele de sînge îi coboară din nări înspre gură şi-i pătează cămaşa. Acum într-adevăr nu vă văd de la un metru, radiază el, nu mai sînteţi pentru mine decît nişte pete negre, puteţi să ieşiţi de-aici nestingheriţi oricînd vreţi, şi eu nici măcar n-o să ştiu.

Şi precum am ghicit, şi precum el însuşi ştia prea bine, şi poate chiar spera, un grup de patru inşi se ridică şi iese, pe feţele lor se citeşte cutremurare, şi îndată după ei mai ies încă trei perechi. Plecările se fac în grabă, fără priviri înapoi. Dovală face un pas către tablă şi cretă, dar renunţă cu un gest de lehamite.

— Şoseaua şerpuieşte! strigă el şi cu strigătul lui parc-ar ataca ariergarda duşmanului care dă bir cu fugiţii de pe cîmpul de luptă. Şoferul, de nervi – toată faţa lui e numai un tic nervos, clipeşte cu tot trupul, loveşte volanul: Cel puţin spune dacă e tata sau mama!

— Eu tac, tac. Mergem. Rulăm. Şoseaua e plină de gropi. Nici măcar nu ştiu unde sîntem, cît

a mai rămas de mers. Fereastra mă izbeşte în ureche, soarele îmi arde faţa. Mi-e greu să-mi ţin ochii deschişi. Închid cînd un ochi, cînd altul. De fiecare dată lumea arată altfel. Apoi vine un moment cînd îmi adun toate puterile pe care nu le mai am şi-i spun: Tu nu ştii?

— **Eu?** strigă sărmanul şoferache, maşina aproape că-i scapă din mînă. De un' să ştiu eu?

— Ai fost cu ei în birou.

— Nu cînd au spus… Şi pe urmă au început să mă bruftuiască…

— Mergem. Rulăm. Încep să respir. Şoferul nu ştie. Cel puţin nu mi-a ascuns. Îl privesc dintr-o parte şi deodată mi se pare că e chiar un om de treabă, cam bătut în cap, dar de treabă, şi cum s-a străduit să mă-nveselească, poate că şi pe el drumul ăsta îl aduce în stare de tensiune, şi precis că şi eu, ce ştie el ce purtare pot să-i trîntesc eu deodată, cînd eu însumi nu ştiu.

— Şi-ncep să mă gîndesc şi că acuma chiar că trebuie s-aştept pînă la Beer-Sheva. Cine-o să vină să mă ia de-acolo cu siguranţă o să ştie. Precis că i s-a spus. Mă gîndesc dacă-i cazul să-l întreb pe şofer cît mai avem de mers pînă la Beer-Sheva. Începe să-mi fie şi foame. De dimineaţă n-am mîncat nimic. Îmi dau capul pe spate şi-nchid ochii. Asta-mi permite să respir niţel, că acum, pe neaşteptate, mai am încă timp: pînă cînd ăia de la Beer-Sheva or să-mi spună, pot să mă prefac că nu s-a-ntîmplat încă nimic şi că totul a rămas aşa cum era cînd am plecat de-acasă, şi eu doar aşa merg acum c-o maşină a armatei la Beer-Sheva c-un şofer care-mi spune bancuri, şi asta de ce? Pentru că aşa mi-a venit mie. Pentru că tocmai azi are loc la comandament un concurs de bancuri, la care mor să fiu de faţă şi eu.

Undeva în zona industrială începe să se audă, slab, o alarmă. Una dintre chelneriţe se aşază la o masă părăsită, cască ochii la Dovală. El îi aruncă un zîmbet sleit de puteri: Nu, uită-te la tine,

drăguţă! Ce-i iar cu voi, cu voi toţi? Ioav n-o să mă plătească dac-o să plecaţi de-aici cu-asemenea mutre. Parcă s-ar fi-ntîmplat cine ştie ce. Ce, a murit careva? Nu-i decît o seară de *stand-up* care mi-a ieşit azi cam *eppes*, niţel **alternativă** adicătelea, cu poveşti de la premilitărie. Şi-au şi trecut mulţi ani de-atunci, patruzeci şi trei de ani au trecut, *amigos*! Există prescriere după lege, şi copilul acela de mult nu mai e cu noi, Dumnezeu să se-ndure de el, m-am vindecat de el complet! Haide, zîmbiţi oleacă, gîndiţi-vă şi la mine. La parnusa mea. La pensiile alimentare pe care le plătesc. Unde e gaşca ălora care studiază dreptul? Îşi pune mîna streaşină peste ochelarii lui deformaţi, dar gaşca aceea a plecat de mult. Bun, bombăne el, nu-i grav, poate c-au avut o şedinţă de curte marţială. Apropo, ştiţi voi cum se exprimă în latineşte noţiunea de pensie alimentară? În traducere ebraică asta sună: **metoda de a jugăni un bărbat prin intermediul portofelului**. E tare, nu? Sună poetic. Da, rîdeţi… Eu plîng… Sînt femei care nu rămîn însărcinate, eu nu rămîn însurat, aş vrea, dar nu rămîn… De fiecare dată aceeaşi poveste… Promit şi jur, şi de fiecare dată eu iar cu prostiile mele, şi iarăşi tot circul, proces, partaj, cine cînd vede copilul… De iepuraşul şi şarpele care au căzut amîndoi în aceeaşi groapă întunecoasă aţi auzit? Nici de asta n-aţi auzit? Spuneţi-mi, pe ce lume trăiţi? Şarpele îl pipăie pe iepuraş, zice: Ai o blăniţă moale, urechi lungi şi dinţii ieşiţi în afară, eşti un iepuraş! Iepurele îl pipăie pe şarpe la rîndul lui, îi spune: Ai o limbă lungă şi bifurcată, te tîrîi şi eşti unsuros, eşti avocat!

Şi ne retează rîsul anemic şi ridică o mînă cu un deget ţeapăn: Iată pentru dumneavoastră o întrebare care ţine de zen dovism: un bărbat, dacă se află singur într-o pădure şi n-are-n jurul lui nici un om şi nici un suflet viu, oare şi-atunci e vinovat de ceva? Femeile rîd, bărbaţii rînjesc.

— Şoferul începe să bată cu mîna-n volan, ce treabă mai e şi asta, strigă el, cum de nu ţi-au spus? Cum de n-au spus nimic? Eu tac. *Allah iustur!* Doamne, apără şi păzeşte! spune el, aprinde o ţigară, mîinile îi tremură, se uită la mine pieziş, dintr-o parte: Vrei? Eu trag din pachet ca un om mare. Mi-o aprinde cu bricheta. Prima mea ţigară adevărată, *Time*. În tabără colegii nu-mi dădeau. Spuneau: Eşti încă un copil. Îşi aruncau unul altuia pachetul peste capul meu. Chiar şi fetele îşi aruncau pachetul pe deasupra mea, şi uite c-aici un şofer îmi aprinde ţigara cu bricheta şi bricheta e cu o fată goală care se-mbracă şi se dezbracă. Trag în piept, tuşesc, arde, bun, măcar de-ar arde totul. Lumea-ntreagă, arză-o-ar focu' .

— Mergem. Rulăm. Fumăm. Tăcem ca bărbaţii. Dacă tata m-ar vedea aşa, pe loc mi-ar cîrpi o palmă. Aşadar, acum e rîndul ei, repede, n-are importanţă ce anume. Cum îi arată faţa atunci cînd coboară seara din autobuzul Industriei militare, ca şi cum toată ziua ar fi lucrat pentru îngerul morţii, în fiecare zi la fel, nu se poate obişnui. Şi abia după ce face un duş şi după ce dă jos de pe ea mirosul de gloanţe, abia atunci redevine om. Şi-atunci se aşază în fotoliul ei, şi eu îi dau spectacole, „spectacolul zilei“ numim noi asta, un spectacol pe care eu îl plănuiesc în fiecare zi pe drumul la şcoală şi în timpul orelor de şcoală şi după şcoală. Un spectacol anume pentru ea, cu personaje, cu costume, pălării, şaluri, haine pe care le şterpelesc de pe frînghiile de rufe ale vecinilor, sau lucruri pe care le găsesc pe stradă, sînt, totuşi, fiul tatălui meu.

— Şi de jur împrejur e de-acum întuneric, dar ea şi cu mine n-avem nevoie de lumină, ne-ajunge lumina roşie de la boiler. Ei cel mai bine îi e-n întuneric, aşa spune ea, şi-ntr-adevăr pe-ntuneric ochii ei se fac şi mai mari, şi asta e ceva ce nu s-a văzut. Ca doi peşti albaştri în lumina boilerului. Cine o vede pe stradă, cu basmaua şi cu cizmele ei

şi cu privirea-n pămînt, nu ştie cît e de frumoasă, dar în casă ea e cea mai frumoasă din lume. Scheciuri de-ale celor trei comici faimoşi joc pentru ea, şi Uri Zohar şi Shaike Ophir, şi imitaţii ale Cvartetului Clubul de teatru. Cu mătura în chip de microfon îi cîntam „Ăsta-i semn că eşti tînăr“ şi „Iubita mea cu gîtul alb“ şi „Dar numele nu i-l ştia“, un spectacol întreg în fiecare seară, ani de-a rîndul tot aşa, zi de zi, şi el nu ştia nimic despre asta, nu ne-a prins niciodată. Uneori intra-n casă o clipă după ce-ncheiasem, mirosea ceva în aer şi nu ştia ce, şi se oprea şi clătina din cap spre noi ca un profesor bătrîn, dar atîta tot, nimic mai mult, nici măcar nu-şi putea închipui cum e ea cînd mă priveşte pe mine.

Se apleacă înainte, se arcuieşte, ca şi cum s-ar rotunji în jurul poveştii.

— Şi eu încep să simt că poate nu-i în regulă că mă gîndesc neîntrerupt la ea atît de multă vreme, dar pe de altă parte nu vreau să mă-ntrerup la mijloc, mi-e teamă c-asta ar slăbi-o în mine. Şi-aşa mi se pare deodată slăbită înlăuntrul meu. Acuşi o să vină timpul lui. Trebuie să fie dreptate pe lumea asta. Jumătate-jumătate la milimetru. Şedea cu picioarele pe taburetul cel mic, într-un halat alb şi c-un prosop alb răsucit în jurul capului. Aşa arăta ca o prinţesă, ca Grace, prinţesa de Monaco. Vedeţi voi, ni se adresează, şi glasul lui e deodată altul, e glasul limpede al unui om care pur şi simplu stă de vorbă cu tine: Poate că nu era decît o oră pe zi, timpul pe care-l aveam neto singur cu ea, pînă se-ntorcea el acasă; poate chiar mai puţin de-o oră, poate un sfert de oră, cine poate să ştie, cînd eşti copil timpul trece pentru tine altfel. Dar alea erau cele mai frumoase clipe ale mele cu ea, aşa că poate le-am făcut să dureze în amintire oleacă mai mult. Chicoteşte: i-l jucam pe doctor Ticho al lui Shaike Ophir, povestea cu ochiul defect al Tsionei, şi povestea cu automobilul rechiziţionat, şi Intră-n-casă-Bobea-să-nu-te-

mănînce-muştele, şi ea şedea cu ţigara uite-aşa, cu surîsul ei care e niţel spre tine şi niţel spre ceva ce e dincolo de capul tău, şi eu nici măcar nu ştiu ce putea ea să-nţeleagă din ebraica mea şi din toate accentele mele şi din argoul meu, mai mult ca sigur că nu-nţelegea cea mai mare parte din ce spuneam, dar seară de seară, trei-patru ani, poate cinci, şedea şi mă urmărea, surîdea, nimeni în afară de mine n-a văzut-o vreodată surîzînd aşa, vă garantez, pînă cînd dintr-odată, cînd nu te aşteptai, se sătura, la mijlocul unui cuvînt, nu avea importanţă unde eram, în şpiţul şpiţului poantei, vedeam cum se apropie momentul, devenisem specialist în chestia asta, ochii începeau să-i fugă înlăuntrul ei, buzele începeau să-i tremure, gura i se mişca într-o parte, începeam să gonesc către poantă, încercînd să ajung înaintea ei, goneam ca la curse, îi vedeam chipul închizîndu-mi-se în faţa ochilor, şi asta era, s-a isprăvit. Nu-i. Eu încă mai sînt cu şalurile pe cap, cu mătura-n mînă, mă simţeam idiot cum nu se poate, un măscărici, şi ea aruncă de-acum prosopul de pe cap, stinge ţigara, ce-o să se aleagă de tine, strigă, du-te şi fă-ţi lecţiile, du-te şi joacă-te cu prietenii…

De trei ocoluri de jur împrejurul scenei are nevoie ca să-şi reia respiraţia, şi în clipele acelea, eu, absolut pe nepregătite, sînt inundat de-o imensă durere subită care e din altă lume: dac-aş avea un copil de la ea, mă gîndesc pentru a mia oară, dar de astă dată asta mă străpunge într-un loc nou, într-un mădular lăuntric pe care nu mi-l ştiam; un copil care să mi-o amintească fie şi numai prin ceva mărunt, prin curba obrazului, printr-o mişcare a gurii, nu mai mult. Pe viaţa mea că nu mi-ar trebui mai mult.

— Pe scurt, unde eram? strigă el cu glas răguşit, unde eram? Haide, la treabă, Dovală, Beer-Ora, şofer, ţigară, tata, mama, mergem repede, vitezometrul e de-acum la 120, 130, şasiul maşinii începe să vibreze, şoferul nu-ncetează să lovească

nervos volanul cu pumnul şi să facă „Nu-nu“ cu capul, e pentru prima oară că văd un asemenea ţăndărică şofînd în loc să stea pe *dashboard* sub parbriz. La fiecare jumătate de minut îmi aruncă o privire piezişă, ca şi cum eu, ca şi cum aş avea un fel de, nu ştiu, un fel de boală…

— Eu nimic, fumez. Trag cu putere în piept, îmi ard bine-bine creierul, toate gîndurile, şi pe de altă parte, dacă fumez, pot să mă gîndesc la ei fără să mă gîndesc cu adevărat, pentru că şi ea fumează, şi fumează şi el, ea seara şi el dimineaţa, şi numai de la gîndul ăsta mi se-amestecă dintr-odată fumul de la amîndoi, capul mi se umple de fum, ca şi cum ar fi acolo un incendiu, şi azvîrl ţigara pe fereastră şi n-am aer, n-am aer.

Dovală umblă distrat pe scenă, îşi face vînt cu mîna. Sînt clipe în care mi se pare că se umple de putere din ce povesteşte. Şi îndată după asta simt că povestea îl goleşte de toată vitalitatea. Şi nu ştiu dacă e vreo legătură, dar poate că tocmai din cauza acestei mişcări a lui, necontenite, în ritmul povestirii, se trezeşte în mine ceva, o idee: că poate îi voi descrie, pe scurt, în titluri de capitole, desfăşurarea acestei seri. Pur şi simplu voi sta acasă cu şerveţelele mîzgălite şi voi încerca să scriu cu cap şi coadă tot ce s-a petrecut aici.

Să aibă toate astea. Ca amintire.

— Şi deodată opreşte maşina şoferache. Nu se poate spune că opreşte cu delicateţe, opreşte cu un scrîşnet de roţi ca şoferii gangsterilor – ne arată cum e azvîrlit înainte şi cade înapoi, cu gura căscată: Chicago! Steve McQueen în *Bullitt*, zbaaang! Coboară pe marginea drumului, care margine, unde margine, eu vă vorbesc despre acum patruzeci şi trei de ani, abia dacă se inventase şoseaua, oamenii încă mai aplaudau la accidente de circulaţie, voiau bis, bum! Maşina sare, zburăm în sus amîndoi odată, deasupra e o foaie de cort întinsă pe bare de fier, ne lovim la cap, strigăm, dinţii castaniete, gura plină de nisip, şi la urmă,

cînd maşina se opreşte, şoferul îşi trînteşte capul pe claxon şi-l apasă cu fruntea, ce să vă spun, poate-o jumătate de minut stă aşa, a despicat deşertul, şi după asta înalţă capul şi-i arde volanului un pumn cu toată puterea, că mă tem că înc-o clipă o să-l facă bucăţi, şi atunci îmi zice: Ce părere-ai avea dacă ne-am întoarce?

— Ce-i aia să ne-ntoarcem, îi spun eu, eu trebuie s-ajung la Ierusalim.

— Dar nu-i deloc în regulă aşa, că tu nu… Începe să mi se bîlbîie: E contra… Nu ştiu, chiar contra lui Dumnezeu, contra Cărţii Sfinte, nu-i în regulă, nu pot să merg aşa, îmi face rău, pe viaţa mea, mă-mbolnăveşte…

— Mergi înainte, îi spun eu ca şi cum mi s-ar fi schimbat de-acum vocea, la Beer-Sheva or să ne spună.

— Sula or să ne spună, scuipă afară pe fereastră, ăştia m-am prins de mult cum sînt, toţi fac în pantaloni de frică, fiecare o s-arunce pe altul să-ţi spună.

— Şoferul se dă jos să se pişe. Eu stau în maşină. Deodată sînt singur. De cînd sergenta m-a lăsat în faţa barăcii comandantului e prima clipă în care sînt singur, numai cu mine însumi. Şi-ndată văd – nu-mi face bine să fiu aşa singur. E o singurătate care mă-nghesuie şi m-apasă. Deschid portiera şi sar jos, să mă piş pe partea cealaltă a maşinii. Stau şi mă piş şi într-o clipă el îmi sare în minte, taică-meu, se-ndeasă în mine, se-ndeasă mai mult decît ea, şi ce să-nsemne asta, şi de ce ea slăbeşte în mine? O aduc înapoi cu de-a sila, şi el vine cu ea, umblă în urma ei, nu mă lasă să rămîn singur cu ea nici o clipă. Ce să-nsemne asta? Mă gîndesc intens la ea, vreau s-o văd cu ce-are ea mai bun, în schimb, ce-mi vine-n cap? Cum păleşte cînd se-anunţă la radio că forţele noastre armate au omorît un terorist, ori c-au avut loc schimburi de focuri şi gloanţele noastre au nimicit un grup întreg de inamici. Şi imediat se duce la baie. Chiar

dac-a făcut duş mai înainte, intră înc-o dată şi-o ia de la-nceput. Rămîne-acolo poate-o oră întreagă, îşi freacă toată pielea de pe mîini, ne goleşte tot cazanul de apă, şi taică-meu se enervează din cauza ei, se plimbă pe coridor înfierbîntat de moarte pşşş! pşşş! Şi din cauza apei, şi din cauză că ea nu ne susţine forţele armate. Dar atunci cînd iese din baie, nu-i spune o vorbă, nici o singură vorbă. Poftim, iar m-am gîndit la el, o clipă nu mă lasă să fiu singur cu ea.

Dovală umblă, rătăceşte pe scenă. Mi se pare că piciorele i se-mpleticesc niţel. Vasul de aramă din spatele lui suge şi scuipă afară încă o dată şi încă dată, cu repeziciune sporită, cu febrilitate, oglindirea lui în metal.

— Capul lucrează nebuneşte. Ce-o să fie, ce-o să se-ntîmple, ce-o să mi se-ntîmple, cine-o să vegheze asupra mea? De pildă, numai de-un exemplu, cînd eram cam de cinci ani a început să mă-nveţe fotbal, v-am povestit, nu să joc, mă faceţi să rîd, jocul nu-l interesa, mă-nvăţa fapte, regulile fotbalului, rezultatele Campionatului mondial şi ale Ligii Naţionale şi campionate şi nume de fotbalişti din Liga Naţională, şi apoi selecţionatele Angliei şi Braziliei şi Argentinei, şi a Ungariei, desigur, şi ale întregii lumi, în afară de Germania, bineînţeles, şi în afară de Spania, din cauza izgonirii evreilor de-acolo, ceva ce el încă nu-i iertase Spaniei cu totul. Uneori, cînd eu îmi fac lecţiile şi el fierăstruieşte cîrpele, îmi aruncă deodată: Franţa! Mondial ’58! Şi eu: Fontaine! Jonquet! Roger Marche! Şi el: Suedia! Şi eu: Ce an? Şi el: Tot ’58! Şi eu: Liedholm! Simonsson! Ce figură, ca să fiţi în clar, în viaţa lui omul nu se dusese la un meci, asta i se părea pierdere de vreme, de ce trebuie să joci nouăzeci de minute şi nu douăzeci? De ce să nu se termine jocul după primul gol? Dar îi intrase-n cap că eu sînt mic şi slab la trup, dar dac-o să am cunoştinţe despre fotbal, atunci băieţii o să mă respecte, o să mă

păzească, n-o să mă bată prea tare. Aşa lucra capul lui, întotdeauna cu un mic interes ascuns, interesul poartă fesul, niciodată nu puteai să ştii pînă la capăt cum stai cu el – e de partea ta? e-mpotriva ta? Şi aşa cred că m-a crescut şi pe mine, că pînă la urmă fiecare îşi face socotelile lui, asta era mantra lui în viaţă, esenţa moştenirii pe care i-a lăsat-o tăticu' fiuleţului lui.

— Ce spuneam, Netania? Ce mai ţin minte pe lîngă toate astea? Sigur, ţin minte, ţin minte, abia acuma văd cît de multe ţin minte, prea multe ţin minte. De pildă, după ce terminam să mă piş făceam aşa cum mă învăţase el, scutur-o o dată, scutur-o de două ori, şi mi-a venit gîndul că m-a învăţat destul de multe lucruri, m-a învăţat fără să facă caz de asta, m-a învăţat, de pildă, să repar jaluzelele, şi să dau găuri în pereţi, şi să curăţ soba de petrol şi să desfund o ţeavă înfundată, să pregătesc sîrme pentru reparat siguranţe, şi m-am gîndit şi că uneori simt că murea să stea de vorbă cu mine şi despre alte lucruri, nu numai despre fotbalul ăsta, care nu-l interesa – despre alte lucruri, ca un tată cu un fiu, să zicem ca amintiri din copilăria lui, lucruri din astea, sau gînduri, sau pur şi simplu să vină să mă-mbrăţişeze, dar el nu ştia cum, sau se jena, sau poate că simţea că m-a lăsat prea mult în grija mamei şi acum asta era greu de schimbat, şi, poftim, iese că iar mă gîndesc la el şi nu la ea, şi a început să mi se-nvîrtă capul de toată aiureala asta, cu greu m-am urcat înapoi în cabină.

— Bună seara, Netania! Ţipă de parcă abia acum a intrat pentru prima oară în scenă, dar glasul îi e obosit şi răguşit: Puteţi urmări tabloul împreună cu mine? Poate că v-aduceţi aminte – cine e aici destul de bătrîn ca să poată ţine minte că atunci cînd eram copii aveam o jucărie, „un cinematograf în palmă"? Un aparat mititel – uite-atîta – cu diapozitive, apăsam pe un buton şi pozele se schimbau. Asta era încă de pe vremea

filmului mut, mut şi slut, şi gîngav, rîde el, pe Pinocchio l-am văzut în felul ăsta, şi pe Frumoasa adormită am văzut-o tot aşa, şi pe Motanul încălţat…

Din toţi cei care se află în sală, numai doi zîmbesc – femeia înaltă, cu părul argintiu, şi cu mine. Privirile noastre, ale ei şi ale mele, se întîlnesc pentru o clipă. Are o faţă fină şi ochelari cu ramă subţire. Poartă părul tuns foarte scurt.

— Cam aşa o să mă vedeţi pe mine-acum. Eu şi şoferul sîntem în jeep, clic. În jur, deşert. Clic. O dată la o jumătate de oră vine un vehicul militar din faţă şi atunci se aude vuietul acela, vuuuuum, cînd trecem unul pe lîngă altul. Clic…

Un grup de cinci tineri şi tinere care stau aproape de scenă se uită unul la altul, se ridică şi ies din sală. Nu schimbă o vorbă între ei. Nu ştiu de ce-au rămas pînă acum, şi nici ce i-a făcut să plece tocmai în clipa asta. Dovală se apropie de tablă şi se opreşte în dreptul ei. Mi se pare că abandonul ăsta îl răneşte mai tare decît celelalte. Cu umerii crispaţi, el trage pe tablă o linie, o linie, o linie, o linie, o linie.

Şi, ia te uită, chiar în uşă, una dintre fete, cea care nu are însoţitor, se opreşte şi, în ciuda încercărilor celorlalţi de a o convinge să plece, se desparte de ei şi se întoarce şi se aşază la o masă goală. Şeful sălii îi face semn chelneriţei să se apropie de ea. Fata cere un pahar cu apă. Dovală se grăbeşte să se întoarcă la tablă cu paşi de cămilă – licăreşte în el o scînteie de Groucho Marx – şi şterge cu gesturi mari o linie, şi, în acelaşi timp, îşi întoarce şi capul înapoi şi-i zîmbeşte fetei cu gura larg deschisă.

— Şi deodată, fără să mă gîndesc, îi arunc şoferului: Spune-un banc. Iar el, trupul i se-ndoaie ca şi cum i-aş fi ars un pumn. Te-ai ţicnit? îmi strigă el, un banc acuma? Ce-ţi pasă, îi spun eu, un banc şi-atît. Nu-nu, nu pot acum, îmi spune el. Înainte cum ai putut? Înainte nu ştiam, acuma ştiu.

Nici măcar nu-şi întoarce faţa către mine. Se teme să mă privească. Parcă s-ar teme să nu se molipsească de la mine. Dă-mi pace, spune el, şi-aşa-mi crapă capul de ce mi-ai spus mai înainte. Fă-mi plăcerea, îi spun eu, un banc c-o blondă, n-o să se întîmple nimic, sîntem numai noi în maşină, nimeni n-o să ştie. Nu, îmi zice el, zău, nu sînt în stare.

— Dacă nu e-n stare, nu e-n stare, îi dau pace. Îmi reazem capul de fereastră, încerc să-mi curăţ creierul pînă la capăt, drrr, să nu mă gîndesc, să nu fiu, nu mai e nimic, nu mai e ea, nu mai e el, nu mai e nici un orfan. Da' de unde, în clipa-n care-nchid ochii, el sare asupra mea, taică-meu, parcă mi-ar fi devenit, aşa dintr-odată, soldat de comando, nici măcar o clipă n-aşteaptă. Vineri dimineaţă, cînd maică-mea lucrează în zori, el mă trezeşte devreme şi ieşim amîndoi în grădiniţa noastră, v-am povestit? Nu v-am povestit? Grădiniţa asta-i numai a noastră, în spatele clădirilor, un metru pe-un metru. Toate legumele noastre de-acolo vin. Stăm înfofoliţi într-o pătură, el cu cafeaua lui şi cu ţigara, şi cu părul negru, cu barba lui neagră încă nerasă, aspră, iar eu încă pe jumătate adormit şi rezemîndu-mă puţin de el ca şi cum nu mi-aş da seama, şi el îmi moaie biscuiţii în cafea şi mi-i bagă-n gură, şi în jurul nostru e linişte deplină. Deasupra noastră tot cartierul doarme, prin locuinţe nimeni nu se mişcă, şi nici noi doi aproape că nu vorbim.

Ridică un deget în aer, ca să putem auzi tăcerea.

— Şi el, la ora asta de dimineaţă, încă n-are tzzz în trup, şi atunci ne uităm la primele păsări şi la fluturi şi la cărăbuşi. Fărîmiţăm biscuiţi pentru păsări. El ştie să şi fluiere ca o pasăre, că n-ai crede că-i un om ăla care fluieră.

— Deodată-l aud pe şofer vorbind: E un vapor care se scufundă, şi numai unul singur dintre toţi pasagerii reuşeşte să sară în mare şi să înoate.

Înoată, se sufocă, înoată, cînd e la capătul puterilor ajunge la o insulă şi vede că împreună cu el au ajuns acolo un cîine şi-o capră.

— Deschid jumătate de ochi. Şoferul vorbeşte fără să-şi mişte gura, cu greu se poate-nţelege ce spune: Trece-o săptămînă, trec două, insula e pustie, nu-s oameni, nu-s animale, numai flăcăul nostru, capra şi cîinele. S-ar zice că şoferul spune un banc, dar asta nu sună a banc, tipul vorbeşte ca şi cum toată gura lui n-ar fi decît un pachet de muşchi încordaţi.

— După o lună flăcăul de pe insulă e rău de tot în călduri. Se uită la dreapta, se uită la stînga, nici o muiere în raza vederii lui, numai capra. După înc-o săptămînă flăcăul nu mai poate, e crispat, face explozie.

— Şi eu încep să gîndesc în sinea mea, fii atent, şoferul ăsta îţi spune acum un banc porcos. Ce să-nsemne asta? Mai deschid o jumătate de ochi. Şoferache e aplecat cu tot trupul peste volan, mutra îi e lipită de parbriz, e de-o seriozitate mortală. Închid ochii. E aici ceva ce trebuie să-nţeleg, dar cine are putere să-nţeleagă, aşa că eu nu fac decît să-mi desenez în cap insula cu flăcăul şi cu capra şi cu cîinele, plantez acolo un palmier drăguţ, le aranjez nişte nuci de cocos, un hamac. Un şezlong. Palete de ping-pong.

— După încă o săptămînă flăcăul nu mai poate, se apropie de capră, îşi scoate scula, deodată cîinele sare şi-i face: Grrr! Adicătelea: Bagă de seamă, nu te-apropia de capră! Bun, flăcăul se sperie, îşi strînge echipamentul, se gîndeşte, noaptea, cîinele o s-adoarmă, eu o s-acţionez. Vine noaptea, cîinele sforăie, flăcăul se tîrăşte-ncetişor spre capră. N-apucă bine să se cocoaţe pe ea, cîinele se şi năpusteşte ca o panteră, latră, ochii injectaţi de sînge, colţii cuţite, atunci flăcăul, săracul, n-are-ncotro, ce poate să facă, se duce la culcare cu o durere-n coaie de-i răspunde pînă şi-n gene.

Dovală vorbeşte, iar eu îmi trec privirea peste feţele oamenilor. Peste feţele femeilor. Furişez o privire către femeia bine clădită. Părul ei tuns scurt e ca un nimb în jurul capului frumos, care pare sculptat. Trei ani. De cînd s-a îmbolnăvit Tamara. Indiferenţă deplină. Mă întreb dacă femeile pot simţi în vreun fel ce mi se întîmplă mie, şi dacă asta e cauza că, de la o vreme încoace, destul de multă, nu mai recepţionez aproape nici un mesaj, de la nici una dintre ele.

— Credeţi-mă că-n viaţa mea n-am văzut pe cineva spunînd bancuri în felul ăsta. Împinge în afară fiecare cuvînt ca şi cum, dacă, ferească Dumnezeu, o să sară fie şi numai un singur cuvînt, chiar şi numai o literă, atunci o să-l descalifice şi în general o să i se anuleze pe viaţă autorizaţia de spus bancuri.

Şi Dovală îl imită punct cu punct pe şofer, care e aproape culcat pe volan şi figura lui se înfiripează aici chiar sub ochii noştri: Şi aşa continuă povestea pe insulă înc-o zi şi înc-o zi, şi-o săptămînă, şi-o lună. De fiecare dată cînd flăcăul doar se apropie de capră, cîinele numaidecît: Grrr!

Ici-colo zîmbete. Femeia cea mărunţică începe să chicotească şi-şi ascunde gura cu mîinile. **Grrr!** Dovală îi face din nou, numai ei, o variaţie pe tema lui **rrrr!** de dinainte. Ea se desfată. Rîsul ei se rostogoleşte ca şi cum el ar fi gîdilat-o. Dovală o priveşte blînd.

— Într-o zi flăcăul şade disperat şi priveşte marea. Deodată vede în depărtare fum, înc-un vapor care se scufundă! De pe vapor sare o blondă echipată complet, fiecare lucru e la locul lui, ai cu ce face treaba. Flăcăul nu stă nici o clipă pe gînduri, sare-n apă, înoată, înoată, ajunge la blondă. Aia aproape că s-a-necat de-acum, şi el o apucă, o cară pînă la insulă, o culcă pe nisip, ea deschide ochii, frumoasă ca un vis, ca un manechin, îi spune: Eroul meu, *my hero*, sînt toată a ta, poţi să-mi faci orice pofteşti.

— Şi-atunci flăcăul se uită cu prudenţă în jur, şi-i spune încetişor la ureche: Spune-mi, doamnă, poţi să ţii o clipă cîinele?

— Iar eu, ascultaţi, doamnele mele din Netania, nici măcar nu ne lasă să rîdem cum trebuie, aşa cum avem mare nevoie cu toţii – eu am izbucnit deodată într-un asemenea rîs, pur şi simplu urlam acolo-n maşină de-atîta… nu ştiu ce, de mult ce mi se măcinase deja creierul de toată situaţia, sau pentru că timp de două minute şi un sfert nu m-am gîndit la ce m-aşteaptă foarte curînd. Poate şi pentru că unul mai în vîrstă decît mine mi-a spus un banc pentru oameni mari, mi-a acordat credit c-aş fi de-acum în temă. Şi, pe de altă parte, imediat a-nceput în capul meu o harababură cumplită, că oare ce-nseamnă că şoferul crede că eu sînt de-acum om mare? Poate că eu nu vreau să fiu om mare chiar atît de repede?

— Dar cel mai important era că am rîs acolo pînă mi-au dat lacrimile, vă jur, în sfîrşit mi-au dat lacrimile, şi am sperat că şi asta contează. Şi-n mijlocul întregului talmeş-balmeş încep să simt că asta-mi face chiar bine, că mă gîndesc la blonda care aproape că s-a înecat, şi la cîine şi la capră, că-i văd acum în faţa ochilor cu hamacul lor şi cu nucile lor de cocos, pe ei, şi nu pe unul pe care-l cunosc.

— Şi şoferul, am văzut că-l crispează niţel că eu rîd ca un nebun, poate că s-a temut că-mi pierd minţile, dar pe de altă parte era şi mulţumit că bancul lui m-a făcut să rîd, cum să nu, şi imediat s-a-ndreptat pe scaun şi şi-a lins repede dinţii, avea obiceiul ăsta, în general avea ticuri, că pînă-n ziua de azi mă gîndesc uneori la el, cum îşi aranja în fiecare clipă ochelarii de soare pe frunte, sau îşi apăsa cu două degete nasul, să-l facă mai mic… Ben-Gurion, Nasser şi Hruşciov zboară cu avionul, îmi spune el repede, înainte s-apuc să mă răcoresc, şi deodată pilotul anunţă prin difuzor că s-a

terminat benzina şi nu există decît o singură paraşută…

— Ce să vă spun, era o enciclopedie de bancuri. Asta era ce ştia cu adevărat, mai bine decît să conducă, asta-i sigur, dar despre partea mea, ce-mi păsa, să continue tot aşa pînă la Beer-Sheva, acolo o să mi se spună de-acum, nu se poate să nu mi se spună, acolo o să-ncep cu-adevărat să fiu orfan, dar pîn-o s-ajungem mai am un răgaz, e ca şi cum aş fi primit o graţiere, aşa simţeam, era ca şi cum mi-ar fi amînat cu cîteva clipe execuţia.

Şi Dovală îşi înalţă capul şi mă priveşte lung. Şi încuviinţează din cap. Şi eu îmi aduc aminte cum dădea înapoi, ba chiar s-a arătat cutremurat atunci cînd am întrebat, la telefon, dacă-mi cere să-l judec.

— Şi, pe lîngă asta, lui, şoferului, cred eu că-i pica bine să continue cu bancurile, şi din cauza tensiunii de care avea parte din cauza mea, şi poate şi doar aşa, că voia să mă facă să mă simt bine, şi, aşa ori altminteri, din clipa aceea n-a-ncetat nici măcar ca să respire, aprindea banc de la banc, pur şi simplu m-a umplut bine-bine de bancuri, şi, ăsta-i adevărul, cele mai multe nu le mai ţin minte, dar cîteva s-au înţepenit în memoria mea şi-au rămas acolo, şi cei care stau aici lîngă bar – salut băieţi! Sînteţi de la Rosh-ha-Ain, nu-i aşa? Pardon, sigur, de la Petah Tikva, jos pălăria! – ăştia sînt prieteni care mă-nsoţesc de cel puţin cincisprezece ani, noroc, *muchachos*!, şi ştiu că astea sînt cele două-trei bancuri pe care le strecor în orice spectacol, fie că e nevoie, fie că nu, aşa că, uite, acuma ştiţi de unde mi se trage, ca ăla cu tipul care avea un papagal care nu-nceta să-njure, ascultaţi, o să vă placă, din clipa în care făcea ochi dimineaţa şi pînă se ducea la culcare înjura înjurăturile cele mai…

— Ce s-a-ntîmplat? Îşi muşcă buza, am făcut o gafă? Nu, o clipă, nu-mi suflaţi, bancul ăsta l-am

spus în seara asta?

Oamenii stau nemişcaţi, cu ochi sticloşi.

— Ai povestit deja despre papagal, spune fără să-l privească femeia care ştie să comunice cu răposaţii.

— Ăla era un alt papagal, mormăie el, glumeeesc, v-am dus. Cîteodată verific în felul ăsta publicul, controlul vigilenţei spectatorilor, aţi trecut examenul frumos, sînteţi un public fabulos, declară el cu o strîmbătură de rîs şi cu faţa umflată, căzută. Unde eram?

— Erai cu şoferache ăla, spune femeia cea mărunţică.

— Ăsta-i medicamentul, îi spune el şi suge cu fervoare din termos.

— Efecte secundare, spune ea, şi tot nu-l priveşte. Şi eu am.

— Ascultă, Cuţa, spune el, ascultaţi, termin numaidecît, mai rămîneţi cu mine numai puţin, ochei? Şoferul toacă bancuri şi se prăpădeşte de propriul lui rîs, şi-n capul meu e-o amestecătură deplină, preotul, rabinul şi curva, şi ţapul care ştie să cînte din burta unuia care face circumcizii, e ventriloc ăla, şi şi-a schimbat din greşeală trusa de instrumente cu lădiţa de scule a unui tăietor de lemne, şi papagalul şi el – **celălalt papagal**, vreau să spun – şi toate astea peste nebunia întregii zile; şi pesemne la un moment dat am aţipit.

— Şi cînd mă trezesc, ce văd? Că ne-am oprit într-un loc care sigur că nu-i Staţia centrală din Beer-Sheva. O curte ca oricare alta, cu găini care se plimbă nestingherite, şi cîini care se scarpină şi porumbei în hulubărie şi lîngă maşină stă o femeie subţirică de tot, cu o claie de bucle negre, care ţine-n braţe un sugaci slăbuţ în scutece. Stă lîngă fereastra mea şi se uită la mine de parc-ar vedea un animal cu două capete. Şi imediat m-am gîndit: Ce-are asta pe obraz? Ce-i desenat acolo? Şi atunci am văzut că erau lacrimi, şi varsă şi ea lacrimi şiroi şi neîncetat, şi şoferul stă lîngă ea cu un

sandviş în gură, şi-mi face semne de în sfîrşit te-ai deşteptat, faceţi cunoştinţă, asta-i sora mea mai mare, o luăm cu noi, închipuie-ţi că ea încă n-a fost la Zidul Plîngerii, dar mai întîi te ducem pe tine unde trebuie, n-avea grijă.

— Unde sînt, ce sînt eu, ce caută-aici Zidul Plîngerii, unde e Beer-Sheva? Cum am ajuns aici? Şi şoferul rîde: Jumătate de drum le-ai soilit, te-am adormit de minune cu bancurile mele. Femeia spune: Nu pot să cred, şi pe el l-ai înnebunit cu bancurile tale proaste, băăă, înapoiat mintal ce eşti? Nu ţi-e ruşine să-i spui bancuri în situaţia lui?

— Chiar şi înlăcrimat, glasul ei e dur, nervos. Şi şoferul îi spune: Şi cînd dormea i-am spus bancuri, nu l-am lăsat nici o clipă fără bancuri, i-am făcut apărare om la om, haide, suie-te. Şi ea se urcă pe bancheta din spate cu bebeluşul şi c-o sacoşă mare. Am trecut de mult de Beer Sheva, îmi spune el, nu te las să călătoreşti singur, mi te-ai lipit de suflet, tu, pîn-acasă te duc, cursă *specială*. Dar acum, te rog frumos, fără bancuri, spune soră-sa, şi nu vă uitaţi, trebuie să-i dau să sugă, şi-ntoarce şi-oglinda aia, maniacule!, şi-i arde un dupac uşurel după ceafă, iar eu stau acolo ca un tîmpit şi mă gîndesc ce-i chestia asta că parcă nu-i lăsată starea mea de orfan să-nceapă, de fiecare dată îmi e amînată înc-un pic, şi dacă ăsta e-un semn pentru mine să fac ceva, atunci ce anume?

El merge încet la fotoliul roşu şi se aşază pe marginea lui. Se poate vedea că ochii, îndărătul lentilelor sparte, îi sînt întorşi înăuntrul lui. Cercetez sala pentru el. Am rămas poate cincisprezece inşi. Cîteva femei îl privesc stupefiate, cu o uitătură obtuză şi totodată tăioasă, ca şi cum ar privi prin el spre alte vremuri. E greu de greşit în privinţa acestei priviri: femeile astea îl cunosc foarte bine, sau l-au cunoscut cîndva de-aproape. Mă întreb cum de-au ştiut să vină în seara asta. Oare i-a telefonat fiecăreia dintre ele şi a

invitat-o? Sau atunci cînd e prin împrejurimi ele vin întotdeauna la spectacolele lui?

Îmi amintesc că-mi lipseşte ceva din tablou: masa celor doi motociclişti tineri e goală. N-am văzut cînd au plecat. Ghicesc că după uraganul lui de lovituri au apreciat că mai mult de-atît n-o să li se ofere în seara asta.

— Deci stau şi-mi înţepenesc mutra-n parbriz. Mor de frică să nu-mi fugă vreun ochi îndărăt. În general, asta cel puţin s-a aşezat pe bancheta din spate, dar astăzi, cu chestia asta, că fiecare îţi alăptează cînd îi vine, orişiunde, paf! Nu, gîndiţi-vă, nu-i deloc amuzant, stai cu o duduie, ţi se pare normală, **normativă** după cum se spune, şi ea-şi ţine-n braţe pruncul, şi n-are nici o importanţă că pruncul ţi se pare-n vîrstă de opt ani, îi mijeşte de-acum barba…

Vocea lui e seacă, aproape lipsită de culoare.

— Şi tu şi ea staţi aşa de vorbă despre problemele care sînt la ordinea zilei, să spunem despre teoria cuantică a relativităţii, şi ea deodată, fără să clipească, scoate din mînecă un sîn! Un sîn adevărat! De la producător! Şi i-l vîră pruncului în gură şi continuă să discute cu tine despre acceleratorul electromagnetic de particule, cel din Elveţia, care, că veni vorba, dacă lipiţi de el urechea puteţi chiar să auziţi cum le strigă dumnealor, particulelor: Haideţi, fetelor, n-avem timp, strîngeţi rîndurile, blegelor…

E seara lui de adio. Simt asta. Ştie că asta e ultima oară că spune bancurile astea. Fata care a vrut să plece şi s-a întors îşi sprijină capul în palmă şi ochii ei sînt posomorîţi. Care e povestea ei? Oare l-a condus într-o noapte la el acasă, după spectacol? Sau poate că e fiica lui, unul din cei cinci copii ai lui, şi asta e prima oară că-i aude povestea?

Şi cei doi motociclişti în negru, deodată răsare în mine un gînd uluitor: e posibil ca şi ei să fie legaţi cumva de el?

Îmi aduc aminte de ce-a povestit mai înainte: cum juca şah cu oameni care, pe stradă, veneau înspre el. Fiecare dintre ei avea un rol, şi ei nu ştiau asta. Cine ştie ce joc de şah complicat, simultan, joacă el aici în seara asta?

— Şi femeia, soră-sa, continuă să-şi hrănească pruncul, şi-o aud făcînd totodată c-o mînă săpături în sacoşă, şi-mi spune: Precis n-ai mîncat azi nimic, întinde mîna, băiete. Întind mîna înapoi, şi ea îmi dă un sandviş învelit, şi pe urmă un ou răscopt gata curăţat, şi o bucată de ziar împăturită cu puţină sare pentru ou. Pe cît pare femeia de dură, căuşul palmei ei e moale, de-a dreptul moale: Mănîncă, îmi spune ea, cum de te-au trimis aşa, fără nimic de pus în gură?

— Eu mă reped asupra sandvişului ei, şi sandvişul e cu salam tăiat gros, gustos, şi pastă de roşii care-mi arde gura, şi asta-i bine, asta dintr-odată mă-nviorează, mă reîntoarce pe teren. Presar pe ou sare şi-l înghit din două îmbucături. Ea, fără să vorbească, îmi pune în palmă o prăjiturică sărată, şi scoate din sacoşă o sticlă mare de-un litru şi jumătate, o veritabilă Mary Poppins e asta, vă jur, şi-mi dă un pahar cu oranjadă. Cum de face totul c-o singură mînă, nu-nţeleg, şi cum de poate hrăni şi pruncul şi pe mine în acelaşi timp înţeleg şi mai puţin! Prăjiturelele sînt niţel uscate, spune ea, moaie-le-n oranjadă. Fac tot ce-mi spune ea.

Vocea lui, a lui Dovală, ce se întîmplă cu vocea lui? Cuvintele sînt greu de înţeles, dar în clipele din urmă vocea însăşi e subţirică şi tremurîndă, aproape ca o voce de copil.

— Şi şoferul, frati-său, întinde o mînă spre bancheta din spate, şi soră-sa îi pune-n palmă o prăjiturică. Şi el mai întinde o dată mîna, şi apoi încă o dată. Simt că face asta ca să m-amuze pe mine, pentru că ea nu-i dă voie să-mi spună bancuri. Mergem înainte, nu vorbim. Gata cu prăjiturile, îi spune ea, ai pus stăpînire pe toate, las-un pic şi pentru el. Dar el nu-şi trage mîna

înapoi, şi încă-mi face cu ochiul, e cu gura plină, şi ea îi dă iarăşi un dupac după ceafă şi el ţipă: Au! şi rîde. Cînd taică-meu îmi dă un dupac ca ăsta, după ce termină să mă tundă, eu îl şi aştept, şi mi-e şi oleacă teamă. O pălmuţă uşoară care frige, şi care vine şi după vata cu spirt. Îmi dă dupacul cu vîrfurile degetelor, şi-atunci îmi spune la ureche, ca să n-audă clienţii: De saftea, *main leben*, viaţa mea. Şi acum, e rîndul **ei**. Lucruri bune de-ale ei. Dar ce-ar fi cel mai bine să gîndesc despre ea acuma? Ce m-ar ajuta cel mai mult? Dintr-odată mi-e teamă să mă gîndesc la ea. Nu ştiu, şi-a pierdut deodată culorile. Unde greşesc eu? O aduc la mine cu de-a sila. Ea nu vrea. O trag cu putere, o trag spre mine cu amîndouă mîinile, trebuie neapărat ca şi ea să fie-n mintea mea. Să nu fie numai el. Nu ceda, îi strig eu; nu te supune, aproape că plîng ca s-o conving, îmi ghemuiesc tot trupul lipit de uşa maşinii, pentru ca şoferul şi soră-sa să nu vadă, şi uite că ea vine, slavă Domnului, stă-n bucătărie cu mormanul de ciorapi pentru remaiat. Şi uite, stau lîngă ea şi-mi fac lecţiile, şi totul e ca de-obicei, şi ea ridică pe ac ochi după ochi, şi-o dată la cîţiva ochi se opreşte, uită de sine însăşi, priveşte în gol, nu-l vede pe el şi nu mă vede nici pe mine. La ce se gîndeşte ea cînd e-aşa? Niciodată n-am întrebat-o. De o mie de ori am fost singur cu ea şi n-am întrebat. Ce ştiu eu? Aproape nimic. A avut părinţi bogaţi, asta ştiu de la tata. Şi era o elevă strălucită, şi cînta la pian, şi vorbeau de-acum despre dat concerte, dar asta e, a fost odată, ea a ieşit din Holocaust cînd avea douăzeci de ani, jumătate de an, în timpul războiului, a fost într-un tren, v-am povestit de-acum. O jumătate de an au ţinut-o ascunsă trei mecanici de locomotivă polonezi într-o nişă dintr-un tren care mergea tot timpul pe aceeaşi linie, dus şi-ntors. Mă păzeau cu rîndul, aşa mi-a spus, şi rîdea cu un fel de rîs strîmb pe care niciodată nu i-l auzisem. Aveam poate doisprezece ani, şi eram în

casă numai eu şi cu ea, singuri, şi i-am dat un spectacol, şi ea deodată m-a întrerupt şi mi-a povestit asta pe nerăsuflate, şi gura i-a sărit într-o parte şi cîteva secunde n-a reuşit să se întoarcă la loc, toată partea asta a feţei i-a fugit într-o parte. O jumătate de an, pînă cînd cei trei au hotărît că s-au săturat de ea, nu ştiu de ce, ce s-a-ntîmplat, că deodată, într-o bună zi, cînd au ajuns cu trenul la staţia terminus, holerele alea au aruncat-o fără să şovăie prea mult direct la rampă.

— Să continui? întreabă el cu glas căznit. Ici-colo cîteva capete încuviinţează.

— Nu-mi amintesc exact în ordine, multe lucruri mi se-nvălmăşesc în cap, dar, de pildă, ţin minte pînă azi c-o aud pe soră-sa de pe bancheta din spate spunîndu-şi încetişor: *Allah iustur!*, şi mi-aduc aminte că şi el, şoferul, a spus mai înainte vorbele astea, şi eu nu ştiu ce-nseamnă asta, ce spun ei despre mine pe limba lor, şi ce semn e ăsta că amîndoi au spus acelaşi lucru. În general, încep să simt că ea – capul ei lucrează tot timpul. Macină. Are tot felul de gînduri despre cu mine, şi eu nu ştiu ce poate ea să tot gîndească. Mai înainte, cînd stătea lîngă jeep şi se uita, am văzut că are pe frunte între ochi nişte cute adînci, două, negre. Mă las un pic mai jos pe scaunul meu, să nu mă poată vedea. Şi-aud tot timpul pruncul cum suge, şi-o dată la cîteva leorpăituri oftează ca un bătrîn, şi mă tensionează şi asta. E vegheat, e îngrijit, cineva are grijă de el, atunci de ce oftează? Şi deodată sora îmi spune: Taică-tău, el ce lucrează?

— Are-o frizerie, îi spun fără să mă gîndesc, el şi asociatul lui. Nu ştiu ce m-a apucat deodată că i-am povestit că are-un asociat. Sînt un dobitoc. Înc-o clipă şi i-aş fi spus că taică-meu rîde de asociatul lui că-i îndrăgostit de maică-mea. Şi chiar îi ţăcăne din foarfeci pe sub nas. Adicătelea ce-o să-i facă dac-o să-l prindă.

— Şi mama? întreabă ea.

— Ce mama? îi spun eu, şi acum chiar mă feresc niţel de ea.

— Şi ea lucrează în frizerie?

— Ce-ţi veni cu frizeria, îi spun eu, ea lucrează la Industria Militară, sortează mijoace de luptă. Deodată simt că parc-ar juca şah cu mine, fiecare-şi face mutarea lui şi aşteaptă să vadă ce-o să facă celălalt. Nu ştiam că în Industria Militară lucrează femei, spune ea. Lucrează, spun eu. Ea tace. Aşa că tac şi eu. Pe urmă întreabă dacă nu mai vreau prăjiturele. Încep să cred că poate şi prăjiturica e o mutare de şah, şi e mai bine pentru mine să nu iau, iau totuşi, şi imediat simt c-am făcut o greşeală. Nu ştiu ce greşeală anume, dar am făcut o greşeală.

— Mănîncă-mănîncă, spune ea, mulţumită de sine. Eu muşc şi mestec şi-mi vine să vărs.

— Şi fraţi-surori ai? întreabă ea.

— Afară, că veni vorba, de mult nu mai e deşert. Sînt cîmpuri înverzite, sînt maşini obişnuite, particulare, nu de-ale armatei. Încerc să ghicesc după panourile de pe marginea drumului cît timp mai am pînă la Ierusalim, dar toate şoselele astea dinafara oraşului sînt ceva ce eu nu cunosc, şi nu reuşesc să aflu nici măcar dacă mai am o oră sau jumătate de oră sau trei ore, şi nu vreau să-ntreb. Sandvişul şi oul îmi vin tot timpul în sus pe gît, împreună cu prăjiturelele.

— Lăsaţi-mă să vă spun un banc, cere el obosit, şi parcă ar spune: Am nevoie urgentă de un banc, de-un banc pur şi simplu pentru îndulcit gura. Dar două femei, de la două mese diferite, ţipă aproape într-un glas: Continuă povestea, şi imediat se uită una la alta stînjenite, şi una dintre ele strecoară chiorîş o privire către însoţitorul ei. Dovală oftează, îşi întinde corpul, îşi trosneşte degetele, respiră adînc.

— Şi-atunci ea spune, soră-sa, îmi aruncă aşa, ca-ntr-o doară: Şi cum eşti cu taică-tău? Vă-nţelegeţi bine?

— Îmi amintesc că pe loc mi se-ntoarce stomacul pe dos. Şi c-o şterg urgent de-acolo. Nu mai sînt acolo. Nu sînt nicăieri. Eu – în general, n-am voie să fiu în vreun loc. Şi, ca să mă-nţelegeţi bine, deschideţi pentru o clipă nişte paranteze, am o mie de trucuri ca să nu fiu nicăieri, sînt campion mondial la a nu fi, dar deodată nu reuşesc să-mi amintesc de nici unul din trucurile astea. Nu glumesc: cînd mă cotonogea, mă antrenam să-mi opresc bătăile inimii, să le cobor la douăzeci sau treizeci pe minut, ca şi cum aş fi fost în hibernare, la asta voiam să ajung, ăsta era visul meu, şi-n afară de asta mă antrenam, o să rîdeţi, cum să-mprăştii durerea din locul de pe corp în care primeam lovitura în alte părţi ale corpului, s-o-mpart între toate locurile astea, să suporte toate, cum ar veni, aceeaşi povară. În timp ce el mă plesnea îmi imaginam că vine o caravană de furnici să ia durerea de la obraz sau de la burtă, şi într-o secundă furnicile fărîmiţează durerea asta, şi cară fărîmiturile în locuri ale trupului care sînt mai puţin sensibile la dureri.

Se leagănă uşurel înainte şi înapoi, se adînceşte în sine. Lumina care cade pe el de sus îl înveleşte într-un fel de văl care parcă se-ngroaşă. Dar atunci deschide ochii şi o priveşte îndelung pe femeia cea mărunţică, şi după aceea – iaca, iarăşi face asta – îşi mută privirea asupra mea cu acea mişcare domoală a trecerii flăcării de la o lumînare la altă lumînare. Şi iarăşi nu înţeleg ce vrea el să spună cu asta, sau ce doreşte să preiau de la femeia asta, dar simt că are nevoie de un semn de aprobare din partea mea, şi eu îi încuviinţez cu privirea că el şi cu ea şi cu mine ţinem aici împreună un fir împletit în triunghi, un fir a cărui semnificaţie o voi înţelege poate cîndva.

— Dar soră-sa e ca el. Nu se dă bătută. N-am auzit, spune ea şi-mi pune-o mînă pe umăr. Ce-ai spus? Eu ţin cu putere clanţa portierei. Ce-i veni să pună mîna pe mine. Ce-s toate întrebările astea?

Poate că totuşi şoferul ştie ceva şi i-a spus şi ei? Creierul începe să lucreze turbo: de fapt, cît timp am dormit în jeep în curte pînă cînd m-au trezit? Şi ea între timp a pregătit sandvişurile şi ouăle răscoapte şi băutura, şi poate că el stătea lîngă ea în bucătărie şi i-a povestit tot? Chiar şi lucruri pe care eu nu le ştiu? Din nou îmi vine greaţă. Dacă deschid portiera aici, mă rostogolesc niţel pe şosea, încasez cîteva lovituri, nici nu se cunoaşte, şi mă ridic şi fug pe cîmp şi n-o să fiu găsit pînă se termină înmormîntarea, şi asta o să fie după ce totul s-a isprăvit, şi eu n-o să trebuiască să fac nimic, şi-n general cine-a spus că trebuie să fac ceva, şi-n general de unde urmează că pasămite totul cade pe mine? Sîntem în regulă, îi spun eu, ne-nţelegem, dar cu maică-mea mai bine.

— Să mor dacă ştiu cum de mi-au ieşit pe gură cuvintele astea. Niciodată nimănui de pe lume nu i-am povestit ce se-ntîmplă la noi acasă, niciodată de cînd mă ştiu, nici copiii din clasă, nici măcar prietenii mei cei mai buni, nimeni n-a auzit de la mine un cuvînt, şi-atunci cum, aşa deodată, îmi vărs aici tot sufletul în faţa unui om străin? Unei femei despre care nici măcar nu ştiu cum o cheamă? Şi-n general, ce-i treaba ei cu cine mi-e mie bine şi cu cine mi-e nu ştiu cum? Mi s-a făcut rău. Am văzut negru înaintea ochilor. Am început să mă gîndesc, să nu rîdeţi, că poate în prăjiturelele ei e o substanţă, ceva, din alea care te fac să vorbeşti ca la interogatoriile de la poliţie, pînă cînd recunoşti.

Pe faţa lui se citeşte o groază lunatică: el e acolo. E acolo cu toată fiinţa lui.

— Şi şoferul îi spune încetişor: Dă-i pace, poate că nu-i vine să vorbească despre asta acum. Sigur că-i vine, spune ea, de ce, despre ce-ai vrea tu să vorbească acum, într-un moment ca ăsta? Despre negrii din Africa? Despre bancurile tale debile? Nu-i aşa că vrei să vorbeşti despre asta, băiete? Şi se mai apleacă o dată spre mine, şi înc-o

dată îmi pune-o mînă pe umăr, şi eu simt un miros pe care nu ţin minte de unde-l cunosc, un fel de miros dulce adie spre mine dinspre ea, poate că e de la bebeluş, şi eu îl trag în piept, adînc, şi-i spun că da.

— Ţi-am spus, îi zice ea şoferului şi-l trage cu putere de ureche, şi el ţipă: Au! şi se-apucă de ureche, şi eu ţin minte că m-am gîndit că oricît s-ar certa între ei, se cunoaşte că sînt frate şi soră, şi ce *fuck* că eu n-am nici fraţi, nici surori. Şi mai am în cap tot timpul şi că ea l-a cunoscut pe fratele ei care-a murit, acela pe care şoferul nu l-a cunoscut. Asta ce treabă mai e, că ea îi ţine în creierul ei şi pe ăla, şi pe ăsta?

El zăboveşte o clipă, o priveşte pe femeia cea mărunţică. Ea cască neîncetat şi-şi sprijină capul cu amîndouă mîinile, dar ochii ei sînt larg deschişi către el, cu intenţie şi cu stăruinţă. El vine şi se aşază pe marginea scenei, lasă picioarele să i se bălăbănească. Sîngele care i-a curs din nas i s-a închegat pe gură şi pe bărbie şi i-a desenat două dungi pe cămaşă.

— Deodată îmi aduc aminte de tot. Iată ce-i uluitor în seara asta aici. Vreau să ştiţi. Aţi făcut astăzi un lucru mare pentru mine c-aţi rămas. Îmi aduc deodată aminte de toate, de tot, şi nu în somn, ci ca şi cum totul s-ar petrece acum, chiar în clipa asta. De pildă, îmi aduc aminte de mine însumi şezînd în jeep şi gîndindu-mă că pîn-o s-ajungem n-am încotro, trebuie să fiu ca un animal care nu pricepe nimic din viaţa oamenilor. Un maimuţoi sau un struţ sau o muscă, esenţialul e să nu-nţeleg nimic din ce spun oamenii şi nimic din purtarea lor. Şi să nu gîndesc. Cel mai important lucru acum e să nu mă gîndesc la nimeni şi să nu vreau nimic şi pe nimeni. Şi poate că totuşi mi-e îngăduit să gîndesc lucruri bune? Dar ce se cheamă acum lucruri bune? Bune **pentru el**? Bune **pentru ea**? Mi-e o groază teribilă să fac fie şi cea mai mică greşeală.

Cu mare efort reuşeşte să producă un zîmbet strîmb. Buza lui de sus e foarte umflată, şi vorbirea îi devine din ce în ce mai ceţoasă, şi uneori simt ca şi cum el ar povesti pentru sine însuşi, înlăuntrul fiinţei lui. Unde eram, mormăie el, unde eram.

Nimeni nu-i răspunde. El oftează şi continuă.

— Deodată, de pildă, îmi vine ideea să mă gîndesc la un ou moale. Nu vă uitaţi aşa la mine. Cînd eram mic nu puteam suferi să mănînc ouă moi, mă scîrbea partea umedă dinăuntru, şi amîndoi se supărau pe mine şi spuneau că trebuie neapărat să mănînc, că toate vitaminele sînt în oul moale, şi erau ţipete şi zburau palme. În chestiunile care privesc mîncarea, că veni vorba, ştia şi ea foarte bine să cîrpească o palmă. Şi-n cele din urmă, cînd nimic nu ajuta, spuneau că dacă n-o să-l mănînc imediat, ei o să plece de acasă şi n-o să se mai întoarcă niciodată. Şi eu nu mîncam. Şi ei îşi puneau amîndoi pardesiele, şi ţineau în mînă cheia şi-mi spuneau din uşă rămas bun. Şi eu, oricît de teamă mi-ar fi fost să rămîn singur, totuşi nu mîncam, nu ştiu de unde aveam curajul să le stau împotrivă, şi încă mă şi certam cu ei, trăgeam de timp, şi voiam numai ca lucrurile să rămînă aşa pentru totdeauna, ca ei să stea unul lîngă celălalt şi mie să-mi spună întruna acelaşi lucru…

Îşi zîmbeşte sieşi. Mi se pare că se chirceşte treptat, şi picioarele i se mişcă prin aer.

— Deci aşa gîndesc în sinea mea despre oul moale: că poate oul ăsta e ceva ce merită să văd, să-l văd pe el şi numai pe el, înc-o dată şi înc-o dată, pînă cînd o s-ajungem, ca un film care se termină cu bine. Şi din întîmplare mă uit în oglinda de deasupra şoferului şi văd că ochii soră-sii sînt iarăşi plini de lacrimi. Stă şi plînge în linişte. Şi atunci într-adevăr totul se ridică în mine dintr-odată, salamul, prăjiturelele. Strig la şofer să oprească, acum imediat! Şi sar din maşină şi borăsc pe roată tot sufletul din mine. Tot ce mi-a

dat vărs din mine, şi asta nu se mai termină, şi încă şi încă. Maică-mea întotdeauna îmi ţine fruntea atunci cînd vărs. E pentru prima oară în viaţă că vărs singur.

Îşi atinge uşor fruntea. Ici-colo bărbaţi şi femei ridică distraţi mîna şi-şi ating fruntea. Şi eu fac la fel. E o clipă de tăcere stranie. Oamenii sînt adînciţi în ei înşişi. Degetele mele îmi citesc fruntea, de parcă acolo ar fi scris ceva în alfabetul Braille. Nu mi-e uşor să simt această atingere. În ultimii ani mi-am pierdut cu repeziciune coama de păr şi am început să fac riduri. Adevărate brazde. Ca şi cum cineva mi-ar tatua fruntea dinăuntru, îmi gravează pe frunte linii drepte, şi romburi şi pătrate. O frunte de taur care are obiceiul să împungă, ar fi spus Tamara dacă ar fi văzut.

— Veniţi, veniţi cu mine, spune el, ne trezeşte cu delicateţe din momentul de absenţă, veniţi. Mă urc din nou în maşină. Ea îmi dă un scutec de pînză, îmi spune să-mi şterg faţa. Scutecul vine de la spălat. Miroase bine. Îl pun pe faţă ca pe-un pansament – el îşi răşchirează degetele peste faţă – acum e rîndul **ei**. Am lăsat-o singură prea multă vreme. Lucruri bune, lucruri bune de-ale ei. Cum se unge cu cremă de mîini şi toată casa se umple de miros, şi degetele ei lungi, şi cum îşi atinge obrazul cînd se gîndeşte la ceva sau cînd citeşte. Şi cum ţine ea întotdeauna mîinile una-ntr-alta ca să nu i se vadă cusăturile pe care i le-au făcut. Chiar şi de mine se fereşte, niciodată n-am reuşit să număr dacă are şase cicatrici sau şapte. O dată-mi ies şase şi o dată-mi ies şapte. Acum e rîndul lui. Nu, e iarăşi rîndul ei. E mai urgent. În fiecare clipă ea-mi dispare din nou. N-are, toată fiinţa ei, pic de culoare. E complet albă acum, ca şi cum n-ar avea în trup nici un strop de sînge. De parcă s-ar da de-acum bătută, poate că-şi pierde speranţa în mine pentru că nu mă gîndesc la ea mai intens. De ce nu mă gîndesc mai intens? De ce mi-e greu să-mi

aduc în faţa ochilor imagini de-ale ei? Vreau, sigur că vreau, vino…

Se opreşte, îşi ţine capul drept şi are o privire chinuită. O umbră întunecată îi urcă încet pe faţă din adîncuri, cască gura, ia aer, şi se scufundă din nou înapoi de unde a venit. Chiar în clipa asta se coace în mine gîndul, dorinţa ca el să citească ceea ce am de gînd să scriu despre seara asta. Să apuce să citească. Să-l însoţească şi **acolo**. Ca pe o cale oarecare, pe care n-o înţeleg, şi nici măcar nu cred în ea, lucrul ăsta pe care o să-l scriu să aibă o existenţă oarecare şi acolo.

— Dar ce chestii penibile, mormăie el, ce chestii erau cu ea întotdeauna, şi ţipete noaptea şi plînsete lîngă fereastră de se trezea toată mahalaua. Despre asta nu v-am povestit nimic, dar şi asta trebuie pus la socoteală, şi asta trebuie cîntărit înainte de a da aici vreun verdict oarecare, şi asta e ceva ce-am început să-nţeleg la o vîrstă destul de fragedă, că cel mai bine mi-e cu ea în casă, atunci cînd e închisă cu mine înăuntru, şi sîntem numai eu şi cu ea şi vorbele noastre şi spectacolele noastre, şi cărţile pe care mi le traducea din poloneză şi mi le povestea, Kafka pentru copii mi-a servit, şi Odiseu şi Raskolnikov, rîde surd, înainte să adorm îmi povestea despre Hans Castorp şi Michael Kohlhaas şi despre Alioşa, toate comorile, le adapta pentru vîrsta mea, sau nu le adapta, era atît de neadaptată, dar cel mai greu era cînd ieşea, în clipa în care se apropia numai de uşă sau de fereastră, imediat intram în stare de alarmă, aveam adevărate palpitaţii, şi o tensiune nefirească aici, în burtă…

Îşi pune mîna pe pîntece. E un dor nesfîrşit în gestul ăsta mărunt.

— Ce să vă spun, îmi plesnea capul de ei, de amîndoi împreună, şi ea, pentru că în sfîrşit se trezise deodată în mine, ca şi cum ar fi înţeles că timpul e pe sfîrşite şi eu îndată o s-ajung şi asta e ultima ei şansă să influenţeze lucrurile, aşa că

repede, repede a-nceput să-mi ţipe, să mă implore, să-mi amintească tot felul de lucruri, nu mai ţin minte ce anume, şi atunci **el** mi-a amintit şi mai multe lucruri, la orice lucru pe care-l spusese ea el venea cu două lucruri, şi ea mă trage-ncoace, şi el mă trage-ncolo, şi din clipă-n clipă, cu cît ne apropiam mai mult de Ierusalim, ei deveneau tot mai nebuni.

— Să-nchid, să-nchid, mormăie el febril, toate găurile din trup să mi le-nchid. Dacă-nchid ochii, ei îmi intră prin urechi, dacă-nchid gura, ei îmi intră pe nas, se-nghesuie, ţipă, mă scot din minţi, au ajuns ca nişte copii mici, ţipă la mine, plîng, eu, eu, pe mine.

Aproape că nu se poate înţelege ce spune. Mă ridic de la locul meu şi mă mut la o masă mai aproape de scenă. E ciudat să-l vezi atît de-aproape. Pentru o clipă, cînd îşi ridică faţa spre proiectorul de deasupra lui, lumina îţi joacă o festă. Un copil de cinzeci şi şapte de ani se oglindeşte dintr-un bătrîn de paisprezece ani.

— Şi deodată, vă jur, asta nu-i imaginaţie, aud pruncul vorbindu-mi lîngă ureche. Dar nu gîngureşte ca un prunc, ci vorbeşte ca unul de vîrsta mea sau chiar mai în vîrstă decît mine, şi-mi spune aşa, foarte cumpănit: „Tu trebuie într-adevăr să hotărăşti acum, băiete, pentru că imediat ajungem“. Şi eu mă gîndesc, nu-i cu putinţă să fi auzit una ca asta, şi Doamne fereşte ca şoferul şi soră-sa să fi auzit, nu-i voie nici măcar să te gîndeşti la un asemenea lucru, Dumnezeu te poate ucide pentru un asemenea lucru. Şi-ncep să ţip, poate îl faceţi să tacă! Făceţi-l odată să tacă! Şi s-a făcut linişte, şi şoferul şi soră-sa tac de parcă s-ar teme de mine sau altceva de genul ăsta, şi-atunci pruncul dă un ţipăt, dar de prunc obişnuit.

Mai trage o sorbitură din termos şi-l întoarce cu susul în jos. Cîteva picături se scurg pe podea. Îi face semn şefului sălii, şi acela, cu o faţă acră, se apropie de marginea scenei şi-i toarnă dintr-o sticlă

de GatoNegro. Îi dă ghes să mai toarne. Mica societate care şedea lîngă bar, cei din Petah-Tikva, vechii lui admiratori, se folosesc de momentul în care ochii lui sînt aţintiţi asupra băuturii care curge în pahar şi o şterg în grabă. Mi se pare că nici măcar n-a băgat de seamă. Un tînăr negricios în maiou iese din bucătărie, se reazemă de barul părăsit, fumează, îl priveşte.

În pauza asta femeia cu părul argintiu şi ochelari cu ramă subţire îmi întîlneşte privirea. Ne încrucişăm unul cu celălalt pentru un moment lung şi întrucîtva surprinzător.

— Prietene şi prieteni, poate că ştiţi de ce vă spun eu astăzi povestea asta? În general, cum de-am ajuns la asta? Răsuflă greu, faţa îi arde de-o roşeaţă nefirească.

— O să se termine curînd, n-aveţi grijă, i se vede de-acum sfîrşitul… Îşi dă jos ochelarii şi mă priveşte împăienjenit, cu o privire care mie mi se pare că ar vrea să-mi amintească iarăşi rugămintea lui: Lucrul acela care iese nestăpînit dintr-un om – pe acela vreau să mi-l istoriseşti. Dar lucrul acela nu se lasă spus în cuvinte, gîndesc eu, asta e problema cu lucrul acela. Şi el mă întreabă din privire: Şi cu toate astea, tu crezi că toţi îl ştiu? Şi eu dau din cap că da. Şi el: Şi omul însuşi, el ştie care e lucrul acela, lucrul care-i al lui şi numai al lui? Şi eu gîndesc: Da-da, în adîncul inimii ştie.

— Şoferul m-a dus acasă, în Romema, dar cînd m-am dat jos din maşină o vecină a strigat la mine de la fereastră: „Dovală, ce cauţi aici? Du-te repede la Givat Shaul, poate că mai apuci“…

— Am zburat din Romema la Givat Shaul, nu e foarte departe, poate-un sfert de ceas. O cursă nebună, nu tu frîne, nu tu semafoare. Îmi amintesc că era linişte-n maşină, nimeni nu scotea o vorbă. Iar eu…

Tace. Respiră adînc.

— În inima mea, în inima mea cea neagră începusem să-mi fac socotelile. Aşa a fost. Venise

timpul să-mi fac socotelile. Socotelile mele meschine şi-mpuţite.

Dispare din nou altundeva, se cufundă din ce în ce mai adînc în sine.

Şi revine şi răbufneşte, şi pe neaşteptate e dur şi arată ca un pumn strîns.

— Sînt un ticălos, ţineţi minte, notează asta, mult stimate domnule judecător, să menţionezi asta cînd ajungi să argumentezi pedeapsa. Să nu mă consideraţi acum simpatic, vesel şi glumeţ, un imperiu de rîsete. Eu, de-atunci şi pînă-n ziua de azi, şi-ntotdeauna, nu sînt decît ticălosul care abia-mplinise paisprezece ani, cu un căcat de suflet, care şade-n maşina aceea şi-şi face calculele lui împuţite, şi astea sînt calculele cele mai idioate şi cele mai strîmbe pe care-un om le poate face-n viaţă. N-o să credeţi ce-am băgat în calculele alea. Lucrurile cele mai meschine şi cele mai împuţite le-am băgat în calculele mele în acele cîteva minute cît am mers de-acasă şi pîn-acolo, la cimitir. Un calcul de băcănie am făcut acolo din el şi din ea şi din toată viaţa mea şi-a lor împreună.

Faţa îi e schimonosită ca şi cum cineva i-ar stoarce-o cu o mînă de fier.

— Şi, ăsta-i adevărul curat, pînă-n clipa aceea nici măcar n-am ştiut ce ticălos sînt, un nemernic de cea mai joasă speţă, n-am cunoscut mocirla dinăuntrul meu, pînă cînd n-am devenit în întregimea mea o lepădătură, de sus şi pînă jos, şi-am învăţat ce-i un om şi cît preţuieşte. În cîteva clipe am priceput tot, am înţeles, am calculat, creierul meu a făcut într-o jumătate de secundă toate socotelile, aici plus şi-acolo minus, şi iar minus, şi iar minus, şi asta-i, pentru toată viaţa de-acum, şi asta nu se ia de pe mine şi n-o să se ia de pe mine niciodată.

Îşi frînge mîinile, îşi îndoaie degetele cu putere. În tăcerea care se lasă mă silesc să încerc să-mi aduc aminte, sau măcar să presupun, unde eram eu în momentul acela, la patru după amiază,

exact atunci cînd jeepul armatei se apropia de cimitir. Poate că mă întorceam cu grupa mea de la poligon? Sau făceam instrucţie de front pe terenul de paradă al unităţii? Trebuie neapărat să înţeleg cum de s-a întîmplat că mai devreme în ziua aceea, în orele tîrzii ale dimineţii, cînd l-am văzut întorcîndu-se din cort cu rucsacul pe spate şi mergînd după plutonier către jeep, nu m-am ridicat şi n-am alergat spre el. Ar fi trebuit să alerg la el, să merg împreună cu el pînă la maşină, să întreb ce se întîmplă. Mi-era prieten, nu?

— Şoferul zbura, cu tot trupul pe volan. Era palid ca varul. Oamenii din maşinile pe lîngă care treceam se uitau la mine. Oamenii de pe stradă mă priveau. Am văzut că toţi ştiu exact încotro gonesc şi ce se petrece acum în inima mea. Cum de ştiau? Doar eu însumi încă nu ştiam, şi dacă ştiam, atunci sigur că nu ştiam pînă la capăt, pentru că tot timpul încă mai continuam să-mi fac socotelile, şi în fiecare clipă îmi aminteam de încă ceva şi de încă ceva şi adăugam lucrul acela la lista mea împuţită, la selecţia mea, dreapta, stînga, stînga, stînga…

Rînjeşte ca şi cum şi-ar cere iertare. Frînează cu mîna mişcarea capului.

— Nici în ruptul capului nu înţelegeam cum se făcea că toţi ăia de pe stradă ştiau înaintea mea ce-am hotărît, şi ce căcat de om sînt. Ţin minte un bătrîn care-a scuipat pe trotuar cînd am trecut cu maşina pe lîngă el, şi un tînăr habotnic cu perciuni care pur şi simplu a fugit de mine după ce şoferul a oprit lîngă el să-l întrebe cum se ajunge la Ghivat Shaul, şi o femeie care mergea c-un copil mic şi i-a-ntors capul de la mine. Toate erau semne.

— Şi ţin minte că şoferul, tot drumul pînă la cimitir, nu m-a privit în ochi, nici măcar jumătate de faţă n-a-ntors spre mine. Şi soră-sa parc-ar fi dispărut cu totul, n-o auzeam respirînd. Şi nici pruncul. Şi tocmai din cauza pruncului, care devenise deodată liniştit, am început să mă gîndesc

ce se-ntîmplă aici, ce-am făcut, şi de ce sînt toţi aşa?

— Pentru că-nţelesesem de-acum că se-ntîmplase ceva rău în timpul ultimei curse, de la mine de-acasă pîn-aici, sau poate chiar din clipa în care am plecat din Beer-Ora. Dar ce, ce se-ntîmplase, şi ce vor toţi de la mine? Doar astea nu sînt decît gînduri în mintea mea, pur şi simplu muşte care zboară prin creier, din gînduri nu se poate întîmpla nimic, nimeni n-are control deplin asupra gîndurilor lui, nu poţi să-ţi opreşti creierul, sau să-i spui să nu gîndească decît aşa sau numai aşa, n-am dreptate?

Tăcere în sală. Nu înalţă capul ca să ne privească.

Parcă încă s-ar teme de răspuns.

— Şi n-am înţeles şi n-am înţeles, şi n-aveam pe cine să-ntreb. Eram singur, şi din asta mi-a venit şi mi s-a instalat în cap un gînd nou, că probabil asta e, pe cît se pare, de-acuma asta e, am dat de-acum verdictul.

Iar îşi întinde braţele în sus şi în jos şi în părţi, caută cum să respire mai uşor. Nu se uită spre mine, dar eu simt că acum, poate mai mult decît în oricare alt moment din seara asta, el îmi cere să-l văd.

— Şi credeţi-mă că habar n-aveam cum de s-a-ntîmplat aşa. Că era de parcă asta ar fi fost ce-am hotărît. Şi imediat am încercat să-ntorc pe dos ceea ce-am gîndit, pe viaţa mea c-am încercat, vă jur, şi totodată mă-ntrebam de ce aşa deodată, ce mi-a venit, de ce aşa deodată mi-a ieşit o hotărîre ca asta? Pentru c-am avut în cap tot timpul cu totul altceva, şi toată viaţa am avut altceva în cap chiar fără să mă gîndesc, **în general, cine s-a gîndit la asta?** Glasul i s-a frînt într-un strigăt înspăimîntat. Şi cum de s-a-ntîmplat deodată-aşa şi nu altminteri? Şi de ce în ultimul moment am întors-o şi-am hotărît taman pe dos de cum voiam cu-adevărat, şi cum mi s-a-ntors pe dos toată viaţa

într-o singură clipă numai din pricina unor gînduri, prostii de copil tîmpit…

Aterizează pe fotoliu.

— Acele cîteva clipe, mormăie el, şi toată călătoria, şi tot calculul infam… Îşi întoarce încet palmele şi se uită uluit la ele, cu o mirare în care e cuprinsă toată viaţa lui: Cum am devenit acolo abject, ce murdărie, Dumnezeule, cum de-am izbutit pînă-n măduva oaselor să…

Dacă cel puţin m-aş fi ridicat de pe nisip şi aş fi alergat spre el înainte ca el să se suie în maşină şi să plece. Chiar dacă eram în mijlocul instrucţiei. Chiar dacă plutonierul era cu el şi sigur că m-ar fi certat. Chiar dacă nu am nici o îndoială – şi pe cît se pare nici atunci nu am avut vreo îndoială – că din clipa aceea toţi cei de-acolo ar fi rîs de mine, m-ar fi transformat pe mine în sacul lor de box. În locul lui.

Îşi ia capul în mîini, îşi apasă tîmplele. Nu ştiu la ce se gîndeşte acum, dar eu mă ridic de pe nisip şi alerg spre el. Deodată îmi aduc aminte drumul cu o limpezime desăvîrşită. Cărarea de pietre văruite. Terenul pentru instrucţia de front, terenul cu drapelul. Corturile englezeşti cele mari. Barăcile. Sergentul strigă după mine, mă ameninţă. Mă fac că nu-l aud. Ajung la Dovală şi merg alături de el. El mă observă şi continuă să meargă, copleşit de greutatea rucsacului. Pare uluit. Întind mîna şi-i ating umărul, şi el se opreşte şi pare consternat. Poate că încearcă să înţeleagă ce mai vreau de la el după toate cîte s-au întîmplat aici. Care e acum situaţia dintre noi. Îl întreb: Ce s-a întîmplat? Unde te iau? Şi-atunci el dă din umeri şi se uită la plutonier şi îl întreabă ce s-a-ntîmplat. Şi atunci plutonierul îi răspunde.

Şi dacă plutonierul nu răspunde, atunci eu îl întreb pe Dovală din nou.

Şi el îl întreabă pe plutonier.

Şi tot aşa pînă cînd va spune.

Uneori mă gîndesc, spune el, că murdăria socotelilor ălora nu mi s-a resorbit în sînge nici pînă-n ziua de azi. Nici nu poate să se resoarbă. Cum să se resoarbă? O asemenea murdărie – caută cuvîntul potrivit, degetele lui mulg cuvîntul din aer – radioactivă, da, un Cernobîl privat, numai al meu, o clipă care-i suficientă pentru-o viaţă întreagă, pînă azi îmi otrăveşte orice lucru, orice lucru pe lîngă care trec. Orice om pe care-l ating.

Tăcere în sală.

— Sau mă-nsor cu el. Sau îl aduc pe lume.

Mă întorc şi arunc o privire spre tînăra care voise să iasă şi se întorsese. Plînge tăcut, cu faţa în palme. I se cutremură umerii.

Continuă, spune surd o femeie vînjoasă, cu o coamă de păr cîrlionţat. Dovală trimite o privire înceţoşată în direcţia vocii, încuviinţează din cap istovit. Şi abia acum îmi dau seama de ceva ce n-are preţ: nici măcar printr-o aluzie n-a amintit aici, de-a lungul întregii seri, că am fost cu el acolo, în tabără. Nu m-a denunţat.

— Ce-i de povestit. Am ajuns cu jeepul la Ghivat Shaul, şi acolo e fabrică, bandă rulantă, trei înmormîntări pe oră, tac tac tac, caută acu-n caru' cu fîn. Am lăsat maşina pe trotuar, femeia cu pruncul i-am lăsat în maşină, şi eu cu şoferul am pornit într-o goană nebună încolo şi-ncoace, încoace şi-ncolo.

— Şi nu uitaţi că asta era prima înmormîntare din viaţa mea, nici măcar nu ştiam unde să caut şi ce să caut şi unde-ar trebui să fie omul care-a murit, de unde-o să mi se ivească el deodată, şi dacă-l poţi vedea sau e-acoperit. Şi-am văzut oameni stînd grupuri-grupuri, fiecare grup în alt loc, şi n-am ştiut ce-aşteaptă ei, şi cine hotărăşte aici ce trebuie făcut.

— Şi-atunci am văzut de departe un bulgar roşcovan despre care ştiam că lucrează cu tata, era furnizor de creme şi şampoane, şi lîngă el una care lucra la Industria Militară, o şefă de tură de care

mama se temea îngrozitor, şi puţin în spatele lor l-am văzut pe Silviu, asociatul lui taică-meu, cu un buchet de flori în mînă.

— Şi i-am spus şoferului c-am ajuns, şi el s-a oprit, m-a lăsat să mă depărtez niţel, mi-a spus ceva în genul: Fii tare, băiete. Şi mie, ăsta-i adevărul, mi-era greu să mă despart de el, şi nici măcar numele nu i-l ştiu, dacă din întîmplare e-aici în sală să ridice mîna, o să capete un *drink* în contul casei, nu?

După privirea intensă şi încăpăţînată pe care o aţinteşte spre sală s-ar zice că el crede cu deplină sinceritate că o asemenea posibilitate mai există.

— Unde eşti? rînjeşte el. Unde eşti tu, cel care-i păzeşti pe cei fără răutate, tu, care mi-ai spus bancuri tot drumul şi-ai minţit că participi la un concurs de bancuri. Nu de mult am verificat, sînt în cursul unui asemenea proces de lichidare de dosare, să nu mă-nţelegeţi greşit, fac ordine pe masa de lucru. Am făcut săpături aici, am întrebat acolo, am căutat pe Google, am căutat chiar în numere de pe-atunci ale săptămînalului armatei. N-a fost aşa ceva niciodată, nici un concurs de bancuri n-a fost în armată, el pur şi simplu a inventat asta pentru mine, şmecherul de şoferache, a vrut să mă capitoneze oleacă pe dinăuntru. Unde te afli tu acum, dulceaţă de om ce eşti…

— Acum urmăriţi-mă atent, nu-mi lăsaţi mîna din mîna voastră nici măcar o clipă. Şoferul s-a întors la jeep, şi eu m-am dus spre oamenii care stăteau acolo. Ţin minte că m-am dus încet, mergeam ca unul care păşeşte pe sticlă, aşa mergeam, şi numai ochii îmi fugeau nebuneşte. Uite-o vecină, care-ntotdeauna se ciondăneşte cu noi, fiindcă de pe rufele noastre, de pe toate bulendrele lui taică-meu, se scurg picături pe rufele ei, şi-acum ea e-aici. Şi uite-l pe doctorul care-i pune lui taică-meu ventuze cînd i se ridică tensiunea, şi uite femeia din orăşelul maică-mii,

cea care-i aduce cărţi în poloneză, şi uite-l pe ăla şi uite-o pe aia.

— Erau acolo poate douăzeci de inşi. N-aveam habar că ştim atît de mulţi oameni. În mahalaua noastră oamenii abia dacă schimbau cu noi o vorbă. Poate de la frizerie? Nu ştiu. Nu m-am apropiat de ei. Nu l-am văzut pe el şi n-am văzut-o nici pe ea. Oamenii au băgat deodată de seamă că sînt acolo, m-au arătat unul altuia, au început să şuşotească între ei. Am lăsat rucsacul să-mi cadă de pe spate. N-aveam putere să mai car nimic.

Îşi îmbrăţişează trupul.

— Deodată s-a apropiat de mine un lungan cu barbă neagră în formă de mătură, unul de la pompele funebre şi mi-a spus: Tu eşti orfanul? Tu eşti orfanul lui Grinstein? Unde-ai fost pîn-acu'? Numai pe tine te aşteptăm! Şi m-a luat de mînă cu putere, mi-a sugrumat mîna, m-a tîrît după el, şi pe drum mi-a trîntit pe cap o *kippa* de carton…

Dovală mă priveşte, se agaţă de ochii mei. Îi dau tot ce am şi tot ce n-am.

— M-a adus la o clădire de piatră, m-a băgat înăuntru. Nu m-am uitat. Am închis ochii. M-am gîndit că poate tata sau mama o să fie acolo, o să mă aştepte. O să mă cheme pe nume. O s-aud vocea ei sau vocea lui. N-am auzit nimic. Am deschis ochii. Ei nu erau acolo. Numai un flăcău habotnic gras cu mînecile suflecate şi c-o sapă a trecut repede pe lîngă noi. Bărbosul m-a mai tîrît o bucată. Am traversat sala şi-am mai trecut de-o uşă. Am văzut că sînt într-o cameră mai mică, în care erau chiuvete mari într-o parte şi o găleată şi cîteva prosoape sau cearceafuri ude. Era acolo un cărucior lung aşa, şi pe el era un fel de pachet, învelit în pînză albă, şi am înţeles de-acum că asta-i, că acolo e-un om, şi lunganul mi-a spus: Cere iertare, şi eu…

Dovală îşi lasă capul în piept, se strînge în braţe cu putere.

— Eu nu m-am mişcat, şi lunganul mi-a înfipt de la spate un deget în umăr. Cere iertare, mi-a mai spus el o dată, şi eu am întrebat de la cine şi nu m-am uitat într-acolo, numai că deodată mi-a trecut prin cap că, de fapt, ăsta nu-i un pachet prea lung, atunci poate că nu e ea, nu e ea. Poate că degeaba mi-a fost teamă. Poate că doar creierul meu şi-a bătut joc de mine. Şi-am simţit atunci o fericire cum nu mai simţisem niciodată, nici înainte de asta, nici după asta, o fericire nebună, ca şi cum eu însumi în clipa aceea aş fi fost salvat de la moarte. Şi el m-a-mpuns înc-o dată în umăr: Haide-odată, cere iertare, şi eu am mai întrebat o dată: Dar de la cine? Şi-atunci i-a căzut fisa şi a-ncetat să mă-mpungă cu degetul şi a-ntrebat: Nu ştii? Şi i-am spus că nu. Şi el s-a speriat: Nu ţi-au spus? Şi eu am mai spus o dată: Nu. Şi el s-a aplecat pîn-a ajuns la înălţimea mea şi i-am văzut ochii în faţa mea, şi el mi-a spus cu linişte şi cu delicateţe: Dar asta aici e maică-ta.

— Şi pe urmă ce mai ţin minte? Ţin minte, ţin minte, măcar de n-aş ţine minte atît de bine, poate c-ar rămîne loc în cap şi pentru altele. Ăla de la pompele funebre m-a luat imediat înapoi în încăperea cea mare, şi acolo înăuntru erau de-acum oamenii pe care mai înainte îi văzusem afară, şi cînd am intrat ei s-au despărţit în două grupuri, şi l-am văzut pe taică-meu rezemat de umărul asociatului lui, abia se ţinea pe picioare, era ca un prunc agăţat de Silviu şi nici măcar nu m-a văzut. Şi eu m-am gîndit, ce m-am gîndit…

Răsuflă adînc, mult mai adînc decît îi e tot trupul.

— M-am gîndit că trebuie să mă duc la el, să-l îmbrăţişez. Şi nu eram în stare să fac un pas, şi precis nu puteam să-l privesc în ochi. Şi oamenii spuneau în spatele meu: Haide, du-te la tata, du-te-odată la tata, trebuie să spui *kadiş*. Şi Silviu i-a şoptit că sînt acolo, şi el şi-a ridicat capul, şi a făcut ochii mari de parcă l-ar fi văzut pe Messia. Şi

l-a lăsat pe Silviu, şi-a venit înspre mine clătinîndu-se şi cu braţele deschise şi striga şi plîngea numele ei şi numele meu laolaltă. Şi l-am văzut deodată bătrîn, plîngînd lîngă toţi în idiş că n-am mai rămas acum decît noi doi, şi cum de ni s-a-ntîmplat o asemenea nenorocire, şi de ce-am meritat asta, doar n-am făcut nici un rău nimănui. Şi eu nu m-am mişcat, nu m-am mişcat spre el, şi doar m-am uitat la mutra lui şi m-am gîndit ce nătărău e că nu pricepe că s-ar fi putut întîmpla ca totul să fie absolut invers, chestie de-un milimetru încolo sau încoace şi totul putea fi invers, şi dac-o să mă îmbrăţişeze acum sau dac-o să mă atingă numai, o să-l lovesc, o să-l omor, sînt în stare, pot orice, tot ce spun eu să se-ntîmple se-ntîmplă. Şi în clipa în care-am gîndit asta, trupul meu m-a-ntors pe dos. Dintr-un salt m-a azvîrlit în mîini şi *kippa* mi-a căzut de pe cap şi am auzit cum toţi răsuflă şi se face linişte.

— Am început s-alerg şi el alerga după mine, şi încă nu pricepuse şi îmi striga în idiş să mă opresc, să mă-ntorc, iar eu eram tot pe dos, eu întorc totul pe dos. Şi-am văzut de jos cum toţi oamenii se trag la o parte cînd trec printre ei, şi-am ieşit de-acolo şi nimeni n-a avut curaj să mă oprească. Şi el alerga după mine şi striga şi plîngea, pînă cînd s-a oprit la intrarea în încăpere. Şi-atunci şi eu m-am oprit pe teren şi-am stat aşa şi ne-am privit unul pe celălalt. Eu aşa şi el aşa, şi-atunci am văzut cu adevărat că el nu face două parale fără ea, şi că toată puterea lui în viaţă venea de-acolo că ea era cu el. Într-o singură clipă devenise o jumătate de om.

— Şi el se uita la mine, şi i-am văzut ochii apropiindu-se încet-încet unul de altul, şi am simţit deodată că acum începe să-nţeleagă. Nu ştiu cum, pentru lucrurile astea avea simţuri de necuvîntător. N-o să mă convingeţi că nu: într-o clipă a-nţeles tot ceea ce eu făcusem în drum spre cimitir şi tot calculul meu împuţit. Într-o singură clipă a citit pe

faţa mea totul. Şi şi-a ridicat mîinile şi, cred, e mai mult ca sigur, că m-a blestemat. Pentru că i-a ieşit un urlet cum n-am auzit niciodată la un om. Un urlet ca şi cum l-aş fi omorît. Iar eu în clipa aceea am căzut, mi s-au muiat mîinile şi m-am prăbuşit pe asfalt.

— Oamenii care erau pe acolo, pe teren, se uitau la mine şi la el. Nu ştiu ce mi-a spus, cum a blestemat, poate că totul n-a fost decît în capul meu, dar i-am văzut faţa şi am simţit că era un blestem cumplit, şi pe-atunci încă nu ştiam că blestemul ăsta o să mă urmărească toată viaţa, dar aşa a fost, oriunde m-am dus, oriunde-am fugit.

— De necrezut, pentru prima oară mi-a trecut atunci prin cap că poate eu n-am înţeles nimic, şi că el era într-adevăr gata să zacă în cărucior în locul ei. Cu ea nu făcea nici un fel de socoteli, o iubea cu adevărat.

Trupul i s-a muiat. Ei, ce, mormăie el şi parcă se stinge pentru încă o clipă îndelungată.

— Şi-atunci el mi-a făcut aşa cu mîna, a renunţat la mine, şi s-a răsucit şi s-a-ntors să continue înmormîntarea, şi eu m-am ridicat şi am fugit printre oameni şi maşini, şi ştiam de-acum că asta-i, nu mă-ntorc acasă, casa mea s-a-nchis pentru mine.

Îşi pune încet termosul la picioare. Şi-a lăsat capul în piept, ca în clipa în care a început să spună povestea.

— Unde mă puteam duce? Cine m-aştepta? Prima noapte am dormit în adăpostul şcolii, şi a doua noapte în magazia unei sinagogi, şi a treia noapte m-am tîrît de-acum acasă cu coada-ntre picioare. Şi el mi-a deschis uşa. N-a scos un cuvînt despre ce-a fost. Mi-a pregătit cina ca de-obicei, dar fără să vorbească, nici cu mine, nici cu el însuşi.

Dovală îşi îndreaptă spinarea. Capul i se leagănă pe gîtul subţire.

— Şi aşa a-nceput viaţa noastră de după ea, eu şi cu el, singuri, dar asta e de-acum pentru altă seară, acum sînt cam obosit.

Tăcere. Nimeni nu mişcă.

Trece o clipă, mai trece una. Şeful sălii se uită în dreapta şi în stînga, tuşeşte ca să-şi dreagă glasul, se bate cu amîndouă mîinile pe coapsele groase, se scoală în picioare şi începe să întoarcă scaunele pe mese. Oamenii se ridică şi ies în linişte fără să se privească unul pe altul. Ici-colo o femeie dă din cap către Dovală. Faţa lui e stinsă. Femeia voinică şi cu părul argintiu se apropie de scenă şi se desparte de el cu o înclinare a capului. Cînd, în drumul ei spre ieşire, trece pe lîngă masa mea, pune pe ea un bileţel împăturit. Observ cutele de zîmbet din jurul ochilor ei înlăcrimaţi.

Am rămas în trei. Femeia cea mărunţică îşi ţine poşeta roşie cu amîndouă mîinile, stă lîngă scaunul ei, se reazemă pe un picior. E atît de scundă, Euricleea cea mică. Ea aşteaptă, îl priveşte cu speranţă. El se întoarce încet din locul unde era cufundat, îşi înalţă capul spre ea şi surîde.

Noapte bună, Cuţa, spune el, nu sta aici, şi nu umbla pe jos. Ăsta-i un cartier deocheat. Ioav! Strigă în direcţia intrării: Comandă pentru ea un taxi. Scade-l din nota mea dac-a mai rămas ceva acolo.

Ea nu se mişcă. Parcă a prins rădăcini.

El coboară greoi de pe marginea scenei în sală şi se opreşte lîngă ea. E chiar mai scund decît arăta pe scenă. Se apleacă spre ea cu un fel de farmec cavaleresc de modă veche, o sărută pe obraz şi se dă un pas înapoi. Ea încă nu se mişcă. Stă în vîrful picioarelor, cu ochii închişi, şi se întinde toată către el. El se apropie din nou de ea, o sărută pe buze.

Îţi mulţumesc, Cuţa, îi spune, îţi mulţumesc pentru tot. N-ai idee.

Cu plăcere, spune ea cu acea seriozitate a ei la obiect, dar faţa i se îmbujorează şi pieptul de

pasăre i se umflă. Se răsuceşte şi iese cu un şchiopătat uşor, cu gura rotunjită într-un zîmbet de fericire neîntinată.

Acum sîntem în sală doar eu şi cu el. Stă în faţa mea, se sprijină cu mîna de marginea mesei mele, şi eu mă aşez imediat, să nu-l copleşesc cu trupul meu masiv.

„Te osîndesc la moarte prin înec“. Îmi citează din povestea lui Kafka cuvintele tatălui către fiu, şi-şi ridică termosul deasupra capului şi şi-l goleşte în cap de ultimele picături. Cîţiva stropi pică şi pe mine. Flăcăul negricios în maiou e din nou la bucătărie, spală vase şi-şi revarsă simţămintele cîntînd „*Let it be*“.

— Mai ai un minut? Cu braţe tremurînde de efort el se saltă din nou pe scenă şi se aşază pe marginea ei.

Chiar şi un ceas întreg.

Nu te grăbeşti acasă?

Nu mă grăbesc nicăieri.

Doar aşa, zîmbeşte el slab, numai pînă cînd scade niţel adrenalina.

Îşi ţine capul în piept. Arată din nou ca şi cum ar fi aţipit şezînd.

Deodată e aici Tamara, în preajma mea, îi simt prezenţa cu o asemenea intensitate că mi se taie respiraţia. Mă aplec spre ea. O aud şoptindu-mi la ureche, citîndu-l pe iubitul nostru, pe Fernando Pessoa: E destul să exişti ca să fii perfect.

Dovală se scutură şi deschide ochii. Îi trebuie o clipă ca să-şi fixeze pupilele asupra mea.

Am văzut c-ai făcut ceva însemnări, spune el.

M-am gîndit să încerc poate să pun pe hîrtie ceva din toate astea.

Chiar aşa? Faţa i se umple de zîmbet.

Cînd va fi gata, îţi voi da să citeşti.

Cel puţin o să rămînă din mine cîteva cuvinte, lasă să-i scape un rîs jenat; ca un fel de rumeguş, după ce e tăiat copacul…

E amuzant, spune el pe urmă şi-şi scutură mîinile de praful scenei: nu sînt un om care să sufere de dor, după nimeni.

Sînt puţin surprins, dar nu spun nimic.

Şi în seara asta, nu ştiu, poate pentru prima oară de cînd a murit.

Trece un deget peste sticla ochelarilor care sînt puşi lîngă el pe scenă.

Am avut aici momente în care chiar am simţit-o… Nu numai ca pe mama mea, vreau să spun, ci ca pe-un om. Un om care era aici, în sală.

Şi tata, continuă el, şi vocea îi e blîndă, a mai rezistat după ea aproape treizeci de ani. În ultima perioadă eu l-am îngrijit. Cel puţin a murit acasă, cu mine.

Ce, în Romema?

Dă din umeri: N-am ajuns prea departe.

Îi văd, pe el şi pe taică-său, trecînd unul pe lîngă altul pe coridor. Timpul stă pe loc şi se adună, prăfuit, peste ei.

Spune, ce părere ai avea dacă te-aş duce acasă? îi propun eu.

Se gîndeşte o clipă. Dă din umeri.

Dacă ţii cu tot dinadinsul.

Du-te şi strînge-ţi lucrurile, spun eu şi mă ridic în picioare, te aştept afară.

O clipă, spune el, nu aşa de repede. Şezi. Fii spectator înc-o secundă.

Îşi umflă pieptul şi-şi pune palmele de cele două părţi ale gurii, ca un megafon.

— Asta e, Cesareea…

De la marginea scenei îşi trimite către mine zîmbetul lui cel mai strălucitor.

— Asta e ce pot eu să vă ofer. Azi nu se mai distribuie Dovală, şi nici mîine n-o să se mai distribuie. Ceremonia a luat sfîrşit. Vă rugăm, evacuaţi sala în ordine. Urmaţi indicaţiile personalului de pază şi ale poliţiştilor. Mi se aduce la cunoştinţă că la ieşire e aglomeraţie. Noapte bună.

Table of Contents

Un cal intră într-un bar

Table of Contents

Un cal intră într-un bar 1